

ΠΕΡΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ*

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1879, ἐν τῷ γνωστῷ Παρισινῷ θεάτρῳ Ἀθηναίῳ, ἐδίδετο ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας ἐπιτυχῆς τις κωμωδία τῆς τε εὐνοικῆς τῶν διακεκριμένων κριτικῶν κρίσεως καὶ τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ κοινοῦ τυχεῖσα τότε. Τῆς κωμωδίας ταύτης μία, ἐνθυμοῦμαι, ὑπὲρ πάσας τὰς λοιπὰς σκηνὰς ἐκίνει καθ' ἑκάστην ἐσπέραν τὸν ἄσβεστον τοῦ Παρισιοῦ κοινοῦ γέλωτα καὶ προσκάλει τὰς ζωηροτέρας αὐτοῦ χειροκροτήσεις καὶ ἡ σκηνὴ αὕτη ἦν ἐκτενῆς διαφορουμένης ἐννοίας διάλογος μεταξὺ ἀπλοϊκῆς τινος χωρικῆς ὑπηρέτιδος καὶ τινος ὑπαλλήλου τῆς ἄλλοτε ἀμμοσάτης ἀσφαλιστικῆς Ἐταιρείας τοῦ Ἥλιου :

— Εἶμι ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἥλιου καὶ ἀσφαλίζω τὴν ζωὴν, ἔλεγεν ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου ὁ Παρισινὸς ὑπάλληλος ἐπιθυμῶν ἵν' ἀναγγελοθῆ οὕτω ὑπὸ τῆς ὑπηρέτιδος εἰς τὸν κύριον αὐτῆς.

— Τοῦ Ἥλιου ἀντιπρόσωπος ; . . . ἀνέκραζεν ἔκπληκτος αὕτη, κατὰ δῶα ὑποχωρεῖσα βήματα καὶ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐπιμόνων τὸν παρόδοξον ἐξετάζουσα ἐπισκέπτῃν, ὡσεὶ θέλουσα ν' ἀνακαλύψῃ λάμψιν τινα ἐπ' αὐτῷ μαρτυροῦσα, τὴν πρὸς τὸν λαμπρὸν τῆς ζωῆς πατέρα σχέσιν του.

— Καὶ ἀσφαλίζω τὴν ζωὴν, προσέθετεν ὁ πικνοῦργος ὑπάλληλος πονηρῶς πλέον μειδιῶν πρὸ τοῦ ἀπιστεῦτου μεγέθους τοιαύτης ἀπλότητος.

— Τὴν ζωὴν ; ἀσφαλίσετε ἀληθῶς τὴν ζωὴν ; Ἐὰν δὲν μὲ ἀπατάτε λοιπὸν τὴν ἀγράμματον, κύριε, δὲν εἶναι δυνατὸν πρὶν ἢ σὰς ἀναγγείλω εἰς τὸν κύριόν μου νὰ ἀσφαλίσητε πρότερον τὴν ἰδικήν μου ; ἡρώτα μετὰ κωμικῆς εὐπιστίας ἡ ἀπλοϊκὴ κόρη.

— Εὐχαρίστως, ἀπήντα μετὰ προσπεποιημένης αὐστηρότητος ἐκεῖνος, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ μοὶ εἴπητε πρῶτον ποίας ἡλικίας εἴσθε, μέχρι τίνος ἐποχῆς ἐπιθυμεῖτε νὰ ἀσφαλισθῆτε, εἰάν . . . . .

— Ὅσον διὰ τὴν ἡλικίαν, διέκοπτε μετὰ σπουδῆς ἡ χωρική, δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἀλλ' ἀφοῦ θὰ ἔχητε τὴν καλωσύνην νὰ ἀσφαλίσητε τὴν ζωὴν μου, ἐπιθυμῶ νὰ μοὶ τὴν ἀσφαλίσητε μίαν φορὰν διὰ πάντοτε.

— Αἶ, τοῦτο εἶναι ὀλίγον δύσκολον, παρετήρει μόλις κρατῶν τὸν γέλωτα ὁ πονηρὸς ὑπάλληλος, ἄλλως τε θὰ πληρώσητε πολλά.

— Πῶς ; θὰ πληρώσω ; θὰ σὰς πληρώσω ; ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον, ἀπολύτως ἀδύνατον, διότι ὁ κύριός μου θὰ μοὶ δώσῃ ὄλους τοὺς μισθοῦς μου

* Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῇ 29 Μαρτίου 1885.

ὡς προίκα μόνον ὅταν ὑπανδρευθῶ. Τί ἀτυχία! καὶ ἡ ἀθανασία λοιπὸν ἀγοράζεται διὰ χρημάτων; ἤρώτα μετ' ἀπελπισίας ἡ ἀτυχὴς ὑπέρητις.

Ὁ διάλογος ἐξηκολούθει ἐπὶ τοῦ πότερον ὁ γάμος ἢ ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς εἶναι προκριτότερον καὶ παρετείνετο, τῆς ἀπλοϊκῆς χωρικῆς ἐπὶ πολὺ διακμενούσης ἐν τῇ αὐτῇ γλυκεῖᾳ πλάνῃ.

Ἐὰν αἱ ἀσφαλιζοῦσαι τὴν ζωὴν Ἐταιρίαι εἶχον τὴν ἔννοιαν, ἣν ὑπέθετεν ἡ ἀπλοϊκὴ ὑπέρητις, ἐὰν παρεῖχον ἀληθῶς ὅ,τι θερμῶς αὐτὴ ἐζήτηει, ὅποῦν τότε ἐπιτυχέστερον δι' ἐμὲ ἀναγνώσματος θέμα; Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ συναθροίσῃ πλειοτέρους ἀκροατὰς ἐκείνου, ὅστις διὰ πρῶτην ἐν Ἑλλάδι φορὰν θὰ ἀνέπτυσε τοὺς ὄρους καὶ τὸν τρόπον τοιαύτης ἀσφαλείας; Τίς θὰ ἀπουσιάζεν ἐκουσίως, τίς θὰ ἀπεχώρει προκειμένου περὶ τοιοῦτου Εὐαγγελίου; Οὐδεὶς, ἢ τὸ πολὺ αἱ κυρίαι μόνον, ἐὰν ἕτερος κατὰ τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἀλλαχοῦ καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἔνοιαν ὠμίλει περὶ ἀσφαλείας τῆς καλλονῆς καὶ οἱ ὑποψήφιοι ἔως βουλευταὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐὰν ἄλλος ἐδείκνυε τίνι τρόπῳ δύναται ν' ἀσφαλισθῇ ἡ βουλευτικὴ ἐπιτυχία. Δυστυχῶς οὐδεμία ἑταιρία κατώρθωσεν ἔτι ν' ἀφαιρέσῃ τὸ μονοπώλιον τῶν θρησκείων καὶ ἡ ἀθανασία μένει ἀκόμη ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ ὠραίου φύλλου... τῆς ψυχῆς τουτέστιν. Εἶναι ἀληθές ὅτι τὸ προνόμιον τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ δικαίως ὡς κατὰ δίκην ὑπὸ τῶν ὠραίων ἀπογόνων τῆς Εὐχῆς, διότι ἐὰν ἄπαντες μεταβαλλώμεθα μετὰ θάνατον εἰς ψυχάς, εἰς κυρίας τουτέστιν, ὁ πέρην τοῦ τάφου βίος θὰ ἦναι ὄντως βίος ἀβίωτος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μετὰ λύπης λέγω ὅτι οὐδεμία δυστυχῶς ἀσφαλιστικὴ Ἐταιρία μετέβαλε τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς εἰς ἀθανασίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι τὸ θέμα μου ἐπομένως δὲν παρουσιάζει τὸ ἀνεκτίμητον ἐκεῖνο ἐνδιαφέρον ὅπερ θὰ ἠυχόμην. Εἶναι τοῦναντίον ἐκ πρώτης ὄψεως θέμα ξηρόν, πτωχόν, πτωχότερον τοῦ ἑλληνικοῦ ταμείου, μικρὰς πάντοτε ἀναπτύξεως τυχόν, οὐδεμιᾶς ἔως ἐν Ἑλλάδι, θέμα ὑποδεικνύον τὴν θέσιν τοῦ ἐπιχειροῦντος τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ δυσχερεστέραν τῆς τοῦ καλουμένου νὰ ὑμνήσῃ καὶ ἐξάρῃ ἐν ἐπικηδείῳ λόγῳ τὰς ἀρετὰς ἀσθήμου καὶ ἀγνώστου νεκροῦ. Διατί λοιπὸν ἐξέλεξας τοιοῦτον ἀτυχὲς θέμα; θὰ μοὶ εἴπητε. Διότι ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός μου ἔχω καθῆκον ν' ἀναδέχωμαι τὴν ὑπεράσπισιν παντὸς ἀτυχοῦς ἔστω καὶ ἀληθῶς ἐγκληματίου, πολὺ δὲ πλειότερόν τῶν ἀδικουμένων καὶ πρέπει νὰ μάθητε ὅτι ὡς πολλῶν ἀνθρώπων οὕτω καὶ πολλῶν θεμάτων ἡ ἀξία προαγνώριζεται. Τὸ περὶ οὗ πρόκειται θέμα ὑφ' ὅλην τὴν ὑποτιθεμένην ξηρότητα, ὑφ' ὅλην τὴν φαινομένην πτωχείαν του ἐγκρύπτει ἰκαμάδας ἀληθοῦς ζωῆς, ὕλην πλουσίαν καὶ ὠφέλιμον, ἐνδιαφέρον πρακτικὸν περισσύτερον πολλῶν φιλοσοφικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν φημιζομένων ζητημάτων. Χωρὶς νὰ ὑποσχηθῆται πολλὰ ἐκ πρώτης ὄψεως δύναται ἐγγύτερον καὶ βαθύτερον ἐξεταζόμενον νὰ προκαλέσῃ τὴν σύντονον

προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πάντων, οὐδ' αὐτῶν τῶν ἥμισυ πρακτικῶν καὶ τὰ μάλα ρωμαντικῶν δεσποινίδων ἐξαίρουμένων διὰ τῆς ὑποδείξεως λ. χ. τοῦ τρόπου δι' οὗ καὶ νὰ σχηματισθῇ καὶ αὐξηθῇ ἡ προίξ των, δύναται, οὐδ' αὐτῶν τῶν μάλλον ρωμαντικῶν λέγω, διότι εὐτυχῶς ἢ δυστυχῶς ὑπὲρ πᾶσαν ρωμαντικὴν σκέψιν ἰσχύει τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος καὶ ἐὰν ὁ γλυκὺς ἐκεῖνος Γαλάτης ποιητὴς ὁ συγγραφεὺς τὴν κωμωδίαν A QUOI RÈVENT LES JEUNES-FILLES συνέγραψε δευτέραν τοιαύτην σήμερον, θὰ ἠναγκάζετο νὰ δεῖξῃ τὰς νέας ὄνειροπωλοῦσας οὐχὶ τόσον πλέον ρωμαντικὰς ἐραστὰς τῶν ὁποίων ἡ ἰδανικὴ εἰκὼν εἰσέρχεται διὰ τῆς θυρίδος πρὶν ἢ ὁ πατήρ εἰσαγάγῃ αὐτοῦς ἐπισήμως διὰ τῆς θύρας, ὅσον ἀξιόλογον εἰ δυνατὸν προίκα καὶ πλούσιον κυρίως σύζυγον. Ἄλλ' ἐὰν πλᾶνωμαι ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ θέματός μου, ἐὰν καθ' ὑπερβολὴν ὑπελόγησα τὴν νομιζομένην αὐτοῦ προαγνώρισιν, μοὶ μένει πάλιν ἡ μικρὰ δικαιολογία ὅτι κατόπιν τοσούτων ὑψηλῶν καὶ πλουσιῶν θεμάτων ἀναπτυχθέντων ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ὑπὸ διαφόρων ἀξιολογίων συναδέλφων μου, ἦτο καλὸν χάριν παικίλις καὶ πρὸς ἀνάπαυλιν τοῦ συχνάζοντος ἐνταῦθα ἀκροατηρίου, ἵνα ἀναλάβω καὶ ἐγὼ τὴν ἀνάπτυξιν τινος ἥττονος σημασίας καὶ ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους ὠμίλησα περὶ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς ζωῆς, νὰ ὁμιλήσω νῦν περὶ τῆς ἀσφαλείας ταύτης.

Πρὶν ἢ προῶ εἰς τὸ κυρίως ἐνδιαφέρον ἡμῖν θέμα, ἀναγκαῖον νομίζω νὰ δώσω πρῶτον γενικὸν τινὰ ὑπὸ νομικὴν ἐποψὴν ὄρισμόν τῆς ἐν γένει ἀσφαλείας. Ἡ ἀσφάλεια εἶναι συνάλλαγμα, δι' οὗ ἐν τῇ πλείοτερά αἰτομα ὑποχρεοῦνται ἀντὶ ὄρισμένου ἀντιτίμου, ἀσφαλιστροῦ κλυομένου, νὰ ἐπικυρωθῶσι τὰς ζημίαις, ἃς θὰ ὑφίστατο ὁ ἰδιοκτῆτης πράγματός τινος διὰ τῆς ἀπωλείας ἢ βλάβης αὐτοῦ ἕνεκα αἰτίων τυχαίων, ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς του καὶ ὧν (ζημιῶν) ἡ φύσις καὶ ἡ ἀξία ἐκφράζονται διὰ τοῦ συναλλάγματος. Πᾶν πρᾶγμα οὕτω ὑποκείμενον εἰς ὀλικὴν ἢ μερικὴν φθορὰν ἕνεκα διαφόρων τυχαίων αἰτίων δύναται νὰ καταστῇ ἀντικείμενον ἀσφαλείας. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην, λέγει συγγραφεὺς τις, ἡ ἀσφάλεια φέρεται παίγνιον τυχηρὸν μεταξὺ δύο μερῶν, ὧν τὸ μὲν ἐκτίθεται εἰς ζημίαν δυνατὴν χάριν κέρδους ἐλαχίστου σχεδὸν βεβαίου, τὸ δὲ ὑποβάλλεται εἰς ἀπώλειαν ἐλαχίστην βεβαίαν, ἵνα ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον ἀπωλείας σοβαρᾶς. Ἄλλ' ὁ οικονομολόγος καὶ ὁ φιλόσοφος διακρίνουσιν ἐν τῇ ἀσφαλείᾳ ὑψηλοτέραν ἐπίνοιαν καὶ ἀντὶ νὰ χαρακτηρίσωσιν αὐτὴν ὡς τυχηρὸν ἀπλῶς παίγνιον, ἀναγνωρίζουσι τοῦναντίον ὡς σοφὸν μέσον προφυλάξεως κατὰ τῶν ἀπροόπτων τῆς τύχης προσβολῶν*. Ὁ γαλλικὸς ἐμπορικὸς νόμος ἤνωσεν ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ** τὰς περὶ τῶν ναυτικῶν ἀσφαλειῶν διαφόρους ἀπὸ τοῦ 1681 διατάξεις, ἐπενεγκῶν σύναμα τὰς

*Id. diction. Pierre Larousse, assurance sur la vie.

** Code de commerce liv. II titre dixième.

ἐκάστοτε ὑπὸ τῆς πείρας ὡς ἀναγκαιῆς ὑποδειχθείσας συμπληρώσεις, διορθώσεις καὶ βελτιώσεις, ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐβασίσθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ ξέναι νομοθεσίαι, ἐν αἷς καὶ ἡ ἡμετέρα. Ἄλλ' ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς παλινορθώσεως, τὸ σύστημα τῶν ἀσφαλειῶν περιωρίσθη ἐντὸς τοῦ κύκλου τοῦ διὰ θκλάσεως ἐμπορίου, ἐνῶ ἐν Ἀγγλίᾳ εἶχεν ἐπεκταθῆ ἀφ' ἐνὸς ἡδὴ αἰῶνος ἐπὶ τε τῶν ἀκινήτων καὶ κινητῶν ἰδιοκτησιῶν, οἰκιῶν τουτέστιν, ἐπίπλων, ἀγρῶν, καρπῶν, κτηνῶν καὶ ἐπὶ παντός ἐν γένει πράγματος ὑποκειμένου εἴτε ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, εἴτε ἐξ ἄλλων αἰτιῶν εἰς βλάβην ἢ καταστροφὴν, τέλος δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὡς παραγωγικοῦ κεφαλαίου εἰς ἀπώλειαν ὑποκειμένου ληφθείσης. Ἐκ τῆς ζωηρᾶς ταύτης πρὸς τὸ ἀσφαλίσειν τάσεως τοῦ πρακτικοῦ τῶν Ἀγγλῶν ἔθους, ἧτις μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πεπολιτισμένα τῆς Εὐρώπης μετεδόθη ἔθνη, ἐγεννήθησαν τὰ διάφορα γνωστὰ τῶν ἀσφαλειῶν εἶδη ἧτοι αἰκατὰ τοῦ πυρός, αἱ ἀγροτικά, ἐν αἷς αἱ κατὰ τῆς χαλάζης, τοῦ πηγματοῦ, τῆς πλημμύρας, τοῦ θανάτου τῶν κτηνῶν, αἱ κατὰ τῶν ἐκ τοῦ σιδηροδρόμου δυστυχημάτων, ἄλλαι πολλαὶ καὶ τέλος αἱ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, περὶ ὧν μόνον θὰ παραγμυτευθῶ σήμερον.

Κατὰ τινες πρῶτοι τὴν ἰδέαν τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλειῶν συνέλαβον καὶ ἐπιτυχῶς ἐπραγματοποίησαν οἱ Ἴταλοι ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος διὰ τῶν δανειστικῶν ἐπὶ μικρῶ ἐνεχύρῳ καταστημάτων. Καὶ ἀληθῶς ἐν τῷ VI βιβλίῳ τῆς *Δημοκρατίας* τοῦ Jean Bodin, ὅπερ ἀναφέρει ὁ Louvet* εὐρίσκομεν τὸ ἐξῆς χωρίον: «Τὰ ἐπὶ ἐνεχύρῳ δανειστικὰ καταστήματα, τὰ ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Ἰταλίας ἰδρυμένα εἰσὶν ὠφέλιμα, ἔντιμα, νευρογενετικά καὶ μεγάλως τοὺς πτωχοὺς ἀνακουφίζουσιν. Ὑπάρχουσι τοιαῦτα ἐν Φλωρεντίᾳ, Λούκιᾳ, Σιέννῃ καὶ ἀλλαχοῦ ἔνθα ὁ ἀποκτῶν κόρηρην τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς της τοποθετεῖ εἰς ταῦτα ἕκατὸν τάληρα καὶ ἀναλαμβάνει χίλια ὡς προῖκα αὐτῆς μετὰ δεκαοκτὼ ἔτη! Ὡς ἂν ἡ κόρη ἀποθάνῃ πρὸ τῆς παρελεύσεως αὐτῶν, τὰ ἕκατὸν τάληρα μένουσι τῷ καταστήματι, ἐκτὸς ἐὰν ὁ πατὴρ ἔχη ἄλλας θυγατέρας εἰς αἷς διαδοχικῶς φυλάσσεται ἢ προίξ». Χωρὶς ν' ἀμφισβητήσω εἰς τὸ ἰταλικὸν πνεῦμα τὰ πρωτεῖα τοιαύτης φιλανθρώπου συλλήψεως, νομίζω ὅτι ἡ συστηματικὴ σύστασις τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλειῶν ὀφείλεται τῇ Ἀγγλίᾳ, ἔνθα ὡς φυσικὸν οὕτως εἰπεῖν ἐπῆλθεν ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς τὸ τὰ πάντα ἀσφαλίσειν τάσεως ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα καὶ πρὸς πρόβληψιν, κατὰ τὸ ἐφικτόν, τῆς πενίας εἰς τὴν εὐποροῦσαι κατὰ τὸ φαινόμενον οἰκογένειαι μετέπιπτον αἰφνῆς ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν καὶ τῆς στέρησεως τοῦ ἐκ τῆς ἐργασίας του κέρδους. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ σύστημα τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλειῶν δὲν ἔσχεν ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς τὴν μορφήν, ἣν δείκνυσι σήμερον, δὲν

* Ἐν τῷ Dictionnaire de la Conversation.

ἐξῆλθε τοῦ πνεύματος τῶν συλλαβόντων αὐτὸ τέλειον ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός, οὐδ' ἐβάδισεν ἀνευ ἐπικνηλημένων προσκομμάτων καὶ ὀλισθημάτων καὶ κλονισμῶν καὶ πτώσεων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐφαρμογῆς. Ἠκολούθησε καὶ τοῦτο τὸν μοιρῆτον ἀληθῶς νόμον ὅλων σχεδὸν τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, ἀλλ' ἠτύχησε νὰ μὴ θνήξῃ ὡς ἄλλα πολλὰ ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ἐξελίξεώς του. Κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ Ἐδιμβούργου, ὡς πρώτη ἀσφαλιστικὴ τῆς ζωῆς Ἑταιρίᾳ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἢ τῶν ἐν Λονδίῳ γελγοπωλῶν κατὰ τὸ 1698, ἧτις ὑπισχεῖτο ἑτησίαν πρόσδοτον 30 λιβρῶν εἰς τὰς χήρας, ὧν αἱ σύζυγοι εἶχον ἀνεδεχθῆ 100 λιβρῶν κεφάλαιον. Ἡ Ἑταιρίᾳ αὕτη ὡς καὶ ἕτερα μετὰ ἐν ἔτος ὑπὲρ τῶν χηρῶν ἐπίσης καὶ ὀρφανῶν συστῆσεν ἀπέτυχον ταχέως, ἀλλὰ τῷ 1706 συνέστη ἡ γνωστὴ Societè Amie ἐκ 2,000 τῶν πρῶτον ἀπκρτιζομένην συνεταίρων, οἵτινες ἔπρεπε νὰ ὦσιν ἡλικίας μεγαλειτέρως τῶν 40 ἐτῶν. Καὶ κατ' ἀρχῆς μὲν αἱ καταβολαὶ τῶν συνεταίρων ἦσαν αἱ αὐταί, ἀλλὰ τῷ 1720 ἐνόησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ διαφέρωσιν αὐταὶ ἀνκλόγως τῆς ἡλικίας. Ἀμέσως μετὰ τὴν Ἑταιρίαν ταύτην συνέστησαν ἡ *Royal exchange* καὶ ἡ *London assurance corporation*, τῷ 1762 δὲ ἰδρύθη ἡ μεγάλη καὶ γνωστὴ ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρίᾳ Equitable, ἧς τὰ κέρδη ὑπῆρξάν τὸσον μεγάλη, ὥστε μετὰ τὰς δεκαετεῖς εἰς τοὺς μετόχους διανομὰς ἔμεινεν εἰσέτι ἐν αὐτῇ κεφάλαιον 300 ἑκατομ. φρ. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1706 μέχρι τοῦ 14^{ου} ἔτους τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ III ἢ πρὸς τὸ ἀσφαλίσειν τάτις μετεβλήθη πολλάκις εἰς ἀληθῆ μονομηνίαν. Κατὰ τινὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρονολόγον, τὸ Λονδῖνον ἔβριθεν ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν καὶ, κατὰ ποιητὴν τινὰ σύγχρονον αὐτῷ, αἱ ὁδοὶ τῆς Ἀγγλικῆς μεγαλοπόλεως κατεκλύζοντο καθ' ἐκάστην ὑπὸ τῶν μεσιτῶν αὐτῶν. «Τινὲς τούτων, λέγει ὁ Louvet, ἠσφάλιζον ἰδιαιτέρως τὴν ζωὴν τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν μόνον, ἄλλαι τῶν κληρικῶν, ἕτεροι τῶν διδασκάλων, ἀλλ' αἱ παραδοξώτεροι ἐπιχειρήσεις τοῦ εἶδους τούτου ἦσαν αἱ καλούμεναι little Goes, ἐν αἷς διάφορα ἄτομα κατέβαλλον ἀλληλοδιαδόχως πέντε σελίνια καθ' ἑβδομάδα ὑπὸ τὴν συμφωνίαν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἐκάστου ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπληρώνοντο 200 λίβραι εἰς τὸν κληρονόμον του* Ἐκ τῶν ἐμπορικῶν χροικῶν τοῦ Maepherison μαθαίνομεν ὅτι ἐκ τῶν 200 ἐπινοηθειῶν παρδόξων ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην περίοδον, τέσσαρες μόνον διετηροῦντο ἔτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του! Τῆς τοιαύτης τοῦ ἀσφαλίσειν μονομηνίης ἐπωφελοῦμενοι οἱ κερδοσκόποι δὲν ἐβράδυναν νὰ μεταβάλωσι τὴν ἀσφάλειαν εἰς ἀληθῆ περίδοσιν, ἧς ἀντικείμενον ἐγένετο πᾶν δυνατὸν γεγονός καὶ πᾶσα παντὸς πράξις ἀπὸ τοῦ τελευταίου ιδιώτου μέχρι τῶν ξένων ἡγεμόνων ἢ τῶν μελῶν τῆς Ἀγγλικῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Οὕτω ἐν τῷ Public advertiser εὐρίσκειται διά-

* Ἐνθα ἀνωτ.

ψευσίς τις επίσημος τῆς ἀσθενείας τῆς πριγκιπίσσης τῆς Οὐαλλίας αἴτις ἐπενοήθη χάριν τῶν πριγκιῶν τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλειῶν κατὰ τὰς λέξεις τῆς διαψεύσεως. Κοινὴ ἐθεωρεῖτο περιδοσις ἢ ἐπὶ τῆς διαρκείας τῆς ἀγωνίας τῶν ψυχορραγούντων τιθεμένη! Μέγα πῶσον χρημάτων ἐπληρώθη εἰς διάφορα πρόσωπα ὑπὸ τῶν μετόχων τοῦ Lloyd, οἵτινες εἶχον κερδοσκοπήσει ἐπὶ τῆς ἀπωλείας νέου τινος στοιχηματίσαντος νὰ μεταβῆ ἐντὸς ὀρισμένου χρονικοῦ διαστήματος εἰς Λαπωνίαν καὶ ἐνέγκη ἐκεῖθεν δύο ταράνδρους καὶ δύο γυναῖκας, καὶ ὅστις πρόχρηματι ἐπέστρεψεν ὡς εἶχεν εἶπει. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀναφερομένων περιδόσεων τοῦ εἴδους τούτου ἰδιαιτέρως μνείας ἀξίαν κρίνω ἐκείνην, ἣτις ἐτίθετο ἐπὶ τοῦ πόσον χρόνον θὰ διήρκει ἡ εὐνοια τῶν ἐρωμένων ξένων τινων ἡγεμόνων. Εἰς τὰς ἐρωμένους ταύτας δὲν θὰ συμπεριελαμβάνοντο, ὑποθέτω, αἰ μὴ τιτλοφορούμεναι ἐπισήμως ὡς τοιαῦται, διότι ζήτημα πολέμου θὰ καθίστατο ἄλλως, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἢ εἰς τὰς καθ' ἡμέραν κρυφαῖς ἐρωτικὰς τῶν βασιλέων σχέσεις ἀλλόθης τῶν Ἀγγλων ἀσφαλιστῶν ἀνζίμιξ καὶ τὸ ἔργον τῶν ὀργάνων αὐτῶν λίαν ὀχληρὸν θ' ἀπέβαινε εἰς πολλοὺς ὑπὸ μακροχρόνιον καθεύδοντας τῆς αὐλῆς εὐνοουμένους Ἰπὸ τὴν ἄλλην τούναντιον ἐποψίν καὶ κίνδυνον καὶ δυνατὴ φαίνεται ἡ περιδοσις, διότι ἐὰν ἀνέλθωμεν ὀλίγα ἔτη, εὐκολον λ. χ. θὰ ἦτο νὰ ἀποδειχθῆ πόσον διήρκεσαν αἰ πρὸς τὴν δεσποινίδα La Vallière, τὴν μαρκησιάν Montespan ἢ τὴν κυρίαν Maintenon σχέσεις τοῦ Λουδοβίκου XIV ἢ αἰ πρὸς τὴν δούκισσαν Chateauroux, τὴν κυρίαν Pompadour καὶ τὴν κόμησσαν Du Barry, κατὰ τὴν ἐποχὴν περὶ ἧς πρόκειται, τοῦ Λουδοβίκου XV. Ἀδύνατος ἦσως θ' ἀπέβαινε ἡ περιδοσις, ἐὰς ὡς ἀντικείμενον αὐτῆς ἐλαμβάνετο ὁ χρόνος τῆς εὐνοίας τῶν ἐραστῶν ἄλλης τινος Μαργαρίτας τοῦ Βαλοά, διότι ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυναικὸς, ἐὰν κατορθωθῆ ἀπαξ μίᾳ τοιαύτῃ ἀντικατάστασις εὐνοίας, ἢ ταχύτης πλέον τῶν ἐπομένων μεταβολῶν καθίσταται ἀνυπολήγιστος, ὑπερβαίνουσα ἴσως κατὰ πολὺ καὶ τὴν τῆς διαδοχῆς τῶν φωτεινῶν κυμάνσεων. Οὐχ' ἦττον τῆς ρηθείσης περιδόσεως ἀξίαν λόγου μοὶ φαίνεται καὶ ἡ ὡς ἀντικείμενον σχοῦσα τὸ φύλον τοῦ ἱππότη τοῦ d'Éon de Beaumont, ὃν ὁ Λουδοβίκος XVI ἀπεκάλεσεν, ὡς γνωστόν, διὰ διατάγματος δεσποινίδα καὶ τῷ ὁποίῳ ἐπέστρεψε τὴν εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος εἴσοδον ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι θὰ ἔφερε γυναικεῖαν περιβολὴν. Τοιοῦτοι ἱππῶται, χωρὶς ὅμως νὰ ᾧσιν ἱππῶται, ὑπάρχουσι καὶ σήμερον ἴσως ἱκανοί, ἀλλ' οὐδεὶς ἐσκέφη εὐτυχῶς νὰ κερδοσκοπήσῃ ἐπὶ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ φύλου των. Παροξωτέρη ἢ ἀναιδεστέρη, κατ' ἄλλους, φαίνεται ἡ σκέψις τῶν θεϊκῶν ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς ἀγνείας τῶν γυναικῶν καὶ τῆς πιθανότητος τῶν διαζυγίων! Τὸ διαζύγιον ἐν τοῖς ἀγγλικῶς ἦθεσι ἐθεωρεῖτο τότε, φαίνεται, ἀναγκαίως συνέπεια τῆς παραβίασεως τοῦ πρώτου συζυγικοῦ καθήκοντος!!! Εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ πνεύ-

ματος τῶν ἀσφαλειῶν κατὰχρησιν, εἰς τὰς τοιαύτας σκανδαλώδεις περιδόσεις ἐτέθη τέλος τέρμα κατὰ τὸ 14ον ἔτος τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ τρίτου διὰ πράξεω τοῦ Κοινοβουλίου ὀριζούσης ὅτι « ἐπὶ ποιῆ ἀκυρότητος οὐδεμίαν ἀσφάλεια ἐπιτρέπεται ἐπὶ τῆς ζωῆς προσώπων ἢ ἐπὶ οἰουδήποτε γεγονότος εἴτε ὑπὸ μορφήν πριγκιῶν ἢ περιδόσεως ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου ».

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ πρώτη ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλειῶν ἐγένετο τῷ 1787 δοθέντος μάλιστα καὶ ἀποκλειστικοῦ ἐπὶ δεκαπενταετίην προνομίου εἰς τὴν πρώτην ἀσφαλιστικὴν Ἑταιρίαν τοῦ εἴδους τούτου, τῷ 1793 ὅμως ἀφῆρηθη τὸ προνόμιον δι' ἑτέρου διατάγματος καὶ ἐπετρέπη μὲν μετὰ 26 ἔτη ἡ σύστασις ἄλλης Ἑταιρίας ἀνευ προνομίου, ἀλλ' αἱ ἐργασίαι αὐτῆς ὑπῆρξαν μέτριαι. Ὁ κοινωφελὴς χαρακτὴρ τῶν ἀσφαλιστικῶν Ἑταιριῶν ἤρξατο νὰ νοῆται καλλίτερον ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τῆς Ηκλινορθώσεως, ἔκτοτε δ' ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐπισιθητῶς αὐταὶ καὶ μολονότι δὲν ἔτυχον ἔτι τῆς ὅλης ἐφικτῆς ἀναπτύξεως, οὐδὲ παρήγαγον τοὺς ἀγλικοὺς τῶν ἀγγλικῶν Ἑταιριῶν καρπούς, ἀπέδωσαν οὐχ' ἦττον καὶ ἀποβαίνουσιν ἐπωφελέστερα διὰ τῆς παροχῆς τῶν μέσων δι' ὧν καὶ ἐκυτῶ καὶ τοῖς ἄλλοις νὰ προετοιμάσῃ δύνανται τις μέλλον εὐτυχῆς ἐπὶ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς οἰκονομίας βασιζόμενον. Ἡ εἰσαγωγή τοιούτων ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν ἐπετεύχθη βραδύτερον καὶ εἰς ἄλλα εὐρωπαϊκὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ὡς εἰς τὴν Γερμανίαν, Αὐστρίαν, Δανίαν, Βέλγιον, Ὀλλανδίαν.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἱστορικὴν ἐκθεσιν τῆς γεννήσεως, ἀναπτύξεως καὶ διαδόσεως τῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλειῶν, ἐξετάσωμεν βαθύτερον τὰ κατ' αὐτάς.

Ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς, κατὰ τὸν κοινότερον πλέον ὀρισμόν, εἶναι συν-ἀλλαγμ, δι' οὗ ἑταιρίαι τις κεφαλαιούχων ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ ἀτόμῳ τινι εἰς ὀρισμένην τινα ἐποχὴν κεφάλαιόν τι ἢ ἰσόβιον πρόσσodon ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τούτου ἐν ἀρχῇ κατεβληθέντος μικροτέρου κεφαλαίου ἢ τοῦ ἐτησίου καταβαλλομένου μικροτέρου ἀσφαλιστροῦ ἢ καὶ ἄλλως νὰ πληρώσῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀσφαλισθέντος εἰς πᾶν ὑποδειχθέν ὑπ' αὐτοῦ πρόσωπον κεφάλαιόν τι ἢ ἰσόβιον εἰσόδημα ἀντὶ τοῦ ἀντιτίμου, ὅπερ ὁ ἀσφαλισθεὶς ἐφάπαξ ἢ ἐτησίως κατέβηκεν*. Αἰ ἐπὶ τῆς ζωῆς λοιπὸν ἀσφάλεια συμφώνως τῷ ὀρισμῷ τούτῳ διακρίνεται εἰς δύο μεγάλας διαιρέσεις: εἰς τὴν τῶν πληρωτέων ζώντος ἔτι τοῦ ἀσφαλισθέντος, καὶ εἰς τὴν τῶν πληρωτέων μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον εἶδος ζητεῖται πρωτίστως ὑπὸ τῶν ἐπιθυμούντων νὰ αὐξήσωσιν ἐπασιθητῶς τὸ μέλλον εἰσόδημα αὐτῶν, ὑπὸ τῶν προβλεπτικῶν καὶ φρονίμων ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες φροντίζουσιν ἐγκαίρως ἵνα μὴ

* Id. Dictionnaire de la conversation, assurance sur la vie p. Aug. Chevalier.

μείνωσι ποτέ άνευ έφοδίου κατά τών άπροόπτων τής τύχης ιδιοτροπιών, υπό τών θελώντων τέλος να προστοιμάσωσιν άκοπον, άνετον, άνεξάρτητον τὸ γήρας χωρίς να υποστῶσιν αλλοίωσιν τινα εν τῷ εὔ ζῆν μετὰ τὴν εγκατάλειψιν ἢ μετρίασιν τής εργασίας των. Έν τῷ περιφήμῳ αρχαίῳ ισπανικῷ μυθιστορηματι Gusman d'Alfagache τοῦ Mateo Alaman, εὑρίσκειται απόλογός τις, καθ' ὃν μετὰ τὸ τέλος τής δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, ὁ Ζεὺς δοῦς τὸ εἶναι τοῖς λοιποῖς πρῶτον ζῶις και τελευταῖον τῷ ανθρώπῳ, ἀπεφάσιεν να ὡς τέρας τής ζωῆς ὄλων άνεξαίρετως θέσῃ τὸ φριακοστὸν ἔτος. Ἄλλ' ὁ δυστυχῆς ὄνος μαθὼν παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν τὸν προορισμὸν του και κρίνων τοῦτον άνυπόφορον, ἤτησθε μετὰ θερμοτάτων παρακλήσεων να τῷ ἐλαττωθῇ τοῦλάχιστον κατά 20 ἔτη ὁ ἄθλιος βίος του. Τὸ παράδειγμα τοῦ ὄνου ἔσπευσε να μιμηθῇ ἀμέσως ὁ μῦμος πίθηκος, ὅστις δὲν ἦτο ἐπίσης, φαίνεται, εὐχαριστημένος εκ τοῦ προορισμοῦ του, τὴν αὐτὴν ὑποβάλλων τκπεινῶς παράκλησιν τῷ νεφεληγερέτῃ. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐσκέπτετο ὡς ὁ ὄνος και ὁ πίθηκος! Ἰδὼν τοῦναντίον ἑαυτὸν ὠραῖον, θαυμασίως ὠργανισμένον, τέλειον κατά τὸ σῶμα, κἀτοχον δὲ πνεύματος και λόγου, ἐνόμισεν ὅτι τοιοῦτον δημιουργημα θὰ ἡσφαλίθη βεβκίως υπό τοῦ θείου ἐργάτου διὰ τής ἀθανασίας, πρὸς πλειοτέραν ὅμως βεβκιότητα ἠθέλησε να μάθῃ παρ' αὐτοῦ τοῦ Διὸς τὴν ἀληθῆ τοῦ βίου του διάρκειαν. Φαντάζεσθε τὴν ἐκπληξιν και ἀπελπισίαν τοῦ ἀτυχοῦς ἡμῶν προπάτορος ὅτεκν ἤκουσεν ὅτι ἐνώπιον τοῦ νόμου τής ζωῆς πάντα τὰ ζῶα ἦσαν ἔτα, και ὅτι οὗτος ζῶον, ὡς και τὰ λοιπά, ὑπῆγετο εἰς τὸ ὄριον τῶν τριάκοντα ἐτῶν. Τί να πράξῃ; αἱ θεῖκι βουλαὶ και ἀποφάσεις οὐδέποτε αἰρῶνται, ἀλλ' ἐὰν δὲν μεταβάλλωνται ἀπολύτως, εἰσιν οὐχ' ἤττον, φαίνεται, ἀρκούντως και αὐταὶ ἐλαστικαὶ διὰ τινας προνομιούχους, ὡς οἱ ἐπίγειοι νόμοι καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἰσχυρούς! Μαθὼν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ὅτι ὁ ὄνος και ὁ πίθηκος παρητήθησαν ἕκαστος τῶν εἴκοσιν εκ τοῦ βίου των ἐτῶν και θερμῶς μάλιστα πρεκαάλεσαν να γείνη ἀποδεκτὴ ἢ παραίτησίς των αὐτῆ, προσῆλθε τῷ δημιουργῷ και εἰς τὴν φιλεύσπλαγγον αὐτοῦ ἀγαθότητα μετὰ δακρύων ἀποτεινόμενος, ἤτησθε ὡς δῶρον τὰ ἀπορριπτόμενα υπό τῶν ζῶων τούτων ἔτη. Ὁ ἀγκυθὸς Ζεὺς ὀλιγώτερον τοῦ Ἰεχωῦβ κληροτράχῃλος και ιδιότροπος δὲν ἐβράδυνε να εἰσκούσῃ τῶν δεήσεων τοῦ ἐκλεκτοῦ πλάσματός του, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐζῆ πρῶτον τὰ τριάκοντα ἴδικ ἔτη, κατόπιν τὰ εἴκοσι τοῦ ὄνου, ἐργαζόμενος ὡς αὐτὸς και μετ' αὐτὰ τὰ τοῦ πιθήκου, μιμούμενος κωμικῶς ὅ,τι δὲν ἔχει πραγματι, παρωδῶν ὅ,τι δὲν δύναται να πράξῃ πρεπόντως, στολιζόμενος γελοιωδῶς, μορφῶν ὡς ἐκεῖνος και πρίγνιον καθιστάμενος τῶν νέων*. Ἄγνοῶ ἐὰν

* 18. La fable dans l'age moderne εν τοῖς ὤντρεις συμπλήτρεις de La Fontaine. Έν τῷ πρωτοτύπῳ ὑπάρχει και τὸ μέρος τοῦ κινός, τὸ ὅποῖον ὁ Γάλλος μεταφραστής παρέλιπεν ὡς ἀνωφελές.

δ συγγραφεὺς τοῦ ρηθέντος μυθιστορηματος, ὅστις ἐσκόπει να διακωμῳδήσῃ τοὺς γέροντας εἶχεν ἢ οὐ ἀπολύτως δίκαιον δεικνῶν βίον πιθήκου τὸν πέραν τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους, ἀλλ' οἱ ὑπολαμβάνοντες ὡς ἔτη ὄνου τὰ ἀπὸ τής ἐνάρξεως τής ἀνδρικῆς ἡλικίας μέχρις αὐτοῦ και ἐργαζόμενοι ἀόκνως κατ' αὐτὰ και ἀποταμιεύοντές τι διὰ τὸ μέλλον, δὲν θὰ εὑρεθῶσι ποτὲ ἀναμφιβόλως εἰς τὴν θέσιν τοῦ μυθολογουμένου τέττιγος κατά τὸν χειμῶνα. Οἱ τοιοῦτοι δυσκόλως ἀληθῶς θὰ εὑρισκον καταλληλότερον και συμφερότερον μέρος τοποθετήσεως τοῦ μικροῦ αὐτῶν κατ' ἔτος ἀποταμιεύματος τῶν ἀσφαλιστικῶν ἐπὶ τής ζωῆς; ἑταιριῶν. Ἐὰν λ. χ. εἰκοσιεξαετής νέος ζῶν διὰ τής ἐργασίας του δύναται να οικονομῇ άνευ στερησεων 500 φρ. κατ' ἔτος και τοποθετῇ ταῦτα ἀσφαλιζόμενος εἰς ἀσφαλιστικὴν τινα ἑταιρίαν, εἰς τὸ 50ὸν τής ἡλικίας του ἔτος θὰ ἔχη κεφάλκιον 25,955 φρ. ἢ ἰσόβιον πρόσδοον 2010 φρ., ὡς δὲ κατωτέρω θὰ δεῖξω πολὺ δύσκολον, να μὴ εἶπω ἀδύνατον θὰ ἦτο να σχηματίσῃ ἄλλως διὰ τῶν οικονομῶν του τὸ ποσὸν τοῦτο.

Ἄλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἐπὶ τής ζωῆς ἀσφαλειῶν συμφέρει ἐπίσης εἰς τοὺς γονεῖς τοὺς θελόντας να σχηματίσωσιν ἢ αὐξήσωσιν τὴν προῖκα τῶν θυγατέρων των. Ἀθήωμεν ὡς παράδειγμα ἄνθρωπον πολὺ ὀλίγον εὐποροῦντα ἢ ἐλάχιστα δυνάμενον να οικονομῇ ὑπὲρ τής ἀποκταστάσεως τῶν τέκνων του. Ἐὰν ὁ τοιοῦτος δίδῃ τῇ ἀσφαλιστικῇ ἑταιρίῃ 502 φρ. λ. χ. κατ' ἔτος ἀπὸ τής γεννήσεως τής θυγατρὸς του μέχρι τοῦ εικοστοῦ αὐτῆς ἔτους εἰς τριμηνιαίαι, ἐξαμηνιαίαι ἢ ετησίαι δόσεις, δύναται ν' ἀσφαλίτῃ αὐτῇ προῖκα 20,000 φρ. Ἐννοεῖται ὅτι τής κόρης ἀποθησκούσης πρὸ τής λήξεως τοῦ εικοστοῦ ἔτους, τὰ καταβληθέντα δὲν ἀναλκμβάνοντα, διότι άνευ τοῦ ὑποτιθεμένου ἔττω και ἀπιθάνως τούτου κέρδους, ἢ ἑταιρία δὲν θὰ παρεῖχε τοιαῦτα ποσά, οὐχ' ἤττον ὅμως και ὁ ὄρος οὗτος δύναται να ἐκλίτῃ ἐπὶ μικρῶ τῶν ἀσφαλιστρων αὐξήσει. Οὕτω ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ παραδείγματος, εἶναι δυνατὴ ἢ ἐν περιπτώσει θανάτου τής κόρης ἐπιστροφή τῶν καταβληθέντων χρημάτων, ἐὰν ὁ πατήρ πληρώνῃ ἀντὶ τῶν 502 φρ., ὡς εἶπον, 652 ετησίως. Ἡ καταβολὴ τῶν ἀσφαλιστρων δύναται να γείνη ἐπίσης ἐφάπαξ και τότε τὸ καταβλλόμενον ποσὸν εἶναι κατὰ τὸ φαινόμενον πολὺ μικρότερον τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἐνιαυσίων καταβολῶν, λέγω δὲ κατὰ τὸ φαινόμενον, διότι μετὰ τὴν πρόσθεσιν εἰς αὐτὸ τῶν τόκων και ἐπιτοκίων ἢ διαφορὰ σχεδὸν ἐκλείπει. Ὅπωςδῆποτε αἱ ἐνιαυσίαι καταβολαὶ προτιμῶνται υπό τῶν περισσοτέρων ὡς εὐκολώτεραι και ἀνεπαίσθητοι.

Ἡ δευτέρα τῶν ἐπὶ τής ζωῆς ἀσφαλειῶν διαίρεσις, ἦτοι ἢ τῶν πληρωτέων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀσφαλιζόμενου ὀλίγον βεβκίως λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ὑπὸ τῶν ὑπὲρ τῶν ἀτομικῶν μόνον ἀπολαύσεων μεριμνῶντων και ὑπὸ τοῦ ἀγενοῦς κατεχομένων ἐγωῖσμοῦ. Διὰ τὴν να περικῶψῃ τις

τάς μκταίας; δαπάνας του υπέρ ἄλλου; διατί νά μετριάσῃ τὰς ἐπιθυμίας του χάριν ζένου συμφέροντος; διατί νά ἐπιβάλλῃ ἐαυτῷ θυσίας ἄνευ ἀτομικοῦ μέλλοντος κέρδους; διατί νά προβῇ εἰς οἰκονομίας, ὧν ἄλλοι θά δρεψῶσι τοὺς κερπούς; Τί ἐνδιαφέρει αὐτῷ ἢ εὐπραγία ἢ δυσπραγία τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, τί σημαίνει ἐάν ὑπάρξῃ ἢ καταστραφῇ ἡ σφαίρα, ὅταν οὗτος δέν θά κατέχη πλέον θέσιν ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς; Οὕτω σκέπτονται οἱ ἐγωῖσται, ἀλλὰ τὸ ῥητὸν εὐτυχῶς τοῦ Λουδοβίκου XV καὶ τῆς νόθου καὶ ἀκολάστου αὐτοῦ πκλλακίδος κομήτηος Du-Barry ἀμεθ' ἡμᾶς ἐρρέτω ὁ κόσμος»* οὔτε κατώρθωσεν, οὔδὲ θά κατορθώσῃ ποτὲ νά κατατῆ σύμβολον τῆς πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος μεθ' ὅλας τὰς κατὰ τῆς ἐξαχρειώσεως δῆθεν τῶν νεωτέρων λαῶν Ἰερουσαλῆμ θεολόγων τε καὶ ἠθικολόγων. Ἀνεξαρτήτως τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, τὰ αἰώνια καὶ ἀναλλοίωτα τοῦ ἀνθρώπου αἰσθήματα θά φλέγῃσι πάντοτε τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ ἀντὶ νά ἐκπίπτωσιν, ὡς τινες ἐσχυρίζονται, διὰ τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως, θά λεπτύνωνται τούταντίον, θά ἐνισχύωνται, θά καθίστανται εὐγενέστερα, τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ καὶ τῆς ὑγιоῦς φιλοσοφίας ἐχόντων ὡς ἀρχὴν καὶ σκοπὸν καὶ σύμβολον τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ ἐγωῖσμοῦ εἰς τὰ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀγαθὰ αἰσθήματα.

Ὁ πατήρ ὁ μεριμνῶν ὑπὲρ τῆς μετὰ θάνατον τύχης τῶν τέκνων του, ὁ σύζυγος ὁ αἰσθανόμενος τὸ καθῆκον καὶ τὴν ἀνάγκην νά καταλίπῃ τῆ συντρόφῳ τοῦ βίου του μικρὰν τινα περιουσίαν, ἣν θά τῷ ἦτο ἀδύνατον νά σχηματίσῃ ποτὲ διὰ τῆς ἐργασίας του ἢ ἀκεραίαν τὴν προεῖκα αὐτῆς ἀποθηνήσκων ἄτεκνος, ὁ φίλος ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος προσφιλῶν αὐτῷ ὄντων, ὁ εὐεργετηθεὶς καὶ αἰσθανόμενος ἀειφλεγῆς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ τῆς εὐγνωμοσύνης αἰσθημα, ἐπιθυμῶν δὲ διακαῶς ἐν ἀποτίσῃ ἔστω καὶ μετὰ θάνατον τὴν εὐεργεσίαν εἰς τὰ τέκνα τοῦ εὐεργέτου του, ὁ φιλόανθρωπος ὁ ἐπιθυμῶν ἐκ τοῦ μικροῦ τῆς ἐργασίας του κέρδους νά καταλίπῃ κεφάλαιόν τι εἰς φιλανθρωπικὸν κατάστημα ἢ πρὸς ὅποιονδήποτε ἄλλον ἀγαθὸν σκοπὸν καὶ τόσοι ἄλλοι πνίγουσι τὴν φωνὴν τῶν ἐγωῖστων εὐρίσκοντες τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς ἐν περιπτώσει θανάτου μέσον σπουδαίας ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς ὠφελείας πύροχον.

Ἡ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς ἐν περιπτώσει θανάτου δύναται νά ὑποστῇ πολυλούς καὶ ποικίλους συνδυασμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρων τοὺς κυριωτέρους, πιστεύω ὅτι θά μεταδώσω ὑμῖν τὴν δέουσαν περὶ αὐτῆς ἐννοιαν.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἀσφάλεια γίνεται ἐφ' ὅλης τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς, πολλάκις ὅμως καὶ μέχρις ὀρισμένου τινος χρονικοῦ διαστήματος. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὁ ἀσφαλισθεὶς ὀφείλει νά καταβάλλῃ τὴ ἐνιασίσιον ἀσφάλιστρον μέχρι τοῦ θανάτου του, ἢ δ' Ἐταιρίᾳ νά πληρώσῃ τὴν

* Κατ' ἄλλους τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐλέγετο ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου XV καὶ τῆς κυρίας Pompadour.

ἡμέραν αὐτοῦ τὸ ὀρισθὲν ποσὸν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀσφαλισθέντος ὑποδειχθέν πρόσωπον, ἐν τῇ δευτέρῃ ὅμως τὸ ἀσφαλισθὲν κεφάλαιον πληρώνεται μόνον, ἐάν ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἐντὸς τοῦ ὀρισθέντος χρονικοῦ διαστήματος, ἄλλως ἀπόλλυνται τὰ καταβληθέντα καὶ ἡ Ἐταιρία εἰς οὐδὲν ὑποχρεούται. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὡς πᾶς τις εὐκόλως ἐννοεῖ, ἡ Ἐταιρία ἔχει πλειοτέραν πιθανότητα κέρδους, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἀσφάλιστρα εἰσὶ μικρότερα τῶν κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν διδομένων, κατὰ τοσοῦτον δ' ἀκόμη μικρότερα, καθ' ὅσον μικρότερα εἶναι ἢ ἡλικία τοῦ ἀσφαλιζομένου καὶ ὁ ὀριζόμενος τῆς ἀσφαλείας χρόνος, διότι ὅσον μεγαλειότερῃ ἢ ἡλικίᾳ καὶ περισσότερον τὸ τῆς ἀσφαλείας χρονικὸν διάστημα, τόσοον πιθανώτερος ὁ ἐντὸς αὐτοῦ θάνατος τοῦ ἀσφαλισθέντος καὶ τόσοον πιθανώτερα ἐπομένως ἢ τῆς Ἐταιρίας ζημία. Τὸ τῆς ἡλικίας ζήτημα λαμβάνεται ἐπίσης σπουδαίως ὑπ' ὄψει καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν, τῆς ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς ἀσφαλείας τουτέστι, διότι ὅσον μεγαλειότερῃ ἡλικίᾳ εἶναι ὁ ἀσφαλιζόμενος, τόσοον περισσότερον φυσικῶς ὑποκείμενος εἰς θάνατον θεωρεῖται καὶ τόσοον πιθανώτερα ἢ ζημία τῶν ἀσφαλιστῶν, οἵτινες ζητοῦσι τότε δικαίως ἐν τῇ ἀναλόγῳ αὐξήσει τῶν ἀσφαλιστρῶν ὅτι δέν τοῖς ὑπιτχνεῖται ὁ χρόνος. Οὕτω εἰκοσκατὲς πρόσωπον θέλον ν' ἀσφαλίσῃ ὑπὲρ τινος τὸ ποσὸν 10,000 φράγ. ἐν περιπτώσει θανάτου ἄοριστως, ὀφείλει νά καταβάλλῃ 187 φρ. ἐτησίως, εἰκοσιπενταετὲς 213 φρ., τριακονταετὲς 244 φρ., τεσσαρακονταετὲς 325, φρ. πενητηκονταετὲς 453 φρ. κτλ. Ἐάν δύο σύζυγοι, ὧν ὁ ἀνὴρ εἶναι ἡλικίᾳ λ. χ. τριάκοντα ἐτῶν, ἢ δὲ γυνὴ εἰκοσι, θέλωσι ν' ἀσφαλίωσι 10,000 φρ. εἰς τὸν ἐπιζήσοντα ἐξ αὐτῶν ἀδελφικῶς, θά καταβάλλωσιν ἐτησίως 431 φρ. ἦτοι τὸ ἀθροισμα τῶν κατ' ἔτος ἀσφαλιστρῶν ἀμφοτέρων ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των. Ἐκάστη ἀσφαλιστικὴ Ἐταιρία τοῦ περὶ οὗ πρόκειται εἰδους ἔχει τοὺς ἀναγκαίους ἰδίους πίνακας, ἐν οἷς φέινεται ἢ τιμὴ τῆς ἀσφαλείας ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ ἀσφαλιζομένου καὶ τοῦ χρόνου μέχρι τοῦ ὁποῦ ἐπιθυμεῖ ν' ἀσφαλισθῇ οὗτος. Πρὸς τῇ ἡλικίᾳ σπουδαίως λαμβάνεται ἐπίσης ὑπ' ὄψει ὑπὸ τῶν Ἐταιριῶν καὶ ἡ ὑγίεια τῶν ἀσφαλιζομένων προσώπων Συνήθως τὸ ὀρισθὲν κεφάλαιον ἢ ἡ ἐτησίᾳ πρόσδοδος δίδεται ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας μετὰ τὸν θάνατον ἐνὸς μόνου ἀσφαλισθέντος· ἐνίοτε ὅμως προσυμφωνεῖται ὁ ὅρος τοῦ θανάτου πλειοτέρων τοιούτων καὶ ὀρίζεται νά καταβληθῇ ἢ ἀσφάλεια τῷ ἐπιζήσοντι ἢ ἐνὶ ἀποκλειστικῶς ἐξ αὐτῶν, ἐάν ἦθελεν ἐπιζῆσει.

Ἰδωμεν νῦν δι' ὀλίγων παραδειγμάτων τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλείας ἐν περιπτώσει θανάτου.

Εἶπον πρὸ μικροῦ ὅτι τριακονταετὲς πρόσωπον δύναται ν' ἀσφαλίσῃ ὑπὲρ τινος τὸ ποσὸν δεκακισχιλίων φρ. καταβάλλον 244 φρ. ἐτησίως μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐάν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦτο ἐποθε-

τει ἀλλαγῆς ἐπίσης ἀσφαλῶς καὶ τοιοῦτον συμφερόντως τὰ ἐκ τῶν οἰκονομιῶν τοῦ 244 ταῦτα φρ., ὥστε νὰ προτιθενται αὐτοῖς οἱ τε τόκοι καὶ τὰ ἐπιτόκια, ἔπρεπε νὰ ζήτη εἰκοσι τοῦλάχιστον ἔτη, ἵνα συμπληρωθῆ τὸ ἀσφαλισθέν κεφάλαιον, ἐνῶ ἐὰν καὶ μετὰ μίαν μόνον στιγμὴν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς ἠσφαλίσθη ἀποθάνῃ. ἡ Ἐταιρὶς ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλλῃ ἀμέσως τῷ ὑποδειχθέντι κληρονόμῳ ὁλόκληρον τὸ τῶν δεκακισχιλίων φρ. ποσόν. Ἀλλ' ἡ τοποθέτησις τοῦ μικροῦ τῶν 244 φρ. ποσοῦ κατ' ἔτος ἀσφαλῶς καὶ συμφερόντως εἶναι ὑπόθεσις κατὰστρεφομένη ὑπὸ τῆς καθ' ἑκάστην πείρας! Αἱ ἀσφαλιστικαὶ Ἐταιρίαι μεγάλα διαχειριζόμεναι κεφάλαια καὶ ἐπ' αὐτῶν εἰσπράττουσιν τόκους καὶ ἐπιτόκια δύνανται νὰ παρέχουσιν εὐκόλως τὰ ἀνυπολόγητα ἐκ τούτων τοῖς μικροῖς τῶν ἰδιωτῶν ποσοῖ, ἀλλ' ὁ ἰδιώτης οὔτε ἀξιοῦσιν οὔτε πρόθυμα εὐρίσκει πάντοτε πρόσωπα, ἵνα κατ' ἔτος ἐπαρῶς τοποθετῆ τὰς μικρὰς ἢ ἐλαχίστας αὐτοῦ οἰκονομίας.

Λάβωμεν ἕτερον παράδειγμα: Ὑποθέσατε νεκρὸν ἀξιωματικὸν, ὄντα τὸ μόνον στήριγμα τοῦ γῆρατος πατρὸς ἢ χήρας μητρὸς, ἐστερημένον πάσης περιουσίας, βλεπόντα δ' ὡς ἐκ τοῦ σταδίου τοῦ ἔστω καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον ἐννοεῖται, τὸν ἴδιον θάνατον πιθανώτερον ἢ τῶν θανάτου ἐκείνου ἢ ἐκείνης. Δι' ἀνεπισημῶν σχεδὸν μικρῶν οἰκονομιῶν καταβαλλομένων κατὰ τριμηνίαν εἰς ἀσφαλιστικὴν τινὴ Ἐταιρίαν, δύναται ν' ἀποκτήσῃ τὴν παρήγορον βεβαιότητα ὅτι ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν συμβῇ, τὸ προσφιλές του ὄν δὲν θ' ἀποθάνῃ ἐκ τῆς πείρας! Διὰ τίνος ἄλλου μέσου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ τοιαύτης ἐνθαρρυντικῆς καὶ γλυκαίας βεβαιότητος;

Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἀσφαλιζόμενον ἄτομον ἀτομικῶς καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ πρὸ τοῦ θανάτου του δύναται ν' ἀποβῇ λυσιτελεστάτη ἢ ἐν περιπτώσει θανάτου ἀσφάλεια. Ὑποθέσατε ἔντιμον, φιλόπανον, ἀλλὰ πτωχὸν βιομήχανον χρῆζοντα ἀπαραιτήτως κεφαλαίου τινος χρημάτων πρὸς κάλυψιν τῶν πρώτων καὶ ἀναγκαίων τῆς ἐπιχειρήσεώς του δαπανῶν. Δάνειον 20,000 λ. χ. φρ. εἰς ἄνθρωπον πάσης στερούμενον κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας, πάσης φρεγγύου ὑπογραφῆς, δάνειον μὴ ὑποκρῦπτον τὴν ἐπάρκτον λερναίαν τῆς τοκογλυφίας Ὑδραν, δάνειον τοιοῦτον εἰς τοιοῦτον ἄνθρωπον, λέγω, εἶναι ἀδύνατον. Ὁ ζῆλος του, ἡ τιμιότης του, ἡ φιλοπονία του, ἡ πεποίθησις εἰς τὴν ἐπιδεξίαν καὶ ἐπιτυχῆ τῶν ἐργασιῶν του διεύθυνσιν δὲν ἀρκοῦσι δυστυχῶς ἵνα κάμψωσιν οὐδένα δανειστήν, σκεπτόμενον ὅτι ὁ θάνατος δύναται νὰ διακόψῃ εἰς πᾶσαν στιγμὴν τὴν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους. Καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὁ φιλόπρονος, ὁ τίμιος, ὁ νουνεχῆς, ὁ ἱκανός, ὁ ἀρχηγὸς ὁλοκληροῦ οἰκογενεῖας εἰς αὐτὸν μόνον προσβλεπούσης καὶ παρ' αὐτοῦ τὸν ἐπιούσιον ἀναμενούσης ἄρτον κατὰδικάζεται ἕνεκα ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων μέσων εἰς

ἀργίαν, εἰς πενίαν, εἰς δυστυχίαν, ἴσως εἰς ἐγκλημα, ἴσως εἰς μαρτυρῶν, ἴσως εἰς αὐτοχειρίαν. Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον δύναται νὰ σώσῃ ἢ ἀσφάλεια τῆς ζωῆς! Τί φοβοῦνται οἱ δυστροποῦντες δανεισταί; τὸν θάνατον τοῦ τιμίου βιομηχανοῦ καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου ἀπώλειαν τοῦ δανεισθέντος ποσοῦ. Ἀρκεῖ λοιπὸν ἢ διὰ τὸ ποσὸν τῶν 20,000 φρ. ἀσφάλεια καὶ ἡ μεταβίβασις αὐτοῦ ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἀσφαλισθέντος εἰς τὸν δανειστήν, ἵνα ἐκλίπῃ ὁ ἐκ τοῦ θανάτου τούτου γεννώμενος κίνδυνος καὶ δοθῇ μὲ τελείαν οὕτω ἐγγύησιν τὸ αἰτούμενον χρῆμα.

Ὑπολείπεται μοι νῦν νὰ εἶπω ὀλίγας λέξεις καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αἱ ἀσφαλιστικαὶ Ἐταιρίαι δρίζουσι τὰ πληρωτέα ἀσφάλιστρα κατὰ τὰς διαφόρους μορφὰς καὶ τοῦ ποικίλους συνδυασμοῦ τῆς ἐπὶ τῆς ζωῆς ἀσφαλείας, περὶ τῆς μεθόδου δι' ἧς προὑπολογίζονται, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰ κέρδη καὶ τὰ βάρη αὐτῶν.

Ὡς κυρίως βῆσις τῶν τοιοῦτων ὑπολογισμῶν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις ταύτας λαμβάνεται ἡ πιθανότης τῆς διάρκειας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀναλόγως τῶν διαφόρων ἡλικιῶν, ἐξαγομένη ἐκ τῶν πινάκων τῆς θνητότητος, οἵτινες ἐγένοντο ἐννοεῖται κατόπιν μακροχρονίων παρατηρήσεων. Ἐπὶ τῆς πιθανότητος ταύτης ἐντεῦθεν καὶ ἐπὶ μετρίου τόκου ἐτέρωθεν βασιζόμενοι αἱ Ἐταιρίαι ὑπολογίζουσι τὸ ἀσφάλιστρον, ὅπερ φρονοῦσιν ὅτι κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις δύναται νὰ τὰς ἱκανοποιήσῃ διὰ πᾶσαν ἀπώλειαν. Γινώσκων πόσον ὀλίγην συμπάθειαν αἰσθάνονται οἱ πολλοὶ πρὸς τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην, δὲν σκοπεῖω νὰ ἐξεντλήσω τὴν ὑπομονὴν ὑμῶν διὰ τῆς ὀλίγον ἄλλως τε ἀναγκαίας ἀναπτύξεως τῶν μαθηματικῶν ἀρχῶν καὶ πράξεων, δι' ὧν τελεῖται ὁ ἐν λόγῳ ὑπολογισμός, λέγω μόνον ὅτι τὰ ἐκ τῶν στατιστικῶν ἐρευνῶν ἀντλούμενα στοιχεῖα τούτου δὲν ἀγνοοῦσιν ἔτι, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ Auguste Chevalier, εἰς θεωρίαν ἀκριβῆ καὶ ἀλάνθαστον. «Ἀπολύτως ἀναγκαῖον εἶναι, προσθέτει ὁ αὐτὸς συγγραφεύς, ἵνα αἱ ἀσφαλιστικαὶ Ἐταιρίαι ἔχωσι γινῶσιν ἀκριβῆ τῆς πιθανότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἐν ταῖς διαφόροις τοῦ κόσμου χώραις, ἀφοῦ εἰς ἀσφαλιζοῦσιν αὐταὶ ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἀποδημοῦντος καὶ ναυατιλλομένου, οἵτινες διατρέχουσι τὰ διάφορα κλίματα, ἐν οἷς διαφέρει κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἡττον ἢ θνητότης»¹.

¹ 16. Un million de faits, arithmétique sociale p. Leon Lalanne.

² 16. Dictionnaire de la conversation t. I. καὶ dictionnaire universel p. P. Larousse. Ἐν Γαλλίᾳ ἰσάκις αἱ ἀσφαλιστικαὶ Ἐταιρίαι πρόκειται ν' ἀσφαλισοῦσιν εἰς τὴν περιπτώσει θανάτου μεταχειρίζονται τὸν πίνακα τοῦ Duillard, ὅστις δεικνύει, λέγει ὁ Lalanne, θνητότητα λίαν ταχέαν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀσφαλειῶν ἐν περιπτώσει ὑπερβιώσεως συμβουλευόνται τοῦναντίον τὸν πίνακα τοῦ Déparcieux ὅστις εἶχε ὑπ' ὄψει τὴν θνητότητα τῆς καλῆς τάξεως καὶ δεικνύει ἐπομένως ταύτην βραδυτέραν πολὺ τοῦ τοῦ Duillard. Αἱ ἀγγλικαὶ Ἐταιρίαι ἐν ταῖς αὐταῖς περιστάσεσι μεταχειρίζονται τοὺς πίνακας τοῦ καριστῶντας τὴν θνητότητα

Τὴν μεγάλην εἰς τὰς ἀσφαλιστικὰς Ἐταιρίας πίστιν τοῦ κοινοῦ, ἐπέχειρσαν τινες νὰ κλονίσωσιν ἐν Εὐρώπῃ διὰ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ἐν περιπτώσει φυσικῆς τινος καταστροφῆς πόλεως τινος ἢ ἐν περιπτώσει χολέρας, λοιμοῦ ἢ ἄλλης βροτολοιγοῦ νόσου θὰ ἠδυνάτουσαν αὐταὶ νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸ τῆς συναθροίσεως τοσούτων ταύτοχρόνων ἀπαιτήσεων. Ἡ παρατήρησις αὕτη θὰ ἦτο ὄντως ἀξία λόγου εἰάν, ὡς ἐρῆως παρετήρησαν πολλοί, αἱ ἀσφαλιστικαὶ Ἐταιρίαι ἠσφάλιζον μόνον ἐν περιπτώσει θανάτου, ἀλλ' ὅπως ἀσφαλίζουσι νῦν, ἀπόλλουσιν ἀπασαν αὐτῆς τὴν δύναμιν, διότι ὁ ἐκ χολέρας καθ' ὑπόθεσιν θάνατος τῶν ἀσφαλισθέντων ἐν περιπτώσει θανάτου εἶναι τόσον πιθανὸς ὅσον καὶ ὁ τῶν ἀσφαλισθέντων ἐν περιπτώσει ὑπερβιώσεως καὶ αἱ ζημίαι ἐπομένως τῶν Ἐταιριῶν, ὡς ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς καταβολῆς τοσούτων ὁμοῦ κεφαλαίων εἰς τοὺς κληρονόμους τῶν πρώτων, ἔσονται ἀνάλογοι τῶν ὠφελειῶν, ὡς ἐκ τοῦ ὀριστικοῦ κέρδους τῶν ὑπὸ τῶν δευτέρων καταβληθέντων ἀσφαλιστρῶν.

Καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πετριδί ἐγένοντο ἀπόπειράι τινες εἰσαγωγῆς τοῦ συστήματος τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς. Τὸ τῆς ἐθνικῆς τραπέζης ταμιευτήριον καὶ τὸ τῶν ἀπόρων παιδῶν τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ, καίτοι εἰς ἕτερον ἀναγόμενα κλάδον, δύνανται οὐχ' ἦττον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὸν αὐτὸν ὑπὸ τινὰ φάσιν ἐπιδιώκοντα μετὰ τῶν ἑταιριῶν τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς κοινωφελῆ σκοπὸν, ἦτοι τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ κεφαλαίου καὶ τὴν μετ' αὐξήσεως ἀπόδοσιν αὐτοῦ. Εἰδικώτερον βεβαιῶς εἰς τὸ περὶ οὗ πρόκειται σύστημα ἀπέβλεψεν ἡ ναυτικὴ τράπεζα «Ἀρχάγγελος», ἣτις καὶ ἴδιον ὄρισεν ἐπὶ τούτῳ τμημ. Ἀλλ', ὡς γνωστόν, μεθ' ὅλην τὴν προστασίαν τοῦ ὁμωνύμου αὐτῆ ἀρχηγοῦ τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἡ τράπεζα αὕτη ἐναυάγησε πρὸ μικροῦ καὶ ἐν τῷ γενικῷ αὐτῆς ναυαγίῳ ἀπώλετο καὶ ἡ ἐν λόγῳ ἰδιαιτέρᾳ ἐπιχειρήσις. Τέλος ὅμως εὐτυχῶς, γνωστοτάτη ἀσφαλιστικὴ ἑταιρεία, ἡ τῆς Γεργέστης Αὐτοκρατορικῆ Βασιλικῆ προνομιούχος Riunione Adriatica di Sicurt ἀνήγγειλεν ὅτι μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτῆς ἐνταῦθα ἐργασιῶν ἀναλαμβάνει καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς. Τῆς ἑταιρίας ταύτης ἰδρυθῆσθαι τῷ 1838, κεκτημένης κεφάλαιον μετοχικὸν 52 ἑκατομ. φρ. καὶ ἀπολαυούσης μεγάλης ὑπολήψεως καὶ πίστεως ἐν Εὐρώπῃ, ἀντιπρόσωπος ἐνταῦθα ἐγένετο ὁ φίλος καὶ πᾶσιν ὑμῖν γνωστὸς κ. Μιχαὴλ Π. Λάμπρος, ὃ ἐκφράζω δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ εὐγενεῖ προθυμίᾳ, δι' ἧς μοι παρέσχε τοὺς πίνακας, ἐξ ὧν ἐξήγαγον τὰ δι' ἀριθμῶν ἐκεῖνα παραδείγματα καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφορὰν τῶν ἀσφαλιστρῶν ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀσφαλείας. Εἰς τὴν ἑταιρίαν ταύτην, ἣτις ἀνεγνωρίσθη ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ ἀπὸ 27

ἐν ταῖς πόλεσι τοῦ Northampton καὶ Carlisle, ὧν ὁ μὲν ἐμφαίνει αὐτὴν ταχύτεραν τῆς τοῦ Davillard, ὁ δὲ βραδύτεραν τῆς τοῦ Déparcieux. "Id. Lalanne ἐνθ. ἀνωτ.

Ἰουνίου 1839 Βασιλ. διατάγματος τοῦ μακαρίτου Ὁθωνος, δύνανται ν' ἀποτανωθῶσι πάντες οἱ νοοῦντες τὸ ἐκ τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς συμφέρον πλὴν ἴτω; μόνου τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς; καθόσον ἀφορᾷ τοῦλάχιστον τὴν ἐν περιπτώσει θανάτου ἀσφάλειαν, διότι τοσαύτην οὗτος ἐκδηλοῦ δύναμιν ζωῆς, ὥστε θὰ ἐζημιούτο φανερῶς καὶ σπουδαίως καταβάλλων ἐφ' ἑλόκληρον ἔτι αἰῶνα ἀσφάλιστρα.

Τοιοῦτον τὸ σύστημα τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς, οὔτινος τὴν ἀνάπτυξιν ἀνέλαβον εἰς τὴν μεγάλην πρακτικὴν αὐτοῦ σημασίαν καὶ εἰς τὴν παντελεῖ σχεδὸν ἐν Ἑλλάδι ἀγνοίαν τῶν κοινωφελῶν αὐτοῦ καρπῶν ἀποβλέπων. Ἄγνοῶ ἐκν διὰ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης κτώρθωσα νὰ ὑπερνηκῶ τὴν φηνομένην τοῦ θέματός μου ζηρότητα καὶ νὰ ἀποκαλύψω ἅπαν τὸ ἐνυπάρχον ἐν αὐτῷ ἐνδιαφέρον, ἀλλ' ἐκν ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ μου, ἐκν δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστήτω αὐτὸ ἀξίον τῆς συντόνου ὑμῶν προσοχῆς, μελέτης καὶ ἐκτιμῆσεως, ἢ ἀποτυχία δέον ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐμῶν δυνάμεων, εἰς τὴν μετριωτάτην ἱκανότητα τοῦ ἀναπτύξαντος καὶ οὐχὶ εἰς τὴν πτωχείαν τοῦ ἀναπτυχθέντος πράγματος. Ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, τὴν κοινωφελῆ αὐτοῦ σημασίαν ὑπὸ τε τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐποψιν αἰσθάνομαι πολὺ ἀνωτέρην, πολὺ σπουδαιότερην, πολὺ ἀξιολογώτερην ἐν ὅλῃ τῇ μικρῇ αὐτῆς ἀξιώσει ἐκεῖνης, ἣν διασκλπίζουσι διάφορα ἄλλα συστήματα τὴν γενικὴν δὴθεν τῆς κοινωνίης ἀναμόρφωσιν καὶ τὴν ἐπίτευξιν τῆς καθολικῆς εὐδαιμονίας ἐπιδιώκοντα. Ποῦτον τὸ ἐκ τῶν ματαίων τούτων ἐπαγγελιῶν πρακτικῶν μέχρι τοῦδε ἀποτέλεσμα; ποῦτον τὸ ἐκ τῶν κατὰ τῆς κοινωνίας διακηρυχθέντων, ὕβρεων ἢ καὶ διαβολῶν πολλῶν πυρεσσοῦσῶν κεφαλῶν κοινὸν ὄφελος; Τίνα μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης εἰς τὰς κοινωνικὰς πληγὰς θεραπείαν καὶ ποίαν τῆς τύχης τῶν πασχόντων βελτίωσιν ἤνεγκον οἱ πλοῦστοι εἰς λόγους μόνον, εἰς θεωρίας, εἰς σχέδια, εἰς συστήματα μωρὰ καὶ ἀπραγματοποίητα γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι κοινωνικοὶ Προκροῦσται; Ἡ πρὸς τὸ πλουτεῖν μανία, λέγουσιν, εἶναι ἡ κυρία τῶν κοινωνικῶν δεινῶν αἰτία καὶ ὁ πλοῦτος ὁ μόνος παντὸς ἱεροῦ καὶ ὀσίου καταστροφεὺς! Πατάξωμεν αὐτὸν καὶ θὰ ἀνατείλῃ ἀμέσως ὁ ἥλιος τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς τῶν λαῶν εὐδαιμονίας! Πόσας τῷ ὄντι ἀληθεῖς δὲν περιέχει ὁ ὠραῖος ἐκεῖνος πρὸς τὸν χρυσὸν ὕμνος τοῦ Τυρολοῦ Frank!

De tous les fils secrets qui font mouvoir la vie,

O toi, le plus subtil et le plus merveilleux !

Or ! principe de tout, larme au soleil ravie !

Seul dieu toujours vivant, parmi tant de faux dieux,

Méduse, dont l'aspect change le cœur en pierre,

Et fait tomber en poudre aux pieds de la rosière

La robe d'innocence et de virginité !

Sublime corrupteur ! Clef de la volonté !
 Laisse-moi t'admirer ! — parle-moi, — viens me dire
 Que l'honneur n'est qu'un mot, que la vertu n'est rien,
 Que, dès qu'on te possède, on est homme de bien ;
 Que rien n'est vrai que toi ! — Qu'un esprit en délire
 Ne saurait inventer de rêves si hardis,
 Si monstrueusement en dehors du possible,
 Que tu ne puisse encore sur ton levier terrible
 Soulever l'univers, pour qu'ils soient accomplis !

Χρυσάφι ! δάκρυ λαμπερό κλεμμένο από τὸν ἥλιο *

Μόνη θεὲ παντοτεινὴ ἔς τοὺς ψεύτικους τοὺς τόσους,
 Μέδουσα ! ποῦ ἡ ὄψις σου κάθε καρδιά πετρώνει;
 Ποῦ κι ἀπ' τὴν κόρη τὴν σεμνὴ σκορπᾶς καὶ κάνεις σκόνη
 Τῆς παρθενιάς τὸ φόρεμα ! . . . Ξελογιαστὴ τοῦ κόσμου !
 Νὰ σὲ θυμάσω ἄφησε καὶ τέτοια γνώμη δός μου,
 Πῶς ἡ τιμὴ εἶναι τίποτε κι' ἡ ἀρετὴ χαμμένη
 Πῶς ὅποιος σ' ἔχει, ἄνθρωπος καλὸς ἔμπορεῖ νὰ γένη,
 Πῶς μόνον σ' εἶσαι ἀληθινὸ ! πῶς νοῦς ποῦ τ' ἄχει χάτσι
 Δὲν θάμπορεῖ σ' δειράττα παράξενα νὰ πλάσῃ
 Ὀνειράττα παράτολμα, αὐθάδη, παρκαμύθια
 Ποῦ γιὰ νὰ βγοῦν ἀλήθεια
 Ἄπορεῖς νὰ κατορθώσης
 Στὸ φοβερό σου τὸ μαχλὸ τὸν κόσμον νὰ σηκώσης.

Ἄλλὰ τὸν ὕμνον τοῦτον ἔθηκεν ὁ Musset εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀκηροῦ
 Frank, τοῦ φονέως, τοῦ τυχοδιώκτου, τοῦ ἐμπρηστοῦ τῆς πατρικῆς κα-
 λύθης, ὅστις οὕτω μόνον ἐνόει τότε τὴν τοῦ χρήματος χρῆσιν. Καὶ ὅμως
 γιὰ ἐπιτευχῶσι τὰ πλεῖστα τῶν ὑμνουμένων τούτων δυνατῶν κατορθω-
 μάτων τοῦ χρυσοῦ, θὰ ἦτο ἀναγκαστικὴ προσέτι ἡ εὐρεσις θυμάτων αἰσθα-
 νομένων μέχρι τῆς καρδίας τοὺς ὄνυχας τῆς πενίας, τοῦ φοβεροῦ τούτου
 θηρίου, τοῦ μεγάλου σκοπέλου καθ' οὗ συντρίβεται σχεδὸν πάντοτε τὸ
 σκάφος πάσης ἀρετῆς, τῆς πενίας, ἧς τὸ ἀποτρόπαιον καὶ μαῦρον φάσμα
 καθίστησι λαμπροτέρας τὰς ἀκτῖνας τοῦ χρυσοῦ καὶ αἰ φοβεραὶ ἀπειλαὶ
 ἑλκτικωτέρων τοῦ ἔσματος τῶν ἀρχαίων Σειρήνων τὴν γοητευτικὴν τοῦ

* Τὴν παράφρασιν ταύτην τῶν στίχων τοῦ Alfred de Musset ὄφειλω εἰς τὴν χάριεσσαν
 Μουσαν τοῦ εὐφοῦς καὶ συμπαθοῦς νεαροῦ ποιητοῦ κ. Γεωργίου Δροσίνη, ᾧ ἐκφράζω καὶ
 πάλιν ἐνταῦθα τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου.

πειρασμοῦ φωνήν. Ἡ πενία λοιπὸν καὶ οὐχὶ ὁ πλοῦτος, ἡ πενία πρὸ πάν-
 των μεγάλη αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν κοινωνικὴ πληγὴ γεννᾷ τὰ πλεῖστα κοι-
 νωνικὰ ἔλκη, ἀλλ' ἡ πενία πρέπει νὰ πολεμῆται διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ
 ξένου χρήματος ἢ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας; — Πᾶσα ἐπί-
 νοια, πᾶν μέσον, πᾶν σύστημα συντελοῦν ἔστω καὶ κατ'ἐλάχιστον, ἀλλὰ
 συντελοῦν πράγματι εἰς τὴν διὰ τῆς νομίμου ταύτης ὁδοῦ ἐλάττωσιν
 τῆς πενίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς πηγάζοντων κακῶν μοι φαίνεται πλεῖον,
 ἀξίως καὶ περισσοτέρως προσοχῆς ἀξίον πολλῶν πομπῶν καὶ μεγάλων
 ἀλλ' ἀγόνων θεωριῶν καὶ σχεδίων περὶ τῆς καθολικῆς καὶ ἀμέτου δῆθεν
 εὐδαιμονίας τῶν λαῶν. Διὰ τοῦτο τοσοῦτον θερμῶς, ἂν οὐχὶ ἐπιτυχῶς
 καὶ μετὰ τοσαύτης πεποιθήσεως προέβην εἰς τὴν ἀνάπτυξιν συστήματος,
 ὅπερ ἀσφαλίζει τῷ φιλέργῳ καὶ οἰκονόμῳ ἀνθρώπῳ γῆρας ἄνετον καὶ
 ἐλεύθερον στερήσεων, τῇ πτωχῇ κόρῃ ἔντιμον καὶ εὐτυχῇ ἀποκατάστα-
 σιν, τῷ τιμίῳ βιομηχανίῳ τὰ μέσα τῆς ἐργασίας του καὶ τῆς δι' αὐτῆς
 συντηρήσεως αὐτοῦ τε καὶ τῶν τέκνων του, συστήματος, τὸ ὅποιον πα-
 ρέχει τὸν ἐπιούσιον ἄρτον εἰς ὀλόκληρον διὰ τοῦ αἰφνιδίου τοῦ πατρὸς
 θανάτου ἀπορφανισθεῖσαν οἰκογένειαν, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ θάρος εἰς τὸν
 ἀπογοητευόμενον πρὸ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ μέλλοντος καὶ ὑπὸ μυρίων
 καταλαμβάνόμενον πολλακίς πειρασμῶν ἐν τῷ ἔργῳ του ἢ τῇ ἐκτελέσει
 τοῦ καθήκοντός του, τὴν ἀφατον παρηγορίαν εἰς τὸν πατέρα ὅτι δὲν θ'
 ἀποθάνωσιν ἐκ πείνης τὰ τέκνα του, ὅτι δὲν θὰ πωλήσῃ μετὰ τὸ τέλος
 αὐτοῦ ἀντὶ ἐνὸς τεμαχίου ἄρτου τὴν τιμὴν τῆς ἢ θυγάτηρ του.

Ἄ, πάντα ταῦτα εἰσὶν ἰσχυροί, νομίζω, κοινοφελείας τίτλοι, πάντα
 ταῦτα ἀρκοῦσιν ἵνα πείσωσιν ὅτι ἡ σύστασις τῶν ἀσφαλειῶν τῆς ζωῆς,
 καὶ ὑπισχνεῖται καὶ παρέχει πολλῶν δεινῶν τὴν θεραπείαν. Ὡς καὶ ἄλ-
 λοτε εἶπον καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνω, πανάκεια δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ κοινο-
 νιολογίᾳ, ὡς δὲν ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ ἱατρικῇ ἐπιστήμῃ. Εὐτυχῆς ὁ δυνα-
 μενος νὰ συντελέσῃ κἄπως εἰς τὴν ἐφικτὴν τῶν κοινωνικῶν ἐλλείψεων
 ἐλάττωσιν !

Ἄνδρῆς Α. Παπαδιαμαντόπουλος.

ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ἐνῶ ὁ ρωσικὸς στρατὸς ἐβάδιζε πρὸς τὸν Αἴμον, ἡ δ' Ἑλλάς ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ πατριωτικοῦ πόθου νὰ ἀναμιχθῆ εἰς τὴν πάλην, ἐνῶ ἡ νεολαία παρεσκευάζετο πρὸς πόλεμον, αἱ δ' Ἑλληνίδες κατεσκευάζον μοτόν, ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία πυρέσσουσα ἐν τῇ προσδοκίᾳ σπουδαίων περιπετειῶν ἀφ' ὧν ἐξήρτητο τὸ μέλλον τῆς πατρίδος, ἀνεκουφίζετο παρακολουθοῦσα τὰς φάσεις φιλολογικοῦ ἀγῶνος, οὐτινος οἱ τε ἀγωνισταὶ καὶ οἱ κριταὶ συνωθοῦντο ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου εἰς Πανασσός.

ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ συλλόγου τούτου ἐγένετο δραματικὸς διαγωνισμός. Οἱ διαγωνισθέντες ἦσαν πολλοί—περὶ τοὺς δώδεκα.—Ἐν τούτοις οὐδὲν ἐκ τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ἔργων ἐκρίθη ἄξιον τοῦ ποιητικοῦ ἔθλου.

Ὁ εἰσηγητὴς κ. Ροΐδης, συγγραφεὺς εὐφυσέστατος, κριτικὸς δξύνους καὶ πεπαιδευμένος, συνεπέβαινε μᾶλλον ἐσπευσμένως, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως δεδομένων, ὅτι «ἡ παροῦσα ἐποχὴ εἶναι ποιητικῶς στεῖρα». Κατὰ τὸν κ. Ροΐδην, αὐδεις ποιητῆς δύναται νὰ γεννηθῆ ἐκτὸς ποιῆς τινος ποιητικῆς ἀτμοσφαιρας, ἐν δὲ τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἰσχυρίζετο ὅτι τοιαύτη ἀτμοσφαῖρα δὲν ὑπάρχει σήμερον ἐν Ἑλλάδι.—ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀποκτήσαντες ἅπαξ τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἡσχολήθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν καρποφόρον, ὅτι αἱ ὕλικαι φροντίδες παρεμποδίζουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἰδανικοῦ.

Ἐὰν τὸ διάγραμμα τοῦ βιβλίου ἡμῶν τὸ ἐπέτρεπεν, ἐνδιαφέρουσα ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀνέλιξις τοῦ θέματος τοῦ εἰσηγητοῦ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς φάσεις· ἀλλ' ἀναγκάζόμενοι ἀκροθιγῶς πῶς νὰ διαλάβωμεν περὶ αὐτοῦ, ἀρκούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι, ἐὰν πράγματι ἡ Ἑλλάς διέρχεται περίοδον μὴ ποιητικὴν, οὐχ ἦττον, τὸ πνεῦμα τῆς σατύρας ἐκ τούτου δὲν ἐξέκλινε· ἀπόδειξις αὐτῆ ἡ ἐκθεσις τοῦ κ. Ροΐδου.

Ὁ κ. Ἀγγελὸς Βλάχος, εἰς τῶν γονιμωτέρων συγγραφέων τῶν Ἀθηνῶν, πεζογράφος ἅμα καὶ ποιητῆς, ἀνταπαντῶν εἰς τὸν κ. Ροΐδην δι' ἰδίας μελέτης ἐπὶ τοῦ ποιητοῦ Ζαλακώστα, ἀπέδειξε δι' ἐνὸς παραδείγματος ὅτι ἡ πηγὴ τῆς ποιήσεως δὲν ἐστείρευσε παντάπασιν ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ κ. Ροΐδης τὸν ἀντέκρουσε ἐν δυοῖς διαλέξεσι· ἐν τῇ μὲν ἐπανάλαβε τὸ θέμα αὐτοῦ καὶ ὑπεστήριξεν ἐκ νέου ὅτι αἱ σημεριναὶ περιστάσεις

* ἰδ. σελ. 60.

δὲν εἶναι εὐνοϊκαὶ πρὸς τὴν ποίησιν, ἐπικαλούμενος πρὸς τοῦτο διὰ σειρᾶς μαρτυριῶν τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Ἐγελ, τὸν Σέλιγγ καὶ τὸν Κάρολον Λεβέκ· ἐν τῇ ἐτέρᾳ διαλέξει ἐξήτασεν, ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ, τὰ ποιητικὰ ἔργα τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος.

Αἱ διαλέξεις αὗται ἐξήγειραν καταιγίδα ποιητικῶν διαμαρτυρήσεων. Ὁ κ. Βλάχος ὑπερησπίστη καὶ πάλιν τὸ θέμα αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ κ. Ροΐδης ἐμμένων ἐν τῇ πάλῃ κατίσχυσε τῶν ἀντιπάλων του καθὸ λαλήσας τελευταῖος.

Ἡ κριτικὴ εἶναι πάντοτε ὠφέλιμος, ἀκόμη καὶ ὅτε ἐξάπτεται καθ' ὅσον παρέχει ἀφορμὴν πρὸς ἐμβριθεῖς συζητήσεις. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον παρασταθῆ εἰς παρομοίαν σύγκρουσιν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ ἢ κατὰ φιλολογικῆς τινος γνώμης, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ γέρων Ἀσώπιος ἀντεπεξήρχετο κατὰ τοῦ Παναγιώτου Σούτσου, καταπολεμῶν τό τε σύστημα καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἡ καταδίκη τῆς σημερινῆς ποιήσεως ἦτο ἄρα δικαία ἵνα ἦ δριστηκῆ; Ὁ κ. Βλάχος κλιῶς ἐμπνευσθεὶς, ὅτε ἐπεκαλεῖτο ὡς παράδειγμα τῆς ποιητικῆς ἐν Ἑλλάδι ζωτικότητος τὸν Ζαλακώσταν, ἐπκνέφερεν εἰς νέαν συζήτησιν τὸ θέμα.

Βεβχίως δὲν δυνάμεθα νὰ διαφιλονεικήσωμεν τὴν γνώμην τοῦ Ἀσωπίου, καὶ μετ' αὐτὴν τὴν τοῦ κ. Ροΐδου, ὅτι ἐπὶ ἐν τέταρτον τοῦ αἰῶνος, ἡ ποίησις διήλθε κρίσιμον περίοδον ἐν Ἀθήναις· ὅτι ὑποταχθεῖσα εἰς αὐστηρὰν κηδεμονίαν, ἐδέησε νὰ πκλίσῃ ὅπως χειραφετουμένη ἐπανεύρῃ τὴν ὁδὸν τῆς. Νομίζομεν ὅτι τοῦτο γίνεται σήμερον.

Ἡ Ἑλλάς βυθίζουσα πρὸς τὴν ἀναγέννησίν της διήλθε διὰ δοκιμασιῶν μεταβχτικῆς περιόδου. Ἐν τῇ πορείᾳ ταύτῃ προέβαινε ἐξ ἀνάγκης ἀμφιταλαντευομένη καθ' ὅλα καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ποίησιν. Ἀλλὰ τοσαύτας ἐνίκησε δυσχερείας, ὥστε δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τῆς τελείας ἀπελευθερώσεώς της. Ὡς πρὸς τὰ γράμματα τοῦλάχιστον τὰ σημεῖα εἶναι καταφανῆ, καὶ ἡ χειραφέτησις τῆς ποιήσεως ἤρξατο ἤδη ἐν Ἀθήναις. Θραύουσα τὰ δεσμὰ δι' ὧν ἤθελον ἀνεπιστρέπτει νὰ δεσμεύσωσιν αὐτὴν, ἀναλαμβάνει τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς πτῆσιν.

Ἄλλως δέ, αὐτὸς ὁ κ. Ροΐδης φάνεται ψέγων τὴν σχολὴν μόνην τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἐξαιρῶν τὴν ἄξιαν τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἐδόξασαν τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀναγνωρίζει ἐκθύμως τὴν ποιητικὴν δεινότητα τοῦ Βαλαωρίτου, ὅστις ἀνήκει εἰς ἐτέραν σχολὴν, καθὼς καὶ τὰ προσόντα τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, ὅστις, καθ' ἡμᾶς, ἐκπροσωπεῖ τὴν ποιητικὴν χειραφέτησιν, περὶ ἧς ἐγένετο ἡδη λόγος.

Διατὶ νὰ μὴ τὸ δμολογήσωμεν; Ἀρχόμεθα τῆς περιόδου ταύτης τῶν μελετῶν ἡμῶν, οὐχὶ ἄνευ τινὸς ἐνδοιασμοῦ. Ἐφθασεν ἡ στιγμή ὅπως ἐξ-

ερχόμενοι τῆς ἱστορίας εἰσδύσασμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ παρόντος. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων φωτίζει τὸν ἀναλαμβάνοντα τὸ τοιοῦτον τοῦ κριτικοῦ ἔργον εἶναι ἡ πληθὺς τῆς ἐνώπιόν του συσσωρευμένης ὕλης. Ἐὰν ἐμφορῆται ὡς ἡμεῖς τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀποδώσῃ εἰς πάντας δικαιοσύνην, στενοχωρεῖται προβλέπων ὅτι ἐξ ἀνάγκης θὰ περιορίσῃ τὴν ἐκλογὴν του, ὅτι κινδυνεύει σπεύδων νὰ παραγωνίρῃ ἔργον ὑπέρτερον ἴσως ἄλλου ἢ ν' ἀποσιωπήσῃ ἕτερον ἀξίον ἐπαινοῦ.

Ὅπως παράσχωμεν ἰδέαν τῆς πληθύος τῆς πρὸς μελέτην ὕλης, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς ἀνθολογίαν δημοσιευθεῖσαν πρὸ τινος ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ κ. Μκταράγκα, ποιητοῦ καὶ αὐτοῦ, ὁ πίναξ τῶν ζώντων ποιητῶν περιλαμβάνει τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὀνόματα, ὁ δ' ἐκδότης ὑπόσχεται καὶ δεύτερον τεῦχος περιλαμβάνον ἀποσπάσματα ποιήσεων, τῶν ὁποίων οἱ συγγραφεῖς δὲν περιελήφθησαν ἐν τῇ πρώτῃ. Καὶ ὅμως πόσοι ἐκ τῶν μὴ περιληφθέντων ἐν τῇ ἀνθολογίᾳ ταύτῃ θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀδικηθέντας! Εἶναι ἀληθές ὅτι, ἐκ τῶν μὴ παραλειπομένων πολλοὶ ἀντιπροσωπεύουσιν ἄλλας σχολάς, οἱ πλεῖστοι ὅμως ἀνήκουσιν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηναίων, τουτέστιν εἰς τὴν τῶν γραφόντων τὴν καθρεύουσαν.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον ἡ ποσότης τῶν ποιητῶν ἐκπληκτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ γονιμότης τινῶν ἐξ αὐτῶν. Ὡς ἐν παραδείγματι ἀναφέρομεν, ὅτι ὁ κ. Σοφοκλῆς Καρύδης ἐδημοσίευσεν διαφόρους συλλογὰς λυρικῶν ποιήσεων, κωμωδιῶν κ.τ.λ., καὶ ὅτι εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τόμων τούτων τῶν *διαδεχομένων ἀλλήλους ἀνευ διακοπῆς*, ἐπιπροσθέτει καὶ τὰς πολυαριθμοῦσατύρας τὰς περιλαμβανόμενας εἰς τὰς σκτυρικὰς ἐφημερίδας, ὧν ὑπῆρξε συντάκτης. Ἄλλος ποιητῆς, ὁ κ. Συνοδινός, ἐξέδωκεν, (ἐὰν δὲν ὑστεροῦμεν ἤδη), τὸν ἐνδέκατον τόμον τῶν λυρικῶν αὐτοῦ ποιήσεων. Τρίτος, ὁ γυμνασιάρχης κ. Ἀντωνιάδης, δημοσιεύει μεθ' ὑπερφυοῦς εὐχερείας ποιήματα, ὅτε μὲν δραματικά, ὅτε δ' ἐποποιίαι, ἐν οἷς οἱ στίχοι ῥέουσι κατὰ χιλιάδας, καὶ ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι τὴν τύχην νὰ βραβεύωνται ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ κ. Βλάχος τέλος, οὐτινος ἤδη ἐμνήσθημεν, ἀναγγέλλει ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἐνός ἐκ τῶν νεωτάτων βιβλίων αὐτοῦ, τριάκοντα δύο τόμους, ὧν τὸ ἕμισυ ἔργα ποιητικά, ἐν οἷς ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ἀξιόλογον μετάφρασιν τῶν *Ποιητικῶν Μελετῶν* τοῦ Λαμαρτίνου. Τὸ τριακοστὸν τοῦτο τρίτον βιβλίον τοῦ κ. Βλάχου εἶναι ἡ μετάφρασις Νάθαν τοῦ σοφοῦ τοῦ Λέσιγκ, ἣτις ἐβραβεύθη ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἂν τινες τῶν ποιητῶν πρέχουσι τσακὺτην δαψίλειαν ποιήσεων, ὑπάρχουσιν ἄλλοι τῶν ὁποίων τὸ ἔργον περιορίζεται εἰς φυλλάδια. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο διὰ τὸν κριτικὸν ἐὰν οἱ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι. Ὁ χρόνος θὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον του. Ἐκ τῆς πληθύος τῶν στίχων τούτων θὰ ἐξαφανίσῃ πᾶν τὸ μὴ βιώσιμον. Ἀπὸ τοῦδε τὸ κοινόν,

τοῦ ὁποίου ἡ καλαισησία δεσμεύεται ἀναπτύσσεται, λησμονεῖ πᾶν τὸ ἀξίον λήθης. Προσθετέον εἰς ταῦτα καὶ τὴν ἐπιρροὴν ἀμερολήπτου καὶ αὐστηρῆς κριτικῆς, οἷον ὁ κ. Ροῖδης ἐνεκαίνισεν ἐκ νέου, καὶ ἠτις φωτίζουσα τὴν κοινὴν γνώμην περὶ τῶν ποιητῶν, φωτίζει καὶ τοὺς ποιητὰς περὶ ἑαυτῶν.

Ἐὰν ἡ κριτικὴ συνήθως εἶναι εὐκολωτέρα τῆς τέχνης, εἶναι ὅμως ἐνίστοτε καὶ ἐπίσης δύσκολος. Οἱ ποιηταὶ τῶν Ἀθηναίων θὰ μάθωσιν (ὑπερ εὐχόμεθα) νὰ πρέχουσι ὀλιγώτερα, νὰ μὴ δημοσιεύωσι πᾶν ὅ,τι παράγουσι, καὶ νὰ προτιμῶσι μούσαν στεῖραν, παρὰ τὴν παράτολμον μούσαν τῆς μετριότητος. Μόνον εἰς ἕνα Ἀλφρέδον Μυσσὲ ἐπιτρέπεται ὅταν γράφῃ περὶ τέκνου μονοφθάλμου καὶ ὕβου νὰ λέγῃ:

C'est déjà bien joli quand on en a fait un.

Δίκαιον εἶναι νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς ἐν Ἀθήναις ποιητικῆς δαψιλείας, δὲν ἐπιβαρύνει μόνους τοὺς ποιητὰς. τὸ στιχουργεῖν εἶναι σχεδὸν ἔμφυτον τοῖς Ἑλλησι. Γνωστὰ εἶναι τὰ *μοιρολόγια*, ἅτινα αἱ γυναῖκες αὐτοσχεδιάζουσι θρηνοῦσαι τοὺς νεκρούς. Οὕτως αἱ νεάνιδες, ἐν πολλὰς νήσοις, παίζουσι ἀνταλλάττουσιν αὐτοσχεδίους στίχους. Ἄλλαχοῦ δὲ συναντῶμενοι ἐκτοξεύουσι κατ' ἀλλήλων ἐμμέτρους ἀστεισμούς. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἔμφυτον εἰς τὴν φυλὴν ταύτην· ἔγκειται εἰς τὰς ἐξείς αὐτῆς· ἡ δ' ἑλληνικὴ ἀτροσφαιρα διατελεῖ ἀείποτε ποιητικὴ καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἐκθέσεις, τὰς διαλέξεις καὶ τὰς ιδέας τοῦ κ. Ροῖδου.

Οὕτως ἐμορφώθη ἡ ὠραία δημώδης ποίησις, ἣτις ἐδοξάσθη, πέπτωται δὲ καὶ αὖθις νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀληθῶς ἐθνικὴν ποίησιν τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς τοῦτο ἔδει νὰ δοθῆ μόνον καλὴ διεύθυνσις εἰς τὴν ἐθνικὴν ἰδιοφυΐαν, χαλιναγωγούμενης αὐτῆς, ἀλλὰ συνέβη τὸ ἐναντίον. Βιάζοντες τὴν παραγωγὴν, δὲν ἐρριφοκινδύνευσαν ἀρὰ γε νὰ ἐξαντλήσωσι τὸν χυμόν;

Πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν, χάρις εἰς τὴν γενναίαν συνδρομὴν πλουσίων Ἑλλήνων, εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐγκατεστημένων, τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον ἔθηκε ποιητικὸν διαγωνισμόν. Ἀντί, ὡς ὀφείλε νὰ ὑποβάλῃ τοὺς διαγωνιζομένους εἰς ὠρισμένον ἀριθμὸν στίχων καὶ εἰς θέματα ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν προτέρων, τοῦναντίον, θέλον νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτοὺς, τοῖς ἀφῆκε πλήρη ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὸ πραγματευθησόμενον θέμα, προσδιώρισεν δὲ ὡς ἐλάχιστον ὅρον τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίων στίχων, ἀριθμὸν ὅστις καὶ πάλιν δύναται νὰ φανῇ ὑπερβολικός. Ἀφῆκε δὲ τὸ στάδιον ἐλεύθερον ὡς πρὸς τὸν ἀνώτατον ὅρον. Ὁ μόνος ἐπιβληθεὶς περιορισμὸς ἀναμνηστικὸς τὴν ἀποκλειστικότητά τῶν Γάλλων κλασικῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρὸς τοὺς ρωμαντικούς πάλης αὐτῶν· ἀπέβλεπε τὴν γλῶσσαν. Ἐὰν ὑποβληθησόμενα εἰς τὸν διαγωνισμόν ποιήματα ἔδει νὰ ὦσι γεγραμμένα εἰς καθαρεύουσαν γλῶσσαν, πάντα δὲ τὰ εἰς τὴν δημῶδη γεγραμμένα ἀπερρίπτοντο.

Ἄλλ' ὅμως ὁ ἀποκλεισμός οὗτος ἀπεφασίσθη μετὰ τὸν τρίτον ἢ τέταρτον διαγωνισμόν, ὅτε ἀπεδείχθη ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἀποσταλέντων ποιημάτων ἦσαν γεγραμμένα εἰς τὴν χυδαίαν ἐκείνην γλῶσσαν, ἣν αἱ μουσαι ἀπέρριπτον ὡς ἀναξίαν ἑαυτῶν. Ἐχρειάσθησαν εἴκοσι ἔτη πείρας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅπως παραιτηθῆ τῆς πρᾶκταλήψεως ταύτης. Ὅτε τῷ 1872 ἐτελοῦντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, τοῦ ὑποστάντος μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1821, τὸ Πανεπιστήμιον θέλον νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἑορτὴν δι' ἐνὸς ὕμνου, ἀπετάθη εἰς τὸν Βλακωρίτην, ὅστις ἔγραψεν εἰς δημόδιον γλῶσσαν καὶ δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν σχολὴν ἣν τὸ Πανεπιστήμιον μετὰ τοσούτων μόχθων ἠγωνίζετο νὰ μορφώσῃ.

Ὅπως δὲ ποτε ἕνα συστηθέντος διαγωνισμοῦ, ἡ νεολαία τῶν σχολείων καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἀποδεχθῆ τὴν πρόσκλησιν. Καὶ καθηγηταὶ ἀκόμη τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ἐθεώρησαν ἀνάξιον ἑαυτῶν νὰ διαγωνισθῶσι πρὸς τοὺς μαθητάς των. Τινὲς ἐστιχοῦργησαν κατὰ τὸ προταχθὲν ὑπόδειγμα, καὶ ἤρραντο τὸ ἄθλον.

Ἄλλως τε τὸ ἄθλον ἦτο ἐπιζήλον. Στέφανος δάφνης ἀπενέμετο δημοσίᾳ εἰς τὸν νικητὴν, ἐνώπιον ἐκλεκτῆς δημηγύρεως, ἣτις δὲν ἦτο παντάπασι φειδωλὴ εἰς τὰς ἀνευφημίας τῆς, ἡ δὲ τιμητικὴ αὕτη ἀμοιβὴ συνωδαετο ὑφ' ἐτέρας, χρησιμωτέρας ἕως ἐνίοτε, ἢ τοι ὑπὸ χιλίων δραχμῶν. Ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ ἀλλοχοῦ, οἱ ποιηταὶ εἰ καὶ ὑποτίθενται ὅτι ζῶσιν εἰς τὰ νέφη, οὐδὲν ἦττον εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ὑλικὰς ἀνάγκας τοῦ βίου.

Ὅντως ἄξιοι οἴκτου καὶ συμπαθείας ἦσαν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐπιτροπὴν καθηγηταί, οἵτινες ἔκρινον τὰ προβαλλόμενα ποιήματα καὶ ἀπένεμον τὰ βραβεῖα. Ἡ ἀνάγνωσις τοσούτων χειρογράφων, ἡ ἀνάλυσις αὐτῶν, ἡ ἀνέυρεσις τῶν ἡμικρημένων, ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀξίας καὶ ἡ σύνταξις τῶν ἐκθέσεων, αἵτινες ἀνεγινώσκοντο δημοσίᾳ, ταῦτα πάντα ἦσαν ἔργον ὀχληρὸν καὶ ἀφοῦ ἀκόμη ἐλήφθη φροντίς ὅπως ἀμειβῶνται οἱ τοιοῦτοι κόποι. Ἄλλ' ἡ κυριωτέρα δοκιμασία προήρχετο ἐκ τῶν ἀντεγλήσεων τῶν ἀπορριπτομένων ποιητῶν, αἵτινες σπανίως ἦσαν δίκαιαι, σπανιώτερον δὲ πρὸ πάντων, μεμετρημένα. Ἡ ἐξιστόρησις ἀπάσης τῆς ἐπιθετικῆς φιλολογίας, ἣν ἐγέννησαν αἱ τοιαῦται ἐριδες, ἤθελεν εἶσθαι ἔργον διακεδαστικὸν ἕνα καὶ διδακτικόν. Τὸ τοιοῦτον θὰ πκρεῖχεν ἐν ἔτι κεφάλαιον εἰς τὸ σύγγραμμ. τοῦ Ἰσαὰκ Δισραέλη, τὸ ἐπιγραφόμενον *φιλολογικαὶ ἀβρότητας* (Aménités littéraires).

Τὸ Πανεπιστήμιον ἄρα, ὡς προερέθη, ἐξεβίασε τὴν παραγωγὴν στίχων ἐν Ἑλλάδι ἀνευ τοῦ ἐπιζητουμένου ἀποτελέσματος, τοῦ νὰ καταστήσῃ δηλονότι τὴν γλῶσσαν τῶν λογίων ὄργανον τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως. Ἡ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν προέκυψεν ἐκ τῆς σχολῆς τῆς Κωνσταντινουπό-

λεως. Οἱ ἄμεσοι διδάσκαλοι αὐτῆς ὑπῆρξαν οἱ Σοῦτσοι καὶ ὁ κ. Ραγκαβῆς· ἀλλὰ τὸ Πανεπιστήμιον ἐμπνεόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν, προέβη ἔτι περικτέρω. Προσεπάθησε διὰ τῶν διαγωγισμῶν αὐτοῦ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ εὐνοούμενον σύστημα καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν καθομιλουμένην εἰς τοὺς γραμματικὸς τύπους τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς. Ἡ σχολὴ ἄρα τῶν Ἀθηνῶν ἐμορφώθη ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου. Θὰ προσπαθήσωμεν νὰ παράσχωμεν ἰδέαν τινὰ τῶν τάσεων καὶ τῆς ἀξίας αὐτῆς, ἀνυκλύοντες τὰ ποιήματα τῶν καλλιτέρων αὐτῆς ποιητῶν.

B'.

Ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ βραβεῖον εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς ἦτο ὁ Γεώργιος Ζαλακώστας. Οἱ εἰσηγηταὶ ἀναγνωρίσαντες δημοσίᾳ τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, ἐνεκαινίασκον ἐπ' ἀγαθοῖς οἰωνοῖς τὰ νέα ταῦτα Παναθηναῖα.

Ὁ Ζαλακώστας δὲν ἦτο τότε νέος, ὡς λέγει ὁ ἴδιος εἰς τοὺς στίχους τοῦ βραβευθέντος ποιήματος αὐτοῦ, τοῦ ἐπιγραφομένου «Μισολόγγιον.»

Εἰς ἄμουσον ἀείποτε διάγων ἀσχολίαν,
 Τοῦ βίου καίτοι διαβάς τὴν μέσην ἡλικίαν,
 Ἄγωνιστὴς, προβάλλω.
 Ἀκμάζων ἔτι τὴν ψυχὴν, μεγάλην ἱστορίαν
 Ἐπιχειρῶ νὰ ψάλω.
 Θεὰ σεπτὴ τὸ κάλυμμα τοῦ παρελθόντος αἵρει,
 Κ' ἐξ οὐρανοῦ πυρίην
 Τὴν δεξιὰν μοι τεινεῖ,
 Καὶ φέρομαι πρὸς τ' ἄδενδρα τοῦ Κερασόβου μέρη.

Ὁ ἀφελὴς οὗτος καὶ εὐκρινὴς τρόπος τοῦ ἀμέσως εἰσερχεσθαι εἰς τὸ θέμα, ἰδιάζει τῷ Ζαλακώστᾳ. Βαίνει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν σκοπὸν, λέγων τί ἠσθάνθη καὶ οὐδὲν πλέον. Πρὸ πάντων δὲ ὅταν ὕμνῃ τὰς ἀνδραγαθίας τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, βλέπει τις ὅτι στρατιώτης ὀμιλεῖ καὶ εἶναι πράγματι στρατιώτης. Γεννηθεὶς τῷ 1805 ἐν Ἠπειρῷ, ἦτο δέκα ἐξ ἐτῶν ὅτε ἐξ Ἰταλίας ἔνθα ἐσπούδαζεν, ἔσπευσε μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του, ὅπως λάβῃ τὸ βάπτισμα τοῦ πυρὸς εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ Μισολόγγιον, ὅπερ βραδύτερον ἐμελλε νὰ ἐξυμνήσῃ. Ἰσως, ὡς παρατηρεῖ ὁ κ. Βλάχος, αὐτὸς ἐκυτὸν εἰκονίζει ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ περιγράφων τὸν ἀνδρεῖον Δῆμον.

Βαστάζει τ' ὄπλον τὸ μακρὸν ἢ ἀνδρική του πλάτη,
Ἰδέτε! καίτοι κεκμηκώς, τὰ στέρνα του προτάττει

Καὶ βαίνει μ' ὕφος γαῦρον.

Ἐξ εὐωνύμων κρέματα δασύμαλλος φλοκάτη

Βαμμένη μ' αἶμα μαῦρον·

Σκεπάζει μακροθύσσανος τὴν κεφαλὴν του πῖλος,

Ἐξ οὗ κυμαινομένη

Ἡ κόμη καταβαίνει·

Τοξεύει πῦρ τὸ βλέμμα του, πικρογεῖ τὸ χεῖλος.

Φορεῖ πιστόλας ἀργυρᾶς καὶ μὲ καμπύλον στόμα

Μακρὰν ρομφαίαν. Βλέπετε τὸ ὕψηλόν του σῶμα,

Τὰς κνήμας τὰς ἐντόνους;

Μικρὸς τὸ ξίφος ἔζωσε, δὲν ἔκλεισεν ἀκόμα

Τοὺς εἴκοσί του χρόνους,

Κ' ἐν τούτοις, ὡς εἰς πόλεμον γηράσας, διαβαίνει,

Ψυχῆς ἐμφαίνων σθένος,

Ὅπλίτης γυμνασμένος.

Πατρίς τοιοῦτου μαχητοῦ ζυγὸν δὲν ὑπομένει.

Ἴδου πραγματικῶς τὸ ἀληθινὸν *παλληκᾶρι*.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ὁ Ζαλακώστας ἔμεινεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ἐζήσθη καὶ ἐτελεύτησεν φέρων τὴν στολὴν τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ἄλλ' ὑπὸ τὸν στρατιωτὴν ὑπῆρχεν ὁ ποιητής. Ἀνακαλῶν τὰς ἀναμνήσεις αὐτοῦ ὑμνησεν εἰς στίχους ἀρρενωποῦς διάφορα ἐπεισόδια τοῦ πολέμου, ὃν συνεμερίσθη, καὶ τῶν μαχῶν ἐν αἷς ἠγωνίσαστο.

Ἴδου ἡ ἀρχὴ τοῦ ποιήματός του **Τὸ χάνε τῆς Γραβιάς**, ἐν ᾧ ἐδοξάσθη ὁ περικλεῆς ἀρχηγὸς Ὀδυσσεὺς, τῷ 1821:

A'.

Ἄπὸ κρότων ὀργάνων βοῶζει

Τῆς Γραβιάς τὸ βουνὸν ἀντικρῦ.

Λάμπουν ὄπλα χρυσᾶ, καὶ λερὴ

Φουστανέλλα μαυρίζει.

Πρὸς τὸ Χάνι χορὸς καταβαίνει

Ἄπ' ὀδὸν ἐλικώδη, λοξὴν,

Καὶ φλογέρα μὲ ἦχον δῆξιν

Χοροῦ ἄσμα σημαίνει.

Ὀδυσσεὺς δ' ταχύπους ἠγεῖται

Τοῦ μαχίμου ἐκείνου χοροῦ,

Καὶ ἐγκύμων σκοποῦ τολμηροῦ.

Πρὸς τὸ χάνι κινεῖται.

Ἐκεῖ δὲ τὸν χορὸν διαλύει,

Κλεῖ τὴν μάνδραν καὶ οὕτω λαλεῖ.

Ἡ πατρίς μας ἐδῶ μᾶς καλεῖ,

Στρατιῶται ἀνδρεῖοι.

Μετ' ὀλίγον ἐδῶ καταφθάνει
Στρατικὰ μυριάδων ἐχθρῶν,
Εἶναι στάδιον δόξης λαμπρὸν
Τὸ μικρὸν τοῦτο χάνι.

Εἰς τὸ μέγα στενὸν θὰ ἔξυπνήσουν
Οἱ ἀρχαῖοι τῆς Σπάρτης νεκροί,
Καὶ τὸν τόπον αὐτὸν φοβεροί
Τουρκομάχοι θὰ σείσουν.

Κ' ἡ σκιὰ τοῦ Διάκου πκρέκει
Τοῦ εἰς σοῦβλαν ψηθέντος σκληρᾶν,
Μὲ μεγάλην θ' ἀκούτη χαρὰν
Νὰ βροντᾶ τὸ τουφέκι.

Ἐκεῖ κάτω κυττάξετε· φθάνει
Ὁ πομπώδης στρατὸς τῶν ἐχθρῶν.
Ἴδου στάδιον δόξης λαμπρὸν
Τὸ μικρὸν τοῦτο χάνι.

Στρέφουν ὄλοι καὶ βλέπουν. Διέβη
Τὸ ποτάμι ἀπίστων πληθῆς,
Καὶ ἀκούεται δοῦπος βαθύς,
Καὶ ὁ τόπος σαλεύει.

Πιστολίων ἀκούονται κτύποι
Καὶ βαρβάρων φωνῆ συνεχεῖς,

Καὶ τινάσσουν τὴν χαίτην ταχεῖς
Καὶ ἀφρόεντες ἵπποι.

Πρὸ τῶν ἄλλων ξιφῆρης προβαίνει
Εἰς δερβίσης τὸν ἵππον κεντῶν.
Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρίτσου αὐτὸν
Ἐρωτᾶ ποῦ πηγαίνει.

Ἄποκρίνεται ἐκεῖνος: Νὰ σφάξω
Ὅπου ἔρω τοῦ προφήτου ἐχθροῦς,
Καὶ πατῶν τοὺς ἀπίστους νεκρούς.
Τὸ ἀλλάχ νὰ ἀνακραῖξω.

Ἄλλ' ἐδῶ, ὃ υἱὲ τοῦ προφήτου,
Μιναρὲν δὲν θὰ βρῆς ὕψηλόν,
Ἄλλὰ μόνον τουφέκι καλόν,
Καὶ ἰδοὺ ἡ φωνὴ του.

Καὶ ἠνίας καὶ σπάθην ἀφίνει
Ὁ δερβίσης τὰ πτέρνα πληγεῖς,
Καὶ μὲ κρότον πεσῶν κατὰ γῆς,
Ρεῖθρον αἵματος χύνει.

Τοῦ θανάτου ἰδρὸς περιβρέχει
Τὸ χλωμὸν μέτωπόν του εὐθύς,
Καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ πτοηθεῖς
Κοῦφος κ' εὐκαιρὸς τρέχει.

Ἡ λύρα τοῦ Ζαλακώστα δὲν ἦτο μονόχορδος· πολλάκις εἰσήγαγε τὸν ἔρωτα εἰς τὰς ποιήσεις αὐτοῦ, ὡς π. χ. εἰς τὸ δεῦτερον στεφθὲν ποίημά του: **Ἄρματαλοὶ καὶ κλέφται**, ὅπερ περιέχει ὠραιότατα ποιητικὰ χωρία.

Τὸ ἀκόλουθον ποίημα περιλαμβάνει ἐν τῇ ἀφειλείᾳ του θελκτικώτατον ἐρωτικὸν δράμα.

Ἡ συνάντησις.

Ἄπρίλης εἶναι, γύρω μας πετοῦν τὰ χελιδόνια
Καὶ δένδρα, κάμποι καὶ βουνὰ, ὅλα μοσχοβολᾶνε.

Γλυκὰ λαλοῦν τ' ἀηδόνια

Καὶ ζευγαροῦναι ἢ πέρδικα καὶ οἱ κοῦκοι κελαδᾶνε

Ἡ γῆ γελάει καὶ ὁ οὐρανὸς μαργαριτάρια χύνει

Εἰς τὰ τριαντάφυλλα τῆς,

Καὶ κάπου, κάπου φαίνονται καὶ μαραμμένοι κρίνοι.

Ἄγριμι κἄν τοὺς πάτησε κἄν ἄπονος διαβάτης.

Σὺν κρίνο ποῦ μαράθηκε καὶ γέρνει πρὸς τὸ χῶμα,

Ἦ, κύτταξε ἓνα λείψανο, μιὰ νηὶ καμαρωμένη!

Θαρρεῖς ποῦ κρένει ἀκόμα,

Ἄλλὰ τὰ λόγια δὲν τ' ἀκοῦς· μὲ ἀγγέλους συντυχαίνει.

Κοιμάται ἡ νηὶ σὺν τὰ νερὰ τῆς λίμνης, ὅπου ἀνέμοι

Καὶ ζάλαις δὲν κυλάνε,

Καὶ ὅμως στὰ χεῖλη ἓνα πικρὸ χαμόγελο τῆς τρέμει,

Ἦσὺν νὰ λέη «Βαρέθηκα, κόσμε σκληρὸ καὶ πλάνευ»

Πόσους ἡ ἀγάπη δύστυχους καὶ νηοὺς καὶ νηὲς θὰ φάη!

Δὲν ἔμπόρεσε εἰς τὴν ἀπονιὰ τοῦ Νάστου νὰ φτουρίση,

Βαρέθηκε καὶ πάει

Ἐκεῖ ποῦ κάθε πλάσμα γῆς ἢ γῆ θὲ νὰ ρουφήση.

Γερόντισσα γονατιστὴ μὲ δάκρυα φλογισμένα

Τὴν πεθαμένη βρέχει.

Μυριολογᾷ ἡ κακότυχη, πικρὰ, φαρμακευμένα,

Καὶ κλαίγει καὶ σκοτόνεται. Ἄλλο παιδί δὲν ἔχει.

Τὸ σήκωσαν τὸ λείψανο τέσσεροι νηοὶ στὸν ὄμο,

Καὶ ἐκεῖ ποῦ τὸ διαβλίνανε γιομάτο ἀπὸ λουλούδια,

Ἀπάντησαν στὸ δρόμο

Τραγουδιστάδες καὶ βιολιά. Σωπάσαν τὰ τραγούδια!

Μεγάλο θαῦμα ὁ θάνατος μὲ τὴν ζωὴ νὰ σμίγη!

Ὁ θάνατος νικάει. . . .

Τὴ διώχνει ἡ λύπη τὴ χαρὰ, τόσο ἡ χαρὰ εἶναι λίγη.

Γι' αὐτὸ σωπαίνουν τὰ βιολιά ὅταν νεκρὸς περνᾷ.

Ὁ Νάστος ποῦχε τᾶργανα, τὸ λείψανο γνωρίζει,

Καί, κίτρινος σὺν τὸ κερί, μὲ χέρια σηκωμένα,

«Ξανθὴ μου! ξεφωνίζει,

Ξανθὴ μου, ἀν πᾶς στὴν ἐκκλησιά, καρτέρα με κ' ἐμένα.»

Καὶ ρίχνει στὸ ζωνάρι τοῦ σὺν ἀστραπὴ τὸ χέρι

Καὶ ἀπάνου τὸ σηκώνει.

Ὅλο εἰς τὰ στήθια ἐχώθηκε τὸ κοφτερὸ μαχαῖρι. . .

Ἀποθαμένος τὴν νεκρὴ, ὁ νηὸς τὴν νηὶ ἀνταμόνει.

Παραθέτομεν τὸν ἐξῆς γλυκύθυμον θρῆνον, ἀποπνέοντα βχθυτάτην μελαγχολίαν:

Εἰς τὴν ἀποδημοῦσαν ψυχὴν τοῦ

Τώρα ποῦ χαμοκέρασα μοτχοβολᾷν στὴ φτέρη,

Ποῦ ἀνοίγει τ' ἄνθη ἢ μυγδαλιά,

Ποῦ κρυφοσμύγουν τὰ πουλιὰ

Καὶ παίζουν τέρι, τέρι.

Τώρα ποῦ ντύθηκεν ἡ γῆ νυφιάτικο στολίδι.—

Ἄχ, ναί! — καὶ ἡ θάλασσα χρυσῆ

Λαμποκοπᾷ, ποῦ πᾶς ἐσὺ

Στὸ θλιβερὸ ταξεῖδι;

Χύσε, ψυχὴ, μιὰ δέσηι στοὺς οὐρανοὺς καὶ στάτου,

Καὶ μὴ στὸ μαῦρο χῶμα, μὴ

Ἀφίνης τ' ὠμορφο κορμί

Καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιά σου.

Ψυχὴ! μὲ ἀφίνεις ἔρημον, ψυχὴ λαχταρισμένη!

Δέτε πῶς κλαίγω, πῶς πονῶ,

Ἄγγελοι ποῦ στὸν οὐρανὸ

Τὴν πᾶτε δειλικσιμένη!

Κρατεῖστε, ἀγγελοὶ, τὰ φτερά, καὶ αὐτὴ νὰ σταματήση

Σταῖς ὠμορφιαῖς τῶν λουλουδιῶν,

Καὶ στὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν

Τὰ μάτια νὰ γυρίση.

Ὅχι! παιγνίδια νὰ μὴ ἰδῇ ἐδῶ στὸ κόσμο κάτω,

Μήτε λουλούδια δροσερά!

Ν' ἀκούση μόνον θλιβερά.

Τραγούδια τοῦ θανάτου.

Ὁ Ζκλακώστας καὶ τοὶ γράφων εἰς καθρεύουσιν γλώσσαν ἐν τοῖς ποιήμασι τοῖς χάριν τῶν διαγωνισμῶν γεγραμμένοις, εἰς τὰς λοιπὰς ὁμῶς αὐτοῦ ποιήσεις μετεχειρίζετο τὴν δημώδη διάλεκτον. Εἰς τὴν γλώσσαν τκύτην ἐξέφρασε πρὸ πάντων τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας του· τοῦτο δ' ἔπραξεν οὐχὶ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τῶν εἰς τὴν καθαρῶσαν γραφόντων ποιητῶν ἐλησμόνησαν τοὺς περιορισμοὺς τῶν γλωσσικῶν θεωριῶν, ὅπως ἐκφράσωσι τὰ ἐνδόμυχα αὐτῶν αἰσθήματα.

Ἐν τῇ δημῳδαί γλώσσῃ ἐξεδήλωσεν ὁ Ζκλακώστας τὴν πατρικὴν αὐτοῦ λύπην μετὰ περιπαθοῦς συγκινήσεως, ὡς ἐν τῷ προλαβόντι ποιήματι καὶ ἐν τῷ ἐπομένῳ.

Ἐἰς τὸ φεγγάρι

Χερὰ τῆς πρώτης μου ζωῆς, φεγγάρι ἀγαπημένο,
Σὺ δὲν πονεῖς, ἐγὼ πονῶ.
Γιατὶ ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
Κρεμιέσαι λυπημένο;

Ἐσὺ ποῦ χρῦσους, τὴ γῆ καὶ ἐμάγευες τὸ κῆμα,
Γιατὶ μοῦ ρίχνεις φῶς πικρὸ,
Σὺν νὰ φυλᾷς ἓνα νεκρὸ
Ποῦ κοίτεται στὸ μνήμα!

Φεγγάρι! στὸ βασίλειό σου μὴ κατοικοῦν ἀγγέλοι
Καὶ ὁ ἀγγελὸς μου κατοικεῖ;
Μὴ φίλημα πικρὸ ἀπὸ 'κεῖ,
Τὴν λάμψι σου μοῦ στέλλει;

ὦχ, λάβε αὐτὸν τὸν στεναγμὸ καὶ πέ του, δὲν φοβᾶται
Ἄλλην ὁ νοῦς μου συμφορὰ—
Κάθε μου πόθος καὶ χαρὰ
Στὸ χῶμα του κοιμᾶται.

Αὐτά, φεγγάρι, σοῦ ζητῶ καὶ πέτου, ἀν σ' ἐρωτήσῃ
Πότε θὰ παύσουν οἱ καῦμοί;
Ὅταν μία ἀχτίδα σου χλωμῇ
Τὴν πλάκα μου φωτίσῃ.

Ὁ ποιητὴς ἐδοκιμάσθη πικρῶς ἐν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ στοργῇ, ἀπεβίωσε δὲ μετὰ καρδίαν συντετριμμένην τῷ 1857. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ διαμένει ἀγαπητὸν ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ ἀναμφισβήτητος δημοτικότης αὐτοῦ, ἠύξισε προϊόντος τοῦ χρόνου. Ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον προσφιλεῖ εἶναι τὰ γραφέντα εἰς τὴν καθομιλουμένην. Τὰ ἤκουσα ἀδόμενα ὑπὸ ὠραίας Ἑλληνίδος, κατὰ τὸ ἰσορροῦθμῳς μονότονον καὶ ἀρμονικὸν ἐκεῖνο μέλος, τὸ ὁμοιάζον πρὸς τὸν φλοῦθρον τῶν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Ἰονίας θραυομένων κυμάτων. Ἴδου ἐν τῶν δημοτικωτέρων ἀσμάτων του:

Τὸ φίλημα

Μιὰ βοσκοπούλα ἀγάπησα, μιὰ ζηλεμένη κόρη,
Καὶ τὴν ἀγάπησα πολὺ—
Ἦμουν ἀλάλητο πουλί,
Δέκα χρόνων ἀγόρι.—

Μιὰ ἡμέρα ποῦ καθόμασθε στὰ χόρτα τ' ἀνθισμενα,
Μάρω, ἓνα λόγο θὰ σοῦ πῶ,
Μάρω, τῆς εἶπα, σ' ἀγαπῶ,
Τρελλαίνομαι γιὰ σένα.

Ἄπὸ τῆ μέση με ἀρπάζε, με 'φίλησε στὸ στόμα
Καὶ μοῦπε: γιὰ ἀναστεναγμούς,
Γιὰ τῆς ἀγάπης τοὺς καῦμούς
Εἶσαι μικρὸς ἀκόμα.

Μεγάλωσα καὶ τὴν ζητῶ... ἄλλον ζητᾷ ἡ καρδιά της
Καὶ με ξεχάνει τ' ὄρφανό...
Ἐγὼ ὁμῶς δὲν τὸ λησμονῶ
Ποτὲ τὸ φίλημά της.

Ἐν τῷ ἀκολούθῳ ποιήματι, ὁ ποιητὴς ἀφηγεῖται μετὰ φιλοσοφικῆς ὑπομονῆς συνάντησίν τινα μετὰ ληστῶν:

Τὸ ὥρολόγι μου

Ἡ νύχτα μυρωμένη,
Καὶ ὁ Φίλιππος κ' ἐγὼ
Σὲ ἀμάξι ἤμασθε οἱ δυὸ
Ἐξάπλωμένοι.

Καὶ νὰ καὶ τὸ φεγγάρι
Ἀνέβαινε ἐκεῖ,
Στὰ δένδρα μεταξὺ,
Μὲ τόση χάρι.

Ἄραδωτὰ ἔπερνούσαν,
Καὶ ἔλεγα ποῦ θολὰ
Δαιμόνια εἰς τὴν φωτιὰ
Χοροπηδοῦσαν.

—Γλυκεῖά ναι ἢ νύχτα· στάσου
Ὀλίγον, ἀμαξῆ,
Κατέβαινε σιγὰ
Μὲ τᾶλογά σου.—

*Ἦμουν εἰς πανηγύρι
Χωρὶς νὰ φαντασθῶ
Τί μ' ἔμελλε νὰ ἰδῶ
Εἰς τὸ γεφύρι.

Νὰ κάμω τὸ σταυρό μου
Δὲν ἔπρόφθασα, καὶ ἰδοὺ
Ἡ μύτη ἐνὸς σπαθιοῦ
Εἰς τὸν λαϊμό μου.

Καὶ ἄλλος ληστῆς παρέκει
Τὸ σκάνδαλο κρατεῖ,
Τὸ στῆθός μου πατεῖ
Μὲ τὸ τουφέκι.

Ἐὰν ὁ Ζαλακώστας εἶχε γράψει τὰ μικρὰ μόνον ταῦτα ποιήματα, θὰ κατετάσσετο εἰς τὸν ὄμιλον τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὴν δημόδη ἐθνικὴν γλῶσσαν, καὶ περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν βραδύτερον. Ἄλλ' ἕνεκα τῶν μακροτέρων αὐτοῦ ποιημάτων πρέπει νὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν ποιητῶν τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Γ'.

Μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Ζαλακώστα, ὁ δεινότερος, μεθ' οὗ πολ-
λάκις διηγωνίσατο ὑπὲρ τοῦ ποιητικοῦ ἔθλου, ἦτο ὁ Θεόδωρος Ὀρφανί-
δης, καθηγητῆς τῆς βοτανικῆς εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον, ὅστις
τρὶς ἤρατο τὸ γέρας ἐν τοῖς διαγωνισμοῖς.

Δύο τῶν βραβευθέντων ποιημάτων αὐτοῦ, ἡ **Χρὸς δούλη**, καὶ ὁ
Πύργος τῆς Πέτρας, ἀμφότερα γραφέντα ἐν ἐξαμέτροις, ὑπόθεσιν

Καλὰ ἦτον ἐμπροσθὰ σας
Νὰ μὴ βρεθῶ ποτὲ
Τί θέλετε ἀπ' ἐμέ ;
Ὅλα δικά σας.

Τὰ ὄπλα χαμηλόνουν
Οἱ κλέφταις κατὰ γῆς,
Καὶ εἰς τὸ πουγγί μου εἴθδς
Τὰ χέρια ἀπλόνουν.

Δὲν τῶβρηκαν γεμάτο,
Οὐδὲ πολὺ παχύ·
Ποιητικὸ πουγγί,
Ποῦ ἀνάθεμά το !

*Ἄλλους χαϊδεύει ἡ τύχη·
Γιὰ ἐμὲ εἶναι θησαυρὸς
Τοῦ Ντάκη μου ἡ ζωή.
Καὶ ὀλίγοι στίχοι.

*Ἄλλ' ἂν δὲν εἶχα λίρες,
Γιὰ ἐν ἄλλο τι πονῶ·
Ρολόγι μου φτωχὸ,
Τί δρόμο ἐπῆρες ;

ἔχουσι τὴν ἱστορικὴν τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Φράγκων ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν μεσαιῶνα.

Ἐν ἐτέρῳ λυρικοεπικῷ ποιήματι, ὁ **Ἅγιος Μηνᾶς**, ὁ κ. Ὀρφανίδης ἐπραγματεύθη ἐπεισδιδόν τι τῶν σφαγῶν τῆς Χίου κατὰ τὸ 1821. Τὸ ποίημα τοῦτο ὑποβλήθην εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ 1859, ἀπερρίφθη χάριν ἐτέρου ἔργου λησμονηθέντος ἕκτοτε, ὁ δὲ κ. Ὀρφανίδης ἐξερεθισθεὶς, ἀντέκρουσε τὴν κατ' αὐτοῦ κρίσιν ἐν σφοδρᾷ καὶ πικρᾷ λογομαχίᾳ, ἣτις προστεθεῖσα ἐν τέλει τοῦ ποιήματος, ἀποτελεῖ τὸ ἡμισυ τοῦ βιβλίου.

Ἡ μουσα τοῦ κ. Ὀρφανίδου εἶναι πρὸ πάντων σατυρικὴ. Τοῦ φιλολογικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἤρξατο διὰ σατύρας, ἀκολουθήσας τὰ ἔχνη τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου. Τὸ τρίτον βραβευθὲν ποίημα αὐτοῦ, τὸ **Τίρι — λίρι**, εἶναι ὡσαύτως σάτυρα εὐφυῆς, καίτοι ἐκτεθειμένη εἰς τὴν μομφήν, ὅτι εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον ἐκτενής. Εἰς τὰ σοβαρὰ αὐτοῦ ποιήματα ὑπάρχουσι ὠραιότατα ποιητικὰ χωρία, μαρτυροῦντα φαντασίαν ζωηρὰν καὶ γόνιμον. Ἀλλὰ μάτην θὰ ἐζήτηι τις ἐν αὐτοῖς τὴν δρμὴν ἐκείνην τοῦ αἰσθηματοῦ, τὴν ἰσχυρὰν πρωτοτυπίαν τῆς διανοίας, τὴν ἐθνικὸν χαρακτήρα, δι' ὧν τὰ ποιητικὰ προϊόντα ἀποκτῶσι δικρῆ φήμην.

Μεθ' ὅλην τὴν τῶν στίχων καλλονὴν καὶ τὴν τεχνικὴν αὐτῶν σύνθεσιν, τὰ ποιήματα ταῦτα ὄζουσι λύχνου, τοῦθ' ὅπερ ἡ λεπτοφυῆς καλαισθησία τῶν ἀρχαίων ἤλεγχεν ἐνίοτε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀρίστους συγγραφεῖς. Προσέτι δὲ καταρκνῆς γίνεται ἐν αὐτοῖς ἡ ξενικὴ ἐπίδρασις καὶ ἰδίως ἡ τοῦ Βύρωνος. Τὴν μομφὴν ταύτην ἀσθενῶς μόνον ἀποκρούει ὁ κ. Ὀρφανίδης, ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ ποιήματος αὐτοῦ ὁ **Ἅγιος Μηνᾶς** (σελ. 186), λέγων ὅτι τὸ ποίημα τοῦτο ἀνήκει «εἰς τὴν βυρωνεῖον σχολήν.»

Συγκεφαλαιοῦμεν τὴν περὶ τούτου κρίσιν ἡμῶν, πικραθέτοντες τὰς ὀλίγας γραμμὰς δι' ὧν ὁ κ. Εὐγένιος Γεμενῆς περαινεί τὴν περὶ τοῦ κ. Ὀρφανίδου μελέτην αὐτοῦ ἐν τῷ συγγραμμάτι του : **«Ἡ σύγχρονος Ἑλλάς, ἥρωες καὶ ποιηταί,»** (La Grèce moderne, héros et poètes). Ὁ κ. Ὀρφανίδης, λέγει, κατὰ παράδοξον ἀντίθεσιν, καίτοι ἀρχαίῳ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν ἀπομακρύνεται ὁμοῦ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων· προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τροπὴν νεωτερίζουσαν εἰς τὴν ἐμπνευσίν του, εἰσάγει νέα τινὰ πάθη εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν ποιημάτων του. Ὁ Κ. Γεμενῆς ἐπάγει καὶ ταῦτα : **«Ἡ τοιαύτη τάσις πρὸς νεωτερισμὸν ἐξασκεῖ ἄρα ἀγαθὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς προόδου τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ;»**

Τοῦτο δυσκόλως ἠθέλωμεν παραδεχθῆ, πιστεύομεν δ' ὅτι οἱ πλείστοι τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων τὸ αὐτὸ φρονοῦσι. Δυνάμεθα δὲ νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ τάσις αὕτη πρὸς ἀπομίμησιν τῶν τῆς Ἑσπερίας νεωτερισμῶν, — ἣτις, ὡς βραδύτερον θὰ ἴδωμεν, εἶναι τὸ κυρίως χαρακτηρίζον

τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, — δὲν κατώρθωτε νὰ ριζοβολήσῃ ἐν Ἑλλάδι.
Ἡ ποίησις πρέπει νὰ ἀνκτρέξῃ εἰς τὴν γνησίαν αὐτῆς πηγὴν, ἥτοι «τὴν
δημῶδη ἔμπνευσιν,» ἣτις διετήρησε τὸν ἀρρενωπὸν καὶ ἀφελῆ τύπον
τῆς ἀρχαίας μεγαλοφυΐας. Ἡ δημῶδης ποίησις ἐν τῇ φυσικῇ καὶ ἐλευ-
θέρᾳ αὐτῆς ἐξελίξει, καὶ ὑπὸ μορφὴν μὴ ὑπαγομένην εἰς τὰ δεσμὰ τῆς
συντάξεως καὶ τοῦ λεξικοῦ, εἶναι ἐλληνικωτέρα τῆς τεχνητῆς καὶ ξενι-
ζούσης ἐκείνης ποιήσεως, εἰς ἣν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δώσωσιν ἀληθῆ
ζωὴν.

Ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ Σπυρίδων Βασιλειάδης, ποιη-
ται ἀμφότεροι, ἀπεβίωσαν τρικοντούτιδες μόλις, ὁ μὲν τῷ 1873, ὁ δ'
ἕτερος τῷ 1874, πρὶν ἢ δυνήθωσι νὰ ἀναδείξωσιν ὀλόκληρον τὴν ἀξίαν των.

Ἀνήκοντες ἀμφότεροι εἰς τὴν νέαν ἐλληνικὴν γενεάν, δι' ἣν ἡ μεγάλη
τῆς ἐπαναστάσεως ἐποποιεῖται εἶναι παράδοσις μόνον, μὴ φορέσαντές ποτε
τὴν φουστὰν ἄλλαν, ἐβίωσαν καὶ ἐμορφώθησαν ἐντὸς ἀτμοσφαιρας πάντως
διαφόρου ἐκείνης ἐν ἣ ἔζησαν οἱ προγενέστεροι αὐτῶν. Δὲν ἠναγκάστη-
σαν ὡς ἐκεῖνοι νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν. Πε-
ρατώσαντες τὰς κλασικὰς αὐτῶν σπουδὰς εἰς τὰ γυμνάσια τῆς πατρίδος
των, ἐσπούδασαν τὸ δίκαιον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ καὶ
τὰς γνώσεις των ἀνέπτυξε, καὶ τὴν πειρατικὴν αὐτῶν ἰδιοφυΐαν διέ-
πλησεν. Εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἄμεσα προϊόντα τοῦ Πανεπιστημίου καὶ
τῆς ποιητικῆς σχολῆς τῆς μορφωθείσης ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ.

Ἡ κρίσις ἡμῶν περὶ τοῦ Παπαρρηγοπούλου καὶ τοῦ Βασιλειάδου δὲν
μετέχει ὅλου τοῦ ἐπιθουσιζμοῦ τῶν νέων αὐτῶν ὁμηλικῶν, οἵτινες προ-
λαμβάνοντες τὴν κρίσιν τῶν μεταγενεστέρων, ἐπεσώρευσαν δάφνας ἐπὶ
τῶν τάφων αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ περιβάλλουσα τὴν μνήμην τῶν δύο ποιητῶν
δημοτικότης, πρὸς δὲ καὶ ἡ πραγματικὴ αὐτῶν ἀξία, ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν
νὰ τοὺς λάβωμεν ὡς τύπους καὶ ὑποδείγματα τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Δ'.

Ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος, υἱὸς τοῦ διασήμευ ἱστορικοῦ, ἐνεφα-
νίσθη τετρακίς εἰς τοὺς ποιητικοὺς διαγωνισμούς. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ
ὅτε δὲν ἔτυχον τοῦ βραβείου, διεκρίθησαν ὅμως πάντοτε καὶ ἀνευφημί-
σθησαν.

Αἱ λυρικαὶ αὐτοῦ καὶ ἐλεγειακαὶ ποιήσεις εἶναι πλήρεις βυθείας με-
λαγχολίας, εἰς ἣν ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ ποιητοῦ προστίθησιν ἤδη νέον
θέληματρον.

Παραθέτομεν δύο ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ:

Ὁ ἥλιος ἐκ τῆς θαλάσσης
Ἵγρὸς ἀκόμη ἀνατέλλει
Κ' εἰς τὰς ἀπέναντι ἐκτάσεις
Ὡς ῥόδων φαίνεται νεφέλη...

Φεῦ! πόσας, ἦλιε, καρδίας
Ἀπέλιπας, ὠχράς, φωτίζεις!
Τί ὠφελεῖ ἀκτὶς εὐδίας
Εἰς τὸ κενόν, εἰς ὃ βαδίσεις;

Τὸ σκότος ἀνὰ πρὸ σοῦ ἐχάθη,
Πλὴν τῆς ψυχῆς τὸ σκότος μένει.
Εἰς τοῦ ὠκεανοῦ τὰ βάθη
Ἡ λάμψις σου δὲν καταβαίνει...

Ναί, ἦλιε, γελᾷς, δὲν κλαίεις;
Εἰς ὄμμα χαῖρον ἢ δακρύον
Ὅμοίαν λάμψιν διαχέεις,
Φωτίζων θάνατον καὶ βίον...

Τί ἡ ἀκτὶς σου κατοπτεῖται
Εἰς τῶν Θερμοπυλῶν τὸ χῶμα;
Τὸν Λεωνίδα ἀνιχνεύει;
Ζητεῖ τοὺς μαχητὰς ἀκόμα;

Ἄλλ' ἔκρυψε μετὰ πικρίας
Καὶ τὸ στενὸν ὁ ροῦς τῶν χρόνων
Μὲ τὴν σιγὴν τῆς ἐρημίας
Ἐνοῦται ἡ ἀκτὶς σου μόνον

Καὶ μὲ τὴν μνήμην συναντᾶται,
Ἵτις ἐκείνους ἐξυμνοῦσα,
Μὲ βῆμα ἐλαφρὸν πλανᾶται
Τύμβους καὶ λίθους κατοικοῦσα...

Τὰ πάντα ἔτριψεν ὁ χρόνος,
Αἱ γενεαὶ περῶσι πᾶσαι.
Ἄλλ' ἀναλλοίωτος σὺ μόνος
Ἐπὶ τὴν κόνιν των πλανᾶσαι.

Καὶ ὅμως, ἦλιε, ποῦ τείνει,
 Ποῦ ἡ μακρὰ αὕτη πορεία ;
 Οὐδ' ἔχνος ὀπισθεν ἀφίνει·
 Τὸ φῶς διώκει ἡ σκοτία.

Σὲ τέρπει ὁ μακρὸς σου βίος ;
 Ἀπήνησες τὴν εὐτυχίαν,
 Διότι βαίνεις αἰωνίως,
 Κ' ἡμεῖς ἡμέραν μόνον μίαν;...

Προχώρει τὴν πιστὴν πορείαν·
 Ἐμπρός, ἡ δύσις σὲ προσμένει.
 Ὅδον βαδίζομεν ὁμοίαν
 Δύσις καὶ μνήμα πέραν χάνει.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι αἰωνία,
 Δὲν εἶναι θάνατος ἡ δύσις·
 Τίς οἶδεν, ἂν ὡς ἡ πρώτη,
 Δὲν θ' ἀνατείλωμεν ἐπίσης.

Ἐν τῷ ἐξῆς ποιήματι δὲν υποφώσκει οὐδ' ἡ ἐσχάτη ἐκείνη τῆς ἐλπί-
 δος ἀκτίς, ἣτις προαγγέλλει τὴν παρηγορίαν μελλούσης αὐγῆς. Τὸ πᾶν
 ἐν αὐτῷ εἶναι θλιψίς.

Εἰς παιδίον.

Πόσον ὥραϊον, φίλοι μου, θὰ ἦτο ἂν ὁ βίος
 Μετὰ τῆς ἡβῆς ἔληγεν, ἐνῶ ἀπλοῦται ἔτι
 Τοῦ ἔαρος ὁ οὐρανὸς διαφανῆς καὶ λεῖος,
 Κ' ἡ πλάνη τὸν μακρὸν τῆς τὸν μέγαν ἐπιθέτει.

Εἶναι ὥραία ἡ Ἐδὲμ πρὶν ἔτι παρεισδύσει
 Ὁ ὄφις τῆς ἐπαύριον τῆς νέας ἡλικίας
 Καὶ δηλητήριον πικρὸν τὸν ἄνθρωπον ποτίσει·
 Ροφᾷ τὴν δρόσον τῆς αὐγῆς τὸ πῦρ τῆς μεσημβρίας.

Ἄρκεῖ εἰς φίλος καὶ ἄρκεῖ ἐν βλέμμα ἐρωμένης,
 Σιγᾷ τῆς δόξης ἡ φωνή, μὲ τὸ παρὸν κοσμεῖται,
 Μετὰ μικρὸν τὴν ἄπειρον σκηνὴν τῆς οἰκουμένης
 Μετρεῖ τὸ βλέμμα τοῦ ἀνδρὸς καὶ πάλιν δὲν ἀρκεῖται

Ναί! τότε ἔπρεπε γλυκὺς ὁ θάνατος εἰσδύων,
 Ἐνῶ κυλιέται ὁ νοῦς εἰς ἔκστασιν ἀγίων,
 Νὰ σβύσῃ τὸ μειδίαμα συγχρόνως μὲ τὸν βίον,
 Νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀθανασίαν.

Εἶνε μακρὸς, πολὺ μακρὸς ὁ βίος, τὴν εὐδίαν
 Ἀκολουθοῦσι θύελλαι ζοφώδεις, καταιγίδες,
 Καὶ οὔτε κἂν πιστεύομεν πῶς ἔχομεν πρώϊαν
 Καθ' ἣν τσαῦτ' ἐθώπευον τὸν βίον μας ἐλπίδες.

Τί ὠφελεῖ ἂν διαρκῆ τὸ ἔαρ μακραμμένον,
 Καὶ ἂν τὸ ἄσμα ἀντηχῆ μεστὸν μελαγχολίας,
 Καὶ ἂν τὸ ρόδον σώζεται ὄχρον καὶ τεθλασμένον
 Καὶ ἂν ὁ βίος διαρκῆ χωρὶς τῆς εὐτυχίας ;

Ὅλα οἰκτρά· ὁ μακρασμὸς τὸ ἄνθος ἀναμένει,
 Καὶ τὴν γαλήνην ἀπειλεῖ μακρὰν ἢ τρικυμία,
 Καὶ πρὸς τὸ ἔαρ ὁ χειμὼν ἀκατασχέτως βαίνει,
 Πρὸς τὸ παιδίον ἡ ρυτίς καὶ ἡ ἀπελπισία.

Πάντα ταῦτα εἶναι πλήρη ποιήσεως, ἀλλὰ φαίνονται ὡσεὶ ἐμπνευ-
 σθέντα μᾶλλον ἐν τῷ μέσῳ τῆς πυκνῆς ομίχλης τῆς Ἄρκτου, ἢ ὑπὸ τὸν
 διαυγῆ τῆς Ἑλλάδος ἡλιον. Καὶ ἐν Ἑλλάδι βεβαίως οἱ θνητοὶ ἀποτίουσι
 τὸν φόρον αὐτῶν εἰς τὴν συμφορὰν καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὴν θλιψίαν
 αὐτῶν ἐκφράζουσι δι' ἄλλοιων φθόγγων, οἶους εὐρομεν ἐν τῷ Σολομῶ,
 οἶους ἀνευρίσκει τις ἐν τῇ δημῳδαί ποιήσει. Εἶναι ἄρα Ἕλληνας ὁ ποιη-
 τῆς; Δὲν εἶναι μᾶλλον μιμητῆς τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Μυσσέ; Οἱ στίχοι
 οὔτοι εἶναι ἀξιόλογοι, τινὲς αὐτῶν ὠραιότατοι, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς δὲν ἀντα-
 νακλᾶται οὐδ' ἀναγνωρίζεται ἡ Ἑλλάς.

Τὸ αὐτὸ δύναται τις ἴσως νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν
 Χαρακτήρες, ἐμμέτρων ἢ πεζῶν διαλόγων του. Οὔτοι ἀναμιμνήσκουσι
 τὰς σκηνὰς καὶ τὰ δραμάτια (proverbs) τῆς νεωτέρας γαλλικῆς φιλο-
 λογίας. Ἀληθὲς μὲν ὅτι τὰ πρόσωπα φέρουσιν ἐλληνικὰ ὀνόματα· ἀλλὰ
 τὰ ὀνόματα ταῦτα φερόμενα ὑπο προσώπων τῆς σήμερον, φαίνονται πῶς
 ἀπηρχαιωμένα.

Οὕτως ὑπάρχουσιν εἰς Χαριτικῆς καὶ εἰς Νέανδρος ἐν τῷ Γάμφ ἐξ ἀντι-
 λογίας, εἰς Πλάτων εἰς τὰ ἐνέα δέκατα τῶν δυστυχῶν. Ἀλλὰ τὰ πρό-
 σωπα ταῦτα καὶ τοὶ φέροντα ἐλληνικὰ ὀνόματα, οὔτε ἀρχαῖοι Ἕλληνες
 εἶναι, οὔτε σύγχρονοι. Ὅτε ἐν τῇ γαλλικῇ μεταφράσει διαλέγονται γαλ-

λιστί, οὐδὲν ξενικὸν διακρίνομεν εἴτε εἰς τὰς σκέψεις εἴτε εἰς τὴν συμπεριφορὰν αὐτῶν.

Ἐὰν κρίνωμεν τὸν Παπαρρηγόπουλον μὴ ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ἐθνικότητα αὐτοῦ, εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ πολλὴν χάριν, πολὺ αἶσθημα, πολλὴν εὐφυΐαν· ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἐπαινοῦμεν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐπόψεως τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, τόσῳ ἐπιφυλακτικώτεροι εἴμεθα ἐξετάζοντες αὐτὸν ὡς Ἑλληνα ποιητὴν.

Ε΄.

Ὁ Βασιλειάδης ὡσαύτως δὲν διέφυγε τὴν ξενικὴν ἐπίδρασιν. Εἶναι ποιητῆς πλήρη ὁρμηγία, ἀλλὰ συχνάκις δεῖται χαλινού. Ὑπὸ τὸν κάλαμον αὐτοῦ αἱ ἰδέαι συνωθοῦνται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἐκπλήσσειται τις διὰ τὴν σύγχυσιν, ἥτις ἐνίοτε ἀπαντᾶται ἐν αὐταῖς. Παραθέτομεν ὡς ὑπόδειγμα τοῦ λυρικοῦ αὐτοῦ ὕφους τὰς ἐπομένους στροφάς τοῦ ποιήματός του **Εἰς φίλον.**

Εἶναι τοῦτο δριμεῖα καὶ πικρὰ διαμαρτύρησις κατὰ τῶν σκληρῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου. Γνωστόν ὅτι ὁ τε Βασιλειάδης καὶ Παπαρρηγόπουλος, σπουδάζαντες νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐπεδόθησαν ἀμφοτέροι εἰς τὸ δικηγορικὸν στάδιον. Ἐπειδὴ δ' αἱ Ἀθῆναι δὲν στεροῦνται δικηγόρων, ὁ συναγωνισμὸς τοῦ ἐπαγγέλματος παρεῖχε, φαίνεται, ἰκανὰς ὥρας σχολῆς εἰς τοὺς δύο Ἑλληνας ποιητάς.

Τῷ φίλῳ Ἰωάννῃ Κ...

Γνωρίζω ποῖος μόλυβδος τὰ στήθη σου βαρύνει
Καὶ ποῖον πῦρ οὐράνιον τερφώνει τὰς στιγμάς σου
Κ' ἐγνώρισα τοὺς ρεμβασμούς. . . καὶ ποῖα ἡ ὀδύνη
Ἄν ἐν ταύτῳ σὲ εἴπωσιν οἱ φρόνιμοι· Ἐργάσου. . .

Κ' ἐνῶ πρὸς τὸν αἰγιαλόν, ἐπάνω πέτρας σύννους
Ἦ ἐπὶ λόφου χλοανθοῦς κρατεῖς τὰ βήματά σου
Καὶ θλέπεις πέραν, ἔρμαιοι εἰς λογισμοὺς πυρίνους,
Οἱ ἄλλοι παρερχόμενοι σοὶ λέγουσιν· Ἐργάσου. . .

Καὶ ἂν ὁ δῦων ἥλιος τῆς λύκῃς ἡ μαγεῖα,
Ἦ τ' οὐρανοῦ ἡ ἄβυσσος πλανᾷ τὰ ὄμματά σου
Καὶ αἶρεσαι καὶ σβύνεσαι ἐν γλυκερᾷ μανίᾳ,
Οἱ ἄνθρωποι, ἀφρόντιδες, σοὶ λέγουσιν· Ἐργάσου.

Κ' ἐν ῶ ἐμπρός σου ἔκτασις διέρχεται—παρθένος,
Καὶ ὡς τρωεῖσα κόπτεται εὐθύς ἡ λαλιά σου
Καὶ μένεις χαίνων, ἢ ἔμεινες ἐκεῖ συντετριμμένος,
Οἱ ἄνθρωποι, ἀνάληγοι, σοὶ λέγουσιν· Ἐργάσου.

Ἐργάσου, καί. ὦ φίλε μου, γενοῦ αὐτόχειρ, σβύσου
Καὶ θραῦσον ἀερόπληγα, ἀβροεπῆ κιθάραν
Καὶ φάγε ἐν ἰδρωτί σου τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς σου!
Τοιαύτην ἔδωκ' ἐφ' ἡμᾶς ὁ πλάστης τὴν κατάρξιν.

Ἐργάσου, καί. Κατάστειλον τὰς πτήσεις τοῦ νοῦς σου,
Μαστίγασον τὸ στῆθός σου, ἐὰν ἀκόμη πᾶλλη,
Μὴ βλέπῃς τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ, τὴν ἶριδα τῆς δρόσου,
Ἐμπρός, τῆς ὕλης ἢ ζωῆ ἔχει φρικώδη κάλλη. . .

Ἐργάσου, χαῖνε ἐκθαμβος ἐμπρὸς τῶν ἡλιθίων
Καὶ βλέπε ὄλα κάλλιστα αἰεῖποτε κ' ἐν πᾶσιν
Ἄλλοίμονον ἂν ἤθελες τὴν κεφαλὴν σου σείων
Ἄλλοίμονον ἂν ἤθελες πρὸ τοῦ κακοῦ μορφάσει!

Ἐργάσου. Τὰς θωπείας σου, τοὺς λόγους τῆς ἡμέρας,
Τὴν νύκτα μόνος σιγηλός, ἀγρύπνει διαγραφῶν,
Ἀγρύπνει, ἄλλος ἄνθρωπος καὶ σκοτεινόν τι τέρας,
Παγίδας μηχανώμενος ἢ ἀνορύσσων τάφον.

Ἐργάσου. Δὸς τὴν χειρὰ σου εἰς βδελυρῶν φιλίαν,
Βυθίσου εἰς ἐταιρισμούς καὶ εἰς ληστῶν ἀγέλην,
Ἄπάτα, κλέπτε,—ὄπλα σου αὐτὰ πρὸς ἐργασίαν. . .
Καὶ μὴ καλεῖσαι ἄνθρωπος καὶ μὴ καλεῖσαι Ἑλληνα.

Ἡ ἐργασία ἢ παροτρύνουσα πρὸς τὴν σπουδὴν δὲν εἶναι τόσον ἀξία περιφρονησεως. Ὁ ἐργαζόμενος δύναται νὰ μὴ ὑπερασπίζηται ἀδίκους μόνον ὑποθέσεις, οὐδὲ νὰ ταπεινῶνῃ τὸν χαρακτήρα του διὰ σχέσεων εἰς κέρδος μόνον ἀποβλεπουσῶν. Διὰ τοῦ κόπου τὸν ὁποῖον καταβάλλει τις ὅπως ζῆση, κατορθοῦ ἐνίοτε νὰ ἀνυψωθῇ.

Καὶ εἰς τὸν ποιητὴν,—καὶ μόνον ποιητῆς ἐὰν εἶναι, πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνηται: Ἐργάσου, ἐργάσου! Εἰς τὰ ὕψη τῆς τέχνης δὲν ἀφικνεῖται τις ἂνευ ἀγῶνος, ἢ δ' ἐπιστήμη τοῦ γράφειν δὲν ἀποκτᾶται ἀκόπως.

Ὁ Βασιλειάδης, ἐκ φύσεως πεπρωτισμένος, ἀποβιώσας νέος ἔτι, δὲν ἐπρόφρασε νὰ γνωρίσῃ τὴν ἡδονὴν τῆς ἐργασίας, ἀπηλλάγη τῆς θλίψεως τοῦ νὰ ἴδῃ τὸν χρόνον φεύγοντα καὶ αἰσθανθῆ ὅτι ὁ βίος βραχύς.

Ἐν τῷ δράματι αὐτοῦ ἡ **Γαλάτεια**, ὅτι πρὸ πάντων μοι ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν, ἣν ἡ δύναμις μεθ' ἧς συνεσώρευσε γιγαντιαίως πως πάντα τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως, ἀπάσας τὰς ἐμπνεύσεις ἀναμιγνύων τολμηρῶς τοὺς ἀρχαίους μύθους μετὰ τῶν νεωτέρων.

Ἐξεκαθάρισα λοιπὸν τὸ παράδοξον τοῦτο δράμα, ἐπεξεργάσθην τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ποιητοῦ, ἐξηγένησα μετ' αὐτοῦ τὸν δημῶδη μῦθον, τὸν τοσοῦτον ἐμπαθῆ καὶ δραματικόν, ἀφῆρσα ἄνευ δισταγμοῦ πᾶν περιττὸν ἢ περιπεπλεγμένον ἐπεισόδιον, καὶ προσεπάθησα νὰ ἐξαγάγω ἐκ τοῦ ἀρχαίου μύθου τὸ ἐν αὐτῷ ἐγκρυπτόμενον ἀπλοῦν καὶ ἰσχυρὸν πάθος.

Ὁ Βασιλειάδης, ὡς καὶ ὁ Παπαρηγόπουλος, ἐπιρρεάσθησαν ὑπὲρ τὸ δέον ὑπὸ τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἄλλὰ τίς ὁ λόγος τοῦ ρωμαντισμοῦ ἐν Ἑλλάδι; Ἡ Ἑλλάς δὲν ἀφίκετο εἰσέτι εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἐνδοιασμοῦ καὶ τῆς ἀπογοητεύσεως εἰς ἃν εἶχε φθάσει ἡ ἐν Ἑσπερίᾳ κοινωνία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γενέσεως τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ὡς δικαίως ἐρρέθη ὑπὸ τοῦ κ. Ροῦδου, ἡ Ἑλλάς δὲν νοσεῖ τὴν νόσον τοῦ αἰῶνος· δὲν ἐφθασεν εἰσέτι εἰς τὴν ὥραν τῆς ἀπογοητεύσεως.

Ἡ ἀπαισιοδοξία δὲν εἶναι φυσικὸν προῖον τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐν Ἑλλάδι ὁ βίος εἶναι ἀγαπητὸς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν. Ἡ μελαγχολία ἢ ἡ ψυχικὴ ἀποθάρρυνσις, τὰ αἰώνια παράπονα κατὰ τῶν κακουχιῶν καὶ θλίψεων τοῦ βίου, ἐγεννήθησαν ὑπὸ τὰ πυκνὰ δάση τῆς Ἄρκτου, οὐχὶ ὑπὸ τὴν θαλερὰν ἐλαίαν· εἶναι καρπὸς τῆς γοτθικῆς, οὐχὶ τῆς ἐλληνικῆς τέχνης· πάντα ταῦτα δὲν δύνανται νὰ εὕρωσιν ἡγῶ ἐν Ἑλλάδι, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας ὁμίλων τινῶν, ἢ μᾶλλον ρεμβαστικῶν τινῶν συνεταιρισμῶν.

Υπάρχει δόσις τις νεανικῆς περιφιλαυτίας εἰς τὸ νομίζειν ἑαυτὸν δυστυχέστερον τῶν ἄλλων. Ὁ βίος βεβαίως ὑπόκειται εἰς ἀγῶνας φοβερούς, ἀλλ' ἐὰν ἡ γενναιότης χρησιμεύῃ ὅπως ἀμύνηται τις κατὰ τῶν τραυμάτων τῆς τύχης, ἢ ἀληθῆς γενναιότης συνίσταται εἰς τὸ νὰ φέρῃ τις αὐτὰ καρτερικῶς, ὅταν ἔλθωσιν. Ἡ κραυγὴ τῆς λύπης θὰ ἐκραγῆ· τοῦτο εἶναι ἀνθρώπινον· ἀλλὰ τὸ αἰώνιον παράπονον τῆς μεμφιμοιρίας κουράζει ἐν τέλει· δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι οἱ ζοφεροὶ διαλογισμοὶ τῆς ἀθηναϊκῆς νεολαίας, θὰ διασκορπισθῶσιν εἰς τὴν πρώτην πνοὴν ἐθνικοῦ τινος ἐνθουσιασμοῦ.

Λυπηρὸν νὰ τὸ λέγῃς τις, πλὴν ἀνάγκη νὰ ἐπαναλαμβάνηται ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν ἤδη ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ πνεῦμα, ἐνεφυσήθη ὑπὸ τῆς βεβιασμένης ὠθήσεως τῆς ἐπιβληθείσης εἰς τοὺς ποιητὰς τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ δίψα τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν ἀνευφημιῶν ὠθήσε τὴν σύγχρονον ποιήσιν ἔξω τῆς φυσικῆς αὐτῆς τροχιάς. Τὴν πηγὴν αὐτῆς εἶχε, ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, τὸν ρυθμὸν, τὴν ἀρρενωπὴν ἐμπνευσιν, ἐν τῇ δημῶδει ποιήσει. Ἄντι δὲ τοῦ νὰ ἐπιρρώσωσι τὴν νέαν ταύτην τῆς Ἑλλάδος ποιήσιν διὰ

τῆς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος, ἐνεθάρρυναν τὴν ἀπομίμησιν ἀρχαιοτρόπων ἐξωτερικῶν τύπων, καὶ οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσαν ἢ τὴν παραγωγὴν ἐσιπλάστου φιλολογίας. Ἄλλὰ τὸ τέλος τῆς περιόδου ταύτης τῆς δοκιμασίας φαίνεται προσεγγίζον. Τὰ σημεῖα εἶναι καταφανῆ καὶ ἐλπίζομεν νὰ καταδείξωμεν αὐτὰ πρὶν ἢ περάνωμεν τὸ μέρος τοῦτο τῆς μελέτης ἡμῶν.

Z.

Ἡδυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα καὶ ἄλλων Ἀθηναίων ποιητῶν, καὶ νὰ ἐκλέξωμεν μάλιστα χωρία διακρινόμενα ἐπὶ ποιητικῇ καλλονῇ, ἴσως δὲ καὶ ἐθνικώτερα τὴν ἐμπνευσιν τῶν τριῶν προηγουμένων ποιημάτων. Ἡδυνάμεθα ὡσαύτως νὰ ἀνκλύσωμεν τινὰ τῶν ἐκτενεστέρων ποιημάτων, ἅτινα βραβευθέντα ἐν τῷ ποιητικῷ διαγωνισμῷ, ἀπέκτησαν οὕτω φήμην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον διαρκῆ. Ἄλλὰ φοβούμεθα μὴ ὑπερβῶμεν τὴν γραμμὴν ἔνθα λήγει τὸ ἐνδιαφέρον. Ἡ ἀφθονία τῆς ὕλης, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, δυσχεραίνει τὴν ἐκλογὴν.

Πολλοὶ ποιηταί, πολλοὶ στίχοι. Ὁ χρόνος θὰ ἐπιτελέσῃ ὅτι ἡμεῖς οὔτε τὸ δικαίωμα, οὔτε τὸν καιρὸν ἔχομεν νὰ πράξωμεν, πραγματοποιῶν ἔτι ἅπαξ τὸ τῶν γραφῶν, ὅτι «ὁ ἑαυτὸν ταπεινῶν ὑψωθήσεται, καὶ ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται».

Πολλοὶ τῶν ποιητῶν τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν στίχους μόνον κατὰ τὴν νεότητά των. Αἱ δυσκολίαι τῆς ποιήσεως συντελοῦσι πρὸς μὴδυν τοῦ ὕψους, ὥστε μέτριος ποιητῆς δύναται ἐνίοτε ν' ἀποβῆ ἀξιόλογος πεζογράφος. Πολλοὶ τὸ ἀπέδειξαν. Οὕτω νέος τις λόγιος τιμῶν νῦν τὴν Ἑλλάδα διὰ σπουδαίων ἔργων, ἐν ἀρχῇ ἔγραψεν ἐν ἡ δύο δράματα, ἅτινα καὶ βραβευόμενα δὲν θὰ ἤρκουν ὅπως παράσχωσιν εἰς αὐτὸν φιλολογικὴν φήμην. Τὰ πλεῖστα τῶν ποιητικῶν ἔργων, ἅτινα κατακρίνομεν, ἐν τῷ συνόλω αὐτῶν, δὲν θὰ ἐτύγχανον τῆς ἐπικινδύνου τιμῆς τῆς δημοσιεύσεως ἄνευ τῶν διαγωνισμῶν. Θὰ ἔμεναν ὅτι ἦσαν προπαρασκευαστικὰ ἔργα.

Ἐκπλήσσει τοὺς Γάλλους ἡ εὐκολία μεθ' ἧς ἐκτυποῦνται βιβλία ἐν Ἀθήναις. Ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ὅταν συγγραφεὺς τις ἀναλαμβάνῃ τὴν δαπάνην τῆς δημοσιεύσεως, δυσκόλως εὕρισκει ἐκδότην. Ἐν Ἑλλάδι, τούναντιον εὐχερεστάτη ἢ ἐκτύπωσις εἴτε ἰδίαις δαπάναις, εἴτε διὰ συνδρομῶν. Ἀληθῶς, ἂν ἐξ ἐνός οἱ συγγραφεῖς δὲν ἀπαντῶσι δυσκολίας ἐκ μέρους τοῦ ἐκδότου στεροῦνται ὁμῶς ἐξ ἄλλου τῶν πλεονεκτημάτων ἅτινα χορηγεῖ καλῶς ὀργανισμένη βιβλιοπωρία. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ Ἕλληνας συγγραφεὺς ἀρκεῖται ἐκ ἀνάγκης εἰς τὴν μεταξὺ τῶν φίλων ἢ τῶν συνδρομητῶν αὐτοῦ μόνον διάδοσιν τοῦ βιβλίου του.

Εὐτυχῶς, ἢ δυστυχῶς, οἱ τελευταῖοι οὗτοι σχεδὸν ποτὲ δὲν λείπουσιν.

Μας διηγήθησαν ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν ἀνέκδοτον περὶ φιλοπάτριδος καὶ λογίου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀποδιώσαντος πρότινων ἐτῶν. Κατὰ τινα ἐπίσκεψιν φίλου του, διανομῆς τις τῶ παρουσιάζει κατάλογον συνδρομητῶν. Ὁ καθηγητὴς ὑπογράφει ἀνεξετάστως καὶ προσφέρει τὸν κάλαμον εἰς τὸν ἐπισκέπτην αὐτοῦ. — Περὶ τίνος πρόκειται; ἐρωτᾷ αὐτός. — Περὶ τῆς δημοσιεύσεως βιβλίου τινός. — Ἀλλὰ τίνος βιβλίου; — Ὑπόγραψον!

Ὁ φίλος ὑπογράφει, ὁ δὲ διανομῆς ἀναχωρεῖ μὲ δύο ὀνόματα ἀντὶ ἐνὸς εἰς τὸν κατάλογόν του. — Ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶναι ἄθλιον, εἶσαι ὑπόλογος φίλε μου, λέγει ὁ ἐπισκέπτης. — Τί πειράζει; ἀπαντᾷ ὁ λόγιος; Πράττε ὡς ἐγώ, φίλτατε, καὶ ὑπόγραφε πάντοτε ἀνεξετάστως. Πολλὰ βεβαίως ἀνοησαίαι θὰ δημοσιευθῶσιν οὕτως, ἀλλὰ μετὰ τῶν κακῶν βιβλίων, θὰ τυπωθῶσι καὶ καλὰ, ἄτινα ἄλλως, δὲν θὰ ἠδύναντό ποτε νὰ ἐκδοθῶσιν.

Εἶπομεν ὅτι ὁ Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ Βασιλειάδης ἐδημοσίευσαν δράματά τινα, ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον οὗτοι οἱ γράψαντες τοιαῦτα. Εἰς τοὺς ποιητικὸς διαγωνισμοὺς ὑπεβλήθησαν πολλὰ δραματικὰ ἔργα, ὧν τινα ἐβραβεύθησαν.

Ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν ἄλλοις, πρώην καθηγητῆς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, καὶ ἐκ τῶν ποιητῶν ὧν ἡ φήμη ἤμιστα διεφίλονεικῆθη, συνέγραψε δράματά τινα ἄξια λόγου. Ἡ ὑπόθεσις ἐνὸς ἐξ αὐτῶν (**Μαρία Δόξα πατρῴη**), ἐλήφθη ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς κατοχῆς τῶν Φράγκων ἐν Ἑλλάδι, ἐποχῆς ἣτις ἐπὶ τινα χρόνον ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ ἐμπνεύσεως εἰς τοὺς ποιητὰς τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν ταύτῃ, ἔγραψε διαφόρους πνευματώδεις κωμωδίας, ὧν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐβραβεύθησαν.

Ὁ κ. Δημήτριος Κορομηλάς, συνέγραψε περὶ τὰς δέκα πέντε κωμωδίας, τινὲς τῶν ὁποίων μετεφράσθησαν γαλλιστί.

Ἡ πολυγραφία τῆς νέας ἀθηναϊκῆς φιλολογίας καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ἄξια θαυμασμοῦ. Ἐν τῇ *φιλολογικῇ ἱστορίᾳ* τῆς Ἑλλάδος, ὁ κ. Ραγκαβῆς παρέχει κατάλογον τῶν πρωτοτύπων δραματικῶν ἔργων τῶν δημοσιευθέντων ἀπὸ τοῦ 1821, ὁ δὲ κατάλογος οὗτος περιλαμβάνει περὶ τὰ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δράματα μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν πολυαριθμῶν μεταφράσεων ἀλλογλώσσων δραμάτων. Ὁ κ. Ραγκαβῆς βεβαίως παρέλειψε καὶ τινα, διότι ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ λέγει: «Γράφων μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, στεροῦμαι τῶν πηγῶν αἵτινες θὰ μοὶ παρεῖχον ἀφθονώτερον ὕλην, μόνην δὲ καταφυγὴν ἔχω τὰς σημειώσεις μου καὶ τὰς πληροφορίας ἅς ἐκ μνήμης ἀρούμαι». Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν κατὰ τῆς ἱστορίας ταύτης τῆς ἐλληνικῆς *φιλολογίας* ἐπιρριφθεῖσαν μομφήν, ὅτι εἶναι ἀτελής.

ἀλλὰ καὶ οὕτω τὸ ἔργον τοῦ κ. Ραγκαβῆ εἶναι τὸ ἄριστον περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἐν τῷ μακρῷ καταλόγῳ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ραγκαβῆ, ὑπάρχουσι δράματα μὴ στερούμενα ὠραίων στίχων ὑπάρχουσι τινα ἐν οἷς ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὑποθέσεως γίνεται μετ' εὐστοχίας, οἱ δὲ χαρακτῆρες ἔχουσιν ὑπόστασιν. Ἀπαντα σχεδὸν ἀποπνέουσι τὸ εὐγενὲς αἶσθημα φιλοπατρίας μετὰ μείζονος ἢ πλείονος ἐπιτυχίας, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε εἰλικρινείας. Ἐκ τῶν κωμωδιῶν, πολλαὶ εἶναι εὐφύεσταται καὶ ζωηρόταται καὶ ἐνεγράφησαν ἐπαξίως εἰς τὸ δραματολόγιον τοῦ νεωτέρου ἐλληνικοῦ θεάτρου. Ἄλλ' ἀφίνοντες εἰς τὴν ἐλληνικὴν κριτικὴν τὴν διαλογὴν ἐκ τῆς δραματικῆς ταύτης πληθώρας, ἀρκούμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὸ σύγχρονον θεάτρον ἐν Ἑλλάδι δὲν εὗρεν εἰσέτι τὸν Σαικσπῆρον, τὸν Μολιέρου ἢ καὶ τὸν Ἀλφιέρου αὐτοῦ.

Ὁ μὲν κ. Ραγκαβῆς φαίνεται ἀποδίδων τὸ τοιοῦτον (σελ. 197 τοῦ 2ου τεύχους) εἰς τὴν ἔλλειψιν θεάτρου ἀνταξίου μεγάλων δραματικῶν ἔργων. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἡ Ἑλλάς εὕρισκεται εἰσέτι εἰς τὴν λυρικὴν αὐτῆς περίοδον, ὅτι δὲν ὑπερέβη ἢ δὲν ὑπέστη τὰς ἀναγκαίας ἐξελίξεις, αἵτινες προηγούνται τῆς μορφώσεως ἐθνικοῦ θεάτρου.

Ἐξερχόμεθα ἤδη τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τεχνητῶν στοιχείων, τῶν ὑπὸ τῶν διαγωνισμῶν δημιουργηθέντων, ὅπως μελετήσωμεν τὰ ἔργα ποιητοῦ, προωρισμένου, καθ' ἡμᾶς, νὰ δώσῃ νέαν τροπὴν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν.

Η'

Ἐν τῇ ἐλληνικῇ φιλολογίᾳ ἀπαντῶμεν διάφορα παραδείγματα ποιητικῶν οἰκογενειῶν. Παραδείγματος χάριν τοὺς δύο ἀδελφοὺς Σούτσους, καὶ περὶ τοὺς ἐξ τούλάχιστον ἄλλους τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, οἵτινες ὡσαύτως ἔγραψαν καὶ ἐδημοσίευσαν στίχους. Ὁ κ. Ραγκαβῆς, ὁ μεταφραστὴς τῆς Φαίδρας καὶ τοῦ Κίννα, εἶναι πατὴρ τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ, πατὴρ τοῦ κ. Κλέονος Ραγκαβῆ. Τοῦτου ἡ τραγωδία «Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης», ἠγείρεν ἀρκετὸν θόρυβον πρό τινων ἐτῶν. Ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς ἀνθολογίαις εὕρισκομεν προσέτι τρεῖς ἀδελφοὺς Βυζαντίους, δύο ἀδελφοὺς Ματαράγκας κλπ.

Οὕτως ἔχομεν καὶ δύο ἀδελφοὺς Παράσχους τὸν Γεώργιον καὶ τὸν Ἀχιλλεῖα ὁ πρῶτος ἐγένετο γνωστὸς ἐκ τῶν ποιήσεων αὐτοῦ, ὧν τινες ἐγένοντο δημοτικαί, καὶ ἐκ τῆς καλῆς αὐτοῦ μεταφράσεως τοῦ Ἐρνάνη, δημοσιευθείσης μέχρι τοῦδε ἐν ἀποσπάσμασιν. Ὁ δευτέρος, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βαλαωρίτου, εἶναι ὁ δημοφελέστατος ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος δὲν εἶναι εἰς ἐκ τῶν δαφνοστεφῶν ποιητῶν, οὗς τὸ Πανεπιστήμιον ἐδωρεῖτο κατ' ἔτος τῇ Ἑλλάδι. Οὗτος ἀπετάθη ἀπ' εὐ-

θείας εἰς τὸ κοινόν, ἢ δὲ φήμη του προσήλθεν ἀφ' ἑαυτῆς ἀνευ βραβείων καὶ διαγωνισμῶν. Οὐτε ἐκούρασε τὸ κοινόν δι' ἀλλεπαλλήλων δημοσιεύσεων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, ἅτινα δέον ν' ἀναζητῆ τις εἰς περιοδικά, ἐφημερίδας καὶ φυλλάδια μέχρις οὗ δημοσιεῖσθαι ἢ ἐν Ἀθήναις ἀγγελθεῖσα ἐκδοσις τῶν ἀπάντων αὐτοῦ. Ἡ ζήτησις ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ προηγῆθη τῆς προσφορᾶς.

Ὁ Παράσχος ἔχει τὰ ἐλαττώματά του. Δὲν διῆλθε ἀτιμωρητὴ τὴν νεότητά του ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Πανεπιστημίου διαβιώσας ἐν τῇ περιβαλλούσῃ αὐτὸ ἀτμοσφαιρᾷ. Καὶ αὐτὸς ἐνόησε νοσεῖ τὴν νόσον τοῦ αἰῶνος, ἐξ ἧς οἱ Ἀθηναῖοι νομίζουσιν ὅτι κατ' ἀντανάκλασιν πάσχουσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ὑπάρχει τοσοῦτον εἰλικρινὲς αἰσθημα δεδοκιμασμένου πάθους, ὥστε συγχωρεῖ τις εἰς τὸν Ἕλληνα τοῦτον τὰς ῥωμαντικὰς αὐτοῦ ὁρμάς.

Ἡδύνάτῳ τις νὰ μεμφοθῆ τὸν Παράσχον καὶ δι' ἄλλο τι. Δὲν παρέχει πάντοτε τῷ ἀναγνώστῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἰδέαν του, ἀλλὰ παρουσιάζει αὐτὴν ὑπὸ πάσας τὰς φάσεις τῆς, τὴν περιστρέφει καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις· ἔχει ἀφθονίαν εἰκόνων καὶ παραβολῶν, ἀφθονίαν ἥτις πανταχοῦ ἤθελε θεωρεῖσθαι ὑπερβολικὴ, ἀλλ' ἀποβαίνει ἔτι μάλλον μεμπτέα ὅτε ὁ γράφων ἀποτείνεται πρὸς κοινόν, οἷον τὸ ἐλληνικόν, ὅπερ προλαμβάνει τὴν διάνοιαν τοῦ λέγοντος. Ἀληθῶς αἱ παραβολαὶ τοῦ Παράσχου εἶναι ὠραῖαι, αἱ εἰκόνες αὐτοῦ τόσον ζωηραὶ ὡς οὗτοι τῶν στίχων του τόσον διάπυρρος καὶ ἐναρμόνιος, ὥστε ὁ ἀναγνώστης λησμονεῖ νὰ δυσανασχετήσῃ ἐπὶ τῇ μικρηγορίᾳ αὐτοῦ. Εἶναι φύσις ὄντως ποιητικὴ καὶ πρωτότυπος, κατορθώσασα ν' ἀνοίξῃ ἴδιον δρόμον ἐκτὸς τῶν τετριμμένων ὁδῶν.

Ὁ Παράσχος ἠκολούθησεν ἐναλλάξ δύο μεθόδους· ἐν ἀρχῇ μὲν ἔγραψεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἐπιβαλλομένην γλῶσσαν, ἀλλ' ἢ ἔμφοτος αὐτῷ καλαισθησία τὸν ὤθησε βαθμηδὸν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθοῦς ἐθνικῆς ἐμπνεύσεως. Πρὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν γράφει εἰς δημῶδη γλῶσσαν. Οὐδὲν ἦττον διὰ τοῦ τρόπου τῆς φράσεως, διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ στίχου καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς χρήσεως τῆς ὁμοιοκαταληξίας, πρὸ πάντων δὲ διὰ τῆς πρὸς τὸν ῥωμαντισμὸν τάσεως αὐτοῦ, συνδέεται μετὰ τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ σχολὴ αὕτη διήνυσε περιέργον περὶ ἑαυτὴν κύκλον. Σήμερον φαίνεται ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, εἰς τὴν ἀφετηρίαν τῆς. Ἐὰν ἐξ ἐνὸς ὁ Ζαλοκώστας ἐγκατέλιπε τὴν δημῶδη γλῶσσαν ὅπως συμμετάσχη τῶν ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου ταχθέντων διαγωνισμῶν, ἀφ' ἑτέρου ὁ Παράσχος, ἀπέστη τῶν διαγωνισμῶν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν δημῶδη γλῶσσαν. Ὁ κύκλος ἐν νέου ἀνοίγεται εἰς τὸ σημεῖον ἐνθα ἠθέλησαν νὰ τὸν κλείσωσιν. Ὁ Ζαλοκώστας ἠλλάξε σύστημα ὅπως εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ κύκλου. Ὁ Παράσχος ἀναστέλλει τὴν κίνησίν του, μεταβάλλει διεύθυν-

σιν καὶ παραδέχεται τὴν ζῶσαν γλῶσσαν τὴν μεστὴν ποιητικῶν καλλοῶν, τὴν ὅποιαν εἶχον ἀποπειραθῆ διὰ παντὸς νὰ ἀποσκορακίσωσιν.

Ἐκ τῶν προσφιλεστέρων ποιήσεων τοῦ Παράσχου εἶναι τὸ :

Ποτάμι

Ποτάμι ταξειδιάρικο, ποτάμι ἀγαπημένο!
Μυριολογῶντας ποῦ μὲ πᾶς νὰ βυθισθῆς καυμένο!
Ἄχ! σὰν κ' ἐμᾶς εἶσαι καὶ σύ· ὅποιος ἔμπροστὰ βαδίζει,
Ὅποιος βαδίζει πάντα ἔμπρός, ποῦ ἔκει δὲν γνωρίζει,
Ἐγὼ, ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ ἴδιον, ἐγὼ, καλὸ ποτάμι,
Τὰ κρυσταλλένια σου νερά ἢ Μοῖρα τί θὰ κάμῃ,
Ἀπὸ τὴν ἄβυσσο ἔρχεσαι, εἰς τὴν ἄβυσσο θὰ πέσης,
Δὲν θὰ ἔμπορέσης νὰ σταθῆς, φτωχό, δὲν θὰ ἔμπορέσης!
Πρέπει τὸν νόμον τὸν κοινὸν καὶ σὺ ν' ἀκολουθήσης...
Ποτάμι, θεὸ νὰ στερευθῆς· ποτάμι, θεὸ νὰ σβύσης.
Ἄχ! βλέπε, βλέπ' ὅσο ἔμπορεῖς καὶ μάτια ἂν δὲν ἔχῃς,
Τὸν ἀσημένιον οὐρανὸν, τὰ λούλουδα ποῦ βρέχεις.
Βλέπε τῆς γῆς τὴν ὠμορφιὰ καὶ τ' οὐρανοῦ τὴν χάρι,
Πρὶν πέσης μεσ' εἰς τὰ σκοτεινὰ κ' ἢ ἄβυσσος σὲ πάρῃ,
Ἀργά, ἀργά! μὴν βιάζεσαι! τὸν οὐρανὸν στοχάσου.
Τὸν οὐρανὸν ποῦ ἀντανάκλας καὶ πέρνει εἰς τὰ νερά σου.
Ἴδὲ τὰ νέφη τὰ λευκά, ποῦ ἐπάνω σου περνοῦνε·
Γιατὶ τοὺς μοιάζεις, ποταμέ, γιχουτὸ σὲ χαιρετοῦνε.
Ἐσ' εἶσαι σύννεφο ὑγρὸ λευκότερο ἀπ' τὰ κρίνα,
Ἐσ' εἶσαι σύννεφο τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ ἐκεῖνα.
Γιὰ πῆς μου, πῆς μου, ποταμέ, τὴν μάνα ποῦ τὴν ἔχεις,
Ποῖα σύννεφα σ' ἐσπείρανε, σ' ἐγέννησαν καὶ τρέχεις;
Ἄχ! μοιάζεις μὲ τὸν ἄνθρωπο, ἄχ! μοιάζεις καὶ μ' ἐμένα·
Ὅμως ἐγὼ ἔκουράσθηκα ἔμπροστίτερ' ἀπὸ ἴσνα.
Μ' ἔρχεται τώρα, ποταμέ, εἰς τὸ κύμα σου νὰ πέσω,
Τὴν φλόγα πῶχον μέσα μου εἰς τὰ στήθια σου νὰ σβέσω,
Ἐγὼ φωτιά, ἐσὺ νερό, ποτάμι θὰ μὲ σβύσης·
Ἐχεις τῆς λήθης τὸ νερό, καὶ θὰ μοῦ τὸ ποτίσης!
— Ἐλεγε, καὶ εἰς τοῦ ποταμοῦ τὴν ἄκρην ἐπεριπάτει
Ἐνας θλιμμένος ποιητῆς μὲ δακρυμένο μάτι·
Ἐνας π' ἀγάπησε πολὺ καὶ δὲν ἀνταγαπήθη.
Καὶ βλέποντας καὶ βλέποντας τὸ κύμα, ἐλησμονήθη·
Δὲν εἶδεν ὅτι ἔπεφτε μέσ' εἰς τὸ τρεχάτο μῆνυμα·
Τὸ κύμα ἔλαβε τὸ νερό, κ' ἢ ἄβυσσος τὸ κύμα.

Τὸ ἐξῆς ποίημα δὲν θὰ φανῆ παράδοξον εἰς τοὺς Γάλλους τοὺς γινώσκοντας ὅτι ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι ἀνευρίσκει τις ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας κληροδοτηθείσας δοξασίας, ὡς ἀνευρίσκει ἐν Γαλλίᾳ τοὺς μύθους τῆς ἀρχαίας Γαλατίας. Παρεθέσαμεν ἤδη ποίημά τι τοῦ Ἰουλίου Τυπάλλου, ἐν ᾧ ὁ Κλέφτης μετὰ θάνατον μεταμορφοῦται εἰς πτηνὸν καὶ ἐπιστρέφει ὅπως ψάλλη ἢ θρηνήσῃ μετὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ.

Εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα ὁ θνήσκων Κλέφτης ζητεῖ ν' ἀνοιξῶσιν αὐτῷ τάφον ἀρκετὰ εὐρύχωρον, ὅπως δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰ ὄπλα του, ἢ δὲ τελευταία αὐτοῦ κατοικία νὰ ἔχη ὀπήν, δι' ἧς ν' ἀκούῃ τὰς χελιδόνας ἀγγελούσας τὸ ἔαρ. Ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ κομίζωσιν ὡς προσφοράν ἐπὶ τῶν τάφων κόλλυβα. Ὁ Χριστιανισμὸς ἀπέδωκεν εἰς τὰς προσφοράς ταύτας θρησκευτικὴν ἔννοιαν, οὐχ ἤττον ὅμως εἶναι αὐταὶ λείψανα τῆς δοξασίας τῆς ἀποδιδούσης εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου ὑπαρξίν τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπιγείου βίου. Ἄλλη ἀρχαία συνήθεια, ἢ τῆς ἐκφορᾶς τῶν νεκρῶν μὲ τὸ πρόσωπον ἀσκεπὲς ὡσαύτως δὲν ἐξέλιπε. Περιβάλλουσι τὸ σῶμα μὲ τὰ ὠραιότερα ἐνδύματα καὶ σκορπίζουσιν ἄνθη ἐπ' αὐτοῦ ἢ θεὰ τοῦ θανάτου δὲν εἶναι ἀντικείμενον φρίκης ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ προτάξωμεν ταῦτα, καίτοι γνωστὰ τοῖς περιηγηταῖς, ὅπως καταδείξωμεν ὅτι ἡ ἔμπνευσις τοῦ ἐπομένου ποιήματος προέρχεται ἐκ γνησίας ἑλληνικῆς πηγῆς.

Πόθος

Ἦθελα τοῦ πατέρα μου ν' ἀνοιξῶ τὸ μνημεῖο,
 Νὰ σκάψω μὲ τὰ χέρια μου—νὰ βγάλω τὸ φορεῖο·
 Νὰ ἰδῶ πῶς μοῦ τὸν ἔκαμαν τόσο καιρὸ ἐκεῖ πέρα
 Ἡ νύκτα καὶ τὰ χῶματα τὸν γέρο μου πατέρα!
 Σφιγκτὰ σφιγκτὰ ν' ἀγκαλιασθῶ τὸ σῶμά του τὸ κρῦο,
 Στῆθος μὲ στῆθος, κεφαλή μὲ κεφαλή κ' οἱ δύο.

Ἦθελα νᾶμουν σάβανο νὰ ἰδύνω τὸ κορμί του,
 Νὰ ἤμουν προσκέφαλο νὰ γύρν' ἡ κεφαλή του·
 Τῆς νειότης του τὸ ὄνειρο ἔς τὸν ὕπνο του νὰ γένω,
 Νὰ ἤμουν τῆς μάνας του εὐχὴ νὰ τὸν ζεσταίνω,
 Νὰ ἤμουν ὅσα ἔκανε καλὰ ὀπότεν ζοῦσε,
 Κ' ἡ προσευχὴ τῶν ὄρφανῶν ὅπου παρηγοροῦσε.

Ἦθελα νᾶμουν οὐρανὸς ἔς τοὺς κόλπους νὰ τὸν ἔχω,
 Νὰ ἤμουν παράδεισος μ' ἀκτῖνες νὰ τὸν βρέχω·

Νὰ ἤμουν σύννεφο λευκὸ νὰ τόνε ταξειδεύω,
 Καὶ τοῦ Θεοῦ ἀρχάγγελος νὰ τόνε συντροφεύω.
 Νᾶμουν ἀστέρι τῆς αὐγῆς νὰ λάμπω ἔς τὰ μαλλιά του,
 Τῆς Παναγῆς χαμόγελο ν' ἀνοίγω τὴν καρδιά του!

Ἦθελα νᾶμουν αὐτὸν σταυρὸς ἔς τὸν τάφο του νὰ μένω,
 Νᾶμουν δροσοῦλα τ' οὐρανοῦ, τὸ χῶμά του νὰ ραίνω,
 Νὰ ἤμουν δένδρο φουντωτὸ σκιὰ νὰ τοῦ χαρίζω,
 Πουλᾶκι νὰ τοῦ κελαδῶ, ἄνθος νὰ τοῦ μυρίζω.
 Νὰ ἤμουν εἰς τὸ μνημᾶ του λαμπάδα ἀναμμένη·
 Νὰ ἤμουν μνημᾶ του ἐγώ, μονάχος νὰ μὴ μένη.

Ἦθάρχει ὁμοιότης καταπληκτικὴ μεταξὺ τοῦ νεκρικοῦ τούτου ἄσματος καὶ τινος ἐρωτικοῦ ἄσματος τῆς Προβηγκίας «Magali ma tante aimée».

Ὁ Παράσχος δὲν ἐποίησε πενθίμους μόνον ὠδὰς, ἀλλ' ὕμνησεν ὡσαύτως τὸν ἔρωτα περιπαθέστατα· οὐχ ἤττον ἐν πᾶσι τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἐπικρατεῖ ἡ θλίψις. Δὲν εἶναι ποιητὴς εὐθυμος, οἷος ὁ Χρηστόπουλος, εἶναι ψυχὴ μελαγχολικὴ, ἀλλ' ἡ θλίψις του εἶναι φυσικὴ, ἄνευ ἐπιτηδεύσεως.

Ἄς κρίνῃ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν ἐξῆς στροφῶν:

Ἀναμνήσεις

ὦ! νὰ τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν, καὶ νὰ τὸ μονοπάτι
 Ὅπου ἐκείνη μὰ φορὰ μαζῆ μου ἐπεριπάτει·
 Νὰ τὸ τρεχοῦμενο νερό, ποῦ τὴν ἐσταματοῦσε,
 Τὸ δέντρο, ποῦ τὴν πρόσμενα καὶ τόσο ἀγαποῦσε,
 Νὰ κ' ἡ μεγάλη πασχαλιὰ καὶ νὰ τὸ ῥημοκλήσι.
 Ποῦ ἤρχονταν τὴν Παναγὰ μ' ἐμὲ νὰ προσκυνήσῃ,
 Ὅλα τὰ ἴδια φύλλα δυὸ δὲν εἶναι ἀλλαγμένα,
 Καὶ μόνον ἄλλαξ' ὁ καιρὸς ἐκείνηνε κ' ἐμένα! . . .

ὦ! νάτῃνε ἡ βεμματιά, καὶ τὸ λιθάρι νάτο,
 Ποῦ μὰ βραδυὰ μ' ἐπρόσμενε, κ' ἐμένα ἐσυλλογᾶτο.
 Ἐδῶ μοῦ πρωτόεσφιξε τὸ χέρι του μὰ μέρα,
 Τὸ πρῶτό μας τὸ φίλημα ἐδόσαμ' ἐκεῖ πέρα·
 Ἐκεῖ καθήσαμε μαζῆ, ἐκλάψαμ' ἐκεῖ κάτω,
 Ἐκεῖ τραγοῦδι ἔγραψα γι' αὐτὴν καρδιὰ γεμάτο,
 Κ' ἐκεῖ ἐκείνη τ' ἄκουε μὲ πονεμένα στῆθη·
 —Ἀγέρι πῆρε τὸ φιλὶ καὶ τὸ τραγοῦδι λήθη!

Ἐδῶ μοῦ εἶπε : « σ' ἀγαπῶ ! » τὸ ἄπιστό της στόμα·
 Πέφτω, μὲ δάκρυα φιλῶ τὸ ἅγιο τοῦτο χῶμα.
 Ἐκεῖ ποῦ λένε : « σ' ἀγαπῶ ! » εἶν' ἡ μεριά ἁγία,
 Ἐρημοκλήσι τῆς καρδιάς. π' ἀκούσθη λειτουργία . . .
 Κάτω ἐκεῖ χαρούμενη ἀκούεται φλογέρα . . .
 Εἶναι τραγοῦδι ἐρωτικὸ χυμένο 'ς τὸν ἄέρα,
 Καί μεσ' 'ς τὸ λόγγο, 'ς τὴ δροσιά, ὅλη ζωὴ καὶ χάρι,
 Κάθεται νειὰ χαρούμενη κι' ἀγένειο παλληκάρι·
 Ἔτσι μ' ἐμένα ἐκάθουσαν ἕναν καιρὸ κ' ἐκείνη !
 Ὁ νειὸς τὸ χέρι της κρατεῖ, ἐκείνη τοῦ τ' ἀφίνει
 Κ' ἡ φλογισμένη τους καρδιά 'ς τὰ δύο του μάτια καίει.
 Ἡ κόρη τοῦ μιλαῖ κρυφά·—ἄχ ! ξέρω τί τοῦ λείει . .

Ναί, ξέρω ὅλα ἡ καρδιά π' ἀγάπησε τὰ ξέρεи.
 Ξέρω τί εἶναι νὰ κρατῆς ἀγαπημένο χέρι.
 Τ' εἶναι μιὰ λέξι ἀτέλειωτη, ἀνέλπιστα κομμένη,
 Πῶς ἀνεβαίν' ἀπ' τὴν καρδιά καὶ πάλι πῶς δὲ βγαίνει . . .
 Χαριτωμένη κεφαλή 'ς τὸ στήθος μας σὰν κλίνη,
 Γνωρίζω πόσον εὐμορφα, πόσον γλυκὰ βαρύνει·
 Ὅμως ἀκόμη ἔμαθα. κ' ἐγνώρισα μὲ πόνο,
 Πῶς εἶναι ὅλα ἐπιβουλή καὶ τέχνη, τέχνη μόνο . . .

Τί κρῖμα, τὴν ἀγάπη μου 'ς ἐκείνη νὰ τὴν θάψω !
 Κρῖμα, λαμπάδα ἐμπροστὰ 'ς τὸ εἶδωλο ν' ἀνάψω !
 Για σύννεφο τοῦ οὐρανοῦ ὁ κορνιαχτὸς μ' ἐφάνη . . .
 Εἶναι σκληρό, πολὺ σκληρὸ κανένας ν' ἀγαπήσῃ
 Ψυχὴ, π' ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ τὴν καταφρονήσῃ . . .

Ὁ Παράσχος ὕμνησε περιπαθῶς καὶ τὴν πατρίδα. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης τῷ 1866 — 68 καὶ αἱ κακουχίαι τῶν ἐξορίστων Κρητῶν τῶν καταφυγόντων πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἀδελφούς, τῷ ἐνέπνευσαν ὠραίους στίχους.

Ὁ ποιητὴς μας ἀνείχθη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν ἐκείνην, ἣτις διὰ συνομοσιῶν καὶ ἐπαναστάσεων προὐκάλεσε τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὄθωνα. Ἄλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἐκθρονισθέντος ἡγεμόνος, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Παράσχον ἐλεγείον, ὅπερ εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο ἄξιον σημειώσεως, καθὸ ἐμφαίνει τὴν εἰς τὰ ἦθη τῆς Ἑλλάδος γενομένην μεταβολήν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος ἐξύμνει τὸν φόνον τοῦ Καποδιστριαίου.

Ἐλεγείον

εἰς τὸν πρώην βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Ὄθωνα Α'.

Ἄν πάντες ἐσιώπησαν οἱ ἄνδρες σου φίλοι,
 Οὐς ἀπὸ σκότος ἔφερες βαθὺ εἰς τὴν ἡμέραν,
 Ἐὰν δὲν ἦνοιξεν οὐδεὶς καὶ διὰ σέ τὰ χεῖλη,
 Κ' εἰς λήθην σ' ἐγκατέλειψαν θανάτου βαρυτέραν,
 Ἐγώ, ὁ πρὶν πολέμιος, ἐν δάκρυον θὰ χύσω·
 Δὲν λησμονῶ, καθὼς αὐτοί, πῶς βασιλεύς μου ἦσο !
 Συγγνώμην, φίλοι μου νεκροὶ τῆς Κύθου, τῆς Ναυπλίας,
 Ἐὰν ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ πικρὰν φθὴν τονίσω.
 Ἡξεύρω ποίας ἔχετε ἀγγελικὰς καρδίας . . .
 ὦ ! ἄκλαυστον δὲν θέλετε τὸν Ὄθωνα ν' ἀφήσω !
 Ἄ ! ὄχι, ὄχι ! δι' αὐτὸν τὰς χεῖράς σας κινεῖτε,
 Καὶ τὰς πληγὰς σας κρύπτοντες νὰ ψάλλω μού ζητεῖτε . . .

ὦ ναί μακρὰν ἀπὸ ἐμέ ἡ ἔχθρα καὶ τὰ μίσση.
 Τὸν τάφον δὲν ὑπερπηθᾶ παθῶν γηίνων κύμα,
 Ὁ ψάλλτης θρόνους δύναται Καισάρων νὰ κτυπήσῃ·
 Πλὴν εὐλαβεῖται τοὺς νεκρούς, πλὴν συμπονεῖ τὸ μνημα . . .
 Φεῦ ! εἶναι τόσον ἱερὸν τὸ ἄφωνον μνημεῖον,
 Καὶ ἔτι ἱερώτερον τὸ πίπτον μεγαλεῖον ! . . .

Ἄν κατ' ἐκείνου ἄλλοτε παράφορος ἀρέθην,
 Φερόμενος ὑπὸ πνοὴν ὀρμητικῶν καιλάπων·
 Ἄν τὸν ἐτόξευσα κ' ἐγὼ εἰς τῶν παθῶν τὴν μέθην,
 Τὸν ἡγεμόνα πολεμῶν, τὸν Ὄθωνα ἠγάπων !
 Καὶ ὅταν, ὅταν ἔδωκε τῆς εἰμαρμένης δίκην,
 Ἔστέφθην μὲ κυπάρισσον εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην . . .

Τί ἄρα, τί ἐσκέπτετο ἐξόριστος ; ὁποίας
 Κολάσεις θὰ ὑπέφερε σιγῶν ; . . Ὅθ' ἐνθυμεῖτο
 Τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἔφηβος ἱππεὺς πρὸ τῆς Ναυπλίας
 Ἀπὸ ἐν ἔθνος εὐγενὲς θερμῶς ἐπευφημεῖτο·
 Τὴν τότε μέθην, τὰς λαμπρὰς ἐλπίδας, καὶ ἀκόμα
 Πῶς ἐπανεῖδεν ὕστερον τῶν πάππων του τὸ δῶμα . . .
 Τὸν ἐνθυμεῖσθε Ἑλληνας, τὸν ἐνθυμεῖσθε ἔτι
 Μὲ τοῦ ἀγῶνος τὴν στολὴν καὶ μὲ τὸ σῶφρον βλέμμα ; . . .

Μέ εἶπον, ὅτι μέ αὐτήν ἐτέθη εἰς τὸ μνήμα.
Τὴν ἤθελε καὶ σάβανον τὴν παλαιάν του φίλην...
Ἔτι ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς τὸ ὕστατόν του ρῆμα...

Κοιμοῦ ψυχὴ περίλυπος! κ' εἰς τὸ ψυχρόν σου δῶμα
Συγχῶρει, ὡς σὲ συγχωρεῖ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.
Ἔ! εἶναι ἐλαφρότερον τοῦ στέμματος, τὸ χῶμα,
Καὶ ὑπ' αὐτὸ τὴν κεφαλὴν τὴν κουρασμένην κλῖνον...
Κοιμοῦ, Μονάρχα δυστυχῆ! Μονάρχα μου, κοιμήσου!...

Ἔ! ἄνθη, ἄνθη εὖσσμα τοῦ Ἰμνητοῦ του δότε,
Τοῦ ὄρους του τοῦ προσφιλοῦς, τὴν μνήμην του νὰ ράνω.
Ὀλίγον χῶμα δότε με τῆς γῆς μας πατριῶται.
Νὰ ρίψω εἰς τὸ σκυθρωπὸν μνημεῖον του ἐπάνω!
Τὸ χῶμα τῆς πατρίδος του ὡς ξένον τὸν βαρύνει,
Καὶ θέλει χῶμα ἀπτικὸν ἢ ζοφερά του κλῖνη...

Ναί! φέρετε τὸ λείψανον τὸ παραπονεμένον
Εἰς τὴν ὠραίαν Ἀπτικὴν, δι' ἣν ἐπόθει τόσον.
Μνημεῖον σκάψατε εὐρὺ εἰς χῶρον ἀνθισμένον,
Τοῦ κυανοῦ μας οὐρανοῦ νὰ δέχεται τὴν δρόσον.
Τρεῖς πῆγεις δότε κ' εἰς αὐτὸν εἰς τὰ βασιλεία του,
Νὰ μὴ πλανᾷτ' ἐξόριστος ἀκόμη κ' ἡ σκιά του...

Ἴδου εὐγενῆ αἰσθήματα, τιμῶντα σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἐν τῷ προ-
σώπῳ τοῦ ἐκφράζοντος αὐτὰ ποιητοῦ καὶ ἐν τῷ τοῦ βασιλέως, ὅστις τὰ
ἐνέπνευσε.

Παραθέτομεν τέλος καὶ τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἐκ διεξοδικοῦ ποιήματος
ἀπαγγελθέντος ὑπὸ τοῦ Παράσχου ἐν τῷ συλλόγῳ Παρνασσῶ, κατὰ τὴν
ἐπιτηρίδα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Ὁ Παράσχος δὲν ἀπήγγειλε πρῶτον τότε δημοσίᾳ στίχους ἐν ἡμέρᾳ
ἐθνικῆς τελετῆς. Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κανάρη ἐν τῷ αὐτῷ Συλλόγῳ, ἐξε-
φώνησε πατριωτικὸν καὶ συγκινητικώτατον ποίημα. Ἡ συνῆθεια τοῦ
ἀπαγγέλλειν ποιήματα, διατηρεῖται ἐν Ἑλλάδι.

Κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, οἱ Ἀθηναῖοι προθύμως συνέρχονται ἐπὶ ταῦτο
ὅπως ἀκούσωσι στίχους· οὕτω καὶ ὁ Βαλαωρίτης ἀπήγγειλεν ἐν ἐπισήμῳ
ἡμέρᾳ ὧδὴν ἐν μέσῳ γενικῶν ἐπευφημιῶν. Ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ
ποιητὴς εἰς ὃν ἀποτείνονται εἰς ὁμοίας περιστάσεις, εἶναι ὁ Παράσχος.

Τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα ἐλήφθη ἐκ ποιήματος γραφέντος ἐπὶ τῇ ἐπι-
τηρίδι τῆς ἐπαναστάσεως:

Τουφέμια πέφτουνε· χτυπᾷ χαρούμενη καμπάνα·
Ποιοὶ νᾶναι τοῦτοι ποῦ ξυπνοῦν τὴν πεθαμένη Μάνα,
Ποῦ ἔρχονται μέ ρόπαλα καὶ μέ σφενδόνας μόνο
Νὰ ρίξουν κάτω τοῦ Ὁμᾶρ τὸ στοιχειωμένο θρόνο;
Ἔλα τοὺς λείπουν· ἄρματτα, σπαθί, μπαροῦτι, βόλι.
Μπαροῦτι ἔχουν καὶ φωτιά μέσ' ἔς τὴν ψυχὴ τους ὄλοι!
Τοῦ Θρασυβούλου τ' ὄνειρο τὸ ξαναβλέπει ὁ Ρήγας·
Ἀπὸ λιθάρι ἐνὸς βοσκοῦ γκρεμίζεται ὁ γίγας,
Κ' ἐκεῖνος ὅπου ἡ Φραγκιά ὡς σήμερα τρομάζει,
Χτυπᾷ ξαρμάτωτος λαὸς καὶ κάτω τὸν σωριάζει!
Σπλθὶ τὸ χέρι ἔγεινε, ἀετὸς ἢ περιστέρα·
Πολλαῖς φοραῖς ἐκάμαμε τὴν νύχτα μας ἡμέρα.—
Τουφέμια πέφτουνε· χτυπᾷ χαρούμενη καμπάνα·
Τοῦ Ρήγα τ' ὄνειρο ξυπνᾷ τὴν πεθαμένη Μάνα!
Μαυρίζει γῆ καὶ οὐρανός, τὸ πέλαγο σαλεύει
Στὴ φοβερὴ κ' ἀγέννητη αὐτὴ μονομαχία·
Χέρια μέ χέρια ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία παλεύει,
Καὶ πέφτουν καὶ σηκόνονται σὲ μάχη αἰωνία!
Γῆς πιθαμὴ δὲν μένει μιὰ, πελάου ἕνα κύμα,
Χωρὶς νὰ κοκινίσουνε, χωρὶς νὰ γείνουν μνήμα.
Καὶ στὴν ἀπέραντη νυχτιὰ στ' ἀτέλειωτὰ της βάθη,

Δὲν ξέρουν, δὲν γνωρίζουν,

Ἀνίσως ἔμειν' ἡ Ἑλλάς, ἐν ἡ Τουρκία ἐχάθη!
Μετέωρα καμμιὰ φορὰ τὸ μαῦρο σκότος σχίζουν,
Πότε Μιαούλης λέγονται καὶ πότε Καραϊσκος,
Πότε Κανάρη ἀστραπὴ καὶ πότε ἥλιος δίσκος!...
Μέσ' στοῦ σκοτάδι πέρασαν ἐκεῖνο χρόνοι τόσοι,
Καὶ μόνο ἐξημέρωσε χωρὶς νὰ ξημερώση,
Καὶ δίχως ἥλιο ἔλαμψαν γῆ, οὐρανός καὶ λόγγοι,
Ἔταν τὴν νύχτα ἔκαμες ἡμέρα, Μεσολόγγι!
Βουβοὶ ἐμέναν οἱ λαοὶ καὶ τὴν πνοὴ κρατοῦσαν.
Στὸ θαῦμα ὅπου ἔγεινε μπροστά τους ἀπιστοῦσαν,
Καὶ ὅταν εἶδανε, χλωμὴ καὶ μπαρουτοκαυμένη
Ἀπὸ τὴ μέση τῆς φωτιᾶς νὰ βγῆ πληγαὶς γεμάτη,
Κ' εἶδαν τὴν σκιάδα μέ στολὴ βασιλικὴ νὰ βγαίνει,
Ἄδακρυτο ἀπὸ χαρὰ δὲν ἔμειν' ἕνα μάτι·
Χέρι ποῦ δὲν σηκώθηκε νὰ τὴν χειροκρατήση,
Ψυχὴ ποῦ δὲν ἐχάρηκε, καρδιά νὰ μὴ χτυπήση!

Τὸ ποίημα τοῦτο περατοῦται δ' ἀπεικονίσεως τοῦ παρόντος, ἐξ ἧς

ἀναδεικνύεται ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀρχαιότητος. Αὐτὴ ἡ ὑπερβολὴ τῆς συγκρίσεως, τῆς ταπεινώσεως ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα, ἀποδεικνύει ὅτι διὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης, ὁ ποιητὴς θέλει ν' ἀναζωογονήσῃ ἐν τῇ νέᾳ γενεᾷ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος ἐνθουσιασμόν, καὶ νὰ τὴν προτροπύνη πρὸς μεγάλας ἠρωϊκὰς πράξεις. Μήπως καὶ σήμερον ἐκ τῆς παρελθούσης Ἑλλάδος δὲν γεννᾶται ἡ μέλλουσα;

Θ'.

Οἱ στίχοι οὗτοι τοῦ Παράσχου, οἱ τοσοῦτον θέλξαντες τοὺς ἀκροατὰς καὶ μετέπειτα τοὺς ἀναγνώστας του, δὲν θὰ ἐπιτύγχανον ἐξίσου, ἐὰν ὁ ποιητὴς δὲν παρήτει τὰς θεωρίας τῆς σχολῆς ἐξ ἧς προῆλθεν, ἐὰν δὲν μετεχειρίζετο εἰς ἕκφρασιν τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ιδέας τὴν δημῶδη ἐκείνην γλῶσσαν, ἣτις ὁμιλεῖ πρὸς τὴν καρδίαν τῶν συμπατριωτῶν του ἄλλως ἢ τὸ καθαρεῦον ἰδίωμα τῶν ποιημάτων τῶν διαγωνισμῶν.

Ἡ πάλῃ μεταξὺ τῆς δημῶδους καὶ τῆς τῶν λογίων γλώσσης διαρκεῖ ἀπ' αἰῶνων. Ἐνῶ οἱ λόγοι βυζαντινοὶ ἔγραφον εἰς ὕφος ἀποτετυπωμένον κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀπτικὸν ὑπόδειγμα, ἡ ὁμιλουμένη καὶ ζῶσα γλῶσσα ἀπὸ τῆς δεκάτης ἔτι ἑκατονταετηρίδος ἐγράφετο ὑπὸ στιχοῦργῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑπὸ πεζογράφων.

Ἡ πάλῃ αὕτη ἐξακολουθεῖ ἔκτοτε ἄνευ διακοπῆς, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ Κοραῆ, δυνάμει διττῆς ἐνεργείας, τὰ δύο ἄκρα τείνουσιν εἰς τὸ νὰ συναντηθῶσιν. Ἀφ' ἑνὸς ἡ μὲν τῶν λογίων γλῶσσα καὶ τοὶ ἐμμένουσα, ὅσον οἶόν τε, εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς, τροποποιεῖται κατὰ τὰς νεωτέρας ἀνάγκας, καὶ καθίσταται ὑπὸ τὸν κάλαμον δοκίμων πεζογράφων, θαυμάσιον ὄργανον πρὸς ἔκφρασιν τῶν συγχρόνων ιδεῶν ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ καθομιλουμένη ἀπαλλάσσεται ὁσημέραι τῶν πρόφῃν ἀσχημίζοντων αὐτὴν ξενικῶν στοιχείων. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰσδουούσης μαθήσεως, ἣτις διαδίδεται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κατώτερα τῆς κοινωνίας στρώματα, ἕνεκα τῆς διανοητικῆς κινήσεως, ἧς μετέχει καὶ αὐτὸς ὁ λαός, τὸ λεξικὸν τοῦ καθ' ἡμέραν βίου αὐξάνει ὁσημέραι, αἱ ιδέαι ἐξευγενίζονται, καὶ οἱ τύποι τελειοποιῦνται.

Ποῖον τὸ ἀποθησόμενον; Θὰ προσπελάσῃ μᾶλλον τῇ ἀρχαιότητι, ὡς τινες εὔχονται; Θ' ἀπομακρυνθῶσιν αὐτῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὡς ἄλλοι φρονοῦσιν; ἢ ὁ ἀμοιβαῖος συναγωνισμὸς τῆς δημῶδους παραδόσεως καὶ τῆς κλασικῆς ἐκπαιδεύσεως, θὰ παραγάγῃ συγχώνευσιν τῶν ἀντιθέτων στοιχείων, ἣτις θὰ χορηγήσῃ εἰς τὸ σύγχρονον ἰδίωμα τὴν ἐλλείπουσαν αὐτῷ ὁμαλότητα, ἐξασφαλῶν αὐτῷ νέαν ζωὴν;

Τὰ προβλήματα ταῦτα εἶναι δύσκολον νὰ λύσῃ τις, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τὴν νεοελληνικὴν αἰ ἀρχαί

αἰ διέπουσαι τὴν μόρφωσιν τῶν νεολατικῶν γλωσσῶν. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ δύο διαφόρων γλωσσῶν. Ἡ μεταξὺ τῆς νῦν ἑλληνικῆς καὶ τῆς τοῦ Εὐαγγελίου γλώσσης διαφορὰ, εἶναι ἴσως ἐλάσσων ἢ ἡ μεταξὺ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς τοῦ Θουκυδίδου. Εἶναι ἡ αὐτὴ γλῶσσα πάντοτε, ἀλλὰ τροποποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς φορᾶς τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ λαοῦ τοῦ ἀδιαλείπτως ὁμιλήσαντος αὐτήν. Ἄλλ' αὕτη αὕτη ἡ ταυτότης ἐξηγοῦσα καὶ δικαιούσα τὸν ἔρωτα τῶν λογίων διὰ τοὺς τύπους τῆς κλασικῆς περιόδου, ἐπαυξάνει τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέμετρος λατρεία τῆς ἀρχαιότητος ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.

Τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ζήτημα, ὑποκινούμεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, διότι εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος ἐν Ἑλλάδι. Ἡ συγχώνευσιν, ἐὰν πρόκηται νὰ γείνη τοιαύτη, δὲν ἀπετελέσθησέτι πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐν τῷ πεζῷ γραπτῷ λόγῳ ἀφίχθησαν εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε ἡ ἔλλειψις τῆς ὁμαλότητος περὶ ἧς διελάβομεν, εἶναι σχεδὸν ἀνεπαίσθητος. Ἐν τοῖς κοινοβουλευτικῶς λόγοις τὸ λεπτικὸν ἀκολουθεῖ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ὀρθοέπειαν τῆς καθαρευούσης γλώσσης, ἀλλ' ἐν τῷ καθ' ἑκάστην βίῳ δὲν ὁμιλοῦσιν ὡς γράφουσι καὶ ὡς ἀγορεύουσιν.

Ἡ ὁμιλουμένη αὕτη γλῶσσα, μὲ τὰς ἐν τῇ προφορᾷ συγκοπὰς, μὲ τὰς γραμματικὰς ἀνωμαλίας καὶ ἀδείας αὐτῆς, φαίνεται προσφυστέρᾳ καὶ ἀρμολιωτέρᾳ διὰ τὴν ποίησιν.

Γνωρίζοντες τὰς ἐν Ἑλλάδι φιλολογικὰς προκαταλήψεις, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ τύχωμεν τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν λογίων, ὡς πρὸς τὰς ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν ταύτῃ ἐκφρασθείσας ιδέας. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ξένην νὰ προβάλῃ λύσιν εἰς ζήτημα, ὅπερ μᾶλλον ἠρέυνησεν ἐπισταμένως ἢ γινώσκει· ἀλλ' ὅπως δήποτε εἰς τὰς τοιαύτας ἡμῶν σκέψεις ὑπολανθάνει διττὸν αἶσθημα ὅπερ βεβαίως δὲν θὰ παρξυρωισθῇ: ὁ ἐνθουσιασμὸς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ ἡ πίστις εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῶν συνήθων ἐπιχειρημάτων τῶν ἀντιπάλων τῆς δημῶδους γλώσσης εἶναι, ὅτι μέχρι τοῦδε ἐγένετο χρῆσις ταύτης μόνον ὑπὸ ἐκείνων οἵτινες δὲν ἐγνώριζον νὰ μεταχειρίζωνται τὴν λογίαν. Ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Σολωμὸς καὶ οἱ πλεῖστοι Ἴόνιοι, καθὸ ἐν Ἰταλίᾳ ἐκπαιδευθέντες, δὲν ἐγίνωσκον ἀρκετὰ ἐπισταμένως τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ὅπως χρῶνται αὐτῆς, καὶ ὅτι ἕνεκεν ἀμαθείας ἔγραψαν εἰς τὴν τοπικὴν αὐτῶν διάλεκτον. Αἱ τοιαῦται μορφαί, τὸ ὁμολογοῦμεν, δὲν εἶναι ὅλως ἀνυπόστατοι, καθ' ὅσον οἱ Ἴόνιοι ποιηταὶ δὲν ἦσαν ἐν γένει πολὺ δυνατοὶ εἰς τὰ ἑλληνικά. Ἐξ ὑπερβολικοῦ μάλιστα ζήλου ἔβλαψαν ἑαυτοὺς, ἢ δὲ ἠττά των εἶναι πλήρης ὅτε γράφοντες εἰς πεζὸν λόγον μεταχειρίζονται λέξεις καὶ ἐκφράσεις ἡμαρτημένας, ἐπὶ προφάσει ὅτι διὰ τούτου δίδουσιν εἰς τὸ λεπτικὸν τῶν χρωματισμῶν καὶ τύπον δημῶδη.

Ὁμολογητέον ὅτι οἱ εἰς τὴν δημόδην γλῶσσαν στιχορρηγῆσαντες δὲν εἶναι ἅπαντες ἀληθεῖς ποιηταί, οἱ δὲ θιασῶται τῆς καθαρειούσης ἐπωφελούνται τῶν ἀνοησιῶν ὅσαι εἰς ταύτην ἐγράφησαν. Ὡφείλον ὁμως νὰ μὴ λησμονῶσιν ὅτι τοιαῦται ἐγράφησαν καὶ εἰς λίαν καθαρειούσαν γλῶσσαν.

Ἄλλὰ πλὴν τῆς Ἰονίου, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα σχολή, ἥτις καὶ τοι ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς δημόδους μούσης, οὐχ ἥττον δὲν παραμελεῖ τὴν σπουδὴν τῆς τε γλώσσης καὶ φιλολογίας τῶν ἀρχαίων, καὶ τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ ἐνῶ εἰς τὴν ποίησιν μετεχειρίσθησαν τὴν δημόδην γλῶσσαν, ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ ἔγραψαν τόσον ὀρθῶς ὥστε οἱ ἀκριβολόγοι δὲν δύνανται νὰ τοὺς ἐπικρίνωσι δι' ἀμάρτημα.

(ἀκολουθεῖ)

Εὐφρασία Κετσία.

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΣΙΓΙΛΛΙΩΔΗ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΥΟ ΕΝ ΑΝΔΡΩΙ ΜΟΝΩΝ

Δημοσιεύομεν ὧδε ἐκ πατριαρχικῶν κωδίκων ἄλλοτε ἀντιγράψαντες οὐπω ἐκδεδομένα δύο σιγίλλια περὶ δύο κατὰ τὴν νῆσον Ἄνδρον κειμένων εὐαγῶν μονῶν, ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι εὐχαρίστῳ γνώμῃ ἀναγνωσθήσονται ὑπὸ τῶν φίλων τῆς τῶν νεωτέρων χρόνων ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Τῶν σιγιλίων τούτων τὸ πρῶτον ἀνήκει τῇ ἀρχαίᾳ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τῆς ἐπικεκλημένης Ἀγίας, καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωστῆς, φέρει δὲ χρονολογίαν τοῦ ἀπριλίου τοῦ 1640 γενόμενον ἐπὶ Παρθενίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τοῦ τότε ἰθύνοντος τὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου,¹ καὶ ἄξιον οὐ μικροῦ λόγου ἐστὶ διότι ἐκ τῶν ἐν τῷ σιγιλίῳ τούτῳ ἀναγεγραμμένων πληροφορούμεθα ὅτι ὀσιώτατός τις ἐν ἱερομονάχοις κῦρ Μακάριος, ὁ καὶ καθηγούμενος τῆς περὶ ἧς ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος μονῆς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἐξητήσαντο παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Τιμοθέου τοῦ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν πατριαρχήσαντος (1614—1622) καὶ λόγοις δεξιῶς ἔπεισαν αὐτὸν ὅπως ἐκδῶ εἰς ὀχύρωσιν τῆς σεβασμίας αὐτῶν μονῆς πατριαρχικὰ σιγιλλιώδη γράμματα, ὥστε γενέσθαι τούντεῦθεν καὶ τὴν μονὴν ταύτην πατριαρχικὴν καὶ σταυροπηγιακὴν καὶ καταταχθῆναι ἐν τῇ σειρᾷ τῆς σταυροπηγιακῆς διατυπώσεως. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκ τῶν διασημοτέρων τῆς Ἄνδρου, ἀγνωστον μὲν πότε ἀκριβῶς ἐκτίσθη, ἀλλὰ πιθανώτατα πρὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ κ. Α. Μηλιαράκης ἐν τῇ περὶ Ἄνδρου μονογραφίᾳ

¹ Παρθένιος ὁ Α', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ἐπατριάρχησεν ἀπὸ τοῦ 1639—1644 ὁ ἐπικαλούμενος Γέρων, καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν ἑτέρων Παρθενίων συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων αὐτοῦ.

αὐτοῦ, ἐξ ἧς ἠρυσάμεθα καὶ τὰς κάτωθι περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς μονῆς ταύτης πληροφορίας,—ἐπειδὴ δὲν ἤξιώθην ἵνα ἐπισκέψωμαι τὴν νῆσον—ἀς παρατίθηναι πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γεγραμμένων μοι.

Ἡ μονὴ κειμένη μετὰ τῆς κώμης τοῦ Κάτω Γαυρείου καὶ τοῦ χωρίου Μπατσὶ ἐν τῷ δήμῳ Γαυρείου πρὸς νότον τῆς ὑψηλῆς θέσεως Καψορράχης, τῆς καὶ ἐν τῷ σιγιλίῳ μνημονευομένης, εἶναι περίοπτος καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ὁμοίᾳ φρουρίῳ, συνεπῶς δ' ἔχει εὐρυτάτην τὴν θέαν ἐπὶ τε τῶν καταφύτων μερῶν τοῦ Γαυρείου καὶ ἐπὶ τῆς ἐκατέρωθεν τῆς νήσου ὀρωμένης θαλάσσης. Ἡ μονὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῆς κέκτηται εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς χρονολογουμένην τῷ 1325, ἀμα δὲ καὶ βιβλιοθήκην, περιέχουσαν οὐκ ὀλίγα χειρόγραφα ἐκκλησιαστικά, ἅτινα ἀπαριθμοῦνται ἐν τῇ ἄνω εἰρημένη μονογραφίᾳ τοῦ κ. Μηλιαράκη, ἐν οἷς δὲ καὶ Εὐαγγέλιον τοῦ ΣΧΕΔ (=6664 α. κ. κ. ἤτοι 1156 μ. Χ.)

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ μονὴ αὕτη εἶχε καὶ μετόχια, ἀγνωστὰ ἂν νῦν σώζονται, τῆς Παναγίας δὴλα δὴ τῶν Κατακοιλῶν, τῆς Παναγίας Φιστωργιάς, τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου τοῦ Φεροῦ καὶ τῶν Κυπριῶν, ὧν μνεῖα γίνονται ἐν τῷ σιγιλίῳ, ὑποταγῆς δὲ χάριν προσέφερε τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐτησίως εἴκοσι καὶ δύο ὀκάδας ἐλαίου.

Τὸ δὲ δεύτερον σιγίλλιον, τὸ καὶ νεώτερον, χρονολογούμενον τῷ 1806 καὶ γενόμενον ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας τοῦ ἀοιδίμου Γρηγορίου τοῦ Ε'. (1806—1808) ἀνήκει τῇ μονῇ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης, ἥτις ἠρειπωμένη οὖσα, ὡς γράφει ὁ κ. Μηλιαράκης ἐν σελ. 99 τοῦ αὐτοῦ πονήματος, κέκτηται κομψὴν βυζαντιακὴν ἐκκλησίαν. Κειμένη κατὰ τὸ χωρίον Ἀρκόντα, ὡς ἀναφέρει μόνον τὸ σιγίλλιον, ἐκτίσθη τῷ 1780 ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Λεοντίου Πέτρου Σπυρίδου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιστάσιαν ἀνέλαβεν ὁ τούτου ἀδελφὸς Νικόδημος καὶ εἶτα μετὰ τὸ 1795 ὁ ἀδελφὸς τῶν κτιτόρων τούτων Γρηγόριος, ὁ καὶ μητροπολίτης Μεσημβρίας.

Περὶ τοῦ ἱεράρχου τούτου προστίθηναι τοῖς ἤδη γνωστοῖς πρὸς διασάφηναι καὶ τάδε: ὅτι διεδέξατο τὸν Θεόκλητον, προαχθέντα εἰς τὴν μητροπολιν Μεσημβρίας κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1791 ἀπὸ τῆς μεγάλης Πρωτοσυκελλίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀντὶ τοῦ εἰς τὴν μητρόπολιν Σερρῶν προβιβασθέντος καὶ μετατεθέντος Μεσημβρίας Κωνσταντίου, ὅτι σὺν τῷ Ἀθηῶν Γρηγορίῳ ἐνδημεῖ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς συνοδικὸς ἐπὶ τῆς β'. πατριαρχείας Γρηγορίου τοῦ Ε', διότι εὕρισκω αὐτὸν συνοπογράφοντα μετὰ τῶν λοιπῶν συνοδικῶν κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1806 ἐν τῷδε τῷ σιγιλίῳ καὶ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1807 ἐν σιγιλλιώδει γράμματι, ἀπερὶ

τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀθηνῶν τοῦ ἐπιλεγομένου τοῦ Πετράκη.»

Ὁ Μεσημβρίας οὗτος πκρητήσατο, καὶ ἀμέσως τὸν Ἰούλιον τοῦ 1814 ἐκλέγεται διάδοχος αὐτοῦ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς κύρ Ἰωσήφ, τῶν κανονικῶν ψήφων τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ γενομένων ἐπὶ Πατριάρχου Κυρίλλου ἐν τῷ κατὰ τὸν Κουρούτσεσμε τοῦ Βοσπόρου (Κωνσταντινουπόλεως) ναῶ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου¹.

Ὁ Ἰωσήφ οὗτός ἐστιν ὁ ἐν τῇ τῆς Ἄνδρου μονογραφίᾳ τοῦ κ. Α. Μηλιαράκη ἀναφερόμενος, ἐνθα λέγεται ὅτι τῇ 7 Ἰουνίου 1813 διωρίσθη διδάσκαλος τῆς ἐλληνικῆς σχολῆς καὶ ἐπιστάτης τῆς νέας οἰκοδομῆς τοῦ σχολείου, ἀλλὰ κρύφα καὶ δι' ἀγνώστους λόγους μετ' ὀλίγας ἡμέρας διαπεραιωθείς εἰς Χίον ἐπανεκάμφεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Προστίθημι τοῖς ἤδη περὶ τοῦ διδασκάλου τούτου καὶ ἐπισκόπου λεχθεῖσιν ὅτι ἦν πρότερον ἱερομόναχος καὶ διδάσκαλος τῆς ἐν Μεγάλῃ Ρεύματι τοῦ Βοσπόρου (Ἀρναούτκιοι) σχολῆς, ὅτι δὲ ἐπὶ τῆς β'. πατριαρχείας τοῦ αἰοιδίμου Γρηγορίου τοῦ Ε'. «κατὰ θερμὰς δεήσεις καὶ παρακλήσεις τῶν ἐκεῖ κατοίκων εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν προεχειρίσθη τὸν αὐγούστον τοῦ 1806 ἐν τῷ σημερινῷ πατριαρχικῷ ναῶ μητροπολίτης τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἀγιωτάτης μητροπόλεως Μελιτηνῆς ἐπὶ τῷ ἀποκατασταθῆναι προσετώτα ἐν τῇ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν τοῦ εἰρημένου ἐλληνικωτάτου καὶ πολυπληθεστάτου βοσπορείου προαστείου. Ταῦτα ἀρκείωσαν. Τὰ ἄνω μνημονεύμενα σιγίλλια ἔχουσιν ὡδε.

Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ καθολικοῦ πρωτοτύπου σιγίλλιδους γράμματος.

† ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἀναντίρρητον πᾶσι καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι προσήκον τὴν πατριαρχικὴν μακαριότητα τοῖς προσερχομένοις τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐπικουρίαν τινὰ ἀπαιτούμενοις ἀνατροπῆς ἕνεκα τῶν ὅπωςδῆποτε καὶ κατὰ καιρὸν ἐπερχομένων πρὸς αὐτοὺς, διδόναι καὶ χορηγεῖν πάσῃ δυνάμει ἀντίληψιν αὐτῆς καὶ ἀπαλλαγὴν τῶν ἐκείνων δεινῶν, πρὸ πάντων δὲ μάλιστα, τοῖς ἱεροῖς καταγωγίσι καὶ τοῖς εὐαγέσιν οἴκοις, ἐν οἷς οἰκῶντες ἄνδρες θεοφιλεῖς ἀκαταπαύστως τε καὶ ἀενάως, ἀνυμνοῦσι καὶ δοξάζουσι τὸν Θεόν· ὃν γὰρ λόγον ἔγνωμεν τὸν Θεὸν τὰ θελήματα ποιοῦντα τῶν φοβουμένων αὐτῶν, καὶ τὰς δεήσεις ἀκούοντα καὶ σώζοντα αὐτούς, τῇ ἀκαταλήπτῳ αὐτοῦ προνοίᾳ καὶ ἀπειρῳ, τὸν αὐτόν, καὶ τὸν οἰκουμενικὸν Πατριάρχην πρὸς

¹ Μέτιθι γραφόμενά μου ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, περὶ τῶν ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ Κουρούτσεσμε χειροτονιῶν, μεταθέσεων κ.τ.λ. τεύχος 10 ἦτοι σελ. 454—462 τοῦ ἔτους τούτου.

τοὺς ἐπὶ σεμνῷ καὶ ἐνκρέτῳ βίῳ, καὶ ἀσκήσει καυχωμένους, φέροντα τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πρὸς τούτοις καὶ διὰ πλαιγιενῶν γραμμάτων βεβαιωθείσας ὑποθέσεις, ἅτε κκλῶς καὶ νομίμως ἐχούσαις, πκρῆχειν τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν καὶ συντήρησιν, τοῖς πκτριαρχικοῖς σιγίλλιδουσι γράμμασι καὶ μηδένα ἔξεν καταπατεῖν αὐτάς καὶ ἄλλως πως κυβερνᾶν καὶ διοικεῖν. Φαίνεται γοῦν κατὰ τὴν νῆσον Ἄνδρον εὐρίσκεσθαι σεβασμῖαν μονὴν εἰς ὄνομα τιμωμένην τῆς ζωοδόχου πηγῆς, τῆς καλουμένης Ἀγίας, κατὰ τὴν τοποθεσίαν *καφοράχην*¹ ἣν ποτὲ ὀσιώτατός τις ἐν ἱερομονάχοις κύρ Μκκάριος, ὁ καὶ κκθηγούμενος ταύτης καὶ ἄλλοι σὺν αὐτῷ ὁμογνώμονες καὶ ὁμόδοχοι καὶ κατὰ πάντα τὸν Θεὸν φοβούμενοι καὶ τὴν τοῦ κοινοδικοῦ τύπου ἀκρίβειαν φυλάττοντες ἀδιάσειστον καὶ βουλόμενοι μένειν ἀνεπηρέαστοι, ὡτὰν τῶν πολλῶν θορύβων ἐλεύθεροι ὄντες εὐγνωμόνως πρὸς ἀρετὴν ἐπεκτείνοντο καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον γένοιτο πρὸς τὴν τοῦ κοινοβίου κκτάστασιν προσβείαν κοινήν ἐποίησαντο τότε γόνου κκίνκντες τῷ αἰοιδίμῳ πατριάρχῃ κυρῷ Τιμοθέῳ, καὶ ἀξιώσαντες ἐκείνον κκτέπεισιν τοῖς δεξιῶς αὐτῶν λόγοις ὡστε δοῦναι αὐτοῖς γράμματκ σιγίλλιδου εἰς ὀχύρωσιν τῆς σεβασμῖας αὐτῶν μονῆς καὶ πκτριαρχικῆς ὀνομασίας ἀποκκτάστασιν καὶ πᾶσαν ἐλευθερίαν διαίτης καὶ διοικῆσεως (ὁ καὶ ἐγένετο) καὶ ἔκτοτε μέχρι τοῦδε οὕτως διῆγον ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ, ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καὶ ἀδουλωσίᾳ· ἤδη πκλιν οἱ αὐτῆς ὀσιώτατοι πατέρες προσέλομενοι κκρειττοτέρκν τὴν ἐλευθερίαν καὶ κκβέρνησιν αὐτῆς ἔχειν προσέδραμον τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ πολλῇ τῇ παρακλήσει καὶ τῇ ἀξιώσει, ἐδεήθησαν τελείως ἀπολαβεῖν τῆς πατριαρχικῆς χάριτος δηλαδῆ τῆς σταυροπηγιακῆς, καὶ γενέσθαι τούντεῦθεν σταυροπηγιακὴν καὶ μίαν τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν καὶ καταταγῆναι ἐν τῇ σειρᾷ τῆς σταυροπηγιακῆς διατυπώσεως. Ὅθεν ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἀποδεξαμένη, ὡς εὐλόγως καὶ νομίμως ἔχουσιν καὶ τῇ ἱεσιᾳ αὐτῶν καὶ δεήσει κκμφθεῖσα, σταυροπηγιακὴν αὐτὴν μονὴν ἀποκατέστησε καὶ ὠνόμασε καὶ ἐν ἀγίῳ παρακελεύεται πνεύματι συνοδικῇ διασκέψει τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων τε καὶ ἐπισκόπων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔξῃς ἀπαντα αἰῶνα, ἡ σεβασμῖα αὐτῆς μονῆς ζωοδόχου Πηγῆς, τῆς καλουμένης Ἀγίας εἴῃ σταυροπηγιακὴ πατριαρχικῆ, ἐλευθερᾶ, μετὰ πάντων τῶν μετοχιῶν αὐτῆς, τῆς Παναγίας δηλαδῆ τῶν Κατακοίλων, τῆς Παναγίας Φιστωγιάς, τοῦ ἀγίου Ἀντωνίου τοῦ Φεροῦ, καὶ τῶν Κυπρινίων, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ὑπὸ τὴν διοικῆσιν καὶ δεσποτείαν αὐτῆς ἀδούλωτος, ἀκαταπάτητος καὶ ὅλως ἀνεπηρέαστος, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλουσα διδόναι μηδ' ὀβολόν, οὔτε τῷ κατὰ καιροὺς ἀρχιεπι-

¹ Τὸ χειρόγραφον ἔχει τοποσίαν καὶ τὸ καφοράχην δι' ἐνὸς ρ.

σκόπῳ Ἄνδρου, μνημονευομένου ἐν αὐτῇ ὡς εἴθισται ἐκκλησιαστικῶς τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος καὶ οὐδενὸς ἄλλου (ἐν ταῖς σταυροπηγιακαῖς γὰρ μοναῖς, τὸ πατριαρχικὸν μνημονεύεται ὄνομα, καὶ οὐ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως), ὑποταγῆς δὲ χάριν ὀφείλει ἡ σταυροπηγιακὴ αὐτῆ μονῆ τῆς Ἁγίας διδόναι τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐτησίως ἔλαιον ὀκάδας εἴκοσι δύο, τὸν δὲ ἠγούμενον αὐτῶν ἐκλέγουσιν οἱ ἐν αὐτῷ ἀσκούμενοι ὅτε χρεῖα, κοινῇ ψήφῳ πάντων, συναίνεσει καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ οὔτε ὁ νῦν ἀρχιεπίσκοπος Ἄνδρου, οὔτε ὁ μετέπειτα οὐτ' ἄλλος τις τῶν τοῦ βήματος, ἔχει ἄδειαν ἢ ἐξουσίαν τινὰ καταπατεῖν τὴν σταυροπηγιακὴν ταύτην καὶ πατριαρχικὴν μονὴν καὶ εἰσερχεσθαι καὶ ζητεῖν πολὺ ἢ ὀλίγον τι παρ' αὐτῆς καὶ ἀργεῖν καὶ ἀφορίζειν τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσκουμένους πατέρας καὶ ἠγούμενον εἰσάγειν καὶ ἐξάγειν καὶ ὅλως ἀνακρίνειν αὐτούς, μὴτε περὶ πνευματικῶν, μὴτ' ἄλλως πως ἐχουσῶν ὑποθέσεων, σταυροπηγιακὴν γὰρ καὶ ἐλευθέραν τούτων πάντων ἀποκατέστησεν ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ ἀνενόητον, καὶ ἀκαταζήτητον (ὡς ἀνωτέρω εἴρηται) διὰ τοῦ παρόντος σιγιλλιώδους γράμματος· εἰ δέ ποτε δεήσει τις ἐργου, παρὰ τε τῆς ἡμῶν μετριότητος ἔξει τὴν ἀπόφασιν καὶ παρὰ τοῦ κατὰ καιροῦς οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἄνδρου τοῦ τε νῦν καὶ τῶν μετέπειτα, τοῦ λοιποῦ μακρὰν ἀπέχοντος τῆς σταυροπηγιακῆς ταύτης μονῆς, ὡς μηδὲν δίκαιον τὸ σύνολον κεκτημένου ἐν αὐτῇ, ἐν βαρεῖα ἀργία τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῶν, καὶ παιδείας τῆς προσηκούσης· ὅς δ' ἐν τῶν πάντων θελήσῃ ἐναντίας φανῆναι τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ ἀποφάσει τῆς σταυροπηγιακῆς ἐλευθερίας καὶ διασεῖσαι τὸ παρὸν σιγιλλιώδες σταυροπηγιακὸν γράμμα, καὶ δολίῳ τρόπῳ τοῖς ἐν τῇ σταυροπηγιακῇ μονῇ ταύτῃ ἐπιτιθεῖναι βουλόμενος, καὶ τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀδέσποτον αὐτῆς τε καὶ τῶν μετοχίων αὐτῆς εἰς ζυγὸν δουλείας μεταβαλεῖν ἢ νοσφισασθαί τι ἄχρι καὶ ὀβολοῦ τῶν εἰσοδημάτων ταύτης, ἢ τρόπῳ βιαίῳ ὁποιασοῦν ἀρπάσας τῶν ἀφιερωμένων αὐτῇ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων ἢ βιβλίων, ἢ ἄλλων κτημάτων κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, τοὺς ἐν αὐτῇ μονάζοντας ὑποβιβάσαι εἰς δουλικὴν τάξιν, καὶ ζημίαν τινὰ αὐτοῖς προξενῆσαι, τῶν ἱερωμένων ὧν καὶ τῶν τοῦ βήματος ὁ τοιοῦτος ἀργὸς μεινέτω παρὰ ἀρχιερατικῆς καὶ ἱερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καταφρονῶν δὲ τῆς ἀργίας, ὡς ἀφωρισμένος παρὰ Θεοῦ καὶ ἀσυγχώρητος ὡς τῇ τελείᾳ καθαιρέσει ὑπόδικος· τῶν μοναχῶν δὲ ἢ καὶ λαϊκῶν, ἀφωρισμένος ἔστω παρὰ Θεοῦ καὶ κατατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ ἄλυτος μετὰ θάνατον καὶ ἔξω τῆς τοῦ Χ. Ἐκκλησίας καὶ τυμπανιαῖος καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος· ἐπὶ δὲ χρεῖα χειροτονίας γένηται, ὁ προσκαλούμενος ἀρχιερεὺς παρὰ τῶν ἐνασκουμένων αὐτῷ ἐκτελείῃ αὐτὴν ἀναμφιδόλως, χωρὶς τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως. Εἰς διηνεκῇ γὰρ τὴν ἀσφάλειαν καὶ

ἔνδειξιν πάντων, ἐγκεχάρακτο ¹ τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικὸν πατριαρχικὸν σιγιλλιώδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τῇ σεβασμῆ ταύτῃ σταυροπηγιακῇ πατριαρχικῇ καὶ ἐλευθέρᾳ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τῆς Ἁγίας τῇ κατὰ τὴν νῆσον Ἄνδρον· ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ μηνὶ Ἀπριλίῳ ἰνδικτιῶνος ὀγδόης.

Παρθένιος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης

† ὁ Ἡρακλείας	Ἰωαννίκιος
† ὁ Ἀγγύρας (sic)	Λαυρέντιος
† ὁ Χαλκηδόρος	Παχώμιος
† ὁ Τορνόβου	Μακάριος
† ὁ πρῶν Ἀθηνῶν	Σωφρόνιος
† ὁ Νικομηδείας	Κύριλλος
† ὁ Λακεδαιμονίας	Ἰώασαφ
† ὁ Διδυμοτείχου	Δανιὴλ
† ὁ Σοφίας	Ἰγνάτιος
† ὁ Μυτιλήνης	Παρθένιος
† ὁ Βιζύης	Δαμασκηνὸς
† ὁ Σμύρνης	Ἰάκωβος
† ὁ Βάρνης	Μελέτιος
† ὁ Γάρου καὶ Χώρας	Παΐσιος
† ὁ Κερνίτζης	Ἀρσένιος
† ὁ Δρόστρας	Ἀντώνιος
† ὁ Νέων Πατρῶν	Ἰώασαφ
† ὁ Ναυπλίου καὶ Ἄργους	Θεοφάνης
† ὁ Μηδείας	Μητροφάνης
† ὁ Σάλωνος	Βενιαμὴν
† ὁ πρῶν Γάρου καὶ Χώρας	Ἰάκωβος

Ὁ Μέγας Λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Μονεμβασίας.

¹ Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ ἤδη ἐκδοθέντος σιγιλλιώδους γράμματος περὶ τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρου κατὰ τὸ χωρίον Ἀρκόντα σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Βιρήνης.

Ὁφειλόμενον καθέστηκε τῇ κοινῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ

¹ Οὕτως ἔχει ἡμῖν τὸ κείμενον.

καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἐμπεπιστευμένοις τοὺς πατριαρχικοὺς αὐτῆς οἰκίας χεῖρα ἀντιληπτικὴν ὀρέγειν τοῖς ἐκασταχοῦ ἱεροῖς μοναστηρίοις, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ μεταβιβάζειν ἐπ' εὐλόγοις αἰτίαις, ὅσα βούλεται τῶν μοναστηρίων σταυροπηγιακὰ καθιστᾶν ὑπὸ τὴν αὐτῆς ἐξουσίαν ἐπιτετραμμένον ἐστὶ, καὶ δεδομένον αὐτῇ προνόμιον ἀρχαῖον διὰ κανονικῶν διατάξεων καὶ βασιλικῶν θεσπισμάτων, ὡς τοῖς πᾶσι καθωμολόγηται ἐπειδὴν δὲ γένηται ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ ἐνθερμος αἴτησις παρὰ φιλοθέων ἀνδρῶν ἀναθεμένων κατὰ θεῖον ζῆλον ἐκκλησίαν τινά, ἢ ἱερὸν καταγῶγιον, τότε δὴ τότε εὐμενῶς προσιεμένη ἀντιλαμβάνεται, καὶ ἐπιδαφιλεύεται τὴν σταυροπηγιακὴν χάριν, καὶ ἐλευθερίαν, διὰ πατριαρχικῶν αὐτῆς καὶ συνοδικῶν σιγίλλων γραμμάτων, καὶ κατασφαλίζεται, ὡς ἂν τὸ ἀξίωμα αὐτῆς τοῦτο ὑπὸ νεαρᾶς τῆς μνήμης διαμένη καὶ ἐσαεὶ ἀνεπιχειρήτα τῇ πλεονεξίᾳ διατηρήται. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄνδρου εἰς τόπον λεγόμενον Ἀρχόντα κεῖται ἱερὸν μοναστήριον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Εἰρήνης κτιτορικὸν δὲ τοῦ μακαρίτου ἱερομονάχου Λεοντίου Πέτρου Σπυρίδου, ὅπερ, ὡς ἐπληροφορήθημεν συνοδικῶς ἀπὸ ζώσης φωνῆς τοῦ ἀδελφοῦ ἐκεῖνου τοῦ μακαρίτου, ἱερωτάτου μητροπολίτου Μεσημβρίας ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Μαύρης θαλάσσης ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κυρ Γρηγορίου ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων δι' ἐξόδων, καὶ δακρυνημάτων τοῦ ρηθέντος μακαρίτου Λεοντίου ἱερομονάχου· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸ τῆς ἀπκρτίσεως αὐτοῦ τὸν βίον ἐκεῖνος ἐξέλιπε καταλιπὼν ἡμιτελὲς ἀνέλκθεν ἢ αὐτοῦ ἱερότης τὸν καλὸν τοῦτον ἀγῶνα καὶ μιμούμενος τὸν ἐνθερμον ζῆλον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καταβαλὼν ἐξ ἰδίων καὶ δακρυνημάτων οὐκ ὀλίγα κατεσκεύασεν αὐτὸ ἱερὸν μοναστήριον καὶ περιποιησάμενος μεθ' ὄλων.....¹ αὐτοῦ ἠντρέπισε καὶ οὕτως ἀπκρτίσας ἀνέθετο αὐτῷ ἀφιερῶματα καὶ κτήματα κινήτα τε καὶ ἀκίνητα, προικοδοτήσας κατὰ τὸ εἶδος καὶ κατασφαλισάμενος συνήγαγε καὶ πατέρας ἐν αὐτῷ, ἀποκακτοστήσας καὶ ἡγούμενον, φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος ὡς κτιτορικῶν αὐτοῦ τῆς βελτιώσεως καὶ εἰς τὰ πρόσω αὐξήσεως, καὶ ταῦτα ἐξ ἰδίων φιλοτίμως δακρυνημάτων, καὶ μετὰ σπουδῆς ποιήσας, ὡς κτίτωρ αὐτοῦ γενόμενος καὶ κύριος καὶ ἐξουσιαστῆς οἰκεία αὐτοῦ βουλῇ καὶ αὐθαίρετῳ γνώμῃ καὶ προαιρέσει ὡμολόγησε συνοδικῶς, ὅτι ἀνατίθῃσιν καὶ ὑποτάττει αὐτὸ τὸ κτιτορικὸν αὐτοῦ μοναστήριον ὑπὸ τὴν ὑπέρμαχον προστασίαν καὶ ἀντίληψιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ τε καὶ οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου, καὶ ἐξηγήσατο ἐνθερμῶς ἵνα ἐπιθραβευθῇ αὐτῷ καὶ τοῖς κτήμασιν αὐτοῦ καὶ πράγμασιν καὶ ἀφιερῶμασιν τὸ πατριαρχικὸν τῆς Ἐκκλησίας προνόμιον. Ὡστε εἶναι τοῦ λοιποῦ καὶ λέγεσθαι καὶ παρὰ πάντων γινώσκεσθαι πατριαρχι-

¹ δυσδιάγνωστος ἢ λέξις ἴσως τῶν ἐξαρθημάτων.

κὸν καὶ σταυροπηγιακὸν μοναστήριον ὑποκείμενον τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὡς καὶ λοιπὰ καὶ πληρῶναι κατ' ἔτος λόγῳ ὑποταγῆς εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ἀνά 5 γρόσια, διεξαγόμενον δὲ καὶ διακυβερνώμενον τῇ ἀόκνῳ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ τῆς αὐτοῦ ἱερότητος, παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, μετὰ δὲ τὴν πρὸς Κύριον αὐτοῦ ἐκδημίαν παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίᾳς. Ταύτην γοῦν τὴν ἐνθερμον αἴτησιν αὐτοῦ, καὶ θεοφιλῆ ἀφιέρωσιν ἔγνωμεν γνώμῃ κοινῇ καὶ συνοδικῇ δεξασθαι εὐμενῶς καὶ ἐπινεῦσαι φιλαδέλφως πρὸς τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ καὶ δὴ ἐπαινέσαντες κατὰ τὸ εἶδος τὸν θεάρεστον ζῆλον τῆς αὐτοῦ ἱερότητος, καὶ εὐχαῖς ἐκκλησιαστικαῖς καταστεψάμενοι γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς ἵνα τὸ ρηθὲν κτιτορικὸν τῆς αὐτοῦ ἱερότητος μοναστήριον τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Εἰρήνης, καὶ κείμενον ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρου κατὰ τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Ἀρχόντα μεθ' ὄλων τῶν κτημάτων, καὶ πραγμάτων καὶ ἀφιερῶμάτων αὐτοῦ κινήτων καὶ ἀκινήτων ἵνα, τῶν τε ἤδη ὄντων, καὶ τῶν εἰσέπειτα προσγενησομένων ἂν, ὑπάρχη καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντα γινώσκῃται πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν μοναστήριον, ὥσπερ καὶ τὰ λοιπὰ, ἐλευθερον ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον καὶ ἀκαταζήτητον παρὰ παντός προσώπου ἱερωμένου καὶ λαϊκοῦ καὶ παρὰ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, μηδενὶ μηδὲν ὀφείλον διδόναι μέχρι καὶ ὀβολοῦ· ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ κοινὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ἐτήσιον ἀνά πέντε γρόσια λόγῳ ὑποταγῆς μνημονευομένου ἐν αὐτῷ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ὡς νενομίσται, ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἐκκλησιαστικαῖς ἀκολουθίαις, διεξαγόμενον δὲ καὶ διακυβερνώμενον παρὰ τοῦ ρηθέντος ἱερωτάτου μητροπολίτου Μεσημβρίας συναδελφοῦ ἡμῶν ἀγαπητοῦ κυρ Γρηγορίου ὡς κτίτορος αὐτοῦ παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, διοριζομένου καὶ ἀποκαθιστῶντος ἐν αὐτῷ ἡγούμενον, καὶ ἐπιστάτην ὃν ἂν ἐγκρίνη δόκιμον καὶ ἄξιον, ὡς πιστὸν οἰκονόμον, ἀπαιτοῦντος παρ' αὐτοῦ ἐτησίως καθαρὸν καὶ ἀκριβῆ λογαριασμὸν περὶ πάντων τῶν μοναστηριακῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, μετὰ δὲ τὴν πρὸς Κύριον αὐτοῦ τοῦ κτίτορος ἐκδημίαν προστατευόμενον καὶ διοικούμενον παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας ὡς ὑποκείμενον αὐτῇ, καὶ παρ' οὐδενὸς ἐτέρου δεσποζόμενον ἢ ἐξουσιαζόμενον, μηδὲ ὅλως ἐχόντων τῶν κληρονόμων τῆς αὐτοῦ ἱερότητος καὶ συγγενῶν προβαλεῖν τινὰ ἀπαίτησιν ἕνεκεν τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου καὶ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, ἢ τῶν ἀφιερῶμάτων αὐτοῦ καὶ κτημάτων καὶ πραγμάτων κινήτων τε καὶ ἀκινήτων λόγῳ κτιτορικοῦ ἢ κληρονομικοῦ δικαιώματος ἢ ἐπὶ μηδεμιᾷ αἰτίᾳ αὐτῶν καὶ προφάσει ἐν μηδενὶ καιρῷ, ὃ δὲ κατὰ καιροὺς διοριζόμενος ἐν αὐτῷ ἡγούμενος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μονάζοντες πατέρες μοναχοί τε καὶ ἰδιῶται ὀφείλουσι πειθαρχεῖν τε καὶ ὑποτάσσεσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ γνωρίζειν αὐτὸ

πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν μοναστήριον καὶ φυλάττειν πάντα τὰ ἐκ-
κκλησιαστικὰ προνόμια ἀπαράτρεπτα καὶ προθύμως διδόναι τὸ διορισθὲν
εἰρημένον ἐτήσιον, καὶ βιοῦν εὐσχημόνως, εἰρηνικῶς τε καὶ κατὰ πάντα
ἀμέμπτως καὶ ἀνεπιλήπτως κατὰ τὸν τόπον τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλμα-
τος, καὶ ἐπιμελεῖσθαι παντὶ σθένει τῆς βελτιώσεως καὶ αὐξήσεως αὐτοῦ
τοῦ ἱεροῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν καὶ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, καὶ τῶν
κτημάτων αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴν γίνονται ἐν χρεῖα χειροτονίας ἔχουσι προσ-
καλεῖν τὸν κατὰ τόπους ἀρχιερέα θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Ἄνδρου
ἐπὶ τῷ ἐκτελεῖν μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς παρατηρήσεως, ὡσαύτως καὶ
ἐν στερήσει ἡγουμένου γενόμενοι ἔχουσι αἰρεῖσθαι καὶ ἐκλέγειν ἐξ αὐτῶν
τὸν μᾶλλον ἄξιον καὶ πιστὸν οἰκονόμον ὡς δόκιμον, καὶ ἀρετῇ διαλάμ-
ποντα, καὶ τῇ ἀδείᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκαθιστᾶν αὐτὸν καὶ πειθαρχεῖν
καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ καὶ συζῆν ἡσύχως καὶ φιλαδέλφως καὶ εὐχεσθαι
ὀφειλομένως ὑπὲρ τῶν κτιτόρων αὐτοῦ τοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου.
Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται ἐκκλησιαστικῶς, ὅσοι δὲ τῶν χριστιανῶν
ἐκ τε τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ καταλόγου, ἢ τοῦ πολιτικοῦ συστή-
ματος καὶ τῶν κληρονόμων καὶ συγγενῶν τῶν κτιτόρων τολμήσωσι ποτε
φανῆναι καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀνατροπεῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶς οὕτω
δεδογμένων καὶ τὰ λοιπὰ ἀφωρισμένους ὑπάρχει ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν
τῷ μέλλοντι. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ΔΩΣΤ' κατὰ μῆνα Φεβρουάριον ἐπινε-
μήτεως ια'.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἐ.λέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας
Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.
† Καισαρείας Φιλότεος, † Ἐφέσου Διονύσιος, † Ἡρακλείας Μελέτιος,
† Κυζίκου Μακάριος, † Νικουηδέως Ἀθανάσιος, † Νικαίας Δανιήλ,
† Δέρκων Γρηγόριος, † Θεσσαλονίκης Γεράσιμος, † Νεοκαισαρείας
Μελέτιος, † Βάρνης Χρῦσανθος, † Ἀθηνῶν Γρηγόριος, † Ἀγγύρας (sic)
Ἰωαννίκιος, † Μεσημβρίας Γρηγόριος, † Πόσνας Καλλίνικος, † Ἐλασ-
σῶνος Ἰωαννίκιος, † Φερσάλων Παρθένιος.¹

¹ Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις.

B. A. ΜΥΣΤΑΚΙΑΗΣ

¹ Τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἐγένετο ἀρχιερατεύοντος ἐν Ἄνδρῳ (τιμηθείσης εἰς ἀρχι-
επισκοπὴν ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Δουκάρως) τοῦ Παγκρατίου. Οὗτος ἐπὶ τῆς
β'. πατριαρχείας τοῦ ἀπὸ Μαρωσίας Νεοφύτου δσιώτατος ὧν ἐν ἱερομονάχοι
ἐχειροτονήθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἐν Κουρούτσσεμε τοῦ Βοσπόρου ἁγίου ὡάννου
τοῦ Προδρόμου κατ' Ἀύγουστον τοῦ 1799 ἐπινεμήσεως β'. διαδεξάμενος τὸν εἰς
τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντα Διονύσιον ἀπὸ τοῦ ἰανουαρίου τοῦ ΔΨΟΕ' ποι-
μάναντα τὸ ἐν Ἄνδρῳ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον.

Ὁ Παγκράτιος ἀποθνήσκει τῇ 30 αὐγούστου τοῦ 1810 καὶ διαδέχεται αὐτὸν
κατὰ σептέμβριον ἐκλεγείς ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κύρ
Διονύσιος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ*

ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ

Διπλωτὴ καὶ κοπτὴ ἐργασία.

Δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς παῖδας καὶ ὄλους ἐτοιμοὺς ἐπιφανείας,
ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὰς πλινθίδας, οἷον τὸ τετράπλευρον φύλλον χάρτου,
παντὸς μεγέθους καὶ χρώματος, καὶ νὰ ὀδηγήσωμεν αὐτοὺς νὰ μεταχειρι-
σθῶσιν αὐτὰς πολλαχῶς κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς διπλωτῆς ἢ τῆς κοπτῆς
ἐργασίας. Μέχρι τοῦδε αἱ μητέρες καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὰ παιδιὰ ἐν γένει προ-
σεπάθουν νὰ χαροποιῶσιν αὐτὰ, κατασκευάζοντες αὐτοῖς ἐξ ἀπλοῦ ἢ ποι-
κίλου χάρτου πλοιάρια, πετεινοὺς καὶ ἄλλα παρόμοια, ἅτινα τὰ παιδιὰ,
ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μετ' ὀλιγίστης ὥρας τέρψιν κατέστρεφον. Ποσαχῶς
ὁμως δυνάμεθα ν' αὐξήσωμεν τὴν τέρψιν ταύτην τοῦ παιδὸς καὶ τὴν πρὸς
διατήρησιν τοῦ παιγνίου του τοῦτου ἐπιθυμίαν του, ὅταν ὀδηγήσωμεν αὐτὸ
τὸ ἴδιον νὰ κατασκευάζῃ ταῦτα, ν' ἀποτελῇ δὲ μάλιστα δι' αὐτῶν σειράς
ὄλας καλλιτεχνικῶν καὶ βιωτικῶν σχημάτων. Διότι πράγματι ἐκεῖνο διὰ
τὸ ὁποῖον κοπιᾶζομεν καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου μεριμνῶμεν, ἐκεῖνο καὶ πλεό-
τερον ἐκτιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν. Οὕτω καὶ ἡ αὐτοθυμία τοῦ παιδὸς καὶ ἡ
δεξιότης τοῦ ταχύτερον ἀναπτύσσονται, ἀποκτᾷ δὲ καὶ τὴν σπουδαιοτάτην
ἐξιν τοῦ νὰ ἐνδιαφέρηται εἰς τὰ παίγνια του, μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀπο-
μιμῆται καὶ νὰ τελειοποιῇ αὐτὰ. Ἐν ᾧ δὲ τὰ ὕφαινα βασίζονται ἐπὶ τῶν
ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν, χρησιμεύοντα οὕτω, κυρίως, εἰς τὰς ἀριθμητικὰς
ἀσκήσεις, ἢ διπλωτὴ καὶ ἢ κοπτὴ ἐργασία βασίζονται ἐπὶ τῶν γεωμε-
τρικῶν σχημάτων καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὰς γεωμετρικὰς ἀσκήσεις. Ἐπειδὴ
δὲ τὰ σχήματα ταῦτα προετοιμάζει ὁ ἴδιος παῖς, διπλῶνων ἢ κόπτων αὐτὰ
ἐκ τοῦ χάρτου του, ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τῆς ἀκριβείας καὶ ἐντελείας αὐτῶν
ἢ ἐπιτυχία τῶν δι' αὐτῶν ἀποτελουμένων παραγωγῶν του, ἔπεται, ὅτι αἱ
ἐργασίαι αὗται εἶναι δυσκολώτεραι ἔτι, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτεραι τῶν προη-
γηθεῖσάν, ἐκτελούμεναι ἐπιτυχῶς ὑπὸ μεγαλειτέρων ἀκόμη παιδιῶν.

Οὕτω διὰ τὴν διπλωτὴν ἐργασίαν λαμβάνομεν ὀλόκληρον φύλλον κοινοῦ
λευκοῦ ἢ κεχρωματισμένου χάρτου, ὅπερ κατὰ μῆκος διπλώνομεν, ἀκρι-
βῶς ἐν τῷ μέσῳ. Εἶτα διπλώνομεν τὰς τέσσαρας γωνίας πρὸς τὸ κέντρον,
εἰς τρόπον ὅστε νὰ σχηματισθῶσι τέσσαρα τετράγωνα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τε-
τράπλευρον καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ χάρτου. Οὕτως ἐκ μὲν τοῦ λευκοῦ
χάρτου ἀποτελοῦμεν 4 τετράγωνα καὶ 2 τετράπλευρα, ἐὰν χωρίσωμεν τὸ

ἐν τῷ μέσῳ ἐναποληφθὲν εἰς δύο. Ἐκ τοῦ κεχρωματισμένου ὁμως μεγαλειτέρου φύλλου ἀποκτῶμεν, διὰ τῆς ἐκ νέου διαιρέσεως τῶν τετραγώνων, 16 τὸ ὅλον τετράγωνον καὶ τρία ἢ τέσσαρα τετράπλευρα. Πλὴν τῶν τετραγώνων ὁμως καὶ τῶν τετραπλεύρων δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν διπλωτὴν ἐργασίαν καὶ ἐπὶ τριγώνων παντὸς εἴδους, ἐπὶ πολυγώνων καὶ κυκλικῶν τεμαχίων χάρτου. Τούτων τὰ μὲν ὀρθογώνια τρίγωνα ἐτοιμάζομεν διπλώνοντες τὸ τετράγωνον φύλλον διαγωνίως ἐν τῷ μέσῳ εἰς δύο. Τὸ δὲ ὀξυγώνιον τρίγωνον σχηματίζομεν ἐὰν διπλώσωμεν καθέτως τὸ τετράγωνον, θέσωμεν δὲ ὡς βάσιν τοῦ τριγώνου τὴν κάτω πλευρὰν τοῦ τετραγώνου, εἶτα λάβωμεν τὸ μῆκος τῆς βάσεως ταύτης καὶ χαράξωμεν ἰσομεγέθεις αὐτῇ γραμμὰς, ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς βάσεως πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς ἐκ τῆς καθέτου διπλώσεως σχηματισθείσης γραμμῆς, καὶ τέλος ἀποκόψωμεν αὐτάς.

Ἐὰν δὲ λάβωμεν τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον καὶ διπλώσωμεν ἐν τῶν σκελῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου αὐτοῦ μήκους, διευθύνωμεν δὲ τὴν πτυχὴν εὐθέως ἀπὸ τῆς οὕτω σχηματισθείσης γωνίας πρὸς τὸ ἄνωθεν ἄκρον τῆς βάσεως τοῦ ὀρθογώνιου τριγώνου, ὥστε ν' ἀποτελέσῃ τοῦτο τὴν κορυφὴν τοῦ νέου τριγώνου, σχηματίζομεν τρίγωνον ἀνισοσκελὲς ἀμβλυγώνιον. Τέλος διὰ τῆς ἐν τῷ μέσῳ διαγωνίου διπλώσεως τοῦ τετραπλεύρου, σχηματίζομεν τρίγωνα σκαλινά. Ἀλλὰ καὶ διὰ τραπεζοειδῶν καὶ ρομβοειδῶν σχημάτων δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ διπλωτὴ ἐργασία. Ἀξιοθαύμαστος ὄντως καὶ ἀπίστευτος εἶναι ἡ πληθὺς καὶ ἡ ποικιλία τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ βιωτικῶν σχημάτων, ἅτινα προκύπτουσιν ἐκ τῆς διπλώσεως καὶ ἀναδιπλώσεως τῶν μικρῶν τούτων τεμαχίων χάρτου! Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μαθηματικῶν σχημάτων ἀπαρτίζονται βάσεις, δυνάμεναι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς θεμελιώδη σχήματα ἐξ ὧν δυνάμεθα ν' ἀπαρτίσωμεν σειρὰς ὅλας νέων πάλιν συνδυασμῶν. Πεντήκοντα τοιαύτας σειρὰς δυνάμεθα ν' ἀποτελέσωμεν διὰ τῶν διαφόρων βάσεων τῶν ἀνωτέρω σχημάτων, ὧν ἐκάστη πενήκοντα πάλιν περίπου δύναται ν' ἀπαρτίσῃ ἄλλα σχήματα.

Ἡ παροῦσα πραγματεία δὲν εἶναι ὀδηγός, ὥστε νὰ παρακολουθήσωμεν λεπτομερῶς τὰς ποικιλίας ταύτας τῆς διπλώσεως καὶ ἀναδιπλώσεως τῶν σχημάτων τούτων. Χάριν καταλήψεως ὁμως τῆς πορείας τῆς ὅλης διπλωτῆς ἐργασίας, ἀναφέρομεν ἐναυθῶν τὰ οὐσιωδέστατα αὐτῆς. Ὅθεν ἀπαριθμοῦμεν μόνον τὰς βάσεις, περιγράφοντες τὰ κυριώτερα ἐκάστης. Πρῶτον ἐκκόπτονται τὰ διάφορα μαθηματικὰ σχήματα, χάριν προασκήσεως τῆς δι' αὐτῶν ἐργασίας, διπλώνονται δὲ ταῦτα ἄνωθεν, κάτωθεν, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, καθέτως, ὀριζοντίως, πλαγιογράμμως καὶ κυκλικῶς. Εἶτα εἰς δευτέραν σειρὰν λαμβάνεται τετραγώνων φύλλον χάρτου, διὰ τῆς διπλώσεως τῶν πλευρῶν τοῦ ὁποίου σχηματίζονται πάλιν ποικιλώτατα σχήματα καὶ ἰδίως βιωτικά. Κατὰ τὴν τρίτην σειρὰν λαμβάνομεν ὡς βάσιν τὸ τετράγωνον πάλιν φύλλον, διπλώνομεν ὁμως αὐτὸ ἄλλεπαλ-

λήλως καὶ διαγωνίως ἐκ τῶν ἀντιθέτων ἄκρων, δι' οὗ ἐντελέστατα ἀναπαρίσταται ὅλη ἡ σειρὰ τῶν μαθηματικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ βιωτικῶν σχημάτων. Ταῦτα δὲ ἐπαναλαμβάνονται μετ' ἀπεριγράφτου ποικιλίας καθ' ὅλας τὰς ἐπομένους σειρὰς, ὧν ἡ τετάρτη ἔχει ὡς βάσιν τὸ τετράγωνον διπλωμένον ἐκ τῶν τεσσάρων γωνιῶν καὶ ἀναδιπλωμένον εἰς διπλοῦν τετράγωνον, οὗ τὰ διπλᾶ ἄκρα εὐρίσκονται κάτωθεν, τελεῖται δὲ ἡ ἐργασία διὰ τῶν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἄνω αὐτοῦ ἐπιφανείας εὐρισκομένων ἀπλῶν ἄκρων. Ταῦτα λοιπὸν διπλώνονται πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς τὰ ἔσω, πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὰ κάτω, δεξιὰ, ἀριστερά. Τὰ αὐτὰ ἀμφοτέρωθεν, πολλαχῶς, εὐθυγράμμως, διαγωνίως καὶ τέλος πάλιν καμπυλογράμμως καὶ κυκλικῶς, ἀπαρτίζοντα, πενήκοντα περίπου καλλιτεχνικὰ καὶ ἀντίστοιχα σχεδὸν βιωτικὰ σχήματα. Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνοντα διὰ τῆς πέμπτης βάσεως, ἥτις γίνεται, ὡς ἡ προηγουμένη, ἀλλ' ἀντίστροφος αὐτῇ, ἐπειδὴ ἡ ἐργασία γίνεται ἐπὶ τῶν ὀπισθεν διπλῶν ἄκρων. Ἐν τῇ ἕκτη βάσει τὰ διπλᾶ ἄκρα τοῦ τετραγώνου ἀναδιπλοῦνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς μὲ τὰ ἀπλᾶ ἄκρα ἐπιφανείας, ὅθεν καὶ πολλαπλῆ γίνεται ἡ ἐργασία, διὰ τε τῶν ἐσωτερικῶς κειμένων ἀπλῶν καὶ τῶν περὶ ταῦτα διπλῶν ἄκρων. Ἡ ἐβδόμη βάση εἶναι ἀντίθετος τῆς προηγουμένης, καθ' ὅσον, διὰ τῆς διπλώσεως τῶν γωνιῶν, ἔχει τὰ διπλᾶ ἄκρα ἔσωθεν καὶ ἐπ' αὐτῶν τὰ ἀπλᾶ, δι' οὗ ἀποκτᾶται ὀλόκληρος ἡ γωνία τοῦ χάρτου καὶ καθίσταται πλουσιωτέρα ἢ ἀναδιπλωσις αὐτοῦ· ἐνεκα δὲ τούτου ἡ βάση αὕτη μὲ τὰς διαφόρους τροποποιήσεις τῶν χρωμάτων τοῦ χάρτου καὶ τῆς εὐθυγράμμου, τῆς διαγωνίου ἢ τῆς στροβιλικῆς διπλώσεως τῶν ἄκρων αὐτῆς, παράγει ἐπτὰ ὅλα εἶδη βάσεων καὶ σειρῶν, ἐκ 50 σχημάτων ἐκάστη. Ἡ δεκάτη τετάρτη βάση εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τετάρτην, ἀλλ' ἀναδιπλωμένη τρίς, δι' οὗ σμικρύνεται τὸ τετράγωνον πολλαπλασιάζεται δὲ καὶ τὸ ὑλικὸν τῆς ἐργασίας, καθ' ὃ ἐργαζόμεθα ἀφ' ἑνὸς τὰ διπλᾶ ἄκρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας τὰ ἀπλᾶ καὶ τριπλᾶ ἄκρα. Ὡς ἰε', ις' καὶ ιζ' βάσεις θεωρεῖται ἡ τετράκις ἀναδιπλωθεῖσα, δι' ἧς στερεώτερα γίνονται τὰ σχήματα, ἐὰν τὸ πρὸς αὐτὴν ἐκκοπὴν τετράγωνον ληφθῇ μεγαλειότερον τῶν προηγουμένων, διότι, ἐὰν εἶναι τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, γίνεται ὀγκῶδες διὰ τῆς τετραπλῆς ἀναδιπλώσεως, καὶ δὲν δύνανται νὰ ἐκτελεσθῶσι πολλὰ σχήματα δι' αὐτῆς. Ἡ ιη', ιθ' καὶ κ' βάση γίνεται ἐκ τῆς ἰε', ἐὰν τὰ τριπλᾶ ἄκρα διατηρήσωμεν ἀκίνητα ἐστραμμένα πρὸς τὰ ἔξω, ὅπερ εἰς τὴν ἀντίθετον ἐπιφανείαν δίδει ὅψιν διπλοῦ σχήματος τετραγώνου, τεθειμένου ἐπὶ ῥόμβου Ἡ δὲ ἐργασία κατὰ τὰς βάσεις ταύτας γίνεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὀψεων, ποικιλωμένου καὶ τοῦ χάρτου. Δύο σειρὰς λευκὰς καὶ ποικιλυχρῶους παρέχει καὶ ἡ κα' λευκὴ καὶ ἡ κβ' ποικίλη καὶ ἐπιμήκης βάσις τῶν διπλῶν ῥόμβων, ἥτις ἀποκτᾶται διὰ τῆς διαγωνίου πάλιν διπλώσεως καὶ ἀναδιπλώσεως τῶν ἀντιθέτων ἄκρων. Εἶτα δὲ ἐκ τῆς δ' καὶ ἐκ τῆς ε' βάσεως

καὶ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ χρωματισμοῦ σχηματίζομεν τὴν κγ', κδ' καὶ κε' βάσιν, διὰ προσθήκης τῆς κάμφως τῶν ἐξωτερικῶν γωνιῶν, δι' οὗ αἱ βάσεις αὗται καθίστανται κυκλικαί, ὅπερ ἔτι μᾶλλον κατορθοῦται διὰ τῆς κς' καὶ κζ' βάσεως, ἥτις σχηματίζεται, ἐὰν ἐκ τῆς ζ' βάσεως δὲν διπλώσωμεν τὰς πλευρὰς μέχρι τοῦ κέντρου, ἀλλ' ὀλίγον μόνον κατὰ τὸ ἄκρον καὶ ἐσωτερικῶς.

Εἶτα ἔπεται σειρά βάσεων ἐκ τῶν διαφόρων τριγώνων ἀποτελουμένη, μεθ' ἧς ἀλλοίαι ἐκ τῶν πολυγώνων καὶ ἀλλοίαι ἐκ τῶν κυκλικῶν φύλλων χάρτου ἀπαρτίζομεν. Σχηματίζομεν δὲ πολύγωνον μὲν, ἐὰν τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον ἀναδιπλώσωμεν εἰς δύο, εἶτα δὲ τοῦτο οὐχὶ εἰς τρίτον τρίγωνον ὀρθογώνιον, ἀλλ' εἰς ἑξαπλῶν ὀξυγώνιον, διὰ τῆς τριπλῆς ἐπιθέσεως τῶν ἄκρων αὐτοῦ, δεξιὰ ἄνωθεν καὶ ἀριστερὰ κάτωθεν. Ἐὰν ἐκ τοῦ οὕτω σχηματισθέντος ὀξυγωνίου τριγώνου ἀποκόψωμεν τὰ προεξέχοντα ἄκρα διὰ τομῆς εὐθυγράμμου, τὸ ἀποδιπλούμενον φύλλον θέλει παρουσιάσῃ σχῆμα πολυγώνου ἐξαγωνίου. Ἐὰν δὲ ἀποκόψωμεν ταῦτα διὰ τομῆς καμπυλογράμμου, ἐχούσης τὴν κύρτωσιν πρὸς τὰ κάτω, τότε τὸ σχῆμα παρουσιάζει ἐντιλῆ κύκλον, ὃν καὶ πάλιν διπλώνομεν, καὶ ἀναδιπλώνομεν, σχηματίζοντες τὰ αὐτὰ ποικιλώτατα σχήματα.

Κατὰ τὴν ἤδη ἀναφερθεῖσαν ἀλληλουχίαν τῶν βάσεων καὶ τῶν σχημάτων αἱ μεγαλύτεραι μαθήτρια ἀπαρτίζουν συλλογὴν, ἥτοι τελείαν πάλιν σειράν ὕλης τῆς διπλωτῆς ἐργασίας, προσκολλῶσαι ἐκάστην βάσιν μετὰ τῆς σειράς τῶν δι' αὐτῆς παραγομένων σχημάτων διὰ κόμιος ἐπὶ φύλλων χαρτονίου, συνδεδεμένων κατόπιν εἰς πλήρες βιβλίον. Τὰ παιδιὰ ὅμως βαθμηδὸν μόνον ἀπὸ ἡλικίας 4 ἐτῶν καὶ ἄνω ὀδηγοῦνται νὰ διπλώσωσι τὰς εὐκολωτέρας βάσεις τὸ πρῶτον καὶ τὰ εὐκολώτερα σχήματα, ἐλκυόμενα διὰ τῆς τέρψεως τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ τῶν διὰ αὐτῶν ἐκτελουμένων ὠραίων ἔργων νὰ προβαίνωσιν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ πρὸς τὰ δυσκολώτερα. Τὰ δὲ τετράγωνα, τρίγωνα κ. τ. λ., ἅτινα τὸ πρῶτον παρέχομεν εἰς τὰ μικρὰ πρὸς διπλωσιν πρέπει νὰ ὦσι μεγάλα. Ἐν τῷ χρόνῳ δέ, ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μόνον, σμικρύνονται, ἀναλόγως τῆς ἀσκήσεως τῶν ὀργάνων καὶ τῆς προόδου τῆς ἐπιδεξιότητος τοῦ παιδός. Διότι ἡ ἐκτέλεσις τινῶν μάλιστα ἐκ τῶν κυκλικῶν διπλωτῶν σχημάτων ἀπαιτεῖ μεγίστην ἀκρίβειαν καὶ δεξιότητα, ἰδίως, χειρισμοῦ.

Τὰ μικρὰ φυλάττουσι τὰ μικρὰ τῶν ἔργων, διασκεδάζοντα διὰ τῶν βιωτικῶν σχημάτων ἢ χαρίζοντα εἰς τοὺς οἰκείους τῶν τὰ καλλιτεχνικὰ τῶν σχημάτων, χωρὶς ὅμως νὰ προσκολλῶσιν αὐτὰ ἐπὶ ἄλλης ἐπιφανείας ἀπὸ τοῦ πρώτου ὅμως τμήματος, δηλ. εἰς ἡλικίαν 7 ἐτῶν, δύνανται νὰ ὀδηγηθῶσι καὶ εἰς τὴν προσκόλλησιν αὐτῶν, δι' ἧς διαρκέστερα καθίστανται ταῦτα συναρμοζόμενα δὲ ἀνὰ δύο, τέσσαρα καὶ πλείοτερα, ἀποτελοῦσιν ὠραίους συνδυασμούς, ἀστέρας, εἰκόνας καὶ περιθώρια. Ἐὰν δὲ εἰς μεγα-

λειτέραν ἡλικίαν ἔχωσιν ἰκανὴν δεξιότητα τὰ παιδιὰ, ὥστε νὰ κατασκευάσωσι τὰ αὐτὰ σχήματα ἐκ διαφόρων ὑλῶν, ἢ καὶ ἐξ ὑφασμάτων, εὐρίσκουσι δι' αὐτῶν θησαυροὺς κοσμημάτων καὶ ποικίλων.

Κατὰ τὴν κοπτὴν ἐργασίαν, ἐκ χάρτου λευκοῦ ἢ ποικίλου, μαθηματικὰ πάλιν κατασκευάζομεν σχήματα, τετράγωνα, ῥόμβους, τρίγωνα, πολύγωνα καὶ κύκλους· ταῦτα καλοῦμεν βάσεις πάλιν καὶ διπλώνομεν τετραπλῶς ἢ ὀκταπλῶς, ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀναδιπλώσωμεν αὐτὰ, χαράσσομεν ἐπὶ τῆς ὀπισθῆν τετραπλῆς ἢ ὀκταπλῆς ὄψεως, νέους συνδυασμοὺς σχημάτων, οὓς διὰ ψαλίδος ἀποκόπτομεν. Τὸ δὲ οὕτως ἀποκοπὴν σχῆμα ἕνεκα τῆς πολλοπλῆς διπλώσεως τετραπλασιάζεται ἢ ὀκταπλασιάζεται ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ φύλλου, καὶ παράγει οὕτω θαυμασίας καὶ πλουσιωτάτας συνθέσεις. Τὸ πρὸς ἐκκοπὴν ἐτοιμαζόμενον φύλλον χάρτου, τετράγωνον, τετράπλευρον ἢ ῥόμβος, ἀφ' οὗ διπλωθῆ τετραπλῶς ἢ ὀκταπλῶς, κρατεῖται διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἐκ τῆς ἀνοικτῆς ἄκρας τοῦ τετραγώνου ἢ τοῦ τριγώνου, ὅπερ πρέπει νὰ ἔχη πάντοτε τὴν βάσιν πρὸς τὰ κάτω, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κόπτεται τὸ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ χάρτου σχεδιασθὲν σχῆμα. Τὰ σχήματα δὲ ταῦτα ἀκολουθοῦσι τὴν ἐξῆς σειράν, ἥτις ἐπαναλαμβάνεται δι' ὅλων τῶν βάσεων. Πρῶτον ἀποκόπτεται γραμμὴ κάθετος πρὸς τὰ δεξιὰ, δεύτερον κάθετος πρὸς τ' ἀριστερά, εἶτα δύο κάθετοι ἀμφοτέροθεν· εἶτα δύο ἢ καὶ βαθμηδὸν πλείοτεροι κάθετοι, δεξιὰ, ἀριστερά, καὶ ἀμφοτέροθεν. Εἶτα μία ὀριζόντιος γραμμὴ ἄνωθεν, ὀριζόντιος κάτωθεν, δύο ὀριζόντιοι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, δύο ἢ πλείοτεροι ὀριζόντιοι ἄνωθεν, κάτωθεν, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Εἶτα ἔνωσις τῆς καθέτου καὶ τῆς ὀριζόντιου πρὸς τὰ δεξιὰ, πρὸς τ' ἀριστερά καὶ ἀμφοτέροθεν· εἶτα τετράγωνον ἐν τῷ μέσῳ.

Μετὰ τοῦτο ἐπαναλαμβάνονται τὰ αὐτὰ ὡς πρὸς τὴν πλαγίαν γραμμὴν καὶ τὸν ῥόμβον ἐπίσης δὲ τὰ αὐτὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν καμπύλην γραμμὴν, τὴν ἔλλειψιν καὶ τὸν κύκλον, καὶ τέλος γίνονται ἐλεύθερα σχέδια, καθ' ὃ συνδιάζονται ὅλα τ' ἄνωτέρω. Διὰ τῆς ἐκκοπῆς τῶν σχημάτων τούτων ἀποτελοῦνται διάφορα τμήματα αὐτῶν, ὀλιγώτερα ἢ πλείοτερα, ἀναλόγως τῆς ποικιλίας τοῦ σχεδίου, ἅτινα ἅπαντα διὰ κόμιος προσκολλῶνται ἐπὶ σκληροτέρου χάρτου, ἢ χαρτονίου διαφόρων πάλιν χρωμάτων. Κατὰ δὲ τὴν προσκόλλησιν, ἢ κατάταξις τῶν ἐκκοπέντων τεμαχίων εἶναι ἐλεύθερα, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς φαντασίας καὶ τῆς καλαισθησίας τοῦ ἐργαζομένου. Ἡ ἐργασία αὕτη καθίσταται δυσκολωτέρα καὶ ἐπομένως καὶ τῆς διπλωτῆς ὠφελιμώτερα· ἐπειδὴ πλὴν τῆς ἀσκήσεως τῆς καλαισθησίας καὶ τῆς διὰ τὴν ἐκκοπὴν ἀπαιτουμένης δεξιότητος τῆς τε χειρὸς καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀπαιτεῖ μεγίστην ἀκρίβειαν καὶ καθαριότητα κατὰ τὴν προσκόλλησιν, καθ' ἣν ἡ ἐλαχίστη ἀπόκλισις ἀπὸ τῆς εὐθείας εἶναι ἐπαισθητὴ, καταστρέφουσα τὴν ἀρμονίαν τοῦ σχήματος. Ἡ δὲ ἀπρόσεκτος χρῆσις

τοῦ κόμμεως καθιστᾶ ἀηδὲς τὸ ἔργον· διὸ εἶναι ἀσφαλέστερον νὰ τίθεται πρότερον τὸ κόμμα ἐπὶ τοῦ φύλλου, νὰ στεγνώνη τοῦτο, καὶ βραδύτερον μόνον νὰ ἐκκόπτηται· νὰ βρέχεται δὲ μόνον ὀλίγον διὰ σπόγγου καὶ ὕδατος, ὅταν πρόκηται νὰ προσκολληθῆ. Ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκονομίαν ἀναπτύσσει ἡ ἐργασία αὕτη καὶ τὴν προσοχὴν περὶ τὴν τήρησιν τῶν ὑλικῶν· διότι πρέπει νὰ καταβάλληται μεγίστη φροντίς ὅπως οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τῶν μικρῶν τμημάτων τοῦ σχεδίου χαθῆ, καθ' ὅσον ἡ ἀπώλεια αὐτῶν καθιστᾶ ἀδύνατον τὴν σύνθεσιν τοῦ ὅλου σχήματος, ὅπερ τότε εἶναι ὅλως ἄχρηστον. Κατὰ τὴν οὕτω περιγραφεῖσαν ἀκολουθίαν καταρτίζονται αἱ συλλογαὶ τῆς κοπτῆς ἐργασίας. Τὰ μικρὰ ὅμως (οὐχὶ κάτω τῶν 4 ἢ 4 1/2 ἐτῶν) πολὺ βραδύτερον τούτου ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ προβαίνουνσιν.

Μέχρι τοῦδε ξυλίνας καὶ χονδρὰς χαλυδίνους βελόνας μόνον, μολύβδια καὶ κονδύλια, ἐθέσαμεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν μικρῶν, ὡς ἐργαλεῖα διὰ τὰς ἐργασίας των. Νῦν δὲ διὰ τὴν κοπτὴν ἐργασίαν δίδομεν αὐτοῖς τὸ πρῶτον κοπτηρὸν ἐργαλεῖον, δηλ. ψαλίδιον, ὅπερ ἐν τούτοις προμηθευόμεθα ἀμβλύ, δηλ. στρογγυλευμένον κατὰ τὴν κορυφὴν, ἀντὶ αἰχμηροῦ· οὕτως ἐλαττοῦται ὁ κίνδυνος τοῦ νὰ κεντηθῶσιν δι' αὐτοῦ τὰ ἴδια ἢ νὰ βλάπτωσι τὰ παρακκλήμενα παιδία. Πάντοτε ὅμως ἡ ἐργασία αὕτη ἀπαιτεῖ τὴν μεγίστην προσοχὴν καὶ φροντίδα, ὥστε νὰ μὴ ἐπέλθῃ ἐξ αὐτῆς βλάβη τις εἰς τὰ παιδία. Πλὴν δὲ τούτου πρέπει νὰ ὀδηγηθῶσι τὰ μικρὰ, πῶς νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ νέον τοῦτο ἐργαλεῖον των, ὅπερ δυσκόλως μόνον κατορθοῦται, καὶ ἰδίως εἰς παιδία μὴ ἔχοντα προασκήσει τὰς χεῖρας καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς δακτύλους των· καθ' ὅσον οὐδ' ἡ μυωνικὴ των δύναμις ἐπαρκεῖ τὸ πρῶτον διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ψαλιδίου ἀπαιτουμένην θλίψιν καὶ πίεσιν. Ἐννοεῖται λοιπόν, ὅτι αἱ πρῶται ἀσκήσεις πρὸς κίνησιν καὶ χρῆσιν ἐν γένει τοῦ ψαλιδίου πρέπει νὰ γίνωνται ἐπὶ κοινοῦ λεπτοῦ χάρτου, ἀπλοῦ. Πρὸς τοῦτο λαμβάνομεν τέταρτον φύλλον χάρτου, ὅπερ διπλῶνομεν κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ εἰς τὸ μέσον καὶ ἀποκόπτομεν ἐκ νέου δὲ διπλῶνομεν τὰ δύο ἀποκτηθέντα τετράπλευρα κατὰ μῆκος εἰς τὸ μέσον καὶ ἀποκόπτομεν. Οὕτω σχηματίζομεν τέσσαρας ἐπιμήκεις ταινίας, πλάτους δύο δακτύλων περίπου. Τὰς ταινίας ταύτας ὀδηγοῦμεν τὰ παιδία νὰ διπλώσωσι κατὰ πλάτος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ν' ἀποδιπλώσωσι πάλιν· ἐπὶ δὲ τῆς, οὕτω, διὰ τῆς πτυχῆς σχηματισθείσης γραμμῆς, ἐκτελεῖται ἡ πρώτη διὰ τῆς ψαλίδος κοπτὴ ἐργασία. Ἐξακολουθοῦμεν δὲ τὰς ἐπὶ τοῦ ἀπλοῦ χάρτου κοπτὰς ἀσκήσεις, μεταβάλλοντες τὰς διευθύνσεις μόνον τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀριθμὸν τούτων, μέχρις οὗ εὐρεθῆ ὁ παῖς ἀρκετὰ ἡσκημένος, ὅπως δυναθῆ ν' ἀποκόψῃ διπλοῦν φύλλον χάρτου. Τὰς ἀσκήσεις ταύτας ὀδηγοῦμεν τὸν παῖδα νὰ ἐπαναλαμβάνῃ καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ὡς πράττομεν καὶ καθ' ὅλας τὰς φροβελιανὰς ἀσκήσεις καὶ ἐργασίας. Τὸ βρέφος, καὶ τὸ νήπιον ἀκόμη, ἔχουσιν ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας ἐξίσου ἀδεξίους, βαθμηδὸν δὲ μόνον διὰ

τῆς ἀτελείας τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παραδόξου κατὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς προκαταλήψεως, ἐνισχύεται ἡ δεξιὰ ὑπὲρ τὴν ἀριστεράν. Τὸ σφάλμα τοῦτο πρέπει νὰ σπεύσωμεν νὰ θεραπεύσωμεν, διότι ἐκ τῆς καταλλήλου ἀσκήσεως ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, καθιστῶμεν ἰσχυρότερον καὶ ἰκανότερον τὸν παῖδα, μεγαλητέραν δὲ τὴν δεξιότητά του καὶ τὴν ἐπιτυχίαν ὄλων τῶν χειρισμῶν του, καὶ ἐπομένως τὴν ἐπιτυχίαν ὄλων τῶν διὰ τῶν χειρισμῶν τούτων ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελουμένων. Ἐν ὥρᾳ δὲ συμφορᾶς τινὸς τῆς δεξιᾶς χειρὸς διαφυλάττομεν αὐτὸν οὕτως ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς ἀνικανότητος καὶ δυστυχίας. Διὰ τοῦ διπλοῦ φύλλου χάρτου ἐπαναλαμβάνομεν τὰς αὐτὰς ἀσκήσεις, ἐφ' ἰκανὸν χρόνον, μεθ' ὃ παρέχομεν εἰς τὸν παῖδα τριπλοῦν τὸν χάρτην, βαθμηδὸν δὲ τετραπλοῦν κτλ. ὅτε ἐπαναλαμβάνομεν τὰς αὐτὰς ἀσκήσεις καὶ δι' ἄλλου ὑλικοῦ, τέλος δὲ καὶ δι' ὑφάσματος. Ἐκ διπλοῦ φύλλου χάρτου ὁ παῖς δύναται νὰ κόψῃ σειρὰν ὄλην βιωτικῶν σχημάτων, ἀνθρωπίσκους, ζῶα, φυτὰ, ἐπιπλα, ἐὰν σχηματίσωμεν τὸ ἥμισυ τούτων εἰς τὴν ἄνωθεν ἐπιφάνειαν τοῦ εἰς δύο διπλωθέντος φύλλου, σχεδιάζοντες τοῦτο πάντοτε πρὸς τὸ κεκλεισμένον ἥμισυ αὐτοῦ. Ὅταν κατόπιν ἀποδιπλώσῃ αὐτό, ἔχει ἐνώπιόν του ὀλόκληρα τὰ σχεδιασθέντα ἀντικείμενα, ἅτινα δύναται καὶ νὰ στήσῃ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐὰν ἐκόψῃ αὐτὰ ἐκ σκληροτέρου χάρτου ἢ χαρτονίου. Διὰ τῆς κοπτῆς ἐργασίας ἐκτελοῦνται ὅλα τὰ σχήματα, ἐπομένως καὶ τοπεῖα ἀκόμη ὀλόκληρα μὲ φωτοσκιάσεις, ὅτε τὸ φῶς παριστῶσι τὰ ἐκκοπέντα μέρη· κατασκευάζονται δὲ κλλιτεχνικώτατα ἔργα, ἅτινα ἅπαντα εἰσάγουσι τοὺς παῖδας βαθμηδὸν εἰς πολλὰς τῶν ἐν τῷ βίῳ ἐργασιῶν των, ὡς καὶ εἰς πλεῖστα εἶδη τεχνῶν, ὅσων τὴν κοπτικὴν καὶ ραπτικὴν, τὴν βιβλιοδετικὴν καὶ πολλὰς ἄλλας.

Ἡ διπλωτὴ ὅσον καὶ ἡ κοπτὴ ἐργασία συντελοῦσιν, πλειότερον ἢ ὅσον δύναται τις νὰ φαντασθῆ, εἰς ἐξέγερσιν καὶ τελειοποίησιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. Διότι διὰ τῆς διπλωτῆς μὲν ἢ παρεχομένη ἐπιφάνεια τροποποιεῖται διπλωμένη πολλαχῶς εἰς ἀναπαράστασιν τῶν διαφορωτάτων σχημάτων, διὰ δὲ τῆς κοπτῆς διαχωρίζεται ἡ παρεχομένη ἐπιφάνεια πολλαχῶς, μὲ σκοπὸν τοῦ νὰ συνδεθῆ ἐκ νέου διὰ τῆς προσκολλησεως, ἀλλ' ἐν νέῳ διαφορωτάτῳ συνδιασμῷ τῶν μερῶν καὶ τῶν ἀναλογιῶν αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη ὅμως ἐργασία οὐδέποτε δύναται νὰ γείνη μηχανικῶς, ἀλλ' ἀπαιτεῖ τὴν πλήρη παρουσίαν ὄλων τῶν πνευματικῶν, αἰσθητικῶν καὶ βουλευτικῶν λειτουργειῶν, δηλ. τὴν ψυχικὴν δρασίαν ἐν ὅλῃ τῇ πληρότητι αὐτῆς. Διὰ τὸν ἐντελέστερον καταρτισμὸν ἐλευθέρως μάλιστα συνθέσεως διὰ κοπτῆς ἐργασίας, ἀπαιτεῖται παρατήρησις, ἀντίληψις, ἐπίγνωσις, ἀνάμνησις, φαντασία, συνδυασμὸς καὶ ἀναπαράστασις τῶν σχημάτων· ἀπαιτεῖται δὲ αἱ ἐνέργειαι αὗται εἶναι διανοητικαί. Ἀπαιτεῖται ἀκόμη διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου ἡ μετ' ἀρεσκείας καὶ συμπαθείας ἀναπόλησις τῶν

σχημάτων και ὁ πόθος τῆς ἀναπαραστάσεως αὐτῶν, ἔτι δὲ μεγίστη καλαισθησία και βαθμὸς τις ἐνθουσιασμοῦ μετ' ἀνυπομονησίας ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου· αὐταὶ βεβαίως εἶναι ἐνέργειαι τῆς αἰσθήσεως. Τέλος δὲ ἀπαιτοῦνται βούλησις ἐλευθέρα ἐν ὅλῃ τῇ πληρότητι τῆς δράσεως αὐτῆς, ἐγκαρτέρησις και ἐπιμονή, τάξις, ἀκρίβεια, προσοχή και δραστηριότης ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἔργου· ἅπερ εἶναι ἐνέργειαι αὐτῆς τῆς βουλήσεως.

Ἐκεῖ λοιπὸν πρέπει νὰ τεινώμεν, νὰ δώσωμεν δηλαδὴ εἰς τὸν παῖδα τὴν ἑξὶν τῆς τοιαύτης, δι' ὅλων τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν ἐκτελουμένης ἐργασίας, διότι οὕτω μόνον δυνάμιθα νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ τελειοποίησιν και νὰ ἐξεγείρωμεν ἀληθῶς τὴν ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπνώτουσαν δημιουργικὴν δύναιμιν. Τότε δὲ μόνον ἀπὸ μηχανῆς ἐργαζομένης, πολλάκις κατὰ τὰς συμπτώσεις τοῦ τυχαίου, θέλομεν καταστήσει εἰς ἡθικὸν ὄν, δυνάμενον διὰ τῆς αὐτοβουλίας αὐτοῦ νὰ συμπληρῷ τὸ εἰς τὴν εὐθύνην και χρῆσιν αὐτοῦ παραδοθὲν μέρος τῆς ὅλης δημιουργίας. Οὕτω δὲ μόνον ὀδηγοῦμεν αὐτὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν, καθ' ὅσον ἢ ἐκ τῆς ἀνωτέρω συμπράξεως τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν πηγάζουσα ἀρμονία θέλει ἐπιφέρει τὴν ἀντίστοιχον ἀρμονίαν και γαλήνην ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ οὕτως ἐργαζομένου ἀνθρώπου, δι' ἧς και τὰ πάθη του εὐκολώτερον καταβάλλει, και αἰσθάνεται ἑαυτὸν τελειοποιούμενον, ἥτοι προσεγγίζοντα πρὸς τὴν πηγὴν πάσης τελειότητος, δηλαδὴ αὐτὸν τὸν Θεόν. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ μόνη ἀληθῆς και διαρκῆς εὐδαιμονία. Και πάλιν ὁμως ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι εἶναι ὅλως ἀδύνατον νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς παῖδας ὅ,τι ἡμεῖς αὐτοὶ δὲν ἔχομεν. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν βραδέως μόνον ἐννοεῖται τὸ πνεῦμα τῆς φροβελιανῆς μεθόδου και βραδύτερον ἀκόμη κατορθοῦται ἡ ἀληθῆς αὐτοῦ ἐφαρμογή, ἐν τῇ τῶν παιδῶν ἀγωγῇ. Ἄλλ' ἄς μὴ ὀκνησωμεν ἐνεκα τούτου, ἄς μὴ ἀποκάμωμεν ἐργαζόμενοι και πρὸ πάντων, ἄς μὴ ἀπελπίζωμεθα, διότι ἐν τῇ πορείᾳ τῶν χρόνων, και ἐὰν ἡμεῖς δὲν τὸ ἐπιζητήσωμεν, αἱ νεώτεραι ὁμως γενεαὶ ἀενάως θέλουσι τείνει εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀνωτάτου τούτου σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς.

Στερεὰ σώματα.

*Ἔργασίαι διὰ χαρτονίου, ἐφαρμογαὶ διάφοροι,
ψεκάδισμα, πριονίσματα.*

Ἐκ τῶν ἐπιφανειῶν μεταβαίνομεν και διὰ τῶν φροβελιανῶν ἐργασιῶν εἰς τὰ στερεὰ σώματα, πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν ὁποίων προητοιμάσθη ἤδη ὁ παῖς διὰ τινῶν τῶν διπλωτῶν του σχημάτων και μάλιστα τῶν μικρῶν του ἐπίπλων και κουτιῶν, τῶν πηγαζόντων διὰ τῆς ἐκ τῶν πλευ-

ρῶν διπλώσεως τοῦ τετραπλεύρου. Ἄλλ' ἐὰν ἀντὶ λεπτοῦ χάρτου ὀδηγηθῇ ὁ μεγαλείτερος παῖς (ἄνω τῶν 6 ἐτῶν) νὰ κόπῃ σχήματα ἐκ χαρτονίου ἢ ἄλλου σκληροῦ χάρτου και νὰ προσαρμόζῃ αὐτὰ καταλλήλως, συνάπτων αὐτὰ διὰ τῆς ραπτῆς ἐργασίας ἢ διὰ κόμμεος, τότε νέον πάλιν ἀνοίγομεν αὐτῷ στάδιον πολυπληθεστάτων και ἐντέχνων ἔργων, ἅτινα σπουδαίως ἱκανοποιοῦσι τὴν παραγωγικὴν του τάσιν, καθ' ὅσον, ἀντὶ σημείων, γραμμῶν και ἐπιφανειῶν, βλέπει οὕτως ἀπαρτιζόμενα ἐνώπιόν του ὁλόκληρα σώματα, πλήρη και πάντοθεν ψηλαφητὰ σχήματα. Οὕτω δύνανται νὰ κατασκευασθῇ σειρὰν ὁλόκληρον μικρῶν παιγνίων, ἐπίπλων και σκευῶν, κουτῖα διαφόρων σχημάτων και μεγεθῶν, χαρτοθήκας, γραμματοθήκας, ὠρολογηθῆκας, πανεράκια, δίσκους, θήκας διὰ χειρόκτια και πολλὰ ἄλλα· τέλος δὲ και δωμάτια μικρὰ διὰ τὰς κούκλας, μαγειρεῖα και ὁλοκλήρους οἰκίας, μὲ δύο ἢ τρία πατώματα μὲ στέγην, κινούμενα παράθυρα και θύρας και πάντα τὰ πρὸς στολισμὸν οἰκίας ἀπαιτούμενα. Ἄλλὰ και ὅλα τὰ μαθηματικὰ σχήματα δι' αὐτῶν ἐκτελοῦνται, ἐντυπυούμενα βαθύτατα εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἐργαζομένου αὐτὰ παιδός. Ἐτι δὲ και καλλιτεχνικὰ σχήματα και κοσμήματα παντὸς εἶδους. Πάντα ὁμως ταῦτα καθίστανται ὠραιότερα και ἐντελέστερα ἅμα ὀδηγηθῇ ὁ παῖς νὰ ἐνώσῃ πρὸς τὴν ἐκ χαρτονίου ἐργασίαν του, και τὰς ἤδη γνωστὰς αὐτῷ, δηλαδὴ τὴν ὑφαντὴν, τὴν κεντητὴν ἢ ραπτὴν, τὴν περαστὴν, διπλωτὴν ἢ κοπτὴν, ἀλλὰ και αὐτὴν τὴν ἰχνογραφίαν και ζωγραφικὴν, ἐὰν προσέβῃ ἱκανῶς εἰς τὰς τέχνας ταύτας, ὥστε νὰ δύνηται νὰ ἐπικοσμήσῃ δι' αὐτῶν τὰ ἔργα του. Ὅπως λοιπὸν κατὰ τὰ φροβελιανὰ παίγνια ἢ ἐνώσεις δύο ἢ πλειοτέρων δώρων ἐπιφέρει ἐντελεστέρας συνθέσεις, οὕτω και κατὰ τὰς ἐργασίας, ὁ σκόπιμος συνδυασμὸς δύο ἢ πλειοτέρων τούτων, καθιστᾷ πολὺ πλουσιωτέρας και τελειότερας τὰς ἐφαρμογὰς αὐτῶν· αὐξάνει δὲ οὐσιωδῶς πάλιν τὴν καλαισθησίαν τοῦ παιδός, ὅσον και τὴν ἐτοιμότητα και δραστηριότητα τοῦ πνεύματός του πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἔργων, ἀναλόγως τῶν τελειότερα συνδυαζομένων ἐργασιῶν.

Τερπνὸν εἶδος ἐργασίας, χρησιμεῖον πρὸς ἐπικόσμησιν πολλῶν ἀντικειμένων, εἶναι και τὸ ψεκάδισμα. Ἡ δὲ ἐκτέλεσις αὐτοῦ εἶναι εὐκολωτέρα ἢ ὅτι φαίνεται. Ἐπὶ φύλλου σκληροτέρου χάρτου, χαρτονίου ἢ χάρτου ἰχνογραφίας, ἢ και ἐπὶ ξυλίνης λευκῆς ἐπιφανείας διαφόρων ξυλίνων ἀντικειμένων, καταλλήλως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρεσκευασμένων, οἷον μικρῶν κουτιῶν, κοπτῆρων, μικρῶν τραπεζῶν και ἄλλων, προσαρμόζονται ἄνθη και φύλλα φυσικά, διαφόρων μεγεθῶν και εἰδῶν, ξηραμένα ἐπὶ τούτῳ προηγουμένως. Πρὸς τοῦτο τὰ παιδιὰ (ἄνω τῶν 6 ἐτῶν) εὐχαρίστως συνάξουσιν κατὰ τοὺς περιπάτους των ὅ,τι θεωροῦσι πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην προσφορώτερον· ἀποζηραίνουσι δὲ εὐκόλως, θέτοντες αὐτὰ μεταξὺ φύλλου κοινοῦ πότην χάρτου και μετέπειτα πιέζοντες ἐφ' ἱκανὴν ὥραν. Τὰ φύλλα ἢ ἄνθη ταῦτα

πρέπει να τοποθετώνται μετά φιλοκαλίας εις διαφόρους συνδυασμούς, αναλόγως του κατασκευαζομένου έργου, μεθ' ὃ στερεώνονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ χάρτου ἢ τοῦ ξύλου διὰ καρφίδων, διὰ τὰ μὴ σαλευθῆ τὸ καταρτισθὲν σχέδιον. Μετὰ τοῦτο διὰ μικρῶς ψήκτρας λαμβάνεται σινικὴ μελάνη ἢ καὶ χρώμα, κατὰ βούλησιν, δηλ. λευκὸν ἐὰν ἡ ἐπιφάνεια εἶναι μέλαινα, μέλαν, φαιόν, καστανόχρουν κτλ., ἐὰν εἶναι λευκὴ, ἐπὶ δὲ ἐπίτηδες κατασκευασμένου μικροῦ δικτύου ἐκ σύρματος, κρατουμένου ὑπεράνω τῶν προσαρμοσθέντων φύλλων, προστρίβεται ἡ ψήκτρα, εἰς τρόπον ὥστε ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς τοῦ δικτύου νὰ πίπτωσι λεπτόταται ψεκᾶδες, ἐν εἰδεί βροχῆς, ἐπὶ τῆς κάτωθεν ἐπιφανείας, ἣτις οὕτω βαθμηδὸν ἐπισκιάζεται, δηλ. χρωματίζεται. Τότε ἀλληλοδιαδόχως ἀφαιροῦνται τινὰ τῶν φύλλων ἐκ τῶν θέσεων, αἵτινες πρόκειται νὰ ἐπισκευασθῶσι πλειότερον, ὅπερ γίνεται, διότι ἐπὶ τοῦ νῦν λευκοῦ σχήματος τοῦ ἀφαιρουμένου φύλλου ἢ ἄνθους πίπτουσι καὶ πάλιν ψεκᾶδες καὶ ἐπισκιάζεται τοῦτο πλειότερον, ἐνῶ τὰ σχήματα τῶν βαθμηδὸν βραδύτερον ἀφαιρουμένων μένουσι φωτεινότερα, καὶ τέλος τὰ τῶν τελευταίων ἀρθέντων μένουσιν ὅλως λευκά. Ἐκ τούτου πηγάζουσι φωτοσκιάσεις, ἄριστα μιμούμεναι τὰς φωτοσκιάσεις τῆς δι' ἄνθρακος ἰχνογραφίας.

Μεταξὺ τῶν ἀπομιμουμένων στερεὰ σώματα ἐργασιῶν, σπουδαίαν θέσιν κατέχει βεβαίως καὶ τὸ διὰ μικρῶν πριονίων πριόνισμα ξύλων διαφόρων εἰδῶν, δι' ὧν κομψότατα ἀποτελοῦνται ἔργα, καὶ πάλιν μαθηματικά, καλλιτεχνικά καὶ βιωτικά σχήματα, καὶ διάφορα ἀντικείμενα, ἐπιπλα, κουτί, θέσεις ἐπικεκοσμημένα κτλ. Ὡς δὲ ἄριστα δύναται ἡ διὰ χαρτονίου ἐργασία νὰ παρέχῃ εἰς τὰ παιδιά τὴν πρὸς τὴν βιβλιοδετικὴν ἀπαιτούμενην δεξιότητα, οὕτω δύναται τὸ πριόνισμα καὶ ἐν γένει αἱ διὰ ξύλου ἐργασίαι νὰ πρὸςκευάζωσιν αὐτὰ πρὸς τὴν λεπτουργικὴν, τὴν τορνευτικὴν, τὴν ξυλογραφίαν κτλ. Ὅθεν ἄπασαι μὲν αἱ προηγούμεναι, ἰδίως ὅμως αἱ τελευταῖαι αὗται, ἐργασίαι ἔπρεπε νὰ εἰσαχθῶσιν, ὡς τερπνὴ ἐνασχόλησις, εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων, ὅπως εἰσήχθησαν ἤδη ἐπιτυχῶς ἐν Αὐστρίᾳ.

Πολλάκις ἐπανελήφθη ἤδη ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῶν σχημάτων καὶ τῶν δι' αὐτῶν συνδυασμῶν ἢ ἐργασιῶν ἐξαρτᾶται οὐσιωδῶς ἐκ τῆς ἀκρίβειας καὶ τῆς καλαισθησίας ἐν γένει τῆς ἐκτελέσεως· οὐχ' ἦττον καὶ πάλιν πρέπει ν' ἀναφερθῆ, ὅτι καὶ πρὸς τὰς τελευταίας ταύτας ἐργασίας τὰ προσόντα ταῦτα εἶναι ὁ κυριώτατος ὅρος τῆς ἐπιτυχίας αὐτῶν. Εἶναι δὲ σπουδαιότατον νὰ συνειθίσωμεν τὰ παιδιά ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἡλικίας νὰ διακρίνωσι τὴν εὐθύτητα τῶν γραμμῶν καὶ σχεδίων των καὶ ἐν γένει πάντων τῶν περιβαλλόντων αὐτὰ πραγμάτων, καὶ νὰ μεριμνῶσιν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς εὐθύτητος ταύτης, τείνοντα διὰ παντὸς μέσου εἰς τὴν ἀκρίβειαν. Διότι μόνον ὅταν οὕτως ἀποκτή-

σωσιτὴν ἔξιν τοῦ νὰ τηρῶσι τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐν τῷ καθημερινῷ αὐτῶν βίῳ καὶ ἐν τῷ ὕλικῳ κόσμῳ, θέλουσι βαθμηδὸν δυνηθῆ νὰ μεταφέρωσι ταύτην καὶ εἰς τὸν ἠθικὸν κόσμον καὶ διατηρεῖ καὶ ἐν αὐτῷ τὴν ἀληθῆ εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων αὐτῶν καθ' ὅσον ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἐν τῷ ὕλικῳ κόσμῳ στρεβλόν, πολὺ ὀλιγώτερον θέλει ἀνέχεσθαι τοῦτο ἐν τῷ ἠθικῷ. Ἄλλ' ὅστις διὰ τὰς παρατονίας τῶν ἤχων καὶ τὰς δυστονίας τῶν χρωμάτων ἀδιαφορεῖ, ὅσον καὶ διὰ τὸ ἀκανόνιστον καὶ ἀφιλόκαλον τῶν σχημάτων, καὶ μὲ τὸ «τί πειράζει!» παρηγορεῖ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους διὰ τὴν ἐπιπολαιότητα καὶ τὴν ἀδεξιότητα, μεθ' ὧν ἐκτελεῖ τὰ ἀνατεθέντα αὐτῷ ἔργα, οὗτος δυστυχῶς μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας θέλει παρηγορηθῆ διὰ τοῦ «τί πειράζει!» καὶ διὰ τὰ ἐν τῷ ἠθικῳ κόσμῳ παραπτώματ' αὐτοῦ, τὸ δὲ ψεῦδος, ἡ ἀπάτη καὶ ἡ φιλαυτία ἐν γένει, οὐδὲ μίαν θέλουσιν ἐμπνέει αὐτῷ ἀποστροφὴν!

Πλαστικὴ.

Ἐὰν ἡ ραπτὴ γραμμὴ εὐρίσκη τὴν πληρεστάτην αὐτῆς τελειοποίησιν ἐν τῇ ἰχνογραφουμένῃ γραμμῇ, πάντως τὸ διὰ χαρτονίου ἢ ξύλου ἀπομιμούμενον στερεὸν σῶμα εὐρίσκει τὴν ἐντελεστάτην αὐτοῦ πραγματοποιοῖσιν ἐν τῇ πλαστικῇ. Τὰ παιδιά προθύμως πλάττουσι διὰ βεβρεγμένης ἄμμου παντοῖα σχήματ'· τίς δ' ἀγνοεῖ τὴν χαρὰν των ὅταν τοῖς ἐπιτραπῆ νὰ ἐξασκῶσι τὴν δεξιότητά των πλάττοντα τελειότερα καὶ διαρκέστερα σχήματ' διὰ ζύμης ἢ διὰ κηροῦ; Ἄλλ' ἡ διὰ τοῦ παιγνίου τούτου ἄσκησις, προβαινούσης τῆς ἡλικίας, ὅλως διακόπτεται, ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν ἐν τῷ νηπιακῷ κήπῳ καλλιεργουμένων τάσεων τοῦ παιδός· θέλει δὲ φανῆ καὶ παράδοξον ἴσως εἰς πολλοὺς, ὅτι ἡ νεωτέρα κατὰ Φροέβελ ἀγωγή σκέπτεται νὰ προπαιδεύῃ τὸν παῖδα διὰ τὴν γλυπτικὴν, ὡς πράττει τοῦτο καὶ διὰ τὴν μουσικὴν, τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὰς λοιπὰς τέχνας. Καὶ ὅμως, διατί νὰ μὴ παρέχωμεν εἰς τοὺς παῖδας τὴν ἀφορμὴν, παίζοντας διὰ πηλοῦ, νὰ προσκῶνται εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ κατασκευὴν τῶν μετέπειτα προπλασμάτων αὐτῶν; τίς οἶδεν ἐὰν διὰ τοῦ παιγνίου τούτου δὲν ἀποκαλυφθῶσι μεταξὺ τῶν παιδίων μας ἰδίως, πλειότερα ἔχοντα τὸ δῶρημα τῆς ἀνωτάτης τῶν τεχνῶν, τῆς πλαστικῆς!

Ναί, ἀνωτάτη τῶν τεχνῶν εἶναι ἡ πλαστικὴ, διότι αὕτη μόνη δύναται ν' ἀπεικονίσῃ, ν' ἀναπλάσῃ, οὐχὶ τὸ ἴνδαλμα, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸ σῶμα

τοῦ ἐντελεστέρου τῶν ἐν τῇ δημιουργίᾳ πλασμάτων, τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διότι διὰ τῆς πλαστικῆς, δὲν δύναται μὲν νὰ παρασταθῇ πληθὺς ἀντικειμένων ἢ ἀλληλουχία αἰσθημάτων, ἐκφράσεων καὶ παθῶν, ἀλλὰ μία μόνη στιγμή ἐνός καὶ μόνου ἀντικειμένου, στιγμή ὅμως ὑψίστη ἠθικῆς ζωῆς. Δύναται ἡ πλαστικὴ νὰ παραστήσῃ καὶ ἐπιπλα, σκευή, φυτά, ζῶα, κωμικὰ παραστάσεις, παιδιὰ καὶ ἄλλα· τὴν ἀνωτάτην ὅμως καλλιτεχνικὴν ἀξίαν δὲν δύναται νὰ ἔχῃ, εἰμὴ ἄγαλμα ἀνθρώπου ἀκμαίου, ἔχοντος ἤδη τὴν συναίσθησιν τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ περιστῶντος ἤθους μάλιστα ἀξιοπρεπῆς καὶ χαρακτῆρα ἰσχυρόν. Διότι σκοπὸς τῆς πλαστικῆς, ὅσον καὶ τῶν λοιπῶν τεχνῶν, πρέπει νὰ ᾔηται ἡ παράστασις τοῦ ὑπερτάτου ἠθικοῦ κάλλους, ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν εἰς τε τὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καλλιτέχνου. Τοῦτου δ' ἕνεκα εἶναι σπάνιον νὰ φθάσωσιν οἱ καλλιτέχναι εἰς τὸ ἀληθὲς ὕψος τῆς τέχνης των, διότι πρέπει οἱ ἴδιοι πρῶτον νὰ ἀποκτήσωσι τὸ ἤθος καὶ τὸν χαρακτῆρα, ὃν ποθοῦσι νὰ ὑποτυπώσωσιν εἰς τὰ ἔργα των. Ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει, ὅτι μόνον τῶν πλειότερον εἰς τὸν ἀληθῆ πολιτισμὸν προσδάντων λαῶν ἡ τέχνη ἔφθασεν εἰς τὸ ἀληθὲς αὐτῆς ὕψος· καὶ ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν πλαστικῶν π. χ. ἔργων τῶν λαῶν τούτων, τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, φέρ' εἰπεῖν, τὴν ἀνωτάτην καλλιτεχνικὴν ἀξίαν δὲν δύναται νὰ ἔχωσιν, εἰμὴ αἱ ἐξόχως ἐναρμόνιοι, ἠθικαί, δηλ. θεαί, παραστάσεις τῶν Φειδίων, Πραξιτελῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων.

Πρὸς ἀποφυγὴν παρεννοήσεων πρέπει νὰ προστεθῇ ἐνταῦθα, ὅτι οὐδεὶς πιστεύει βεβαίως, ὅτι ἀρκεῖ νὰ διδαχθῶσι τὰ παιδιὰ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἐπιστήμας καὶ τέχνας διὰ νὰ κατασταθῶσι μεγάλοι ἐπιστήμονες ἢ καλλιτέχναι· ἀλλ' οὔτε ὑποτίθεται, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ἡ κατὰ Φροέβελ ἀγωγή σκοπεῖ νὰ καταστήσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καλλιτέχνας καὶ ἐπιστήμονας. Τοῦτο οὔτε δυνατόν, οὔτε σκόπιμον καὶ λογικὸν θὰ ᾔητο. Οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ἀρχῆθεν ἀνεφέρθη ὡς τέρμα πάσης τελείας ἀγωγῆς ἡ ἐναρμόνιος ἀνάπτυξις καὶ τελειοποίησις ὅλων τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ παιδός· ἢ δ' ἐναρμόνιος αὕτη ἀνάπτυξις δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰμὴ ὅταν ἀναβιβάσωμεν τὸν νοῦν τοῦ παιδός διὰ τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὸν Θεόν, θερμαίνωμεν τὴν καρδίαν του διὰ τῆς καλλιτεχνίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐνισχύσωμεν τὴν θέλησίν του διὰ τῆς αὐτεξουσίας καὶ δραστηρίου ἐκπληρώσεως ὅλων τῶν καθηκόντων του, δηλαδὴ ὀδηγήσωμεν αὐτὸν διὰ τῆς ἐξασκήσεως ὅλων τῶν ἀρετῶν πάλιν, πρὸς τὸν Θεόν.

Τοῦτου ἕνεκα ἡ ἀγωγή πρέπει νὰ ᾔηται ἐγκυκλοπαιδική, μηδένα παραλείπουσα κλάδον ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἐργασιῶν καὶ ἔξεων, ὥστε πάντα τὰ στάδια τῆς ἀνθρωπίνης τελειοποιήσεως νὰ ᾧσι πρὸς πάντας προσιτά· οὕτω δὲ οἱ μὲν ἐξόχως πεπροικισμένοι θέλουσι προβεῖ ἐξόχως· μετ' αὐτοὺς ὅμως καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐλάχιστοι δῶρα ἔχοντες, θέλουσι

δυνηθῆ νὰ φθάσωσιν εἰς πολὺ ἀνώτερον σημεῖον τελειότητος.

Ἐν τῷ Νηπιακῷ λοιπὸν κήπῳ καὶ ἐν γένει ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ δὲν πρόκειται νὰ διδάξωμεν γλυπτικὴν, ἀλλὰ, παρέχοντες εἰς τὰ παιδιὰ πλαστικούς ὕλας, νὰ διεγείρωμεν καὶ νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν ἐν αὐτοῖς ἔμφυτον τάσιν τῆς πλαστικῆς, ἥτις βαθμηδὸν δύναται εἰς μεγαλητέραν ἡλικίαν νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τῆς ἐιδικῆς ἐξασκήσεως τῆς γλυπτικῆς, ὡς τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν ποίησιν καὶ τὰς λοιπὰς τέχνας.

Πλαστικά ὕλαι διὰ τὰ παιδιὰ εἶναι, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἡ βεβρεγμένη θαλασσία ἄμμος, ἡ ζύμη, ὁ κηρὸς καὶ ὁ πηλός· τὰ μὲν πρῶτα διὰ τὰ μικρότερα παιδιὰ, τὰ δὲ δεύτερα διὰ μεγαλειότερα· διὰ τούτων ὀδηγοῦμεν αὐτὰ νὰ πλάττωσι πρῶτον σφαιρικὰ σχήματα, ἐπειδὴ ταῦτα εὐκολώτερα κατασκευάζονται. Σφαιράς λοιπὸν καὶ καρπούς σφαιρικούς, ἄρτους, φωλεὰς μὲ ὠά, πανεράκια. Εἶτα κυλινδρικά σχήματα, δηλ. κύλινδρον, ξυλάρια, φιάλας, δοχεῖα, ἀλύσους, ἰχθεῖς, γράμματα, γλάστρας, καρπούς διαφόρους καὶ ἄλλα. Τέλος ὀδηγοῦμεν αὐτὰ, καὶ εἰς τὰ δυσκολώτερα κυβικὰ σχήματα, ὅτε δύναται ν' ἀπομιμηθῶσιν ὅλα τὰ μαθηματικά, βιωτικά καὶ καλλιτεχνικά πάλιν, κατ' ἰδίαν καὶ ἐν συνδυασμῷ. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ προβαίνουσιν εἰς τὴν πλῆσιν ἀνθέων, φύλλων καὶ ζώων. Τ' ἀνθρώπινα σχήματα εἶναι τὰ δυσκολώτατα πάντων καὶ ἐπομένως βαθμηδὸν μόνον δύναται νὰ προβῶσι πρὸς ταῦτα τὰ παιδιὰ, εἰ καὶ βεβαίως δὲν βλάπτει ἐὰν καὶ διὰ τῆς πλαστικῆς κατ' ἀρχὰς κατασκευάσωσι δυσμόρφους ἀνθρωπίσκους, μὲ δυσαναλόγους κεφαλάς, κορμούς καὶ ἄκρα, ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, ὅτι πράττουσι διὰ τῆς ἰχνογραφίας, διότι βαθμηδὸν μόνον θέλουν διορθῶσι τὰς ἐλλείψεις των καὶ προβαίνει πρὸς τὰ τελειότερα.

Κατὰ τὴν διὰ πηλοῦ ἐργασίαν θέτομεν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐνώπιον ἐκάστου παιδίου μικρὰν σανίδα, λείαν, ἐφ' ἧς πλάττει τὸν πηλόν, ὃν παρέχομεν ἠτοιμασμένον, δηλ. ζυμωμένον καὶ μᾶλλον νωπόν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς τραπέζης ἔχομεν δοχεῖον μικρὸν πλήρες ὕδατος, διὰ νὰ βρέχωσι τὰ μικρὰ ἐκ διαλειμμάτων τὰς χεῖράς των, ὥστε νὰ μὴ προσκολλᾶται εἰς αὐτὰς ὁ πηλός. Κατ' ἀρχὰς διὰ μόνων τῶν χειρῶν των πλάττουσι, βραδύτερον ὅμως παρέχομεν εἰς αὐτὰ καὶ μικρὰ ξύλινα ἐργαλεῖα, διὰ τῶν ὁποίων τελειότερον ἐπεξεργάζονται καὶ λειαινουσι τὰ ἔργα των. Πολλοὶ ὅμως νηπιαγωγοὶ καὶ πλειότεραι ἀκόμη μητέρες δὲν ἀγαπῶσι τὴν ἐργασίαν ταύτην, διότι ἀπαιτεῖ προσοχὴν, ὅπως μὴ λερώνηται ὁ παῖς, καὶ κόπον, ὅπως καθαρισθῇ μετὰ τὴν ἐργασίαν. Ἀλλὰ διατὶ νὰ στερηθῶμεν τὸν παῖδα τῆς τοσοῦτον εὐχαρίστου καὶ ὠφελίμου αὐτῷ ἀσκήσεως, ἐν ᾧ δυνάμεθα νὰ προφυλάξωμεν τὰ ἐνδύματά του, περιβάλλοντες αὐτὸν διὰ μακροῦ χιτωνίσκου μετὰ μακρῶν χειρῶν; Διὰ τὸν φόβον δὲ τῆς ἐκ τῶν βεβρεγμένων χειρῶν ψήξεως, αἱ ἐργασίαι αὗται δύναται νὰ διακοπῶσι κατὰ τὴν διάρ-

κειαν τοῦ χειμῶνος, ὡς διακόπτονται τότε καὶ τὰ διὰ τῆς ἄμμου παίγνια καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ κήπου. Ἄλλως τε ὅμως καθίσταται ὁ παῖς προσεκτικώτερος, ὅταν καταγίνεται μὲ τὰς ὕλας ταύτας, διότι ἡ σύγκρισις μετὰξὺ ῥύπου καὶ καθαριότητος καθιστᾷ αὐτῷ ταύτην προσφιλέστεραν. Διὰ τινων δὲ καταλλήλων ἀφηγήσεων, κατορθώνομεν ν' ἀφαιρέσωμεν τὴν ἀποστρόφην πολλῶν παιδιῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἀνωτέρων τάξεων, πρὸς τοὺς ἐνδεῶς ἐνδεδυμένους ἐργάτας, ἢ τοὺς ἐκ τῶν διαφόρων ἐργασιῶν αὐτῶν ῥυπαρινομένους τοιοῦτους, οἷον ἀνθρακίτες, σιδηρουργούς, μυλωτροὺς καὶ ἄλλους, οὓς ἄριστον εἶναι νὰ ἐπισκεπτώμεθα μετὰ τῶν παιδιῶν, ὅπως ἴδωσιν αὐτοὺς καὶ ἐργαζομένους. Ὅταν λοιπὸν ὁ παῖς συγκρίνη καὶ ἑαυτὸν ἐργαζόμενον καὶ ῥυπαρινομένον ὅπως οὖν ἐκ τῆς ἐργασίας του ταύτης, τότε εὐκόλως ἐννοεῖ, ὅτι ὁ ἐργάτης ἐκεῖνος εἶναι ἄνθρωπος ὡς αὐτὸς καὶ καλὸς μάλιστα, χρήσιμος ἄνθρωπος, παρέχων διὰ τῆς κοπιώδους αὐτοῦ ἐργασίας τὰ πρὸς χρῆσιν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀπαιτούμενα. Οὕτως ὀδηγεῖται βαθμηδὸν νὰ ἐκτιμᾷ τοὺς περὶ αὐτόν, καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐν γένει, ἀναλόγως τῆς ἀξίας των καὶ οὐχὶ ἀναλόγως τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῶν περιβολῆς, τείνει δὲ ἀκουσίως καὶ ὁ ἴδιος νὰ κατασταθῇ ἱκανός, ὅπως ἡμέραν τινὰ καὶ αὐτὸς γείνη χρήσιμος εἰς τοὺς περὶ αὐτόν.

Τὰς ἀνωτέρω γενικὰς ὀδηγίας πρὸς ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν τῶν φροβελιανῶν ἀσκήσεων καὶ ἐργασιῶν εἰς τὴν τῶν παιδῶν ἀγωγὴν, δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν καταλλήλως διὰ τῶν ἐξῆς γενικῶν κανόνων, οἵτινες μετὰ τῶν ἤδη ἀναφερθέντων συναποτελοῦσι τὴν βάσιν πάσης ὀρθῆς καὶ ἰδίως τῆς φροβελιανῆς ἀγωγῆς.

α'.) Προχώρει πάντοτε ἐκ τοῦ εὐκολωτέρου πρὸς τὸ δυσκολώτερον, ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ ἄγνωστα, ἐκ τῶν πλησιεστέρων πρὸς τὰ ἀπωτέρω, ἐκ τῶν ὁρατῶν πρὸς τ' ἀόρατα, ἐκ τῶν συγκεκριμένων πρὸς τ' ἀφηρημένα.

β'.) Ἐπίμενε ἐπὶ πολὺ εἰς τὰς πρώτας ἀσκήσεις.

γ'.) Ὄδηγει σκοπίμως καὶ ἐλευθέρως τὸν παῖδα εἰς ὅλας τὰς ἀσκήσεις του, ὥστε μετὰ τὴν πρώτην ἀπομίμησιν τῶν προασκήσεών σου νὰ προκαλέσης τὴν αὐτενεργὸν καὶ ἐλευθέραν αὐτοῦ σύνθεσιν.

δ'.) Ἐσο εὐληπτος καὶ σαφὴς κατὰ τὰς ὀδηγίας σου, ἐπιζητῶν τὴν ἐντέλειαν εἰς πᾶν ὅτι εἴπης ἢ ἐπιδείξης πρὸς τὸν παῖδα.

ε'.) Ὄδηγει αὐτόν πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων του, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ ἀποθαρρυνθῇ ἐκ τούτου τ' ἀνάπαλιν μάλιστα, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῶν ἀτελειῶν του, πρέπει νὰ διεγείρηται ἐν ἑαυτῷ ὁ τε πόθος πρὸς τὰ τελειότερα, ὅσον καὶ ἡ πρὸς ἐπίτευξιν τούτων ἀπαιτουμένη δύναμις καὶ ἐγκαρτέρησις.

στ'.) Ἐσο πρόθυμος εἰς τὸ νὰ παρέχῃς εἰς τὸν ἐργαζόμενον παῖδα τὴν ἀπαιτουμένην βοήθειαν, ἕως οὗ διὰ ταύτης ἐξεγείρησιν καὶ προκαλέσης τὴν αὐτενεργειάν του. Ἀπόφευγε ὅμως νὰ παρέχῃς βοήθειαν, ὅταν ἡ δύναμις

τοῦ παιδὸς εἶναι ἐπαρκής, ἵνα μὴ καταστήσῃς αὐτὸν φυγόπονον πρὸς αὐτοθύμους παραγωγάς.

Περὶ γυμναστικῆς καὶ παιγνίων, περὶ ὀρχήσεως καὶ μουσικῆς.

Ὡς στερεὸν σῶμα δύναται ὁ παῖς νὰ θεωρῇ καὶ νὰ μεταχειρισθῇ καὶ τὸ ἰδιόν του σῶμα καὶ δι' αὐτοῦ νὰ παραστήσῃ διάφορα σχήματα, κατὰ τὰς ὀδηγίας τῆς τε γυμναστικῆς καὶ τῆς ὀρχήσεως. Ἐὰν δὲ ἐκτελέσῃ τὰς ἀσκήσεις ταύτας μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἢ τῶν ἐν τῷ σχολεῖω συμμαθητῶν του, δύναται ν' ἀποτελέσῃ μετ' αὐτῶν σειράς ὅλας καὶ συνδυασμοὺς σχημάτων, ὡς τοὺς συνδυασμοὺς τῆς γραμμογραφίας καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ κάλλιστα συμπλέγματα τῆς ρυθμικῆς γυμναστικῆς, ἐθνικοὺς χοροὺς καὶ τὰ παρόμοια.

Γνωστὴ εἶναι ἡ ὠφέλεια τῆς γυμναστικῆς καὶ πολλὰ ἐλέχθησαν περὶ αὐτῆς, ὥστε ἐνταῦθα θέλομεν καταδείξει μόνον πῶς ὁ Φροέβελ εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸ σύστημά του καὶ πῶς τοῦτο ἐφηρμόσθη καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς καθ' ὅλου ὀρχηστικῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἐκ τῆς καλουμένης παιδαγωγικῆς γυμναστικῆς ὅλαι αἱ ἀσκήσεις καὶ αἱ κινήσεις, αἱ δυνάμεναι νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπίρρωσιν καὶ ἐξάσκησιν τοῦ σώματος, εἴτε δι' ἀπλῆς κινήσεως τοῦ μυωνικοῦ καὶ νευρικοῦ συστήματος, εἴτε δι' ἐνισχύσεως αὐτῶν δι' ἐξωτερικῶν ὑλικῶν μέσων, αἰώρας, μονοζύγου, διζύγου, κοντῶν, ἀλτήρων, κορηνῶν κτλ. Ἄλλ' ὅπως καὶ διὰ τῶν ἀσκήσεων τούτων ἐπιτευχθῆ ἡ τὸν ἀνθρώπινον βίον χαρακτηρίζουσα καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ φύσεως ἀφευκτος ἀρμονία, εἰς τὰς σωματικὰς ταύτας ἀσκήσεις, προσετέθησαν καὶ ἄλλαι κινήσεις καὶ βηματισμοί, οἵτινες ἐλήφθησαν ἐξ αὐτῆς τῆς ὀρχήσεως. Οὐχὶ τῆς ὀρχήσεως τῶν νῦν χρόνων, ἥτις περιωρίσθη εἰς ἐν καὶ μόνον σχῆμα ταύτης, δηλ. τὸ στροβιλικόν, ἀνευ σκοποῦ τινος ἢ παραστάσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀληθοῦς ὀρχηστικῆς τέχνης, καθ' ἣν, ὑποβοηθοῦντος τοῦ ρυθμοῦ, ἐκτελοῦνται διὰ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος τὰ ποικιλώτατα καλλιτεχνικὰ σχήματα, τείνοντα μεμονωμένως, ἢ κατὰ πολυειδῆ συμπλέγματα, εἰς τὰς διαφορωτάτας ἀπομιμήσεις καὶ παραστάσεις.

Οὕτω λοιπὸν καὶ διὰ τοῦ σώματος του ὁ παῖς δύναται νὰ ἐκτελέσῃ ἀριθμητικὰς ἀσκήσεις, γεωμετρικὰ βιωτικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ σχήματα, ἐνῶντων πάντοτε ἐν τῇ ἐκτελέσει αὐτῶν, τὰς τε σωματικὰς πρὸς τὰς μετὰ χάριτος ρυθμικὰς κινήσεις, ἥτοι τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις πρὸς τὴν διάφορα σχήματα ἐκτελοῦσαν σκέψιν καὶ ἐνεργὸν δράσιν τὴν χάριν τοῦ σώματος, πρὸς τὴν μετὰ ταύτης στενῶς συνδεδεμένην εὐγένειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ

σώματος, και την εκ πάντων τούτων προκύπτουσιν ανάπτυξιν των ευγενεστάτων αισθημάτων. Και αυτοί δε οι καλλιτεχνικώτατοι χοροί και οι πολυειδείς παραστάσεις, δύνανται εκ των τετραγώνων πάλιν εκτυλίξωσιν δια των πολυειδεστάτων συμπλεγμάτων και έλιγμών να φθάσωσιν και εις τα κυκλικά σχήματα και τας στροβιλικάς κινήσεις.

Ίδου λοιπόν και εν τῇ γυμναστικῇ και εν τῇ ἀληθεῖ ὀρχήσει ἡ ἐπιζητούμενη ἄρμονία, δι' ἧς και μόνης δύναται να ἐπιτευχθῇ και ἡ ἀληθὴς ὠφέλεια των τεχνῶν τούτων δια τὰ τέκνα ἡμῶν, ὅσον και ἡ ὁσημέραι αὐξανομένη τελειοποίησις αὐτῶν των τεχνῶν τούτων.

Ὅτι ἡ τοιαύτη ἐξάσκησις τῆς τε γυμναστικῆς, και τῆς ὀρχήσεως εἶναι ἡ μόνη ἀληθὴς και τελειοφόρος, εν τῇ ἀγωγῇ των τέκνων ἰδίως, ἐπιβεβαιῶν ἡμῖν ἡ ἱστορία των προγόνων ἡμῶν, οἵτινες τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν των τεχνῶν τούτων ἐθεώρουσαν ἀναπόφευκτον εις τὴν ἀγωγήν παντὸς ἐλευθέρου πολίτου, και ἀληθὴς μέσον πρὸς ἀπόκτησιν σώματος ὑγιοῦς και χαρέεντος και εὐγενείας ἄμκ τρόπων και χαρακτῆρος.

Ἀλλὰ και κατὰ τὴν γυμναστικὴν και τὸν χορὸν πρέπει να προβαινόμεν λογικῶς και βαθμηδὸν μόνον ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των παιδῶν. Ἄριστον βεβαίως και κατὰ τοῦτο εἶναι τὸ μέσον ὅπερ μετεχειρίσθη ὁ Φροέβελ καταρτίσας σειρὰν ὄλην τερπνοτάτων παιγνίων δια τὴν πρώτην ἡλικίαν, ἐνούτων τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις μετὰ ποικίλων βηματισμῶν και χαρσιεστάτων ὀρχηστικῶν κινήσεων, πρὸς χαρὰν και ὠφέλειαν των μικρῶν.

Τὰ παίγνια ταῦτα διαιροῦνται:

α') Εἰς παίγνια κινήσεως, καθ' ἃ, προηγουμένων τινων ἀσκήσεων των ποδῶν π. χ. και των χειρῶν, τοῦ κορμοῦ κτλ. κινεῖται ὁ παῖς μετὰ φαιδρότητος, ἄδει τρέχων, πηδῶν και χορεύων, ἀπομιμούμενος ὅτε μὲν τὰς κινήσεις τοῦ ἵππου, ὡς εν τῷ παιγνίῳ « Ἀλογάκι μου καλό », ὅτε δὲ τὰς κινήσεις των ἰχθύων, ὡς εν τῷ « εὐθύμα μέσα στὰ νερά » κτλ. »

β') Εἰς παίγνια ἀπομιμήσεως, καθ' ἃ, κατ' ἀντίθεσιν των προηγουμένων, τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ παράστασις και μέσον αἱ κινήσεις οὕτως εν τῷ παιγνίῳ « να ἰδοῦμεν τίς θὰ δυνηθῇ καλῶς να μιμηθῇ », παιδίον, εν τῷ μέσῳ ἰστάμενον, ἀλληλοδιαδόχως κάμνει διαφόρους κινήσεις γυμναστικῆς ἢ χοροῦ, ἢ μιμῆται τὰς ἐργασίας των τεχνητῶν κτλ., ἅτινα πάντα ἐπαναλαμβάνουσιν ἀπομιμούμενα τὰ περίξ εν κύκλῳ ἰστάμενα ἄλλα παιδία. Δια τοῦ παιγνίου « ἀδέλφια τέσσαρα κινοῦν » παρίστανται αἱ τέσσαρες ὄραι τοῦ ἔτους, με τὰς εν ἐκάστη ἐπικρατούσας ἐργασίας. Εν τῷ παιγνίῳ « κινεῖται πλοῖον ἐλαφρόν », τινὰ των παιδίων παριστάνουσι πλοῖον κινούμενον, εν ᾧ τὰ λοιπά, κρατούμενα εκ των χειρῶν και ταλαντεύμενα τῆδε κάκεισε, ἀπομιμοῦνται τὰς κινήσεις των κυμάτων.

γ') Εἰς παίγνια κυρίως ὀρχηστικά, καθ' ἃ και αἱ κινήσεις και αἱ παραστάσεις τείνουσιν εις ποικίλσιν μόνον και φαίδρυσιν αὐτῆς τῆς ὀρχήσεως,

ὡς εν τῷ παιγνίῳ « ἡ ἀγάπη και ἡ φιλία », καθ' ὃ τὰ παιδία, κρατούμενα εκ των χειρῶν, παριστῶσι στεφάνους διαφόρων ἀνθέων, οἵτινες συμπλέκονται εν τῷ χορῷ. Τοιαῦτα εἶναι και τὸ « τί χορός, τί πηδηκτός », ἢ « γλυκυτάτη ἀνοιξίς », και ἄλλα πολλά.

δ.) Εἰς παίγνια ἀσκήσεως των αισθητηρίων ὀργάνων, καθ' ἃ κλειομένων των ὀφθαλμῶν ἐνὸς ἢ πλειοτέρων παιδίων δια ρινομάκτρον, παρέχονται αὐτοῖς, ὅτε μὲν διάφορα εἶδη ἀνθέων, καρπῶν, λαχανικῶν και ἄλλων, ἅτινα πρέπει να ὀνομάσωσιν, ἀνευρίσκοντα αὐτὰ δια τῆς ὀσφρήσεως, πρὸς πλειοτέραν ἐξάσκησιν τῆς ὀποίας, ἐκλέγονται ἐπὶ τούτοις εὐὼδη και δυσὼδη ἀντικείμενα ὅτε δὲ διάφορα εἶδη καρπῶν και ἄλλων τροφίμων, γλυκῶν, ἀλμυρῶν, πικρῶν, ὀξέων, ἅτινα ἀνευρίσκουσι δια τῆς γεύσεως. Εἶτα παρέχονται αὐτοῖς ποικίλα ὑφάσματα και ἄλλα ἀντικείμενα διαφόρων ὑλῶν μαλακῶν, σκληρῶν, τραχέων, λείων, π. κ. νῶν, ἀραιῶν, λεπτῶν, χονδρῶν, και σχήματα παντοειδῆ, ἅτινα ἅπαντα πρέπει να διακρίνωσι τὰ παιδία δια τῆς αἴθης. Εἶτα προσκρούονται ἐνώπιόν των διάφορα πάλιν ἀντικείμενα, ἅτινα πρέπει να διακρίνωσι εκ τοῦ ἤχου των δια τῆς ἀκοῆς, ἢ ὀμιλοῦσι πρὸς αὐτὰ ἀλληλοδιαδόχως τὰ λοιπά παιδία, ἅτινα πρέπει δια μόνης τῆς φωνῆς ν' ἀναγνωρίσωσι κτλ. Τέλος λυομένου τοῦ ἐπιδέσμου των ὀφθαλμῶν των γίνεται ἀσκήσις τῆς ὀράσεως δια τῆς παραθέσεως χρωμάτων ποικίλων και ἀναμίκτων, ταινιῶν, ὑφασμάτων, ἀνθέων ἢ καρπῶν, ἢ παρατίθενται αὐτοῖς διάφορα ἀντικείμενα ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν τοῦ σχήματος ἢ και εν γένει τὴν διάγνωσιν και ἀναγνώρισιν τοῦ εἴδους αὐτῶν, οἷον διάφορα εἶδη ὀρυκτῶν, μετάλλων, λίθων, φυτῶν, δημητριακῶν καρπῶν, ἢ και ποικίλα εἶδη ριζῶν, μίσχων, φύλλων, σπόρων, ἐντόμων κτλ. Ἄλλοτε δὲ φέρονται ἐνώπιον των ὀφθαλμῶν των παιδίων διάφορα κατὰ τὸ μέγεθος ἀντικείμενα και ἀσκεῖται ἡ ὀρασις αὐτῶν εις τὸ να διακρίνωσιν αὐτὰ εκ τοῦ πλησιεστέρου σημείου και τοῦ βαθμηδὸν ἀπωτέρου και ἀπωτάτου. Ἐννοεῖται ὅτι πάντα τὰ παίγνια ταῦτα ὑποβοηθοῦσιν ἄριστα τὰς ἀσκήσεις τῆς πραγματογνωσίας, καθ' ὃ ἀσκοῦνται τὰ παιδία εις τὴν μετὰ χαρᾶς και τέρψεως ἀνεύρεσιν και διάκρισιν των ποικίλων ἰδιοτήτων των σωμάτων.

ε.) Τέλος εις ποικίλα παίγνια ἐνούonta πολλακίς δύο ἢ πλείονα εἶδη εκ των ἄνω ἀναφερθέντων, ἢ και προσθέτοντα ἄλλας διανοητικώτερας ἐπι-ἀσκήσεις, ὡς τὴν ἀνεύρεσιν κεκρυμμένων ἀντικειμένων δια τῆς ἀσθενεστέρως ἢ ἰσχυροτέρως κρούσεως μουσικοῦ τινος ὀργάνου, ἢ δια των ἀπαντήσεων εις ὀρισμένας ἐρωτήσεις ἢ και ὄλως ἀφρημένως (δια μεγάλη-τέραν ἡλικίαν), τὴν ἀνεύρεσιν λέξεων, ὀνομάτων, ἱστορικῶν γεγονότων κτλ. δι' ὀρισμένων ἐρωτήσεων, ἢ και τὴν λύσιν αἰνιγμάτων κτλ. δια τῆς ἐπιτυχῶς παραστάσεως αὐτῶν. Εἰς ταῦτα ἀνήκουσι δια μικρότερα παιδία ἢ εκ τοῦ προχείρου παραστάσις ὀλοκλήρων παραμυθίων ἢ διηγημάτων,

ἡ ἀπομίμησις διαφόρων ἐπαγγελμαμάτων, ἐργασιῶν κτλ. ἐκ τῶν τοῦ βίου τῶν μεγάλων, οἷον τῶν μητέρων, ἃς τὰ κοράσια μιμοῦνται περιποιούμενα τὰς κούκλας των, τῶν μαγείρων, τῶν στρατιωτῶν, τῶν διδασκάλων, τοῦ σχολείου καὶ ἄλλων πολλῶν. Βεβαίως ὅμως καὶ τῶν παιγνίων τούτων ἡ ὠφέλεια ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς καταλλήλου καὶ ἐλευθέρας ἐπινοήσεως καὶ συνθέσεως καὶ ἐκ τῆς ζωηρᾶς καὶ ἐπιτυχοῦς τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν. Διότι καὶ εἰς τὸ κάλλιστον παίγνιον δύναται νὰ ἐπέλθῃ μηχανισμὸς καὶ τυπικότης, ἐὰν τοῦτο ἀσκόπως καὶ μηχανικῶς ἢ καὶ κατὰ κόρον ἐπαναληφθῇ.

Ὡς ἤδη ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἀνωτέρω παιγνίων ἐρέθη, τὰ πλεῖστα τούτων συνοδεύονται ὑπὸ χαριστάτων ἄσμάτων, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας αἱ πρῶται θωπεύσεις καὶ τὰ παίγνια τῆς μητρὸς καὶ μετέπειτα ἅπαντα τὰ παίγνια τῆς σφαίρας καὶ τοῦ κύβου, συνοδεύονται ὑπὸ καταλλήλων διὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἄσμάτων. Τοῦτο εἶναι συμφωνότατον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ παιδός, διότι ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ὀρχηστικὴ εἶναι αἱ πρῶται τέχναι πρὸς ἃς ῥέπει ἀρχῆθεν ὁ παῖς, τείνων νὰ ἐκδηλώσῃ δι' αὐτῶν τὴν χαρὰν του, ὡς καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἀναπτύξει τῶν τεχνῶν, οἱ ἀρχέγονοι ἄνθρωποι πρῶτον προέβησαν εἰς ἐκδήλωσιν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς θλίψεως των διὰ τῆς ὀρχήσεως καὶ τῆς μουσικῆς.

Ἐὰν λοιπὸν τὴν φυσικὴν ταύτην τάσιν τοῦ παιδὸς ὑποθάψωμεν καὶ ὑποβοηθήσωμεν διὰ τῶν ἄνω περιγραφέντων ρυθμικῶν παιγνίων καὶ δι' ἄσμάτων ἐχόντων μελωδίας εὐκόλους, ἀπλᾶς, ἄνευ ὑψηλῶν τόνων καὶ ποικίλων, δηλαδὴ ἐκτεινομένων εἰς τὴν κλίμακα τῆς παιδικῆς φωνῆς, συνοδευομένων δὲ ὑπὸ λέξεων, δηλαδὴ ποιήσεων ἀπλῶν ἐπίσης καὶ περιστροφόμενων μετὰ χάριτος καὶ ἀφελείας εἰς πάντα τὰ ἀφορῶντα αὐτὸν μόνον τὸν περιβάλλοντα τὸν παῖδα μικρὸν κόσμον, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναμίξεως λέξεων, ἐκφράσεων ἢ καὶ αἰσθημάτων ξένων αὐτῷ ἢ καὶ ἀκατάληπτων εἰς τὴν νεαράν του ἀντίληψιν τότε, ἀλλὰ τότε μόνον, καὶ διὰ τὴν μουσικὴν καὶ διὰ τὴν ποίησιν θέλομεν κατορθώσει, ὅτι καὶ διὰ τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν πλαστικὴν. Θέλομεν δηλαδὴ εἰσάξει αὐτὸν πρωίμως εἰς τὰ μυστήρια τῶν τεχνῶν τούτων, θέλωμεν ἐξεγείρει βαθμηδὸν καὶ καλλιεργήσει τὴν ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσαν πρὸς αὐτὰς κλίσιν, ὅσον ἐλαχίστη καὶ ἂν εἶναι αὕτη, ἢ θέλομεν ὠθήσει αὐτὸν πρὸς τὴν ἀληθῆ αὐτῶν περιθάλψιν ἐὰν ἐνυπάρχῃ αὐτῷ τὸ ἀληθές τάλαντον.

Οὕτω λοιπὸν καὶ ἡ ὠδικὴ καὶ αἱ συνοδεύουσαι αὐτὴν ποιήσεις, παρακολουθοῦσαι τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός, βαθμηδὸν μόνον πρέπει νὰ εὐρύνωσι τὴν τε κλίμακα τῶν τόνων καὶ τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν αὐτῶν. Πρὸς δὲ τὰ τῆς πρώτης ἡλικίας ἄσματα καὶ ποιήματα πρέπει νὰ ᾄσῃ γαλήνια, ἀφελῆ, εὐθυμα, ἄνευ πολλῆς ζωηρότητος κατ' ἀρχάς,

καὶ βαθμηδὸν μόνον ζωηρότερα, ἀλλ' ἄνευ ἐμπαθείας· οὐδέποτε δὲ μελαγχολικὰ ἢ ρεμβώδη καὶ θλιβερά.

Κατ' ὀλίγον δὲ καὶ μετὰ ζήσεως νὰ ἐξεγείρωσι πάντα τὰ ἐν τῇ μικρᾷ καρδίᾳ ὑπάρχοντα στοργικὰ αἰσθήματα, πρὸς τοὺς γονεῖς, πρὸς τὴν φύσιν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀγαπητὰ εἰς τοὺς παῖδας, πρὸς πάσας τὰς ἀρετὰς ἐν γένει, καὶ τέλος πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν, ὡς πρὸς τὸν ἀγαθώτατον καὶ φιλοστοργότατον πατέρα, παρ' οὗ τὰ πάντα ἔχουσι καὶ τὰ πάντα πρέπει νὰ προσδοκῶσι.

Οὕτω μόνον, ὑποβοηθούσης καὶ τῆς ἀγάπης τῆς φύσεως διὰ τῆς ἐρεύνης καὶ περιθάλψεως αὐτῆς, δύναται νὰ κατασταθῇ καταληπτὴ καὶ ἀγαπητὴ εἰς τοὺς παῖδας καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐξεγερθῇ πρωϊαίτατα ἐν ταῖς νεαραῖς αὐτῶν καρδίαις ὁ ἀληθὴς σεβασμὸς πρὸς τὰ θεῖα. Διὰ μόνου τοῦ μέσου τούτου δυνάμεθα ἐν τῷ χρόνῳ νὰ ἐξεγείρωμεν ἀληθῶς καὶ ἀσφαλῶς τὸ ἐνδόμυχον θρησκευτικὸν αἶσθημα, ἄνευ τοῦ ὁποίου μάτην ζητούμεν νὰ παρασκευάσωμεν τὴν μετέπειτα ἀληθῆ καὶ ἐνεργὸν σχέσιν μετὰ τοῦ πλάσματος καὶ τοῦ πλάστου. Ἄλλως καὶ τὰ ὕψιστα καὶ ἱερώτατα αἰσθήματα μένουσι νεκρά, ὅταν περιβάλλονται ἀρχῆθεν διὰ μηχανισμοῦ καὶ τυπικότητος, ὅπερ πάντοτε συμβαίνει ὅταν τὰ παιδιά, ἀπαγγέλλωσι τυπικῶς, ὅ,τι δὲν ἐννοοῦσιν ἢ, ὅπερ εἶναι λυπηρότερον ἀκόμη, ἀναπτύσσεται πρωϊαίτατα ἐν τῇ μικρᾷ αὐτῶν διανοίᾳ ἢ πρὸς τὰ θεῖα ἀδιαφορία, καθ' ὅσον τὰ ἀρχῆθεν ἀκατάληπτα αὐτοῖς δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ κινήσωσιν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὰς χορδὰς τοῦ θρησκευτικοῦ αὐτῶν αἰσθήματος, δυστυχῶς δὲ σὺν αὐτῷ οὐδὲ τὰς τῶν λοιπῶν ἀγαθοποιῶν αἰσθημάτων! Τί δὲ συμβαίνει, ὅταν παιδίον τετραεπές, ἢ καὶ πενταεπές διδάσκηται, μηχανικῶς ὅλως καὶ ὡς ἀληθὴς ψιττακός, ποιήματα κακῆζηλα καὶ παραβαίνοντα πάντας τοὺς ἀναφερθέντας παιδαγωγικοὺς ὄρους· ἀναβιδάζεται δέ, ἐκτάκτως κεκοσμημένον, ἐπὶ τραπέζης, ὅπως ἐκεῖθεν ἀπαγγείλῃ, ἢ μᾶλλον κραυγᾶς, μὲ τόνον καὶ ἔκφρασιν ὅλως παρὰ τὴν φύσιν καὶ παρὰ πάντα κανόνα τέχνης καὶ καλαισθησίας, ἐνώπιον πολυαριθμοῦ ἀκροατηρίου, ὅτι ἡ κούκλά του ἀπέθαγε καὶ πρόκειται νὰ τὴν θάψῃ καὶ ὅτι ἐκ τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀπελπισίας τὸ ἔπλασαν τὰ νεῦρά του!! ἢ ὅπερ ἔτι χειρότερον, ὅταν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκφωνήσῃ δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, διδασκόμεον νὰ προσποιηθῇ εὐλάβειαν, ἣν οὐδέποτε ἠσθάνθη καὶ ἔτι ὀλιγώτερον θὰ αἰσθανθῇ ποτε, ἐν ᾧ πράγματι, ἐν ἀγνοίᾳ ἴσως καὶ τῶν διδασκάντων αὐτό, ἐδιδάχθη νὰ ἐμπαίξῃ τὸ θεῖον, θεατρίζον αὐτό, οὕτω, χάριν στιγματίας καὶ ἐπιβλαβεστάτης αὐτῷ ἐπιδείξεως!

Ἡ παροῦσα ἐπιθεώρησις τῶν κατὰ τὸ Φροεβολικὸν σύστημα μέσων τῆς ἀγωγῆς ἤθελεν ἐπεκταθῆ πέραν τοῦ πρέποντος ἐὰν μετὰ τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τῶν παιγνίων, τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν τεχνῶν ἐν γένει ἐκτεθέντων, διεπεξήρχετο καὶ τὰ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Φροεβολικανοῦ συστήματος ἐπὶ τῶν λοιπῶν κλάδων τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Ἀλλὰ συνοψίζοντες γενικώτατά τινα μόνον περὶ αὐτῶν λέγομεν, ὅτι καὶ κατὰ ταύτας πρὸ πάντων πρέπει νὰ σπουδάζωμεν τὴν φύσιν τοῦ παιδὸς καὶ νὰ παρακολουθῶμεν, ὑποβοηθοῦντες, τὴν βαθμιαίαν ἐξέγερσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας αὐτοῦ. Οὕτω λοιπὸν ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ πρέπει παντελῶς νὰ παραλείπωμεν οὐ μόνον τὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διδασκαλίαν ἐν γένει. Τὸ παίγνιον εἶναι τὸ προσφιλέσ στοιχεῖον τοῦ παιδός· ἄς δώσωμεν λοιπὸν εἰς αὐτὸ παίγνια, δι' ὧν νὰ δέχεται τὰς πρώτας ἐντυπώσεις ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἐμπράκτως, διὰ τῆς ὀησαυρίσεως πείρας πολυειδοῦς καὶ πλουσίας. Αἱ ἐντυπώσεις δ' αὐταί, ἡ πείρα τῶν περιβαλλόντων αὐτὸ ἀντικειμένων, παρέχουσιν εἰς αὐτὸ τὰς πρώτας ἐπόψεις, δι' ὧν καταρτίζει τὰς πρώτας ἐννοίας τῶν ἀντικειμένων τούτων. Διὰ τῆς πρώτης ταύτης ἐπιδράσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἐπὶ τὴν μικράν, βαθμηδὸν μόνον ἀφυπνιζομένην διάνοιαν αὐτοῦ, ἐξεγείρεται κατ' ὀλίγον καὶ αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸν ἐνδιαφέρον, κατ' ἀρχὰς ὡς περιέργεια, εἶτα δ' ὡς ἀληθῆς φιλομάθεια καὶ ὄρεξις τοῦ εἰδέναι. Τότε διὰ τῆς προαιρετικῆς προσοχῆς καὶ παρατηρήσεως πολλαπλασιάζει ὁ ἴδιος τὰς ἐντυπώσεις ταύτας, διὰ δὲ τῶν ἐν τῷ χρόνῳ ἐξεγειρομένων λοιπῶν διανοητικῶν ἐνεργειῶν του, τῆς συγκρίσεως, τῆς συσχέσεως, τῆς ἀναπολήσεως, τῆς ἀφαιρέσεως, τῆς εἰδοποιήσεως καὶ μάλιστα δι' αὐτῆς τῆς φαντασίας, ἐμψυχώνει τὰς ἐπόψεις του καὶ πολλαχῶς διασαφηνίζει καὶ πλουτίζει τὰς ἐννοίας, καὶ κατὰ συνέπειαν τὰς ἐκ τούτων ιδέας καὶ γνώσεις αὐτοῦ. Ὅσον περισσότερας λοιπὸν ἐντυπώσεις παρέχομεν εἰς τὸν παῖδα διὰ τῶν πολυειδεστάτων παιγνίων του, φροντίζοντες πάντοτε αἱ ἐντυπώσεις αὐταὶ νὰ μὴ ὦσιν ἀκανόνιστοι καὶ τυχαῖαι, ἀλλὰ νὰ περιστρέφονται εἰς ὀρισμένον κύκλον γνώσεων, σύμφωνον πάλιν πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός, ἐκτεινόμενον δὲ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, συμφώνως πρὸς τὴν αὐτοχρόνως ἐκτεινομένην καὶ ἀναπτυσσομένην διάνοιαν αὐτοῦ τοσοῦτον ἀσφαλεστέραν καὶ θετικωτέραν παρασκευάζομεν τὴν μετέπειτα πρῶτον καὶ ἐναρμόνιον ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Ὅπως οἱ πολλαχοῦ ταξιδιεύοντες καὶ πολλῶν πραγμάτων πείραν λαμβάνοντες, γίνονται ἐμπειρότεροι καὶ εὐφύεστεροι, καίτοι πολλάκις ἀμαθεῖς ὄντες, τῶν οὐδέποτε ἐκ τοῦ τόπου των ἐξεληθόντων, οὕτω καὶ ὁ παῖς, ὅστις ἐκ μικρᾶς ἡλικίας παρηκολούθησε, παίζων, τὸν βίον τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων καὶ ἀπέκτησε, παίζων πάλιν, τὴν ἔξιν τοῦ νὰ διακρίνῃ ὅλα τὰ σχήματα καὶ τὰς ιδιότητας τῶν σωμάτων, τοῦ ν' ἀντιλαμβάνηται διὰ τῶν διαφορωτάτων ἀκφορῶν τῶν τε ἀριθ-

μῶν, τῶν μεγεθῶν καὶ τῶν ἀποστάσεων, τοῦ νὰ ἐξηγῆ ἀλληλοδιαδόχως καὶ νὰ σχετίζῃ τὰ ποικιλότατα φαινόμενα τῆς φύσεως, ὅστις, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἠγάπησε τὴν φύσιν καὶ ὑπὸ τῆς ἀγάπης ταύτης πρωϊαίτατα θερμανθεὶς, ἀπέκτησε τὸν ἀληθῆ πόθον τῆς μαθήσεως· ὁ παῖς οὗτος βεβαίως θέλει εἶσθαι καταλληλότερον προπαρασκευασμένος πρὸς τὴν ἐν καιρῷ τῷ πρέποντι (10—12 ἐτῶν) προσθήκην τῶν θεωρητικωτέρων γνώσεων, ἢ ἄλλος παῖς, ὅστις ἀρχῆθεν, ἀντὶ νὰ δεχθῆ ἐντυπώσεις καὶ ἐμπειρικὰς ἐπόψεις, εἰσῆχθη ἀμέσως εἰς τὴν ξηρὰν διδασκαλίαν τῶν τυπικῶν γραμμάτων, τῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκστηθίσεων. Ὁ τελευταῖος οὗτος ταχέως ἀποκάμνων, οὐδέποτε θέλει διακρίνει τι ἐν τῇ θαυμασίᾳ καὶ μεγάλῃ βίβλῳ τῆς φύσεως, ἢ τοῦ ψυχικοῦ βίου· ἐν ᾧ διὰ τὸν πρῶτον, οὐ μόνον οὐδὲν μένει τοῦ λοιποῦ ἄγνωστον, ἐν τε τῷ ὕλικῳ καὶ τῷ ἠθικῳ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ πηγὴ ἀπαύστως νέων τέρψεων καθίσταται ἡ τακτοποίησις καὶ κατάταξις τῶν γνωστῶν αὐτῷ, ἢ ἐξαγωγή τῶν εἰς ταῦτα ἀναγομένων κανόνων καὶ συμπέρασματων καὶ ἐν γένει ἢ ἐπὶ τὸ θεωρητικώτερον ἀνακεφαλαίωσις καὶ γενίκευσις αὐτῶν. Ἴδου λοιπὸν τὸ μέσον δι' οὗ διδάσκαλος, οὐχὶ κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε σημασίαν, ἀλλὰ παιδαγωγὸς εὐφύης καὶ ἐμπειρὸς, ἄνευ πολλῶν βιβλίων καὶ τυπικῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ἐν περιπάτοις καὶ ἐκδρομαῖς καὶ δι' ἐπισκέψεων μουσειῶν, ἐργοστασιῶν καὶ ἄλλων τοιούτων, δύναται νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια τῆς τελειοτάτης τῶν ἐκπαιδεύσεων, ἧς ἡ περαιτέρω τελειοποίησις κατ' ἀνάγκην θέλει φέροι ριζικὴν μεταβολὴν εἰς ὀλοκληρὸν τὸ σύστημα τῆς μέχρι τοῦδε διδασκαλίας.

Ἡ δ' ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀγωγῇ ἐν γένει μεταρρυθμισίς αὕτη δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἐπέλθῃ, διότι ὁ σημεῖραι καταφανέστερα καθίστανται τὰ πλεονεκτήματα καὶ εὐεργετικώτερα τ' ἀποτελέσματα τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς. Ἀδύνατον δὲ μετ' ὀλίγον θὰ εἶναι νὰ ὑποβάλωμεν τοὺς, ἔστω καὶ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἡλικίαν μόνον, κατὰ τὰ ἄνω ρηθέντα παρασκευασμένους παῖδας εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς κατὰ τὰ παλαιὰ συστήματα ἀγωγῆς· νὰ τὸν εἰσάξωμεν, φερ' εἰπεῖν, εἰς τὴν τυπικὴν ἐκστήθισιν ἀκαταλήπτων κανόνων, εἰς τὴν ἄσκοπον γραφὴν καὶ ἀντιγραφὴν παλαιῶν, μεσαιῶν καὶ καθαρῶν ἐξηγήσεων μὴπω καταληπτῶν κειμένων καὶ εἰς τὴν ἄνευ ἐφαρμογῆς ἀνωφελῆ ὅπως χρονοτριβὴν τῆς ξηρᾶς τεχνολογίας, συντάξεως καὶ ἀναλύσεως τῶν λόγων σπουδαιοτάτων πολλάκις συγγραφέων, δι' ὧν δυστυχῶς τὰ παιδιά μας, ἐπὶ ὀκτῶ ὅλα ἔτη κατατρίβουσι δώδεκα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολυτίμους ὥρας καθ' ἑβδομάδα, χωρὶς ν' ἀποκτήσωσι τὴν εἰς τὴν ὅλην ἀνάπτυξιν αὐτῶν ἀφρευκτον ἀληθῆ γνῶσιν τῆς πλουσίας ἡμῶν γλώσσης, χωρὶς ν' ἀποκτήσωσι τὴν ταύτης ἀχώριστον ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, καὶ τὸ πάντων χεῖριστον, χωρὶς ποτε νὰ ἐμπνευσθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς θαυμασίαις ἔργοις τούτων ἐμπεριχομένων θεῶν αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων! Ἄλλ' ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι

θέλωμεν ἐπιζήσει τὴν μεταρρύθμισιν ταύτην, ἥς ἡ ἀναβολὴ εἶναι ἐπιβλαβειστάτη διὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Ἐς θεωρήσωμεν δὲ μάλιστα ταύτην ἀρξάμενην ἤδη διὰ τῆς πρὸς βελτίωσιν τῆς κατωτέρας ἐκπαιδύσεως βαθμηδὸν εἰσαγομένης γερμανικῆς καλουμένης μεθόδου, καθ' ὅσον αὕτη κατὰ τὰ πλεῖστα βασιζέται ἐπὶ τῶν φροβελιανῶν ἀρχῶν.

Αἱ ἀρχαὶ αὗται περιέχουσιν αἰωνίους καὶ παγκοσμίους ἀληθείας, δι' ὃ καὶ διεδόθησαν τάχιστα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τοῦ Φροέβελ καὶ πολλοῦ, εἰ καὶ τὸ ὅλον σύστημά του βραδύτερον μόνον εἰσάγεται, ὅπως πάντοτε συμβαίνει κατὰ τὴν διάδοσιν νέων ἰδεῶν.

Ἄλλ' ὅπου εὐφυῆς νοῦς ἀντελήφθη μιᾶς ἢ πλείονων τῶν ἀρχῶν τούτων καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὸ βαθύτερον πνεῦμα αὐτῶν, ἀπλήστως παρεδέχθη καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ πληρεστάτης ἐπιτυχίας ἐφήρμοσεν αὐτάς. Ὅθεν ἐν τῇ Δύσει συμπληροῦται ἤδη βαθμηδὸν καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ θετικῶς, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐπὶ πάσας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδύσεως κατὰ τὰς ὑποδείξεις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Φροέβελ, ὅστις ἐπέζητει μὲν ἐκπαλαί τὴν ἐφαρμογὴν ταύτην, δὲν ἐπέζησεν ὅμως ἵνα ἴδῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ συμπεπληρωμένον. Ἀφήκεν ὅμως κληρονόμον τοῦ ὑπὲρ τούτων ζήλου αὐτοῦ τὴν μετ' ἀξιοθαυμάστου διὰ τὴν προβεβηκυῖαν αὐτῆς ἡλικίαν ζήσεως καὶ αὐταπαρνήσεως ἐργαζομένην καὶ ἀόκνως μοχθοῦσαν Βαρώνην Β. v. Marenholtz Bülow, τὴν ἔξοχον αὐτοῦ μαθήτριαν, ἥτις, ὡς πρόεδρος τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐν Δρέσδῃ τῆς Γερμανίας ἰδρυέντος φροβελιανοῦ Συλλόγου, διὰ τε τῆς μορφώσεως φροβελιανῶν νηπιαγωγῶν καὶ παιδαγωγῶν, ὅσον καὶ διὰ τῶν σοφωτάτων συγγραμμάτων αὐτῆς, συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ φροβελιανοῦ συστήματος καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν, τὴν Αὐστροίαν, τὰς Κάτω Χώρας, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν.

Εἴθε δὲ μετ' ὀλίγον νὰ δυνηθῶμεν νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ἐν τῷ πολιτισμῷ καὶ τῇ προόδῳ προεξεχουσῶν τούτων χωρῶν καὶ τὸ τῆς φιλτάτης ἡμῶν πατρίδος! διότι καὶ πάλιν εἰς τὴν τελεσφόρον διδασχὴν καὶ προθυμοτάτην ἀρωγὴν ἐκείνης θὰ ὑφείληται καὶ ἡ παρ' ἡμῖν διάδοσις τῶν φροβελιανῶν ἀρχῶν.

Τελειοποιήσις λοιπὸν ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως διὰ τῆς ἐναρμονίου τελειοποιήσεως ὅλων τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν αὐτῆς δυναμειῶν, πρὸς ἐξέγερσιν τοῦ ἠθικοῦ ἐν αὐτῇ ὄντος, χάριν αὐτῆς τῆς ἀληθείας, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, τοῦτο ἔστω τὸ μόνον μέλημα καὶ τέρμα πάσης ἐνεργείας ὅλων τῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὰ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδῶν καταγινομένων. Τοῦτο ἀριστα κατορθοῦται, ἐὰν ὀλοψύχως μιμηθῶμεν τὸν Φροέβελ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ῥητοῦ αὐτοῦ,

«Ζήσωμεν ὑπὲρ τῶν παιδῶν ἡμῶν!»

Δι. Λασκαρίδου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΛΙΒΟΡΝΩ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ (1805 — 1837)

Ὅπου οἱ Ἕλληνες εἴτε χάριν ἐμπορίου ἢ καὶ φυγαδεύομενοι μετόικησαν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ἐφρόντιζον περὶ δύο τινῶν, περὶ ναοῦ πρὸς ἐκκλησιαστικὴν καὶ περὶ σχολῆς πρὸς ἐκπαιδεύσιν τῶν ἑαυτῶν τέκνων· τοῦτο συνέβη καὶ τοῖς ἐν Λιβόρνῳ μετοικήσασιν καὶ ὀριστικῶς ἀποκατασταῖσιν ἀπὸ τοῦ 1760 διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ναοῦ εἰς μνήμην τῆς Ἁγίας Τριάδος. Μόνον ὅμως κατὰ τῷ 1802 συνησθάνθησαν τὴν ἀνάγκην ἰδρύσεως σχολῆς, προσκαλέσαντες διὰ τῆς κάτωθι ἐπιστολῆς Νεόφυτον τινα ἐν Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας καὶ Νεαπόλει προσδιατρίβοντα,¹ ὃς ὅμως ἐδήλωσε προηγουμένως τὴν ἑαυτοῦ ἔφεσιν πρὸς Σεραφεῖμ τὸν ἕτερον τῶν ἐφημερίων τῆς κοινότητος, ἵνα ὡς ἐφημέριος καὶ αὐτὸς ὑπηρετήσῃ τοὺς μετοίκους. Ἐγράψαν δ' αὐτῷ οἱ μέτοικοι τάδε:

«Πρὸς τὸν ἐν Μεσσήνῃ ἱερομόναχον κὺρ πάτερ Νεόφυτον

Λιβόρνον, τῇ 26 Ἰανουαρίου παλ. 1803.

Ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐδῶ γένος μας εὔρεν εὐλογον διὰ νὰ φέρῃ ἓνα τρίτον ἐφημέριον διὰ τὴν ἐκκλησίαν μας, καὶ ἐνταυτῷ ἱκανὸν τοῦ νὰ κάμνῃ τὸν διδάσκαλον, πρὸ πολλοῦ ἐρευνῶν καὶ διαλογιζόμενον ἔκριεν ἄξιον καὶ προτίμησε διὰ τοιοῦτον ἐπάγγελμα τὴν πανοσιότητά της· διὰ τοῦτο ὡς ἐπιτροπεύοντες ἡμεῖς καὶ ὁμογνώμως τοῖς ἀδελφοῖς, τῇ δημοποιοῦμεν τὴν αὐτὴν κλῆσιν τοῦ γένους μας σὺν ταῖς ἐπακολουθούσαις συνθήκαις, δηλ. ὁ μισθὸς της ὡς ἐφημέριος θέλει εἶναι μόνον φλωρία ἕξ τὸν καθέκαστον μῆνα, χωρὶς ὅμως νὰ μετέχῃ ἀπὸ τὰ τυχερὰ τῶν δίσκων (οἱ ὅποιοι δι-

¹ Τῆς κοινότητος ἀπόκεινται δύο ἐπιστολαὶ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ αὐτῆς πρὸς Νεόφυτον ἐν Νεαπόλει (Ἰούνιος 1802) καὶ Μεσσήνῃ (Ἀπρίλιος 1802) διατρίβοντα, δεχομένης αὐτὸν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἔφεσιν ὡς ἐφημέριον· αἱ διαπραγματεύσεις ὅμως αὐτοῦ μετὰ τῆς κοινότητος διήρκεσαν μακρότερον, διότι κατὰ τὴν ἀνωτέρω παρατεθεισάν ἐπιστολὴν (Ἰανουάριος 1803) προσκαλεῖται ὁ Νεόφυτος ὡς διδάσκαλος καὶ ὡς ἐφημέριος· ὁ Νεόφυτος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ (Φεβρουάριος 1803) μετὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ δυσκόλου ἵνα διδάσχη τὰ ἑλληνικὰ ἀντὶ τῶν κοινῶν. Ἐτεροι δὲ τρεῖς ἐπιστολαὶ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εὔρηται πρὸς αὐτὸν τῆς κοινότητος, καὶ ἕτεροι τρεῖς αὐτοῦ πρὸς τὴν κοινότητα ἀφορῶσαι τὴν μισθοδοσίαν αὐτοῦ (Ἀπρίλιος 1803). Ἦν δὲ νομίζω ὁ ἕστερον ἐν τῇ σχολῇ διδάξας Νεόφυτος Κυριακίδης.

σκοι ἀκαρτεροῦν εἰς τοὺς ἄλλους δύο ἐφημερίους) καὶ ἕτερα ἕξ φλωρία τὸν καθέκαστον μῆνα θέλει τῆς δώσουσι διὰ τὴν διδασκῆ ὅσα πτωχὰ παιδία ἤθελε εὐρεθῶσι ἐδῶ ἀπὸ τοῦ γένους μας, ὅπου δὲν ἤμποροῦν νὰ ἔχουσι τὸν τρόπον (ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅμως ὀλιγώτατα καὶ σπάνια εὐρίσκονται), ὡσαύτως δὲ τὰ ἐξοδα τοῦ ταξιδίου τῆς καὶ τὸ κελλί ἐλεύθερον εἰς τὰ σπῖτια τῆς ἐκκλησίας ὑπ' ἐξουσίας τῆς. Ἄς κάμη λοιπὸν παρακαλοῦμεν τοὺς ἀναγκαίους τῆς στοχασμοὺς καὶ ἅς μᾶς φανερώσῃ εἰς ἀπόκρισιν τὴν ἀπόφασίν τῆς. Σιμὰ εἰς τὰ πτωχὰ παιδία ὅπου ἤμποροῦσι νὰ εὐρεθῶν εἰς τὸ γένος μας, εὐρίσκονται καὶ ἀρκετὰ ἔχοντα τὴν κατάστασιν ποῖον ὀλιγώτερον ποῖον περισσότερον, καὶ αὐτὰ θέλει πληρῶνουν ἀπὸ τὸ ἐδικό τους ξεχωριστὰ διὰ τὴν διδασκῶνται.

«Κατὰ τὸ παρὸν τὸ γένος μας ἀγνοεῖ ἂν θέλῃ ἀπολαύσῃ ἕνα ἐφημερίον καὶ ἐν ταύτῳ διδάσκαλον, ὅπου τόσον ἀγαπᾷ καὶ σέβεται. Πλὴν ἡ πανοσιότητά τῆς ἤμπορεῖ νὰ εἶναι βεβαία εἰς τὸ νὰ εὖρη εὐγνώμων, πλουσιόδωρον καὶ εὐπειθές.

«Ἀνυπομόνως προσμένοντες ἐπιστολήν τῆς, κηρυττόμεθα διὰ παντός.

Ἄλέξανδρος Πατριός.¹

Στέφανος Μπρέτζης.

Νικόλαος Σγούρου.

Κωνσταντῖνος Παράσχη.²

Ὁ Νεόφυτος οὔτε ὡς ἐφημέριος, οὔτε ὡς διδάσκαλος ὑπηρέτησε τὴν κοινότητα, ἄγνωστον διατί, εἰ καὶ ἡ κοινότης καὶ ὁ Νεόφυτος ἐσυμφώνησαν περὶ τούτου. Ἦν δ' ὁ Νεόφυτος νομίζω ὁ ὕστερον ἐν τῇ σχολῇ διδάξας (1818 — 19) Νεόφυτος Κυριακίδης.

Αὕτη δ' ἔστιν ἡ πρώτη περὶ ἐγκαθιδρύσεως τῆς σχολῆς ἀπόπειρα τῶν μετοίκων κατὰ δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος θετικώτερον τι ἐγένετο διότι προσεκάλεσαν Θεοδόσιον τινὰ³ διδάσκαλον, ἄγνωστον πόθεν καὶ ὑπὸ ποίας συμφωνίας, ὡς διδάσκαλον τῆς κοινότητος, ὃς καὶ ἀφίκετο εἰς Λιβόρνον· δὲν ἐγένετο ὅμως δεκτός, διχογνωμησάντων τῶν μετοίκων, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἐξῆς ἀναφορᾶς τριάκοντα τούτων πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ γένους, προτρέποντας αὐτοὺς ἵνα κρατήσωσι τὸν διδάσκαλον Θεοδόσιον «... μὲ ἐκείνας τὰς συμφωνίας καὶ τρόπους ὅπου στοχασθῆτε ἀρμοδιωτέρας καὶ ὠφε-

¹ Οὗτος ἀνεμίχθη εἰς τὴν περὶ γλώσσης φιλολογικὴν διένεξιν Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ Παναγ. Κοδρικᾶ.

² Ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς ἐν Λιβόρνω Ἑλληνικῆς κοινότητος.

³ Ὁ William Martin Leake : Researches in Greece. London 1814· p. 80, μνημονεύει Θεοδόσιον τινὰ Μυτιληναῖον γράψαντα «Στοιχεῖα Ναυτικῆς» Λιβόρνος 1807· ἰδὲ καὶ Παρανίκα : Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλλ. ἔθν. κατ. γραμ. Κωνσταντ. 1867 σελ. 173.

λιμωτέρας διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ διδασκάλου, καὶ ἐπίδοσιν τῶν μελλόντων σπουδάζειν.»

«Τιμώτατοι ἐπιτροποι.

Λιβόρνω, τῆ 26 Ἀπριλίου 1804 ε. π.

«Σᾶς εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐφθασεν ἐδῶ ὁ κύρ Θεοδόσιος, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης Ἰταλικῆς τε καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν, χρήσιμος διὰ τὴν κάμη τὸν διδάσκαλον διὰ τοὺς τοῦ γένους μας νέους καὶ παιδία.

Σᾶς ἐνθυμίζωμε πρὸς τούτους ὅτι ἡ παρελθούσα ἐπιτροπεία μὲ τὴν γνώμην καὶ θέλησιν τῶν περισσοτέρων, ἔγραψε καὶ ἐπροσκάλεσεν αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον διὰ διδάσκαλον τὴν ἀπόφασιν ὁμόγνωμον αὐτῆς καὶ τῶν τότε παρρησιαζόντων τὸ γένος, δὲν ἤμπορεῖτε νὰ τὴν ῥίξῃτε νομίμως· ἢ μετὰ ταῦτα ὁποιαδήποτε γνώμη σας ἐν συνάξει, οὔσα παράφωρος καὶ παράκαιρος δὲν δύναται νὰ ἀναιρέσῃ τὴν πρώτην, εἰμὴ διὰ μόνην τὴν ἔλλειψιν τοῦ ὑποκειμένου· αὕτη δὲν ἠκολούθησε, καὶ λοιπὸν, ἀγκαλὰ καὶ τινες τῶν ὁμογενῶν μας ἤμποροῦν διὰ τὸν ἑαυτὸν τους νὰ βρασταῶν αὐτὸν τὸν διδάσκαλον διὰ μόνον τὰ παιδία τους καὶ ἀνθρώπους τους, πλὴν σεβόμενοι τὸ γένος, καὶ ἐπιθυμοῦντες τὴν ὠφέλειάν του γενικὴν, καὶ μισοῦντες τὰς φατρίες, σχίσματα καὶ τὰς λεγομένας Ἰταλιστὶ πίκας, προκρίνουσιν νὰ προστρέξουν εἰς τὴν τιμιώτητά σας, καὶ ἀναθυμίζωντά σας τὰς προλεχθείσας αἰτίας σᾶς προσκαλοῦσι καὶ παρακινούσι νὰ λάβῃτε εἰς καλὸν στοχασμὸν τὸ γένος δεόμενον σπουδῆς καὶ διδασκάλου, τὴν αἴτησιν, καὶ γνώμην τῶν περισσοτέρων δι' αὐτούς, τὴν ἀνάρμοστον ἐναντιότητα ὀλιγωτάτην, αἰτίαις ἅς αὐτοὶ μόνον οἶδον καὶ μὲ τὴν φρόνησιν σας καὶ ἀδειαν, ὅπου ἔχετε παρὰ τοῦ γένους νὰ φροντίξῃτε, καὶ ἐνεργᾶτε τὰ δέοντα καὶ ὠφέλιμα διὰ αὐτό.

«Βαστάξατε τὸν διδάσκαλον Κύρ Θεοδόσιον μὲ ἐκείνας τὰς συμφωνίας καὶ τρόπους ὅπου στοχασθῆτε ἀρμοδιωτέρους καὶ ὠφελιμωτέρους διὰ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ διδασκάλου, καὶ ἐπίδοσιν τῶν μελλόντων σπουδάζειν.

«Καὶ ἔρρωσθε ἐν Κυρίῳ.»

(Ἔπονται τριάκοντα ὑπογραφαί).¹

Σὺν τῇ ἀναφορᾷ ταύτῃ τῶν μετοίκων ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις τῶν νέων τῆς Λιβόρνου πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους περὶ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως ἔχουσα οὕτω·

«Τιμώτατοι ἐπιτροποι καὶ Προιστοὶ τοῦ Γένους τῶν Γραικῶν τῶν ἐν Λιβόρνω εὐρισκομένων.

Λιβόρνω τῆ 26 Ἀπριλίου 1804. ε. π.

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι νέοι Γραικοὶ οἱ ἐν Λιβόρνω κατοικοῦντες χρείζ

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τ. ἐν Λιβόρνω Ἑλλήν. κοινότητος.

βιαζόμενοι εἰς τὴν τιμιότητά σας, παρκαστένωντές σας τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται νὰ σπουδάζωσι τὴν διάλεκτόν τους, καὶ ἐκείνας τὰς ἐπιστήμας ὁποῦ ἠμποροῦν νὰ εὐπρεπίσωσι ὄχι μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς γονεῖς μας, συγγενεῖς μας καὶ εὐεργέτας μας.

Ἡκούσαμε μὲ λύπην μας, τίμιοι προεστοί, ὅτι φθάσαντος ἐδῶ τοῦ διδασκάλου κύρ Θεοδοσίου, δὲν ἐκαταγίνητε νὰ τὸν βαστάξητε διὰ διδάσκαλον, καὶ διοικητὴν ἐνὸς σπουδαστηρίου πρὸς φωτισμόν μας, καὶ τὸ πταίσιμον βέβαια δὲν εἶναι ἰδικόν σας, ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγων φαρτριάζόντων καὶ ἐναντιουμένων.

» Ἡμεῖς, τιμιώτατοι, ἔχουμεν χρεῖαν νὰ σπουδάζωμεν, ἐσεῖς τὸ γνωρίζετε ὡς ἡμεῖς, καὶ καλλιώτερα. Τί μᾶς χρησιμεύουν ἡμᾶς ἄλλαι δόξαι καὶ μεγαλοπρέπειαι τοῦ γένους, ὅταν εὐρισκώμεθα τυφλοὶ δόξαι καὶ ἄπειροι σπουδῆς; δὲν γνωρίζετε μόνονι μας ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα φυτὰ ὁποῦ ἀπὸ καλοσύνην σας ἐξεριζώσατε ἀπὸ τὴν πατρίδα μας, μὲ τὴν βλάβην νὰ καλητερεύσῃτε τὴν προκοπὴν σας, φυτεύωντάς μας ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψίν σας εἰς ταῦτα τὰ μέρη; μὰ ἂν μᾶς ἀφίνητε χωρὶς ποτισμὸν σπουδῆς, χωρὶς διδάσκαλον νὰ αὐξήσῃ τὴν προκοπὴν μας, ξερενώμεθα καὶ γινόμεθα ἀδόκιμοι καὶ ἄχρηστοι καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ διὰ τὴν δούλευσίν σας.

Ἄρα ποῦς ἀληθῆς Γρῆκός ταῦτα διαλογιζόμενος ἐν ἑαυτῷ, δὲν θλίβεται, δὲν σπράττεται ἡ ψυχὴ του; ἡ τιμιότης σας γνωρίζετε τὴν χρεῖαν μας, ἀναπληρώσατέ την μὲ τὴν ἀπόκτησιν ἐνὸς διδασκάλου, ὃν καὶ ἀνά χεῖρας ἔχετε, καὶ παρακαλοῦντές σας νὰ μὴ ἀπορρίψετε τὴν αὐτὴν αἴτησιν μας, διὰ νὰ σᾶς κράζωμεν ὑπερασπιστάς τοῦ γένους, καὶ τῆς ἐδικῆς μας ἐπιδόσεως καὶ προκοπῆς, ὑποσημειούμεθα μὲ τὸ προσῆκον σέβας.

» Τοῖς ὑμετέρας τιμιότητος,
» Εὐπειθεῖς δούλοι.

» Οἱ ἐν Λιβόρνῳ γέοι καὶ Ἑλλήνων παῖδες.»

(Ἐπονται τριάκοντα καὶ μία ὑπογραφαί.)¹

Ἡ κοινότης ὁμως οὔτε τῆς μερίδος τῶν τριάκοντα μετοίκων οὔτε τὰς τῶν νέων δεήσεις εἰσήκουσε, μὴ δεχθεῖσα τὸν Θεοδόσιον ὡς διδάσκαλον, ὃς φαίνεται παρέμεινεν εἰς Λιβόρνον κατ' ἰδίαν διδάσκων, ἔνθα κατὰ τὸ 1807 σύγγραμμά τι «Στοιχεῖα ναυτικῆς», ἐδημοσίευσεν ὡς ἀνωτέρω ἐσημείωσα.

Ἄφαιτερον ὁμως ἡ κοινότης κατανοήσασα τὴν ἀνάγκην τῆς συστάσεως σχολῆς, κατέγεινε πρὸς ἀνεύρεσιν διδασκάλου, γράψασα ὡς φαίνεται διὰ τοῦ Μιχαὴλ Ζωσιμᾶ πρὸς τὸν ἐν Ἰωαννίνοις Χριστόδουλον Εὐθυμίου,

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τ. ἐν Λιβόρνῳ ἑλλην. κοινότητος.

ὃς ἀπήντησεν αὐτῷ ὡς ἐξῆς τὴν 10 Μαρτίου τοῦ 1804.¹ «... κατὰ τὴν διαταγὴν σας ἐφέρθη εἰς τὸν ἅγιον Οἰκονόμον,² ἐγχειρίζοντάς του καὶ τὴν γραφὴν μου ἐσφαλούσατε,³ καὶ ἐρωτῶντάς τον μυστικῶς, παρ' ἐλπίδα μου εἶπε τὰ μύρια διὰ τὸ ὑποκείμενόν του, καὶ δὲν συμφωνᾷ νὰ σταλθῇ, καὶ πῶς ἤθελε σᾶς ἀποκριθῇ διὰ μέσου μου, οὕτως καὶ γὰρ δὲν ἀνέφερα τοῦ ρηθέντος ἱεροδιακόνου τὸ μὴδὲν, ὁποῦ καὶ συνεχῶς μὲ ἐρωτᾷ σᾶς γνωστοποιῶ ὁμως ὁποῦ αὐτὸς κατ' ἀρχὰς ἐχρημάτισεν εἰς τὸν ἅγιον Οἰκονόμον μαθητῆς, καὶ ἔπειτα ἔφυγεν, καὶ ἐπῆγεν ὑποκάτω εἰς τὸν κύρ Ἀθανάσιον Φαλίδα τὸν ἐκατάτρεξαν οἱ Μπαλαναῖοι, πρὸ χρόνων, ἀλλ' ὁ Φαλίδας τὸν ἐβοήθησε, δικαίως ἢ ἀδίκως, αὐτὸ δὲν τὸ ἤξεύρω, τόσον μόνον, ὅτι οἱ μὲν Μπαλαναῖοι γενικῶς καταφρονοῦν τοὺς μαθητάς τοῦ Φαλίδα, καθὼς οἱ τοῦ Φαλίδα τοὺς τοῦ Μπαλάνου, ἠρεύνησά μυστικῶς διαφοροῦς καὶ ἀπὸ ἱερωμένους καὶ ἀπὸ λαϊκοῦς, δὲν τὸν κατηγοροῦν...»⁴

Ἐκ τοῦ ἀποσπάσματος τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καταφαίνεται ἡ μεταξὺ τῶν δύο τῶν Ἰωαννίνων σχολῶν ἐνυπάρχουσα ἔχθρα ἢ κοινότης ὁμως τὰς τοῦ Κοσμᾶ Μπαλάνου κατηγορίας δὲν ἤκουσε, γράψασα διὰ τοῦ Μιχαὴλ Ζωσιμᾶ ἵνα σταλῇ εἰς Λιβόρνον ὁ ἱερομόναχος Γρηγόριος, ὃς ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν Ἰωαννίνοις οικείους αὐτοῦ Ἰωάννην Σταματάκην καὶ Χριστόδουλον Εὐθυμίου ἵνα συμφωνήσαντες ἀποστείλωσι τὸν Γρηγόριον, οἵτινες ἀπήντησαν αὐτῷ τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν ἣν παραθέτω ὡς χαρακτηριστικὴν τῶν κατὰ τὸν Γρηγόριον.

« Λιβόρνῳ

» Πρὸς τὸν ἐντιμώτατον κύριον Μιχαὴλ Ζωσιμᾶν,

» Ἰωάννινα 20 Σεπτεμβρίου 1804.

» Ἀφ' οὗ ἠξιώθημεν τὰς τιμίας σας ἀπὸ τὰς 2 Ἰουλίου, δὲν ἐλείψαμεν νὰ ἐρευνήσωμεν βαθέως περὶ τοῦ ἱεροδιακόνου κύρ Γρηγορίου, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἠκούσαμεν παρὰ πολλῶν ὅτι εἶναι χρηστοθήτης, ἔχει ἀρχὰς εἰς τὴν Ἰταλικὴν διάλεκτον, καὶ πλουτεῖ τὴν μητρικὴν γλῶσσάν μας κανονικῶς, καθὼς μετρίως καὶ τὴν λατινικὴν, ὁποῦ εἰς τοῦτο καὶ μᾶς ἐβεβαίωσεν ὁ διδάσκαλός του κύρ Ἀθανάσιος Φαλίδας, βάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν χρεῖαν τοῦ αὐτοῦ γένους, ἀπεφασίσαμεν καὶ τὸν ἐσυμφωνήσαμεν κατὰ τὸ ἔσῳθεν γράμμα⁵, τοῦ ὁποίου τὰ γρ(όσια) 200 ἐμετρήθησαν παρὰ τοῦ

¹ Τὰ πρὸ τούτου ἀγνοῶ, ὡς καὶ πόθεν ἡ κοινότης ἐγνώρισε τὸν Γρηγόριον, περὶ οὗ ὁ Ζωσιμᾶς ζητεῖ πληροφορίας.

² Κοσμᾶν Μπαλάνον τὸν Βασιλόπουλον.

³ Κατὰ τὴν γνωστὴν παράλειψιν τοῦ ἀναφορικοῦ, ἀντί: τὴν γραφὴν ὅπου μου ἐσφαλούσατε.

⁴ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τ. ἐν Λιβόρνῳ ἑλλην. κοινότητος.

⁵ Τὸ συμφωνητικὸν τοῦτο ἀπέκειται ἐν τῷ ἀρχ. τ. ἐν Λιβόρνῳ ἑλλην. κοινότητος.

Χριστοδούλου Εὐθυμίου, καὶ πληρώσατέ τα τοῖς αὐτόθι κυρίως Μανούση καὶ ἀδελφούς Εὐθυμίδη· ἐπαραινέσαμεν τὸν ῥηθέντα καὶ ἐχειροτονήθη, ὅπου οὕτως ἤμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ διὰ ἱερέως, καὶ διὰ νὰ μισεύσῃ κατ' αὐτὰς μπαστιμέτον διὰ Μεσσηνίαν, ἀπερνᾷ καὶ ὁ ἴδιος μὲ αὐτό, καὶ ἀφοῦ εὐδωθῆ καὶ τελειώσῃ τὸ λαζαρέτον τοῦ ἐκεῖ, ἐξακολουθᾷ τὸ ταξείδιόν του διὰ αὐτόθι, εἶθε κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας, τὰ ταξίματά του, καὶ κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε διαγωγὴν του νὰ φερθῆ καὶ αὐτόθι καὶ νὰ εὐδοκίμησῃ, τὸ ὅποιον ἀναμένομεν ἐν καιρῷ νὰ τὸ βεβαιωθῶμεν. πρὸς εὐχαρίστησίν μας. Εἰς εἰδήσιν σας ὅτι ἐδῶ ἦτον διδάσκαλος εἰς τὸν ἄρχοντα κύρ Ἀλέξιον Ἰωαννοῦτζου, καὶ ὁ μισθὸς ὅπου παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανεν ἐσυνίστατο εἰς γρόσια πεντακόσια τὸν χρόνον· τὸ διακριτικόν σας λοιπὸν καὶ τὸ φέρισμόν του καὶ ἐπιμέλεια ὅπου δείξει, ἄς συμφωνήσουν αὐτόθι τὸν μισθόν του. Τὴν παροῦσάν μας σᾶς κάμνομεν τριπλάσιαν, καὶ τὰς μὲν δύο δίδομεν τοῦ ῥηθέντος κύρ Γρηγορίου, τὴν μίαν σᾶς πέμπομεν μὲ τὴν πόσταν. Κάμνομεν τέλος καὶ ἀκριβοπροσκυνοῦντες σας, μένομεν.

» Δοῦλοί σας ταπεινοὶ
 » Ἰωάννης Σταματάκης
 » Χριστόδουλος Εὐθυμίου.¹»

Ἐκτὸς τῶν πληροφοριῶν τοῦ Σταματάκη καὶ Εὐθυμίου πρὸς τὴν κοινότητα διὰ τοῦ Μιχαὴλ Ζωσιμᾶ περὶ τοῦ Γρηγορίου, ἡ κοινότης ὅμως διὰ τοῦ ἰδίου Ζωσιμᾶ ἐζήτησε πληροφορίας καὶ ἀπὸ τὸν διδάσκαλον Ἀθανάσιον Ψαλίδαν, ὃς ἀπήντησεν αὐτῷ ὡς ἐξῆς.

» Γενναυότατε ἄνερ, καὶ εὐγενεστάτη ψυχὴ!

» Μὲ τὴν πόσταν τῆς ἔγραψα ὅσον διὰ τὰ βιβλία, καὶ τὴν παραλαβὴν αὐτῶν, τόσον καὶ γράμμα πρὸς τὸν Κοραῆν σᾶς ἐπερίκλεισα, καὶ μάλιστα τῆς ἐπαράσταται διὰ τὸν διδάσκαλον, ὅπου ζητεῖ αὐτοῦ τὸ γένος· ὅτι εἶναι Ἕλληνα, καλὸς ποιητῆς, ῥήτωρ, λογικός, μεταφυσικός, ἠθικός, ἀριθμητικός ἐνὶ λόγῳ μαθηματικός, ἔμπειρος τῆς λατινικῆς διαλέκτου καὶ Ἰταλικῆς, ὄχι ὅμως νὰ ὀμιλῇ, ἐπειδὴ δὲν ἔλαβε χρῆσιν τὸν εἶχα εἰς τὸ σχολεῖον ὑποδιδάσκαλον μὲ μισθὸν 500 γροσίων, ὕστερον τὸν ἐπῆρεν ὁ ἄρχων Λογοθέτης, τροφὴν φορέματα καὶ 500 γρόσια τοῦ ἐδίδο, καὶ τοῦ ἐδίδασκε τὸν ἀδελφόν· εἶναι θεοσεβής, φιλόπονος, χρηστοθήτης, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι δὲν θέλει εὐχαριστηθῆ τὸ γένος ἀπὸ αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ αὐτοῦ γένος·

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τῆς ἐν Λιβ. Ἑλλ. κοινότητος. «Τῷ ἐντιμ. εὐγενεστάτῳ κυρίῳ Μιχαὴλ Ζωσιμᾶ, εἰς Λιβόρνον.»

ἐπειδὴ τὸν ἐκατάπεισα ὅτι τὸ γένος αὐτοῦ εἰς Λιβόρνον δὲν πληρώνει τοὺς παρομοίους κόπους, ἀλλὰ τοὺς βραβεύει, ὡς γεναιόφρον καὶ ἐλευθεριώτατον πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων· ὅθεν καὶ ἡ γενναιοτάτη σου ψυχὴ δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι δὲν θέλει συνεργήσῃ ὡς ἐπίτροπος, διὰ νὰ τοῦ δοθῆ μισθὸς ἀνάλογος, καὶ ὡς σοῦ φανῆ εὐλογος εἰς τὴν γενναίφρονα ψυχὴν της, ὡς εἰδήμονα, καὶ ἔμπειρον καὶ φιλέλληνα καὶ φιλόμουσον καὶ φιλόπολιν, ἧς

» εἰμὶ καὶ ἔσομαι
 » δοῦλος ταπεινός
 » Ἀθανάσιος ὁ Ψαλίδας.¹

1804 ἔτος

Σεπτεμβρίου 23

Ἰωάννινα.

Τέλος ὁ Γρηγόριος κατὰ τοὺς Σταματάκη καὶ Εὐθυμίου ἐπεβίβασθη διὰ Μεσσηνίαν, ἐνθα ἔφθασε τὴν 22 Ὀκτωβρίου τοῦ 1804, γράψας² ἐκεῖθεν καὶ ἀποστείλας μίαν τῶν δύο ἐπιστολῶν τῶν δοθεισῶν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀποστειλάντων αὐτὸν πρὸς τὸν Μιχαὴλ Ζωσιμᾶν, μὴ λαβὼν δ' ἀπάντησιν ἔγραψεν αὐθις αὐτῷ τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν:

» Παρευγενέστατε ἄρχον!

» Καὶ κατὰ τὴν κβ'. τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου ὅπου ἔφθασα εἰς Μεσσηνίαν ἔγραψα τῇ εὐγενεῖᾳ της, ἐν ἣ ἐπιστολῇ μου περιέκλειον καὶ μίαν ἐπιστολήν τῶν ἀποστειλάντων με ἐπιτρόπων κυρίου Ἰωάννου Σταματάκη καὶ Χριστοδούλου Εὐθυμίου, ἐξ ὧν ἔγνωτε τὴν μεταξὺ ἡμῶν συμφωνίαν· νῦν δὲ τελειώσας τὴν κοντομάτζιάν μου, καὶ ἀποκρίσεως παρὰ τῆς εὐγενείας της μὴ ἀξιωθεῖς, καὶ πολλὰ περὶ τοῦ ἐνταῦθα κατακυριεύοντος θανάτου, καὶ τὴν ἀναχώρησιν πάντων ἐκ τῆς Λιβόρνου ἀκούων, εἰς ἄκραν ἀπορίαν εὐρίσκομαι τοῦ τί πρέπει νὰ ἀκολουθῆσω, τὸ νὰ ἔλθω τῶρα αὐτοῦ, κοντὰ ὅπου θέλω γίνῃ ριψοκίνδυνος, καὶ ἡ εὐγενεῖα τους δὲν θέλει μοὶ τὸ ἐπαινέσει;

Λοιπὸν παρακαλῶ τὴν εὐγενεῖάν της νὰ μοὶ γράψῃ τὸ τί πρέπει νὰ ἀκολουθῆσω, ἐδῶ νὰ σταθῶ ἢ νὰ ἀπερᾶσω εἰς ἄλλο κἀνένα μέρος πλησιέστερον; ἕως οὗ ὁ θεὸς γένητο ἴλεως καὶ παύσῃ τὸ κακόν, καὶ τότε νὰ ἐξα-

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τῆς ἐν Λιβ. Ἑλλ. κοινότητος.

² Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Γρηγορίου δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ ἀρχ. τῆς ἐν Λιβ. Ἑλλ. κοινότητος.

κολουθήσω τὸν δρόμον μου καὶ νὰ ἀξιωθῶ καὶ τῆς εὐγενικῆς τῆς προσω-
πικῆς παρουσίας, ἧς καὶ εἰμι

1804 Νοεμβρίου 30
Ἐν Μεσσηνῇ

πρὸς μὲν Θεὸν εὐχέτης
δοῦλος δὲ

Γρηγόριος διδάσκαλος
Παλλουρίτης¹

Ἄγνοοῦνται τὰ μέχρι Φεβρουαρίου τοῦ 1805 ἐπομένου ἔτους συμβάντα καὶ ποῦ ὁ Γρηγόριος διέμεινε μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης, καθ' ἣν ἐγένετο τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κοινότητος συμφωνητικὸν ὅπερ ἐξ ἀντιγράφου ἐκ τοῦ ἀρχείου αὐτῆς παρατίθημι.

α' Ἐπὶ τοῦ παρόντος γίνεται δῆλον, ὅτι ἐσυμφώνησαν οἱ κύριοι ἐπίτροποι τοῦ γένους, καὶ τῆς ἐδῶ ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν,² τὸν πάτερ Γρηγόριον, καὶ τὸν ἐσύστησαν κοινὸν διδάσκαλον ὅλου τοῦ γένους, ἐπὶ τοιαύτῃ συμφωνίᾳ.

α'. θέλει εἶναι εἰς χρέος ὁ ρηθεὶς πάτερ Γρηγόριος νὰ διδάσκῃ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ γένους, καὶ ὅλους τοὺς προσερχομένους αὐτῷ ὁμογενεῖς κοινὰ γράμματα Ἑλληνικά, Ἰταλικά, καὶ ὅτι ἄλλο ἠξέυρει, μὲ τὴν πρέπουσαν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχῇν.

β'. θέλει ἀκολουθεῖ ἡ κοινὴ παράδοσις πάντοτε τρεῖς ὥρας πρὸ τοῦ γεύματος, καὶ δύο μετὰ τὸ γεῦμα, ἐν οἷς θέλει διδάσκονται ὅλοι οἱ μαθηταὶ ὁμογενεῖς ὅλα τὰ ἀνήκοντα μαθήματα, χωρὶς νὰ ζητῆ παρ' αὐτῶν τὸν παραμικρὸν μισθόν.

γ'. θέλει λαμβάνει παρὰ τῶν κυρίων ἐπιτρόπων τοῦ γένους δώδεκα φλωρία τὸν καθέκαστον μῆνα διὰ μισθόν του καὶ κελλὶ διὰ νὰ κατοικῆ ἄμισθί.

δ'. Ἄν τινες μαθηταί, εἴτε ὁμογενεῖς, εἴτε ἑτερογενεῖς ἤθελαν ἀκολου-

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τῆς ἐν Λιθόρνῳ Ἑλλ. κοινότητος. «Τῷ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ Μιχαήλ Ζωσιμαῖ. Αἰσίως, εἰς Λιθόρνον». Ἀπέθανε δ' ὁ Μιχαήλ Ζωσιμαῖς τῷ 1809 εἰς Λιθόρνον, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ νῦν παλαιῷ νεκροταφείῳ τῆς κοινότητος κειμένῳ ἐν τῇ Piazza di Cisternone φέροι δ' ὁ τάφος τὴν ἐπιγραφὴν τὴνδε: Α | Ω | Μιχαήλ ὁ Ζωσιμαῖς | ὁ ἐξ Ἰωαννίνων | ἐνθάδε κεῖται | μακάριος μὲν | τῷ πλείετων ἀγαθῶν | ὦν ἅμα τοῖς φίλοις ἀδελφοῖς | αἴτιος Ἑλλῆσι κατέστη | φθόνῳ δὲ τύχης | ἀθάτος | τῆς ὅσον οὐκ ἤδη παρουσίας | ἑλληνικῆς εὐδαιμονίας—τελευτήσας | ἡλικίας ἔτει μζ'. | α'. Ἰουλίῳ αἰθ'.

² Εἰς τὰ μετὰ ταῦτα συμφωνητικὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῆς κοινότητος ἀπαντῶμεν ἐπιτρόπους ἰδίους τῆς σχολῆς οὕτως ἐν ἐπιστολῇ τινὶ τοῦ Γρηγορίου πρὸς τὸν Παναγιώτην Πάλλη (Μάιος 1811) ἀποκειμένη ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς κοινότητος, ὀνομάζει αὐτὸν ἐπίτροπον τῆς σχολῆς, μέχρι τοῦ 1819 ἐπὶ διδασκάλου Ζ. Παπαδοπούλου ὑπογράφονται ἐπίτροποι τοῦ γένους καὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν μετὰ ταῦτα δύο ἐξελέγοντο ἐπίτροποι τῆς σχολῆς.

θήσει μαθήματα ἔξω τῶν ἄνω διορισθεισῶν πέντε κοινῶν ὠρῶν τῆς ἡμέρας, τότε οἱ μαθηταὶ θέλουν ἀγροικοῦνται μετὰ τοῦ διδασκάλου εἰς ξεχωριστὴν συμφωνίαν καὶ πληρωμὴν.

ε'. Ὑπόσχεται ὁ ρηθεὶς πάτερ Γρηγόριος ἐνίοτε καὶ νὰ ἱεραουργῇ, ὅτε ἤθελαν τὸν διορίσει οἱ ἐπίτροποι τοῦ γένους καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ περιπλέον, ἂν τὸ γένος ἤθελε λάβει χρεῖαν διὰ ἐφημέριον, θέλει εἶναι εἰς χρέος ἡ λογιότης του, εὐθὺς ὅπου προσκαλεσθῆ, νὰ ἐκτελῇ ὅλας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱεροπραξίας, κατὰ τὸν τρόπον, τοὺς νόμους, καὶ τὴν συνήθειαν τῆς ἐδῶ ἐκκλησίας, ὡς θέλει λάβει τὸν τόπον ἐνὸς τῶν ἐφημερίων, χωρὶς ὅμως νὰ ἡμπορῇ νὰ ζητήσῃ καμμίαν προσθήκην μισθοῦ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ μόνον νὰ λαμβάνῃ τὸ ἀνάλογον μέρος τῶν δίσκων, καὶ ὅτ' ἄλλων τυχηρῶν ὅπου ἔχουν οἱ ἐφημέριοι τῆς ἐκκλησίας.

στ'. Ἡ παροῦσα συμφωνία γίνεται δι' ἕνα μόνον χρόνον, καὶ μετὰ ταῦτα θέλουν εἶναι ἐλεύθερα τὰ μέρη καὶ τὰ δύο, ἂν δὲν κρίνουν εὐλογον τὴν ἐξακολουθήσιν της.

Πρὸ τούτων πάντων θέλει ἐγνωρίζει ὡς χρέος του ἀπαραίτητον ὁ πάτερ Γρηγόριος τὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐπιμέλειαν, καὶ τὸ σεμνὸν καὶ ἀρμόζον εἰς διδάσκαλον καὶ καλόγερα πολίτευμα τῆς ζωῆς του, ὁμοίως τὸ γένος καὶ οἱ κύριοι ἐπίτροποι αὐτοῦ θέλουν ἀποδίδει τὸ ἀνήκον σέβας καὶ εὐλάβειαν τῇ λογιωτητί του· ἐνδείξεως δὲ χάριν ἔγειναν δύο παρόμοια γράμματα συμφωνητικὰ πρὸς ἡσυχίαν ἑκατέρου μέρους καὶ ἔστω.

Γρηγόριος ἱερομόναχος καὶ διδάσκαλος

1805. Φεβρουαρίου Λιθόρνῳ¹.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἐγένετο ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς σχολῆς τῆς ἐν Λιθόρνῳ Ἑλληνικῆς κοινότητος, τὴν ὑπαρξίν τῆς ὁποίας πολὺ ὀλίγον ἐγινώσκομεν ἐκ τοῦ Ἰακωβάκη Ρίζου τοῦ Νερουλοῦ αὐταῖς λέξεσι μνημονεύοντος ταύτης: «Οἱ μεγαλέμποροι Ἑλληνες τῆς πόλεως Λιθόρνου συνέστησαν ὡσαύτως σχολεῖον διὰ τῆς γενναιότητος καὶ τοῦ ζήλου τῶν κυρίων Πατρινοῦ, Παναγιώτου Πάλλη, Μοσπινιώτη, Ροδοκανάκη καὶ Σπανιωλάκη²...» Μνημονεῖ ταύτης καὶ ὁ πρῶτος αὐτῆς διδάσκαλος Γρηγόριος ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ, καλῶν αὐτὴν «Ἑλληνομουσεῖον» ἐξ οὗ μνηαῖαν ποιοῦσι

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τῆς ἐν Λιθόρνῳ Ἑλλῆν. κοινότητος.

² Cours de litterature Grecque Moderne Geneve 1827 Ἑλληνικὴ μετάφρασις Ὀλυμπ. Ἀββ. Ἀθῆναι, 1870, σ. 152.

ταύτης ὁ Παπαδόπουλος Βρετός¹, ὁ Δεκιγάλας², καὶ ὁ Ματθαῖος Παρ-
ρανίκας³.

Ἦν δ' ὁ Γρηγόριος ἐξ Ἰωαννίνων καταγόμενος τῆς Ἠπείρου⁴ εἰς τὴν μο-
νὴν τῶν Παλιούρων ἀνήκων ἐξ ἧς καὶ Παλιουρίτης προσωνομάζετο, ἐδι-
δάχθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ σχολῇ τῇ ὑπὸ τοῦ Κοσμᾶ Μπαλάνου διευθυνομένη,
ἀφ' ἧς ἀπεσύρθη δυσαρεστηθεὶς καὶ εἰς τὴν τοῦ Ψαλίδας προσελθὼν ἧς καὶ
ὑποδιδάσκαλος ἐχρημάτισεν· ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ δημοσιευθεισῶν ἐπιστολῶν
γινώσκεται ὁ βίος τοῦ ἀνδρὸς ὃς ἦν, κατὰ Ψαλίδαν, ποιητῆς, καλῆς, ρή-
τωρ, λογικῆς, μεταφυσικῆς, ἠθικῆς, ἀριθμητικῆς, μέτριος μαθηματικῆς
καὶ εἰδήμων τῆς λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς διαλέκτου. Τὰ περὶ τῆς εἰς Λι-
θόρνον προσκλήσεως καὶ καθόδου αὐτοῦ ἀνωτέρω ἐξέθηκα, ἐσυμφώνησε δὲ
δι' ἐν ἔτος μὲ τὴν κοινότητα, (1805—6) ὡς ἐκ τοῦ παρατεθέντος συμφω-
νητικοῦ αὐτοῦ δηλοῦται ὑπηρετήσεν ὅμως αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ,
διδάσκων καὶ ἱεροουργῶν⁵, συμβάνατα τὴν 23 Μαρτίου τοῦ 1816⁶, εἶχε
δὲ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν βεβλαμμένον.

Κατὰ τὴν ἐν Λιθόρνω διδασκαλίαν αὐτοῦ συνέγραψεν: «ἐπιτομὴ τῆς
ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, συναρμισθεῖσα μὲν ὑπὸ Γ. Δ. τοῦ ἐν Λιθόρνω
ἐλληνομυσείου, τύποις δὲ ἐκδοθεῖσα ἀδρᾶς δαπάνῃ τῆς πανεντίμου ἀδελ-
φότητος τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Ἐπιστάσις καὶ διορ-
θῶσει Σ. Β. ἐν Βενετίᾳ 1807. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων,
τόμοι 2. 8ον».

¹ Βρετοῦ Κατάλογος νεοελλ. φιλολογίας. Μέρος β'. σελ. 145, ἀριθ. 415, καὶ σ.
179, ἀρ. 552.

² Δεκιγάλα σχεδιάγραμμα Κατόπτρου νεοελλ. φιλολ. Ἐρμούπολις 1844 σελ. 75.

³ Παρρανίκα Σχεδιάγραμμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλλ. ἔθν. κατ. τ. γραμμ. σ. 137.

⁴ Ἀμαρτάνει Ἰακωβάκης Ρίζος ὁ Νερουλὸς (Cours de litt. Grec. Moderne
ἑλλ. μετάφρ. σελ. 166) καλῶν τὸν Γρηγόριον Κρήτα τὴν πατρίδα.

⁵ Μνημονεύεται ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις τῆς κοινότητος τῶν βαπτίσεων.
γάμων κτλ. ἐφημέρευε δὲ κατὰ συνέχειαν ἐπὶ δύο ἔτη (1807—9) καὶ περιοδικῶς
κατὰ καιρούς· κατὰ τὸ 1811 μηνὶ Μαΐω. ἐζήτησε τὴν ἀκώρυσιν τοῦ ἄρθρου τοῦ
ὑποχρεοῦντος αὐτὸν ἵνα ἱερούργῃ ἀνάγκης τυχούσης· (ἐπιστολὴ Γρηγορίου πρὸς
τὸν Παναγ. Πάλλην, 1811, Μάϊος) ἐπέτυχε δὲ τοῦ ζητουμένου ὡς δηλοῦται ἐκ
τῆς εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἴδιον Π. Πάλλην (ἐπιστ. Γρηγορίου 8) 20
Μαΐου 1811). Κατὰ τὸ γενόμενον ὅμως συμφωνητικὸν τῷ 1814 ὑπεχρεώθη καὶ
χρεῖας τυχούσης νὰ ἱερούργῃ, ἀποποιηθέντος δὲ τοῦ Γρηγορίου δυσηρεστήθη ἡ
κοινότης, ὃ δὲ Γρηγόριος δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Πατριόν,
(1814 Ἰουλίου 6) ἐξήλεσθ' αὐτὸν· ἀπασαὶ αὐταὶ αἱ ἐπιστολαὶ ἀπόκεινται ἐν τῷ ἀρ-
χείῳ τῆς ἐν Λιθόρνω ἑλλην. κοινότητος.

⁶ Ἡ διαθήκη τοῦ Γρηγορίου γενομένη ἐπιστάσις τοῦ τότε ἐφημερίου Ἰωακείμ
Βαλαμῶντε ἀπόκειται ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς κοινότητος· δι' αὐτῆς ἐκληροδότησε τὴν
μικρὰν αὐτοῦ περιουσίαν εἰς ἀγαθοεργὰ ἐνδαιτήματα τῆς πατρίδος αὐτοῦ Ἠπεί-
ρου καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, τὴν ἑαυτοῦ βιβλιοθήκην εἰς τὴν σχολὴν εἰς ἣν
ἐδίδασκεν ὁ Ψαλίδας, καὶ μερίδα τινὰ βιβλίων εἰς ἣν ἀνήκε μονὴν.

Τῇ συγγραφῇ ταύτῃ οὐπω ἐνέτυχον, παρέλαβον δ' ἐκ τοῦ Παπαδο-
πούλου Βρετοῦ τὸν τίτλον¹ ὃ ὁποῖος φαίνεται μοι κεκολοβωμένος ὡς εἴθι-
σται παρ' αὐτῷ, μνημονεύει ταύτην καὶ ὁ William Martin Leake,²
Ἐρμῆς ὁ λόγιος³ τῆς Βιέννης καὶ ὁ Δεκιγάλας⁴ προσθέτει δ' ὁ Βρετός
ὅτι ἀνετυπώθη κατὰ τῷ 1815 παρὰ τῷ ἰδίῳ τυπογράφῳ ἐνετίησι· ἐπιστα-
σίᾳ Σπυρίδωνος Βλαντῆ.⁵

Συγγράψας δὲ τὴν ἀνωτέρω ἐπιτομὴν ὁ Γρηγόριος καὶ θέλων ἵνα τύ-
ποις ἐκδώσῃ αὐτήν, ἔγραψε πρὸς τὴν κοινότητα τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν ἣν
χάριν τῆς μνήμης τοῦ ἀνδρὸς παρατίθημι καὶ ὡς ἀναγομένην εἰς τὴν μνη-
σθεῖσαν συγγραφὴν αὐτοῦ:

Ἄ' Ἐντιμότατοι ἐπίτροποι, καὶ λοιπὴ ἀδελφότης τοῦ ἡμετέρου γένους.

Ὁ ἔνθερμος ζῆλος, τὸν ὁποῖον τρέφετε διὰ τὴν βελτίωσιν ὄλου τοῦ ἑλ-
ληνικοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ἡ μεγάλη ὑστέρησις τῶν ἀναγκαιῶν εἰς τὴν
ἐπίδοσιν τοῦ βιβλίων, παρώτρυναν καμὲ ν' ἀφιερῶσω καὶ τὰς μικρὰς τῆς
ἀναπαύσεώς μου στιγμὰς ἐκ τῶν ἀσχολιῶν τοῦ ἔργου μου εἰς τὸ νὰ συνε-
ρανίσω μίαν ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας τῶν εὐκλεῶν προγόνων ἡμῶν Ἑλλή-
νων· ἡ εὐγνωμοσύνη μου διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ εὐνοίαν τῆς ἡμετέρας εὐκλεοῦς
ἀδελφότητος μὲ παρεκίνει νὰ λάβω τὸ θάρρος νὰ τὴν προσφέρω εἰς τὴν
ἀδρὰν καὶ φιλάδελφον γενναιότητα ὑμῶν, ἀλλὰ τοῦτο μου ἀπήτησεν ἡ
σχολὴ ὡς ἰδίον τῆς χρέος, διὰ νὰ τὴν προσφέρῃ αὐτὴ ἀμέσως ὑμῖν τοῖς κη-
δεμόσιν αὐτῆς καὶ προστάταις, ἐλπίζουσα βέβαια, ὅτι ὡς αὐτὴ παρ' ὑ-
μῶν ἔλαβε τὴν σύστασιν αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς δι' ὑμῶν νὰ ἰδῇ
τὸ φῶς.»

Ὁ ὑμέτερος δοῦλος καὶ διδάσκαλος
*Γρηγόριος*⁶

Ἀρχαιολογία ἑλληνικὴ, ἥτοι φιλολογικὴ ἱστορία, περιέχουσα τοὺς νό-
μους, τὴν πολιτείαν, καὶ ζῆμα τῆς θρησκείας, τῶν ἑορτῶν τῶν γάμων
καὶ ἐπικηδεῶν, τὰ δημόσια καὶ τὰ κατὰ μέρος παιγνίδια τῶν παλαιῶν

¹ Βρετοῦ. Κατάλογος νεοελλ. φιλολογίας, μέρος β' σελ. 145 ἀριθ. 415.

² Leake, Researches in Greece, London 1814 σ. 80.

³ Ἱστορία παλαιὰ τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ Παλιουρᾶ, ἐξεδόθη ἐν
Βενετίᾳ ἐν δυοὶ τόμοις εἰς 8ον τῷ 1006. Ἐρμῆς ὁ λόγιος Βιέννη 1811, σ. 13· καὶ
Γρηγόριος Παλιουρᾶς ἐξ Ἠπείρου ἐξέδωκεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1807 ἱστορίαν τῆς Ἑλ-
λάδος, εἰς τόμους δύο· 8ον Ἐρμῆς ὁ λόγιος Βιέννη 1811, σελ. 354.

⁴ Παλιουρίτης Γρηγόριος, διδάσκαλος τῆς ἐν Λιθόρνω ἑλληνοσχολῆς. Συνέταξε
κατ' ἐπιτομὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἐνετίησι, 1806 καὶ 1815. Δεκιγάλα σχε-
διάγραμμα Κατόπτρου νεοελλ. φιλολ. σελ. 75.

⁵ Βρετοῦ. Κατάλογος νεοελλ. φιλολογίας· μέρος β', σελ. 145, ἀρ. 415· σημ.

⁶ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τ. ἐν Λιθόρνω Ἑλλ. κοινότητος.

Ἑλλήνων, ἐξαιρέτως δὲ τῶν Ἀθηναίων, συνεργανισθεῖσα ἐκ διαφόρων συγγραφέων παρὰ Γρηγορίου ἱερομονάχου Παλιουρίτου, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, διδασκάλου τοῦ ἐν Λιβόρνῳ ἐλληνομουσείου, τὸν γ'. τόμον ἀναπληροῦσα τῆς αὐτοῦ Ἑλληνικῆς Ἱστορίας ἐπιστάσις καὶ διορθώσις Σ Β. ἐν Βενετία παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, 1815 (τόμοι δύο) 8ον τόμος α'. σελ. 256, τόμ. β'. σελ. 347.

Ἡ συγγραφή αὕτη προσφωνεῖται: Τῇ τιμιωτάτῃ κοινότητι τῶν ἐν Λιβόρνῳ Ἑλλήνων ὁ συγγραφεὺς εὐνοίας ἕνεκα, καί: Τοῖς τιμιωτάτοις καὶ φιλογενεῖσι κυρίοις Ἀλεξ. Πατρινῶ καὶ Παναγ. Πάλλῃ τοῖς ἐξ Ἰωαννίνων εὐπατρίδαις. Καὶ ὁ τίτλος τῆς συγγραφῆς ταύτης εὐρῆται ἐλλειπῆς παρὰ Βρετῶ,¹ μνημονεύει δὲ ταύτης καὶ ὁ Δεκικγλάς.²

Συγγράψας ὁ Γρηγόριος καὶ τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν συγγραφήν, ἔγραψε πρὸς τὴν κοινότητα τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν, αἰτούμενος τὴν πρὸς ἔκδοσιν αὐτῆς δαπάνην, ἣτις καὶ παρέσχεν αὐτὴν ὡς ἐκ τοῦ τίτλου τῆς συγγραφῆς δηλοῦται:

«Ἐντιμότατοι κύριοι ἐπίτροποι καὶ ἀδελφοὶ τοῦ σώματος τῶν δεκαεξί.

»Ἡ πρὸς τὸν πλησίον καὶ ὁμογενεῖς εὐεργεσία εἶναι τοῦ ἀνθρώπου τὸ πρῶτιστον καθήκον, ἐν ᾧ ἡ τιμία ὑμῶν ἀδελφότης εὐδοκιμεῖ βοηθοῦσα παντοίῳ τρόπῳ τοὺς δυστυχεῖς ὁμογενεῖς, ὡς ἔργῳ τοῖς πᾶσι γίνεται δῆλον· πρῶτη δὲ καὶ μεγίστη εὐεργεσία κρίνεται ἐκείνη, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ σηκώσῃ τοῦ πλησίον τὴν ἀμάθειαν, χορηγῶν αὐτῷ τὰ μέσα τοῦ φωτισμοῦ, εἰς τὸ ὅποιον ἔτι ὑπάρχει ἡ τιμία ἡμῶν ἀδελφότης πάντων σχεδὸν τῶν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην γραικῶν, ὡς φαίνεται καὶ δι' ἄλλων, καὶ διὰ τῆς ἀφθόνου δαπάνης, τὴν ὁποῖαν ἔκαμν χάριν τῶν ὁμογενῶν τῆς εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας μου κατὰ τὸ 1807, ἡ ὁποία ἔλαβεν ἐκείνην τὴν ὑποδοχὴν, τῆς ὁποίας ἦτον ἀξία ἡ ὑμετέρα γεναιότης καὶ οἱ ἰδιοὶ μου κόποι.

»Ἡ εἰς τὸν πρόλογον ταύτης ὑπόσχεσίς μου διὰ τὸν τρίτον τόμον, καὶ ἡ χρεια τοιοῦτου ἀναγκαιοτάτου βιβλίου, τὸ ὅποιον στερεῖται τὸ γένος, μ' ὑποχρέωσεν μεταξὺ τῶν κόπων τοῦ σχολείου καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων μου νὰ δαπανῶ καὶ τὰς εἰς τὴν ἀνάπαυσίν μου ἀναγκαίας στιγμὰς εἰς τὴν συγγραφήν ἐκείνου, τὸ ὅποιον καὶ ἤδη θεῖα χάριτι ἐτελείωσα· ἂν ἡ κατάστασίς μου τὸ ἐσυγχωροῦσεν, ἤθελ' ἐξοδεύσω τὸ ὅλον ἀφ' ἑαυτοῦ μου διὰ νὰ τὸν κοινοποιήσω εἰς τοὺς ὁμογενεῖς· ἀλλ' εἰς τὴν συγγραφήν τούτου παρὰ τοὺς κόπους ἐξώδευσα πολλὰ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν δι' αὐ-

¹ Βρετοῦ. Κατάλογος νεοελλ. φιλολ., μέρος β'. σελ. 179, ἀρ. 552.

² Δεκικγλάς. Σχεδίασμα νεοελλ. φιλολ. σ. 76.—«...» Ἐτι (συνέταξεν) ἀρχαιολογίαν τῶν Ἑλλήνων, ἣτις ἔπεται τῆς ρηθείσης ἱστορίας, αὐτόθι 1816.

τὴν ἀναγκαίων βιβλίων, διὰ τοῦτο προστρέχω εἰς τὴν γεναιότητα τῆς ἐκκλησίας νὰ μοῦ γένη βοήθεια ἢ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴ τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ φιλογενές καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα φιλόκαλον τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος, (μάλιστα ὅτι εἶναι μακρὰν ἢ φιλοκέρδεια, ὡς ἔργῳ τὸ εἰδεῖξαι μὴ λαβῶν ἐκ τῆς προτέρας ἱστορίας οὔτε ἐν σώμα) μὲ κάμνουσιν εὐελπιν, ὅτι δὲν θέλει ἀφεθῆ κολοβὸν τὸ προεκδοθὲν σύγγραμμα, ἀλλὰ θέλει δειχθῆ κοινωφελὲς καὶ εἰς τοῦτο ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ τιμία ὑμῶν ἀδελφότης θέλει ἀπολαύσει ἐκείνην τὴν τιμὴν καὶ δόξαν ἣτις ἀνήκει εἰς τοὺς ἐκδότας μάλλον παρὰ εἰς τὸν συγγραφέα, ἧς καὶ εἰμι

1814 Σεπτεμβρίου 6)18 Λιβόρνῳ

Δούλος καὶ διδάσκαλος

Γρηγόριος Παλιουρίτης¹

Ἐτερον ἐκ τῶν δύο ἀνωτέρω μνημονευθέντων συγγραμμάτων τοῦ Γρηγορίου δὲν γνωρίζομεν· ἐκτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν ἀποκακειμένης ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς κοινότητος καὶ πολλῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν κοινότητα ἐπιστελλομένων διαλαμβανουσῶν περὶ τῶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κοινότητος συμφερόντων κατὰ τὴν ἐνδεκαετῆ αὐτοῦ ἐν Λιβόρνῳ διδασκαλίαν, ἐξ ὧν τρεῖς ἐνταῦθα ἐδημοσιεύθησαν, ἀποκινεῖται ἅπασαι αὐταὶ αἰ ἐπιστολαὶ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς κοινότητος.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ἐγένετο ὁ Γρηγόριος, ἐνδεκαετίαν ὄλην διδάξας ἐν Λιβόρνῳ ὡς πρῶτος τῆς αὐτόθι Ἑλληνικῆς σχολῆς διδάσκαλος.

Παρεμπίπτει μεταξὺ τοῦ θανάτου τοῦ Γρηγορίου τῷ 1816 χάσμα μέχρι τοῦ 1818, καθ' ὃ ἔτος ἀπαντῶμεν δεύτερον τῆς σχολῆς διδάσκαλον τὸν ἀρχιμανδρίτην Νεόφυτον Κυριακίδην, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς κοινότητος δὲν ἠδυνήθημεν νὰ πληρώσωμεν. Ὁ Νεόφυτος Κυριακίδης ὁ κατὰ τὸ 1803 προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς κοινότητος ὡς ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος, ἱερομόναχος τότε ὢν, δι' ἄγνωστον δ' αἰτίαν δεχθεὶς δὲν προσῆλθεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινότητος, ἐδίδαξε δ' ἐν ἔτος (1818—9) ἐν τῇ σχολῇ τῆς κοινότητος, ἐκτὸς ἐὰν ἀπὸ τὸ 1816 ἐδίδασκε ἢ ἔμεινε κλειστὴ ἡ σχολὴ μέχρι τῆς εὐρέσεως διδασκάλου.

Τὸν Νεόφυτον διεδέχθη Ζαχαρίας τις Παπαδόπουλος ἐπὶ διετίαν διδάξας (1819—1820), ὃν διεδέχθη Γεώργιος τις Σταυρίδης ἐπὶ ἐν ἔτος διδάξας καὶ παραιτηθεὶς (1820—1821)², τοῦτον δὲ διεδέχθη Καλλίνικος

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τ. ἐλλῆν. κοινότητος. «Τοῖς ἐντιμοτάτοις κυρίοις κυρίοις ἐπιτρόποις καὶ ἀδελφοῖς τοῦ σώματος τῶν δέκα ἐξ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Τριάδος»· ἐκτὸς τῆς ἐκδόσεως τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γρηγορίου, ἡ κοινότης παρεῖχε βιβλία δωρεὰν ἐπὶ ἐπιστροφῇ τοῖς μαθηταῖς, συνέτρεχε δὲ καὶ ἐκδότας ἄλλων βιβλίων.

² Ὁ Γεώργιος Σταυρίδης ἀπεποιήθη τὴν ἐπὶ ἕτερον ἔτος διδασκαλίαν ἐν τῇ σχολῇ (ἐπιστολὴ Γ. Σταυρίδου 30 Μαρτίου 1821) διότι ἡ κοινότης δὲν ἐξετέλεσε

ὁ Κρεατζούλας ἐκ Χίου δι' Ἀγκῶνος εἰς Λιβόρνον ἐλθὼν μέχρι τοῦ Σταυρίδου ἐν τῇ σχολῇ ἐδιδάσκοντο τὰ κοινὰ λεγόμενα γράμματα ἀπὸ τοῦ Καλλινίκου ἀναλαβόντος τὴν διδασκαλίαν τῷ 1822, ἀγνοοῦμεν τὸν ἐν τῷ μεταξὺ διδάξαντα ἂν προέστη τις τῆς σχολῆς, ἢ σχολὴ ἐγένετο φιλολογικὴ, διότι ἐκτὸς τῶν κοινῶν γραμμάτων ἐδιδάσκετο ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία, ἠθικὴ, ἱστορία, καὶ χριστιανικὴ κατῆχσις κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς,¹ ἐξ ἐπιστολῆς δὲ τοῦ Κρεατζούλα πρὸς τὴν κοινότητα μανηθάνομεν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀνῆρχοντο εἰς τεσσαράκοντα δύο, ἐξ ὧν οἱ δέκα ὀκτὼ ἐδιδάσκοντο κοινὰ γράμματα οἱ δὲ λοιποὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν διηγεῖτο δ' ἡ σχολὴ εἰς τρεῖς τάξεις βοηθουμένου τοῦ διδασκάλου καὶ ἀπὸ ὑποδιδάσκαλον,² προέτεινε δὲ καὶ εἰς τὴν κοινότητα τῷ 1825 τὴν ἀνάθεσιν τῶν καθηκόντων τοῦ ἐφημερίου παραιτηθέντος ἐνὸς τούτων τοῦ Δημητρίου³ παρέτεινε δὲ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ὁ Καλλίνικος μέχρι τοῦ 1826 (Φεβρουάριος), ὅτε παραιτηθεὶς ἀνέλαβε τὴν ἐφημερίαν τῆς ἐν Μασσαλίᾳ Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας⁴. Τὸν Καλλινίκον ἐπὶ τετραετίαν διδάξαντα (1822—1826) διεδέχθη Νικόλαός τις Καλούδης Πάριος τὴν πατρίδα, διατρίβων δ' ἐν Λιβόρνω δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ, παραιτηθέντος τοῦ Καλλινίκου, ἐζήτηε τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν,⁵ ἣτις καὶ παρεχωρήθη αὐτῷ. Ἐδίδαξε δὲ περὶ τὰ τρία ἔτη (1826—9) καθ' ὃ διάστημα δυσηρεστήθη τῷ 1827 μετὰ τῆς κοινότητος,⁶ δι' ὃ ἡ κοινότης ἐζήτησε διδάσκαλον κατὰ τῷ 1827 ἀπὸ τὸν ἐν Κεφαλληνίᾳ τότε διδάσκοντα Νεόφυτον Βάμβαν ὃς ἀπήντησεν αὐτῇ ὡς ἐξῆς:

«Τιμωτάτοι ἐπίτροποι τῆς ἐν Λιβόρνω ἑλληνικῆς σχολῆς.

»Ἐλαβὼ τὴν ἐπιστολὴν τῆς 5/17 Αὐγούστου, εἰς τὴν ὁποίαν μοῦ γρά-

τάς πρὸς αὐτὸν ὑποσχέσεις αὐτῆς, δηλαδὴ τὴν πληρωμὴν τοῦ ναύλου αὐτοῦ, (παρεχωρουμένου εἰς ἅπαντας τοὺς διδασκάλους) καὶ τὴν μὴ ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ, μετὰ διετῆ ἐν τῇ σχολῇ διδασκαλίαν δι' ἐξόδων τῆς κοινότητος, ἃς διέκοψε πρὸς ζήτησιν πόρου ζωῆς (ἐπιστ. Γ. Σταυρίδου πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους, 14 Μαρτίου 1821 ἀρχεῖον κοινότητος).

¹ Κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς ῥητῶς μνημονεύεται ἐν τῷ συμφωνητικῷ αὐτοῦ μετὰ τῆς κοινότητος δηλαδὴ νὰ διευθύνηται ἡ σχολὴ, ὡς καὶ αἱ ἐξετάσεις αὐτῆς νὰ γίνωνται κατὰ τὴν συνήθειαν ὁμοίως τῆς ἐν Χίῳ σχολῆς.

² Ἐπιστολὴ Κ. Κρεατζούλα πρὸς τὴν κοινότητα α'. Μαρτίου 1824. Ἀρχ. κοινότητος.

³ Ἐπιστολὴ Κ. Κρεατζούλα πρὸς τὴν κοινότητα ε'. Φεβρουάριος 1825 ἀρχ. κοινότητ. ἐν ἐτέρᾳ αὐτοῦ ἐπιστολῇ πρὸς τὴν κοινότητα ἐζήτηε μίαν οὐράνιον σφαῖραν χορηγηθεῖσαν αὐτῷ (ἐπιστ. Ἀπριλ. 1825. ἀρχ. κοινότητος).

⁴ Ἐπιστολὴ Κ. Κρεατζούλα, Ἰανουάριος 1826 Ἀρχ. ἑλλ. κοινότητ. Λιβόρνου.

⁵ Ἐπιστολὴ Ν. Καλούδη πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους. Ἰανουάριος 1826. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότητ. Λιβόρνου.

⁶ Τοῦτο ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν κοινότητα καταφαίνεται (6 Ἰουλίου 1827). Ἀρχ. ἑλλ. κοινότητ. Λιβόρνου.

φετε νὰ σᾶς εὐρῶ κανένα ἄξιον διδάσκαλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Δὲν τὸν ζητεῖτε προφέσσορα, δηλαδὴ, ἄνδρα σοφὸν καὶ ἐπιστήμονα· τοῦτο φαίνεται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας προβάλλετε συμφωνίας· ἐγὼ ὅμως, πατριῶται, ἂν εὕρισκα προφέσσορα, ἐπιμόνως ἤθελα σᾶς συμβουλεύσειν νὰ προσπαθήσητε τὴν ἀπόκτησίν του διὰ τὴν παιδείαν τῶν τέκνων σας· τόσον μέγα στοχάζομαι, μάλλον δὲ τὸ πᾶν, τὴν ἐξ ἀρχῆς σπουδαίαν καὶ φιλοσοφικὴν ἀνατροπὴν τοῦ πνεύματος! Τοιαύτη ἀνατροπὴ, ὅσον πολυδάπανος καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι, δίδει ὅμως πάντοτε τὴν ἀνταμοιβὴν ἀσυγκρίτως πολυτιμότεραν, διὰ τὴν ὀρθότητα καὶ ταχύτητα τῶν προόδων τῆς. Ἀπὸ τὸ φαινόμενον τῆς παιδικῆς ἡλικίας μὴν ἀπατώμεθα εἰς λογαριασμὸν τοῦ συμφέροντος ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς των, τοῦ συμφέροντος τῶν οἰαγενειῶν μας, τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος μας· εἰς ἐκεῖνα τὰ μικρὰ βλαστήματα καλῶς γεωργηθέντα, ἐμπεριέχεται ἡ δύναμις ὅλη τούτων τῶν πολυτίμων καρπῶν.

»Ἐδῶ εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, καθὼς καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς νήσους, δὲν εὕρισκεται διδάσκαλος, οὐδὲ ὁποῖον τὸν ζητεῖτε· τοῦλάχιστον δὲν γνωρίζω κανένα τοιοῦτον ὅσοι ἀπὸ τὰς περιστάσεις ἐκατάφυγαν ἐδῶ καὶ ἂν τινὲς ἔχουσιν ἱκανὰς ἰδέας, ἢ διδασκαλικὴν τὴν ὁμοίως μέθοδος κρατεῖ ἀκόμη ἀπὸ τὸ παλαιόν. Ἀπὸ τοὺς μαθητεύσαντας εἰς ἐμὲ ἀφοῦ ἤλθα, οἱ πλείοτεροι ὄντες εὐπατρίδαι, ἀποβλέπουν εἰς ἄλλα ἐπαγγέλλματα· ὀλίγοι τινὲς, ἀπὸ τὴν φύσιν ἀφιερωμένοι εἰς τὸ διδασκαλικόν, ἐπέρσαν εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας· εἰς μόνος ἀπὸ τὴν τάξιν ταύτην μένει ἀκόμη κοινὰ μου· εὐεργετηθεὶς εἰς τὰς δεινὰς περιστάσεις μου ἀπὸ ἑνα του συγγενῆ, τὸν ἐζήτησα ἐξαρχῆς μαθητὴν ἀμισθί, καὶ ἀρκετὸν καιρὸν τὸν εἶχα οἰκότροφον· ἔχει ἡλικίαν εἴκοσι χρόνων, πνεῦμα ὄχι ἀπὸ τὰ ὀξεία, φρόνησιν ὅμως, σταθερότητα καὶ χρηστοθήθειαν τοιαύτην, ὁποίαν σπανίως ἐμπορεῖ τις νὰ εὕρῃ καὶ εἰς τελείους ἄνδρας· γυμνάζεται ἤδη πέντε χρόνους τὴν ἑλληνικὴν τὸν πέμπτον τοῦτον χρόνον ἐδιδάχθη καὶ τὴν ἰδεολογίαν· σᾶς τὸν προβάλλω λοιπὸν ὡς τὸν ἀξιώτερον ἀπὸ τοὺς ὅσους γνωρίζω ἐδῶ· τοῦ ἐφανέρωσα τὰς ὑποσχέσεις σας μετὰ τὴν προσθήκην τῶν πέντε φλωρίων, καὶ τὰ χρέη του ἀναδέχεται τὸ ἔργον· προσμένω λοιπὸν τὴν τελευταίαν ἀπόφασίν σας.

»Εὐχόμενος ὑγείαν καὶ ἀνάκτησιν τῆς πατρίδος· μένω πρόθυμος εἰς τὰς προσταγὰς σας.

Ἀπὸ Κεφαλληνίαν, τὴν 29/10 Σεπτεμβρίου 1827.

Ὁ πατριώτης
N. Βάμβας¹

Παρέμεινεν ὅμως ὁ Νικόλαος Καλούδης διδασκων μέχρι τοῦ 1829 ἣν

¹ Ἐκ τοῦ ἀρχ. τ. ἐν Λιβόρνω Ἑλλ. κοινότητος.

δὲ Πάριος τὴν πατρίδα, ὡς προεῖπον, καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῆ τοῦ ἀρχιερέως Κέας Νικοδήμου Ρούσου, ἐτύγγανε διδάσκων τὸ πρὶν ἐν Κέα ὅτε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν φυγὼν ἐπεσκέφθη τὸν Ἀγκῶνα, Τεργέστην καὶ Βιέννην μετερχόμενος τὸν διδάσκαλον, ἐκεῖθεν δ' εἰς Βλαχίαν φυγὼν ἠνταμώθη ἐκεῖ μετὰ τοῦ Νικοδήμου.¹

Κατὰ τὸ ἔτος 1829 ὑπῆρχεν ἐν τῇ σχολῇ καὶ ὑποδιδάσκαλος Ἰωάν-

¹ Ὁ Νικόδημος Ῥούσος ἀρχιερεὺς Κέας ἦν ἄνδριος τὴν πατρίδα ἐκ χωρίου Λαρδιάς τοῦ Κορθίου. « . . . προσχειρίσθη τῷ 1796 ὑπὸ τοῦ ἱερομάρτυρος Γρηγορίου κατ' ἀρχάς μὲν ἀρχιεπίσκοπος Τζείας καὶ Θερμίων ὁ ἐκ τῶν ἱεροδιακόνων αὐτοῦ Νικόδημος ὁ Ῥούσος ἄνδριος, τῷ δὲ 1810 προσεβιάσθη εἰς μητροπολιτὴν Κίας (sic) καὶ Θερμίων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου (« πάντως τῆς τιμῆς ταύτης ἠξιώθη δ' εὐαρέστησιν », κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας ἀγίας Βαρβάρας ἐπιγραφῆν). Μιμητῆς δὲ καὶ ζηλωτῆς τοῦ εὐνοοῦντος αὐτὸν θεοῦ πατριάρχου γενόμενος, ἐμερίμνησε περὶ ἰδρύσεως σχολείων, ναῶν, μητροπολιτικῶν οἰκημάτων καὶ τῶν τοιούτων, ὧν ἕνεκα περιερχόμενος τὰς τουρκικὰς καὶ ρωμανικὰς δὲ προσεκάλεσεν αὐτόν, ἵνα εὐλογῆσιν τοὺς ἐπαναστάτας καὶ κοινωνήσῃ αὐτοὺς τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ὅθεν μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἔκβασιν τῆς ὑπὸ ἀρχηγῶν τὸν Α. Ὑψηλάντην ἐπαναστάσεως διελθὼν ἐν μυρίοις κινδύνοις τὸ αὐστριακὸν κράτος, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μικρὰν ἐπισκοπὴν, ἧς διετέλεσεν ἀρχιερεὺς ὧν μέχρι 1842, ἀρκούμενος τῇ ἑκατονταδράχμῳ χορηγίᾳ, ἧς ἀπήλκεν ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου ἀντὶ τῶν πολυμύχθων ἀγῶνων.

Πικρατηθεὶς κατὰ τῷ 1832 ἀποθανὼν τῷ 1842 ἐν Κέα (Κυθνιακὰ ἦτοι τῆς νήσου Κύθου, χωρογραφία, ἱστορία κτλ. Α. Βάλληδα. Ἐν Ἐρμουπόλει 1882 σελ. 75). Κατὰ Μηλιαράκην προσχειρίσθη ἀρχιερεὺς Κέας τῷ 1799 καὶ βλέπων τοὺς ἐπαρχιώτας αὐτοῦ Κείους στερουμένους σχολείων, μετέβη τῷ 1820 εἰς Βλαχίαν, ὅπως συλλέξῃ συνδρομὰς πρὸς ἀνέγερσιν καὶ συντήρησιν σχολείου ἐν Κέα. τυχῶν δ' αὐτόθι κατὰ τὴν ἐκρηξὴν τοῦ ἀγῶνος, ἔλαβε, τὸ κατ' αὐτόν, ἐνεργὸν μέρος. Οὗτος ἐν Ἰασίῳ ἔψαλε τὸν ἀγιασμὸν καὶ ἔζωσε τὸ ξίφος τῷ Ὑψηλάντη ποιήσας προτρεπτικὸν λογίδριον εἰς τοὺς συνηγμένους μαχητάς. Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐκεῖσε ἀγῶνων ἐπανῆλθεν εἰς Κέα, φέρων λείψανά τινά τῶν συνδρομῶν, ἃς εἶχε συλλέξει καὶ ἄρχισε τὴν ἀνέγερσιν σχολείου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου καὶ πάντες οἱ κάτοικοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ προσφέρωσι τὴν ἑαυτῶν συνδρομὴν. Πρῶτον διδάσκαλον προσεκάλεσε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μητροφάνην ἱερομόναχον, εἰδήμονα τῆς Ἑλληνικῆς, διδάσκαλον δὲ τέως ἐν Σάμῳ μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Νικόλαον Καλοῦδιον.

Ἦτο δ' ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος ἐναρετώτατος καὶ ἀπλούστατος τοὺς τρόπους. Ἀπέθανε τῷ 1842 Δεκεμβρίου 15, πενέστατος ἐν Κέα, ἀρχιερατεύσας ἐν αὐτῇ ἔτει 43 ἢ κυβέρνησας εἶχεν ἀπονεμίει αὐτῷ τὸ ἀριστεῖον καὶ σύνταξιν 200 δραχμῶν ἐκ τῶν ὁποίων μόνον τὰς 100 ἐλάμβανε τὰς δὲ λοιπὰς κατέλειπεν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. (Ὑπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἄνδρος—Κέως. Α. Μηλιαράκη Ἀθῆναι, 1830 σελ. 295—6). Ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Καλοῦδης, Λιβόρνῳ διατρίβων ἐπειράθη ἵνα ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον ζώσης τῆς συζύγου αὐτοῦ μετὰ δύο αὐτοῦ θυγατέρων, δι' ὅπερ ὁ Νικόδημος ἔγραψε πρὸς τὴν κοινότητα Λιβόρνου, δηλῶν αὐτῇ τὰ κατὰ τὸν Καλοῦδην, ὑπογράφεται δ' ἐν αὐτῇ: Ὁ Τζιάς Νικόδημος (ἐπιστολὴ Νικοδήμου, 1828. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου).

νης Δρόσος καλούμενος, ἐπὶ διετίαν διδάξας (1829—1831) δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν κοινότητα, καταλαβὼν τὴν θέσιν¹ ὡς διάδοχος τοῦ Καλοῦδου, προσεκλήθη ὁ ἐν Βιέννῃ ἐφημερεύων Μισαὴλ Ἀποστολίδης ὅστις δεχθεὶς τὴν θέσιν,² παρητήθη τῆς ἐφημερίας, ἧς μὴ γενομένης δεκτῆς ἠναγκάσθη ν' ἀποποιηθῆ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ³ ὑποδείξας ὡς ἀντικαταστήσοντα αὐτὸν τὸν Χῖον Ἰωάννην Ἀνδρεάδην ἐν Βιέννῃ διδάσκοντα, ἐδίδαξε δ' ὁ Ἰωάννης ἐπὶ διετίαν, (1829—1830) παραιτηθεὶς τὸν Μάϊον τοῦ 1830,⁴ διαδεχθεὶς ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ Μάγνητος Θεσσαλοῦ τὴν πατρίδα ἐπὶ διετίαν καὶ τούτου διδάξαντος (1831—1833) καὶ παραιτηθέντος (Ἰανουάριος 1833)⁵ κατ' αἴτησιν δὲ τῆς κοινότητος παρέτεινε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ἐπὶ ἔτι μῆνας τρεῖς ὅτε διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέχθη (1833) Μελέτιος Γεωργιάδης, ἐν Πείσαις διατρίβων⁶ δὲν ἐδίδαξεν ὅμως ἄγνωστον διατρίβοντα, ὅτε διάδοχος τοῦ Δανιὴλ Μάγνητος ἐγένετο Ἀντωνίος τις Τολμίδης ἐπὶ διετίαν καὶ οὗτος διδάξας (1833—1835) καὶ παραιτηθεὶς,⁷ ὅτε διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ἰθακῆσιος Ἀναστάσιος Καραβίας ἐπὶ διετίαν καὶ οὗτος διδάξας (1835—7), ὅτε ἐλλείπει μαθητῶν, ἐκλείσθη ἡ σχολή,⁸ διότι ἐπὶ Τολμίδου (1833) γνωρίζομεν ὅτι οἱ μαθηταὶ ἦσαν ὀλίγοι, ὑποχρεουμένου τοῦ διδασκάλου νὰ διδάσκῃ καὶ τοὺς ἀρχαίους μαθητάς· τότε δὲ μόνον ἡ κοινότης ὑπεχρεοῦτο νὰ διορίσῃ ὑποδιδάσκαλον ὅταν οἱ μαθηταὶ ὑπερέβαινον τοὺς δώδεκα καὶ οἱ ἀρχαίριοι τοὺς ἔξι.⁹

Καὶ τοιαύτη μὲν ἐγένετο ἡ ἐν Λιβόρνῳ Ἑλληνικὴ Σχολὴ ἐπὶ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη περίπου διατηρηθεῖσα, διάσημος μὲν οὐχί, ἱκανὸν ὅμως παιδείας φῶς παρασχούσα τοῖς μετοίκοις ἀναδειχθεῖσιν ὅποιοι ἐπὶ τῆς μεγάλῃς ἡμῶν ἐπαναστάσεως ἀνεδείχθησαν, ὡς ἐν τῇ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ὅλης κοινότητος θὰ διαλάβωμεν.

¹ Ἐπιστολὴ Ι. Δρόσου Ἰανουάριος 1829 Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου.

² Ἐπιστολὴ Μισαὴλ Ἀποστολίδου, Ἰούλιος 1828. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότητος Λιβόρνου. Ἔστι δ' ὁ Μισαὴλ ὁ ὕστερον γενόμενος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

³ Ἐπιστολὴ Μ. Ἀποστολίδου. Σεπτέμβριος 1828. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου.

⁴ Ἐπιστολὴ Ι. Ἀνδρεάδου Μάϊος 1830. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου.

⁵ Ἐπιστολαὶ Δ. Μάγνητος Ἰανουάριος, Φεβρουάριος 1833. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου. Ὁ Δανιὴλ ἐδίδασκε μετὰ ταῦτα (1839—40) ἐν τῇ ἐν Βυζαντίῳ ἑλλ. ἐμπορικῇ Σχολῇ. (Παρανίκια σχεδιάγραμμα κτλ, σ. 34).

⁶ Ἐπιστολὴ Μ. Γεωργιάδου Ἰούνιος 1833. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου.

⁷ Ἐπιστολὴ Ἀντ. Τολμίδου Ἰανουάριος 1835. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου.

⁸ Εὐχαριστήριον τοῦ Α. Καραβία πρὸς τὴν κοινότητα ἀπόκειται ἐν τῷ ἀρχεῖῳ αὐτῆς.

⁹ Συμφωνητικὸν Α. Τολμίδου 1833. Ἀρχ. ἑλλ. κοινότη. Λιβόρνου.

Σειρά τῶν διδασκάλων τῆς ἐν Λιθόρῳ Ἑλληνικῆς Σχολῆς.

Γρηγόριος Παλιουρίτης	1805—1816
Νεόφυτος Κυριακίδης	1818—1819
Ζαχαρίας Παπαδόπουλος	1819—1820
Γεώργιος Σταυρίδης	1820—1821
Καλλίνικος Κρεατζούλας	1822—1826
Νικόλαος Καλούδης	1826—1829
Ἰωάννης Ἀνδρεάδης	1829—1830
Δαυὶδ Μάγνης	1831—1833
Ἀντόνιος Τολμίδης	1833—1835
Ἀραστάσιος Καραβίας	1835—1837

(Ἐκ συγγραφῆς «Ἑλλήνων ὀρθόδοξων ἀποικία ἐν Λιθόρῳ»)

Ἐγγραφοὶ ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου κατὰ Φεβρουάριον τὸ 1885

Περικλῆς Γ. Ζερλέντης.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΥΤΗΣ—ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

(Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς δημόδου ἀστρονομίας τοῦ Φλαμμαριῶνος.)

Ἀφοῦ εἰδείξαμεν τὴν θέσιν, ἣν κατέχομεν ἐν τῷ σύμπαντι, λέγει ὁ Flammarion ἐν τῇ ῥηθείᾳ Ἀστρονομία του, καὶ ἐξετιμήσαμεν τὴν Γῆν ὡς ἀστέρα τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοιαύτην ὡς πρώτην ἔποψιν διαφερόμενοι νὰ θεωρήσωμεν τὴν σφαῖραν μας, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν διὰ παντός τοῦ κενοδόξου αἰσθήματος, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου ἄχρι τοῦ νῦν ἐθεωροῦμεν τὴν Γῆν ὡς τὴν βάσιν καὶ τὸ κέντρον τῆς κινήσεως, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν τῆς τυφλῆς ἐκείνης φιλαυτίας, ἕνεκα τῆς ὁποίας προετιμῶμεν τὴν χώραν μας τοῦ λοιποῦ κόσμου, οὐ μικρὸν νῦν διαφέρων ἔσται ἡμῖν νὰ θεωρήσωμεν ἐπ' ὀλίγον αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ζωῆς, ἥτις τὴν περικοσμεῖ, τῶν ὄρων, ὑφ' οὓς ἡ ζωὴ αὕτη ἐνεφανίσθη, τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ αὐτοῦ τοῦ πλανήτου καὶ τῆς τύχης, ἥτις προσμένει ἡμᾶς καὶ πάντας τοὺς κατοίκους τοῦ κόσμου τούτου.

Ἡ θαυμαστὴ αὕτη ζωὴ, φυτικὴ, ζωϊκὴ καὶ ἀνθρωπίνη, ἡ γονοβολοῦσα περὶ τὴν σφαῖραν ταύτην ἀπὸ τῶν πόλων μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ, ἡ ζωογονοῦσα τὰ βῆθη τῶν ὠκεανῶν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἡπείρων, ἡ πολλαπλασιαζομένη καὶ ἀδικλείπτως ἀνακαινιζομένη αὕτη ζωὴ δὲν ὑπῆρξε πάντοτε τοιαύτη, οἷαν βλέπομεν αὐτὴν σήμερον. Ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ἐτροποποιήθη, μετεσχηματίσθη. Ἦλλαξαν οἱ ὅροι τῆς οἰκῆσεως, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὰ εἶδη. Ὑπῆρξε καιρὸς, καθ' ὃν οὐδὲν τῶν νῦν ἐμβίων ὄντων ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας. Ὑπῆρξε καιρὸς, καθ' ὃν αὕτη ἡ ζωὴ ὑπὸ οὐδεμίαν ἐνσάρκωσιν ὑπῆρχε. Καὶ αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς γῆνιου σφαίρας, ἡ τῶν πόλων συμπέσεις, ἡ διάταξις τῶν γεωλογικῶν στρωμάτων, ἡ μεταλλικὴ φύσις τῶν ἀρχηγόνων ἐκ τῶν κατωτέρων τούτων, τὰ εἰσέτι καπνίζοντα καὶ τὰς φλογεράς τῶν λάβας ἐξευγόμενα ἠφαίστεια, οἱ σεισμοί, ἡ κανονικὴ ἀύξεις τῆς θερμοκρασίας καθόσον τις κατέρχεται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς σφαίρας, ἅπαντα ταῦτα συντείνουσι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχικοὺς χρόνους ἡ Γῆ οὔτε κατωκεῖτο, οὔτε ἠδύνατο νὰ κατοικηθῆ, καὶ ὅτι εἶνε τὰ μάλα πιθανὸν ὅτι αὕτη εὕρισκετο ἐν ἀρχῇ εἰς κατάστασιν ἡλίου θερμοῦ, φωτεινοῦ καὶ διαπύρου. Ἀφ' ἐτέρου ἐάν τις ἐξετάσῃ τὴν περὶ τὸν Ἥλιον ἐνιαύσιον τοῦ ἡμετέρου πλανήτου κίνησιν, καθὼς καὶ τὰς τροχιάς τῶν ἄλλων πλανητῶν, παρατηρεῖ,

ὅτι πᾶσαι περιστρέφονται περὶ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἡλιακοῦ ἰσημερινοῦ, πᾶσαι κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ἀκριβῶς καθ' ἣν ὁ Ἥλιος στρέφεται περὶ ἐαυτόν. Μικροί τινες πλανῆται ἀπομακρύνονται ὀλίγον τοῦ γενικοῦ τούτου ἐπιπέδου· ἀλλ' ὁ ἐν τῇ αὐτῇ ζώνῃ ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ ἡ μοναδική των σμικρότης δεικνύουσι ὅτι ὑπέστησαν διαταράξεις μεγάλας. Τὴν ιδέαν δὲ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν κόσμων εἶνε κατὰ τινὰ τρόπον συνδεδεμένη μετὰ τοῦ Ἥλιου, περὶ τὸν ὁποῖον κινουῦνται ὡς τέκνα ἀρρήτως προσκεκολλημένα τῷ πατρὶ, εἶνε δύσκολον νὰ ἀποκρούσωμεν ἀφ' ἐαυτῶν. Ἡ ιδέα αὕτη πρὸ καιροῦ, κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, εἶχε πλήξει τὸν Buffon τὸν Kant καὶ τὸν Laplace. Καὶ νῦν ἔτι πλήττει ἡμᾶς μετὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἐναντίον δυσχερεῶν τινῶν περὶ τὰς λεπτομερείας εἰσέτι ἀνεξηγήτων. Ἐπειδὴ δὲ προσωπικῶς δὲν παρέστημεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν ἄμεσον θεωρίαν, οὐδὲ ιδεᾶν ἄλλως περὶ αὐτῆς νὰ σχηματίσωμεν, ἢ μόνον καταφεύγοντες εἰς τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον. Ἄλλ' ἡ πιθανώτερα ὑπόθεσις, ἢ ἐπιστημονικώτερα θεωρία εἶνε ἡ παριστῶσα ἡμῖν τὸν Ἥλιον ὡς συμπυκνωμένον τι νεφέλωμα, ἀναφερομένη δὲ εἰς ἄγνωστον ἐποχὴν, καθ' ἣν τοῦτο ἐξετείνετο ἐφ' ὅλης τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος καὶ ἔτι πλέον, ὡσπερ ἀερώδης φακὸς ἀπειρομεγέθους βραδέως στρεφόμενος περὶ ἐαυτὸν κατέχων τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ περιφέρειαν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῆς τροχιαῆς τοῦ Ποσειδῶνος σημειουμένης ζώνης, ἢ καὶ περαιτέρω, ἕαν, ὡς εἶνε πιθανόν, ὁ Ποσειδῶν δὲν ἀποτελεῖ τὸ ἀληθὲς τοῦ συστήματος ὄριον.¹

Φαντασθῶμεν λοιπὸν ἐν τῷ διαστήματι ἄπειρόν τινα μάζαν ἀερώδη. Ἡ ἔλξις εἶνε δύναμις σύμφωνος παντὶ ὑλικῷ ἀτόμῳ. Τὸ μέρος ἄρα τῆς μάζης, ὅπερ ἤθελε τύχει πυκνότερον, ἔλκει ἀνεπιστήτως πρὸς ἐαυτὸ τὰ λοιπά, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ὅπερ ἤδη κατέστη ἐλκτικώτερον, βραδεῖαν πτώσιν τῶν μᾶλλον ἀπομακρυσμένων ἀτόμων, παράγεται

¹ Σ. Μ. Ἴδου τί λέγει περὶ τούτου ὁ Laplace ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ κοσμικοῦ συστήματος. «Οἰονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ αἷτιον τοῦτο (τῶν ἀρχικῶν κινήσεων τοῦ πλανητικοῦ συστήματος) ἐπειδὴ παρήγαγεν ἢ διηύθυνε τὰς κινήσεις τῶν πλανητῶν, δεόν νὰ περιέβαλε πάντα τὰ σώματα ταῦτα ἕνεκα δὲ τῆς ὑπερβολικῆς ἀποστάσεως ἧτις χωρίζει αὐτά, δὲν δύναται νὰ ὑπῆρξεν ἢ ῥευστὸν ἀπίρου ἐκτάσεως. Ἴνα δώσῃ δὲ αὐτοῖς κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν κινήσιν σχεδὸν κυκλικὴν περὶ τὸν Ἥλιον, δεόν τὸ ῥευστὸν τοῦτο νὰ περιεκύκλου αὐτὸν ὡσπερ ἀτμόσφαιρα. Ἡ παρατήρησις λοιπὸν τῶν πλανητικῶν κινήσεων ἄγει ἡμᾶς νὰ σχηματίσωμεν τὴν ιδέαν ὅτι δυνάμει τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος, ἢ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ἥλιου ἐξετείνετο πέραν πασῶν τῶν τροχιῶν τῶν πλανητῶν καὶ ὅτι συνστάλη διαδοχικῶς μέχρι τῶν σημερινῶν ὄριων». Καὶ ἀλλαχοῦ «ἡ ἀρχικὴ αὕτη ὕλη εἶνε νεφέλωσις ἀνάλογος ταῖς ὑπὸ τοῦ Herschel ἀνακαλυφθείσαις, καὶ ἐφ' ὧν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὰ βήματα τῆς συμπυκνώσεως, ὡς ἐν δένδρῳ διαφόρων ἡλικιῶν».

γενικὴ κίνησις, ἀτελῶς πρὸς τὸ κέντρον διευθυνομένη, καὶ μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὸ κέντρον ὀλόκληρον τὴν μάζαν. Τὸ φυσικὸν σχῆμα εἶνε τὸ σφαιρικόν· τοιοῦτο λαμβάνει σταγῶν ὕδατος, τοιοῦτο σταγῶν ὕδατος ἀφαιρεῖσα ἐλευθέρα.

Οἱ νόμοι τῆς μηχανικῆς δεικνύουσι, ὅτι, ὅταν τὸ νεφέλωμα συμπυκνῶται καὶ σμικρύνεται, ἡ περιστροφικὴ αὐτοῦ κίνησις ἐπιταχύνεται. Στρεφόμενον συμπιέζεται κατὰ τοὺς πόλους καὶ λαμβάνει τὸ σχῆμα ὑπερμεγέρους ἀερώδους φακοῦ. Δύναται δὲ νὰ ἀποκτήσῃ τοιαύτην ταχύτητα ὡστε ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ περιφερείας νὰ ἀναπτυχθῇ φυγόκεντρος δύναμις ἀνωτέρα τῆς γενικῆς ἔλξεως τῆς μάζης, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ περιστροφῇ τῆς σφενδόνης· ἢ ἀφευκτος τότε συνέπειά εἶνε ἡ διάρρηξις τῆς ἰσορροπίας καὶ ἡ ἀπόσπασις ἐξωτερικοῦ δακτυλίου. Ὁ δακτύλιος οὗτος θὰ ἐξακολουθῇ συστρεφόμενος ταυτοχρόνως καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος· ἀλλὰ τὸ γεννησάν νεφέλωμα θὰ μένῃ τοῦ λοιποῦ ἀποκεχωρισμένον καὶ θὰ ἐξακολουθῇ ὑφιστάμενον τὴν αὐξητικὴν συμπύκνωσιν καὶ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς κινήσεώς του. Τὸ αὐτὸ ἄρα ἀποτέλεσμα θὰ παράγῃται, ὁσάκις ἡ περιστροφικὴ ταχύτης καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ φυγόκεντρος δύναμις ἤθελε κατὰ τι ὑπερβῆ τὴν δύναμιν τῆς ἔλξεως.¹

Τὸ τηλεσκοπίον μᾶς δεικνύει εἰς τὰ βᾶθη τῶν οὐρανῶν νεφέλωματτα, ὧν τὰ σχήματα συμφωνοῦσι πρὸς τὰς μεταμορφώσεις ταύτας. Τοιαῦτά εἰσι πολλὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων θὰ ἀναφέρωμεν τρία. Τὸ πρῶτον εὐρίσκεται ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῶν Κυνηγετικῶν Κυνῶν καὶ παρέχει δεῖγμα κεντρι-

¹ Σ. Μ. Ἴδου τί λέγει ὁ Laplace περὶ τούτων. «Τὸ σημεῖον ἢ τὸ ὄριον καθ' ὃ ἡ φυγόκεντρος δύναμις ἰσορροπεῖ τὴν βαρύτητα κεῖται τόσῳ ἐγγύτερον τοῦ σώματος ὅσῳ ἡ περιστροφικὴ κίνησις εἶνε ταχύτερα. Ἐπιθέτοντες λοιπὸν ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ὀρίου τούτου καὶ εἶτα ὅτι συστέλλεται καὶ συμπυκνῶται ἐκ τῆς ψύξεως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, ἡ περιστροφικὴ κίνησις θὰ γίνῃται ἐπὶ μᾶλλον ταχύτερα καὶ τὸ ὄριον τῆς ἀτμοσφαιρίας θὰ προσεγγίξῃ ἀπαύστως τῷ κέντρῳ. Διαδοχικῶς λοιπὸν ἡ ἀτμόσφαιρα θέλει καταλείπει ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ ἰσημερινοῦ αὐτῆς ζώνης ῥευστάς, αἵτινες θὰ ἐξακολουθῶσι στρεφόμενα περὶ τὸ σῶμα, τῆς φυγόκεντρον αὐτῶν δυνάμει ἰσῆς οὔσης τῷ βάρει τῶν τῆς ἰσότητος ὅμοις ταύτης μὴ ὑφισταμένης διὰ τὰ μόρια τῆς ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἀτμοσφαιρίας, οὐδόλως θὰ παύσωνται ταῦτα ἀνήκοντα αὐτῇ. Οἱ δακτύλιοι τοῦ Κρόνου πιθανῶς εἶνε ζῶναι τοιαῦτα καταλειμμένα ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαιρίας τοῦ.» Καὶ ἀλλαχοῦ «δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οἱ πλανῆται ἐσχηματίσθησαν εἰς τὰ διαδοχικά ὄρια τῆς ἀτμοσφαιρίας ταύτης ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τῶν ζωνῶν, ἢ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ ἰσημερινοῦ αὐτῆς. Αἱ ἀτμοσφαιρίαι αὗται ζῶναι ἠδυνήθησαν διὰ τῆς ψύξεως νὰ σχηματίσωσιν ὑγροὺς ἢ στερεοὺς δακτυλίους περὶ τὸ κεντρικὸν σῶμα. . . Ἠνώθησαν γενικῶς εἰς πολλὰς σφαίρας, ὅταν δὲ ἡ μία τούτων ἔγεινεν ἰκανῶς ἰσχυρὰ ὅπως ἔλξῃ εἰς ἑαυτὴν τὰς λοιπάς, ἢ ἔνωσις αὐτῶν ἀπετέλεσε πλανήτην παμμεγέθη. . . Δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐπίσης τι οἱ ἀστρονόμοι ἐσχηματίσθησαν ὁμοιοτρόπως ἐκ τῶν ἀτμοσφαιρῶν τῶν πλανητῶν.»

κῆς συμπυκνώσεως σχηματιζούσης ἐστὶν ἡλιακὴν ἐν τῷ κέντρῳ σφαιρικοῦ ἢ φακοειδοῦς νεφελώματος· τὸ δεύτερον εὐρίσκεται ἐν τῷ Ὑδροχόφ καὶ εἰκονίζει σφαῖραν περικυκλωμένην ὑπὸ δακτυλίου ὀρωμένου ἐκ τῆς κόψεως καὶ ὑπομιμνήσκουσιν ἰδίᾳ τὸν σχηματισμὸν κόσμου τοιοῦτου, οἷος ὁ Κρόνος· τὸ τρίτον ἀνήκει εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Πηγάσου, καὶ διακρίνεται διὰ ζωνῶν ἤδη ἀποκεκομένων ἐκ τοῦ κεντρικοῦ πυρῆνος, ἀποτελοῦν ἀληθῆ ἥλιον περικυκλούμενον ὑπὸ ἀερώδους τινος σπεύρας.¹ Ἡ φασματικὴ δὲ ἀνάλυσις δεικνύει, ὅτι τὰ νεφελώματα ταῦτα δὲν σχηματίζονται ἐκ σωρείας ἀστέρων, ὡς ἐπίστευεν ὁ Arago καὶ ὁ Babinet, ἀλλ' ἀληθῶς ἐξ ἀερίων, ἐν οἷς ἐπικρατεῖ τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ὑδρογόον.

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ συστήματι, οἱ δακτύλιοι τοῦ Κρόνου ὑπάρχουσιν ἔτι.

Ὁ διαδοχικὸς δὲ τῶν πλανητῶν σχηματισμὸς, ἡ θέσις των πρὸς τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἡλιακοῦ ἰσημερινοῦ καὶ αἱ περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον μεταστατικαὶ αὐτῶν κινήσεις ἐξηγοῦνται κάλλιστα διὰ τῆς θεωρίας, ἣν ἐκτιθέμεθα. Ὁ ἀπώτερος γνωστὸς πλανήτης, ὁ Ποσειδῶν, ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ νεφελώματος ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν τοῦτο ἐξετείνετο μέχρι αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς δισεκατομμυρίου λευγῶν, καὶ καθ' ἣν ἐξετέλει βραδείαν περιστροφικὴν κίνησιν ἀπαιτοῦσαν χρόνον 165 ἐτῶν. Ὁ ἀρχικὸς δὲ δακτύλιος τότε μόνον ἠδύνατο νὰ μένῃ ἐν τῇ κρικοειδεῖ καταστάσει, ὅτε ἤθελεν εἶσθαι ὁμογενῆς καὶ κανονικὸς· ἀλλὰ τοιαύτη περίπτωσις εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, ἀδύνατος, διὸ δὲν ἐβράδυνε καὶ αὐτὸς νὰ συμπυκνωθῇ εἰς σφαῖραν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπεσπάσθησαν διαδοχικῶς ὁ Οὐρανός, ὁ Κρόνος, ὁ Ζεὺς ἢ πηλθὺς τῶν πλανητῶν, ὁ Ἄρης. Εἶτα ἀπεσπάσθη ἡ Γῆ, ἣς ἡ γένεσις ἀνέρχεται εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ Ἥλιος ἔφθανε μέχρι αὐτῆς καὶ ἐστρέφετο περὶ ἑαυτὸν ἐν διαστήματι 365 ἡμερῶν. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἑρμῆς ἐγεννήθησαν βραδύτερον. Τί δέ; θὰ παραγάγῃ ἔτι ὁ Ἥλιος νέον τινα κόσμον; Ἀπίθανον. Ἐπρεπε πρὸς τοῦτο ἡ περιστροφικὴ κίνησις αὐτοῦ νὰ ἐγίνετο ὑπερμέτρως, 219κις ταχύτερα.¹

Ἡ Σελήνη ἐσχηματίσθη ὁμοίως δαπάναις τοῦ γηίνου ἰσημερινοῦ, ὅτε ἡ ἔτι νεφελώδης Γῆ ἐξετείνετο μέχρι τῆς τροχίως αὐτῆς καὶ ἐστρέφετο περὶ τὸν ἄξονά της ἐν 27 ἡμέραις καὶ 7 ὥραις.

Τὴν θεωρίαν ταύτην ἐπιρρώνουσιν ἡ σχετικὴ τῶν κόσμων πυκνότης. Ἡ Σελήνη, ἡ οὕτως εἰπεῖν ἐκ τῶν ἐπιπλεουσῶν οὐσιῶν τοῦ γηίνου νεφελώματος σχηματισθεῖσα εἶνε πολὺ ἐλαφρότερα τῆς Γῆς. Οἱ ἀπώτεροι πλανῆται, Ποσειδῶν, Οὐρανός, Κρόνος καὶ Ζεὺς εἶνε πολὺ ὀλιγότερον πυκνοὶ τῶν πλησιεστέρων τοῦ Ἄρεως, τῆς Γῆς, Ἀφροδίτης καὶ Ἑρμοῦ. Ἐν τῇ

¹ Σ. Μ. Ἐν τοῖς περιεργότεροις νεφελώμασι καταλεχτέον τὸ νεφελῶμα τῆς Ἀνδρομέδας, ὃν ἐν τῶν ἀξιολογωτέρων ἀντικειμένων τοῦ οὐρανοῦ, τὸ τοῦ Λέοντος, δεικνύον ὁμιχλώδεις δακτυλίου ἐν τῷ σχηματίζεσθαι, καὶ τὸ τῆς Παρθένου εὐρισκόμενον ἐγγύτατα τοῦ εἰς ἀστὲρα τελικοῦ αὐτοῦ μετασχηματισμοῦ.

χημικῇ προσέτι συνθέσει τῶν διαφόρων κόσμων, καὶ μάλιστα τῇ τῶν κομητῶν, τῶν διαπτόντων ἀστέρων καὶ τῶν ἀερολίθων εὐρίσκομεν τὰς αὐτὰς οὐσίας, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν Γῆν, καὶ αἵτινες ὑπάρχουσιν ὡσάυτως ὑπὸ ἀεροιδῆ κατάστασιν ἐν τῷ Ἠλίῳ.

Οὕτως ἐσχηματίσθη ἡ Γῆ τῇ βραδείᾳ συμπυκνώσει ἀερώδους δακτυλίου χωρισθέντος ἀπὸ τοῦ Ἠλίου, ὅστις ἐξακολουθῶν εἶτα συστελλόμενος καὶ συμπυκνούμενος παρήγαγεν ὀψαίτερον τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἑρμῆν. Τὸ γηῖνον νεφελῶμα ἔσχεν ἔκτοτε τὴν ἀνεξάρτητον αὐτοῦ ὑπαρξίν. Ἡ δυνήθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ σχηματίσῃ ἀπειρομεγέθη ἀερώδη σφαῖραν περὶ ἑαυτὴν στρεφόμενην. Οὕτω δὲ συμπυκνωθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς ἀτομικῆς καὶ διαρκoῦς συγκρούσεως πάντων τῶν ἐξ ὧν σύγκειται ὑλῶν θερμανθεῖσα, ἡ ἀρτιγεννητος γῆ ἔλαμψε δι' ἀμυδρὰς αἴγλης ἐν μέσῳ τῆς σκοτεινῆς νυκτὸς τοῦ διαστήματος.

Ἀπὸ ἐναέρου ἐγένεον ὑγρά, εἶτα στερεά, ἀναμφιβόλως δὲ ἐξακολουθεῖ ἔτι καὶ νῦν ψυχομένη καὶ συστελλομένη. Ἡ μάζα ὅμως αὐτῆς αὐξάνει ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ἐκ τῶν ἀερολίθων καὶ τῶν διαπτόντων ἀστέρων, οἵτινες ἀπαύστως ἐπ' αὐτῆς πίπτουσι (πλείονες τῶν ἑκατὸν δισεκατομμυρίων κατ' ἔτος).

Οὐχὶ δ' ἔτη, οὐχὶ αἰῶνας πρέπει ν' ἀριθμήσωμεν, ὅπως ὀρίσωμεν τὸν ἀσύμμετρον χρόνον, ὃν ἡ φύσις ἐχρειάσθη ἐν τῇ κατεργασίᾳ τῆς γενέσεως τοῦ κοσμικοῦ συστήματος. Ἐκατομμύρια προστιθέμενα ἑκατομμυρίοις εἰκονίζουσι μόλις δευτερόλεπτα τοῦ αἰωνίου ὥρολογίου. Ἄλλ' ὁ ἡμέτερος νοῦς περιλαμβάνων τὸν χρόνον ὡσπερ καὶ τὸ διάστημα, βλέπει εἰς τὸ ἐξῆς γεννωμένους τοὺς κόσμους, κατ' ἀρχὰς μὲν λάμποντας δι' ἀμυδρὰς νεφελώδους αἴγλης, μετὰ ταῦτα ἐκλάμποντας ὡς ἡλίους, ψυχομένους, καλυπτομένους πρῶτον μὲν ὑπὸ κηλίδων, εἶτα δὲ ὑπὸ στερεοῦ φλοιοῦ, ὑφισταμένους συνταράξεις καὶ κατακλυσμούς τρομεροὺς ἐκ τῶν συχνῶν βυθισμάτων τοῦ φλοιοῦ ἐν τῇ καμίνῳ, κατασημειουμένους διὰ πολυκρίθμων οὐλῶν, στερεοποιουμένους βραδέως διὰ τῆς ψύξεως, λαμβάνοντας τοῦ λοιποῦ ἐξωτερικῶς ἀπὸ τοῦ Ἠλίου τὴν θερμότητα καὶ τὸ φῶς, κατοικιζομένους

¹ Σ. Μ. Ὁ H. Faye παραδέχεται ὅτι τὸ ἐν ἀρχῇ ἐν τῷ διαστήματι νεφελῶμα τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ἦτο ὁμογενὲς καὶ σφαιρικὸν καὶ ὑφίστατο οὐχὶ γενικὴν περιστροφικὴν κίνησιν, ἀλλὰ ἐσωτερικὰς ἀσθενεῖς στροβιλώσεις (συστροφάς), αὐτοτελεῖς καὶ ὠρισμένης διευθύνσεως. Ἀποδίδων δὲ τὰς διαδοχικὰς ἀποτομας τῶν ἐξωτερικῶν ζωνῶν οὐχὶ εἰς τὴν συμπύκνωσιν τοῦ ἡλιακοῦ νεφελώματος, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπίρροιαν τῆς ἐσωτερικῆς βαρύτητος ἐπὶ τῶν βραδέων στροβίλων διατιθεμένων ὑπὸ τὴν ἐπίρροιαν ταύτην κατὰ δακτυλίου κειμένους περίπου ἐν τῷ αὐτῷ ἐπίπεδῳ, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ δακτύλιοι οὗτοι ἔδωκαν διαδοχικῶς γέννησιν εἰς τοὺς πλανῆτας ἀρχόμενοι τῶν ἐγγυτέρω τῷ κέντρῳ καὶ οὐχὶ τῶν ἀποτέρω. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην πρῶτος μὲν σχηματισθεὶς πλανήτης εἶνε ὁ Ἑρμῆς, ἔσχατος δὲ ὁ Ποσειδῶν ὁ Ἥλιος ὅμως κατέχει καὶ ἐν αὐτῇ τὴν ὑστάτην θέσιν

δι' ὄντων ἐμβίων, γιγνομένους ἔδρα φιλοπόνων ἀνθρωποτήτων μετασχηματιζουσῶν ὁμοίως τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀφοῦ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐνδικιτῆματα τῇ ἀνωτέρᾳ ζωῇ καὶ διανοίᾳ, ἀποβάλλοντας κατὰ μικρὸν τὴν γονιμότητά των, ἀνεπαισθήτως φθειρομένους ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ἔμβιον ὄν, φθάνοντας εἰς τὸ γῆρας, εἰς τὸ ἔσχατον τῆς ζωῆς, εἰς τὸν θάνατον, καὶ κυλινδουμένους τοῦ λοιποῦ δίκην περιφορητῶν τάφων ἐν ταῖς σιγηλαῖς ἐρήμοις τῆς αἰωνίου νυκτός.

Μεταμόρφωσις αἰωνία κόσμων τε καὶ ὄντων! Ποσάκις τὸ πρόσωπον τῆς Γῆς ἔχει ἀνκακισθῆ ἀπὸ τῆς μακρυνῆς ἐποχῆς τῆς ἐπὶ τῶν ἰσημερινῶν ὀρίων τοῦ ἡλιακοῦ νεφελώματος διαπύρου αὐτῆς γεννήσεως! Καὶ πρὸ πόσων αἰώνων αὕτη στρέφεται περὶ τὸν Ἥλιον; Πρὸ πόσων δὲ αἰώνων λάμπει αὐτὸς ὁ Ἥλιος; Ἐν τῇ ὑποθέσει, ὅτι ἡ ὀμιχλώδης ὕλη ἐν ἀρχῇ εὐρίσκετο εἰς ἄκραν λεπτότητα, ὑπελογίσθη ἡ ποσότης τῆς θερμότητος ἢ δυνηθεῖσα νὰ γεννηθῆ ἐκ τῆς πρὸς τὸ κέντρον πτώσεως πάντων τῶν μορίων τούτων, ἐκ τῆς συμπυκνώσεως, εἰς τὴν ὀφείλεται ἡ γένεσις τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. Ὑποτιθεμένου, ὅτι ἡ εἰδικὴ θερμότης τῆς συμπυκνωμένης μάζης ἦτον ἢ τοῦ ὕδατος, ἢ θερμότης τῆς συμπυκνώσεως ἤρκει νὰ παραγάγῃ ὕψωσιν θερμοκρασίας κατὰ 28 ἑκατομμύρια βαθμῶν τοῦ ἑκατομβάθμου (Helmholtz καὶ Tyndall). Γνωρίζομεν δὲ πρὸ πολλοῦ, ὅτι ἡ θερμότης δὲν εἶνε ἄλλο ἢ εἶδος τι κινήσεως. Εἶνε πηλιδώδης τις κίνησις ἀπειροστικῆ τῶν ἀτόμων· δυνάμεθα νῦν νὰ μετατρέψωμεν πᾶσαν κίνησιν εἰς θερμότητα καὶ πᾶσαν θερμότητα εἰς κίνησιν.¹ Ἡ ἐκ τῆς συμπυκνώσεως λοιπὸν ταύτης κίνησις ἤρκεσε καὶ ὑπερήρκεσεν, ὅπως παραγάγῃ τὴν νῦν τοῦ Ἥλιου, καὶ τὴν ἀρχικὴν πάντων τῶν πλανητῶν θερμοκρασίαν. Ἐὰν δ' ὁ λάμπων οὗτος ἀστήρ, ὡς εἶνε πιθανόν, ἐξακολουθεῖ νὰ συμπυκνῶται, πᾶσα συμπύκνωσις βραχύνουσα τὴν διάμετρόν του κατὰ $\frac{1}{2000}$ τοῦ σημερινοῦ αὐτῆς μήκους θέλει γεννᾷ ποσὸν θερμότητος ἰκανόν, ὅπως καλύπτῃ ἐπὶ 2000 ἔτη τὴν ἐκ τῆς ἐκπομπῆς ἀπώλειαν. Ἐν τῷ ἐνεστῶτι τῆς ἐκπομπῆς βαθμῶ, ἡ ἡλιακὴ θερμότης, ἢ ἐκ τῆς προγενεστέρας τῆς μάζης αὐτοῦ συμπυκνώσεως παραγομένη διαρκέσει εἰσέτι εἴκοσιν ἑκατομμύρια ἔτη. Ἀλλὰ τὸ μῆκος τοῦ ἀπικηθέντος χρόνου ὑπὸ

¹ Σ. Μ. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη περὶ τῆς φύσεως τῆς θερμότητος ὀφείλεται τὸ πρῶτον εἰς τὸν Rumford, διευθυντὴν χυτηρίου τηλεβόλων ἐν Μονάχῳ, τῷ 1798. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὑπεστήριξε καὶ ἀνέπτυξεν ὁ Mayer, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Helmholtz, ὁ Thomson καὶ ὁ Tyndall ὡσαντες εἰς αὐτὴν μορφήν ἐπιστημονικωτάτης θεωρίας, μηχανικῆς θεωρίας τῆς θερμότητος καλουμένης. Ὁ Tyndall μάλιστα καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φυσικῶν σήμερον οὐ μόνον τὴν θερμότητα, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ φυσικὰ φαινόμενα, οἷον τὸ φῶς, τὸν ἤχον, τὸν μαγνητισμὸν, τὸν ἠλεκτρισμὸν κλπ. ἐξηγοῦσι διὰ τῆς αὐτῆς μηχανικῆς θεωρίας, ἢτοι ἀνάγουσιν αὐτὰ εἰς τὴν παλμικὴν κίνησιν, τὸν τρομῶδη κραδασμὸν τῶν τὰ διάφορα σώματα ἀποτελούντων μορίων, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν ἔντασιν μεταβαλλόμενον.

τῆς συμπυκνώσεως, ἣν ἐδέησε νὰ ὑποστῇ τὸ ἀρχικὸν νεφελῶμα, ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἡμετέρου πλανητικοῦ συστήματος, μηδενίζει ὅλως τὴν φαντασίαν ἡμῶν. Λογιζόμενον διὰ δισεκατομμυρίων αἰώνων οὐδόλως μεγαλοποιεῖται. Τὰ ἐπὶ τοῦ βασανίτου (basalte) πειράματα τοῦ Bischof ἀποδεικνύουσι σχεδόν, ὅτι, πρὸς μετάβασιν ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς εἰς τὴν στερεὰν κατάστασιν, πρὸς ἀπόψυξιν ἀπὸ θερμοκρασίας 2000 βαθμῶν εἰς 200, ἡ σφαῖρα ἡμῶν ἀπῆτησε 350 ἑκατομμύρια ἐτῶν. Ὁ Ἥλιος ὑπῆρχε πρὸ πολλῶν ἄλλων ἑκατομμυρίων αἰώνων! Τί εἶνε ἅπασα τῆς ἀνθρωπότητος ἢ ἱστορία ἔμπροσθεν τοιούτων περιόδων;—Κῦμα ἐν ὠκεανῷ.

Ἐπὶ χιλιάδας αἰώνων, ἐν καταστάσει ἀπειρομεγέθους χημικοῦ ἐργαστηρίου περιεκυλίσθη ἐν τῷ διαστηματι ἡ γῆϊνος σφαῖρα. Διηνεκῆς κατακλυσμός ζέοντος ὕδατος ἐπιπτεν ἐκ τῶν νεφελῶν ἐπὶ τοῦ διακροῦς ἐδάφους, ἀνῆρχετο εἰς ἀτμούς ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ πάλιν ἐπανέπιπτεν. Ὅτε ἡ θερμοκρασία ἐγένετο κατωτέρα τῆς τοῦ ζέοντος ὕδατος, οἱ ὕδρατμοὶ ὑγροποιήθησαν καὶ κατέπεσαν. Ἐν μέσῳ τῶν τρομερῶν τούτων καταϊγίδων, ὁ γῆϊνος φλοιός, μυριάκις θραυόμενος ὑπὸ τῶν συνταράξεων τοῦ κεντρικοῦ πυρός, ἐξηρηύετο φλόγας καὶ συνεκολλᾶτο, ἠφαίστεια ἀνέδυσον τοὺς ἑαυτῶν ὄγκους ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῶν θερμῶν ὠκεανῶν, καὶ αἱ πρῶται νῆσοι ἀνεφαίνοντο. Αἱ πρῶται ἡμίρευστοι συνθέσεις τοῦ ἀνθρακος ἀπετέλεσαν τὰ πρῶτα στοιχειώδη βήματα τῆς ζωῆς, οὐσίας (καταστάσεως) μόλις δυναμένης νὰ κληθῆ ὀργανικῆ, μὴ οὐσης ἔτι ἀπλῶς ὀρυκτῆς, ἀλλὰ καὶ οὐπω φυτικῆς ἢ ζωϊκῆς. Τὰ πρῶτα φυτὰ, τὰ φύκη, ἄτινα πλέουσιν ἀδρανῆ ἐν μέσῳ τῶν ὠκεανῶν, ὑπῆρξαν ἤδη μία πρόοδος. Τὰ πρῶτα ζῶα, τὰ ζωόφυτα, τὰ στοιχειωδέστερα μαλάκια, τὰ κοράλλια, αἱ μέδουσαι, ὑπῆρξαν ὡσαύτως ἑτέρα πρόοδος. Ἀνεπαισθήτως, ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα, ὁ πλανήτης ἀπώλεσε τὴν τρυχύτητά του, οἱ ὄροι τῆς ζωῆς ἐτελειοποιήθησαν, τὰ ὄντα ἐπολλαπλασιάσθησαν διακρινόμενα τοῦ ἀρχικοῦ γενάρχου καὶ προσκτώμενα ὄργανα, πρῶτον μὲν ἀμβλέα καὶ ἀτελεῖ, εἶτα δὲ ἀνεπτυγμένα καὶ τέλεια.

Ὁ ἀρχικὸς αἰὼν, καθ' ὃν ἡ ἀρτιγέννητος ζωὴ ἐνεφανίζετο μόνον διὰ τῶν φυκῶν, μαλακκοστράκων, καὶ τῶν εἰσέτι ἐστερημένων κεφαλῆς σπονδυλωτῶν, φαίνεται, ὅτι μόνος καθεῖξε τὰ 53 ἑκατοστὰ τοῦ χρόνου, ὅστις παρῆλθεν ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ Γῆ ἔγεινε κατοικητῆ.

Ἡ τοῦτον διαδεχθεῖσα πρώτη περίοδος τύπον μὲν ἔχει τὴν σύστασιν τῆς ἀνθρακώδους βλαστήσεως καὶ τοῦ βασιλείου τῶν ἰχθύων, φαίνεται δὲ ὅτι καθεῖξε τὰ 31 ἐπόμενα ἑκατοστὰ.

Ἡ δευτέρα περίοδος, καθ' ἣν τὰ μεγαλοπρεπῆ κωνοφόρα φυτὰ ἐδέσποσαν τοῦ φυτικοῦ κόσμου, ἐνῶ τὰ ὑπερμεγέθη σκυροειδῆ ἔρπετὰ ἐδέσποζον τοῦ ζωϊκοῦ, διήρκεσεν ἐπὶ 12 ἐπόμενα ἑκατοστὰ. Ἡ Γῆ τότε κατωκεῖτο

ὑπὸ ὄντων φανταστικῶν συγκροτούντων διηνεκεῖς μάχας ἐν μέσῳ τῶν ἀδαμάστων στοιχείων.

Οὕτως, ἰδοῦ, κατὰ τὸ συγκρινόμενον πάχος τῶν κατὰ τὰς διαδοχικὰς ταύτας ἐποχὰς ἀποτεθέντων γεωλογικῶν στρωμάτων, ἰδοῦ, λέγω, τὰ 96 ἑκατοστὰ τοῦ παρελθόντος χρόνου κατεχόμενα ὑπὸ ζώσης τινος φύσεως, ἀπολύτως διαφόρου τῆς νῦν τὴν σφαῖραν ἡμῶν κοσμοῦσης, φύσεως σχετικῶς τρομερᾶς καὶ ἀδρομόρφου ὁμοίως διακεκριμένης τῆς, ἣν γνωρίζομεν, ὡς ἡ παντὸς ἄλλου κόσμου. Τίς τότε ἤθελε τολμήσῃ ν' ἀνασύρῃ τὸν μυστηριώδη τοῦ μέλλοντος πέπλον καὶ νὰ μαντεύσῃ τὴν ἄγνωστον ἐκείνην μέλλουσαν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐμελλε νὰ ἐπιφανῇ ἐπὶ τοῦ ἀναμετασχηματισθέντος πλανήτου;

Ἡ τρίτη περίοδος, καθ' ἣν βλέπομεν ἀφικνούμενα μόνον τὰ μαστοφόρα καὶ τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον φυσικὰς ἀναλογίας πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος παρουσιάζοντα ζωικὰ γένη, ἦλθεν εἶτα, ἵνα συλλέξῃ τὴν κληροδοσίαν τῶν πρώτων αἰῶνων καὶ ὑποκαταστῇ τῇ προηγουμένην περιόδῳ. Ἡ διάρκειά αὐτῆς δὲν ἔφθασεν οὐδὲ τὰ 3 ἑκατοστὰ τῆς ὀλικῆς διάρκειας.

Τέλος, ὁ τέταρτος αἰὼν εἶδε γεννώμενον τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ τὰ καλλιεργήσιμα δένδρα, μὴ παριστῶν 1 ἑκατοστὸν τῆς χρονικῆς κλίμακος.

Πόσον αἱ μεγάλαι αὐταὶ παρατηρήσεις μεγαλοποιοῦσι τὰς ἰδέας, ἃς συνήθως σχηματίζομεν περὶ τῆς φύσεως! Φανταζόμεθα, ὅτι πολὺ μακρὰν ἀνερχόμεθα εἰς τὸ παρελθὸν θεωροῦντες τὰς εἰσέτι ὀρθίας ἐν ταῖς κοιλάσι τῆς Αἰγύπτου παλαιᾶς πυραμίδας, τοὺς διὰ μυστηριωδῶν ἱερογλυφικῶν κεχαραγμένους ὀβελίσκους, τοὺς βωβοὺς νχοὺς τῆς Ἀσσυρίας, τὰς ἀρχαίας παγόδας τῶν Ἰνδιῶν, τὰ εἶδωλα τοῦ Μεξικικοῦ καὶ τοῦ Περού, τὰς πολυχρονίους παραδόσεις τῆς Ἀσίας καὶ τῶν προγόνων μας Ἀρίων, τὰ ὄργανα τοῦ λιθίνου αἰῶνος, τὰ γεγλυμμένα ἐκ πυρίτου (silex) ὄπλα, τὰ βέλη, τὰς λόγχας, τὰς μαχαίρας, τὰ ξύστρα, τοὺς σφενδονίους λίθους τῆς παλαιᾶς ἡμῶν βαρβαρότητος, τολμῶμεν μόνον νὰ ὀμιλῶμεν περὶ δέκα, περὶ εἴκοσι χιλιάδων ἐτῶν! Ἀλλὰ καὶ ἑκατὸν χιλιάδων ἐτῶν ἠλιθίαν παραδεχόμενοι διὰ τὸ λίαν βραδέως προβαῖνον γένος μας, τί εἶνε ταῦτα ἐμπροσθεν τῆς μυθικῆς ἐπισωρεύσεως τῶν αἰῶνων, οἵτινες προηγήθησαν ἡμῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πλανήτου!

Ἐκατοντακισχίλια μόνον ἔτη ἀπονέμοντες τῷ τετάρτῳ αἰῶνι, αἰῶνι τῆς σημερινῆς φύσεως, βλέπομεν, ὅτι ἡ τρίτη περίοδος ἐδέσποσεν ἐπὶ τριακοσίας χιλιάδας ἐτῶν πρὸ αὐτοῦ, ἡ δευτέρα ἐπὶ ἐν ἑκατομμύριον καὶ διακοσίας χιλιάδας, ἡ πρώτη ἐπὶ τρία σχεδὸν ἑκατομμύρια, καὶ ἡ ἀρχικὴ ἐπὶ πέντε καὶ πλέον ἑκατομμύρια. Ἐν ὄλῳ 10 ἑκατομμύρια ἔτη! Τί δ' ἔτι εἶνε ἡ ἱστορία αὕτη τῆς ζωῆς συγκρινομένη πρὸς τὴν ὀλικὴν ἱστορίαν τῆς σφαίρας, ἀφοῦ ἐδέησαν πλέον τῶν 300 ἑκατομμυρίων ἐτῶν, ὅπως ἡ Γῆ καταστῇ στερεά, ἐλαττωμένης μέχρι 200 βαθμῶν τῆς ἐξωτερικῆς θερμο-

κρασίας; Πόσα δὲ ἑκατομμύρια πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἔτι, ὅπως παραστήσωμεν τὸν χρόνον, ὅστις παρήλθε μεταξύ τῆς θερμοκρασίας τῶν 200⁰ καὶ τῆς τῶν 70⁰, μεγίστης πιθανὸν τοῦ δυνατοῦ τῆς ὀργανικῆς ζωῆς!

Ἡ σπουδὴ τῶν κόσμων ἀνοίγει ἡμῖν ἐν τῇ τάξει τῶν χρόνων τοιοῦτους ἀχανεῖς ὀρίζοντας, οἴους καὶ ἐν τῇ τάξει τοῦ διαστήματος. Τοιαύτην αἰσθησὶν ἐμποιεῖ ἡμῖν περὶ τῆς αἰωνιότητος, οἶαν καὶ περὶ τοῦ ἀπείρου. . .

Πάντες θαυμάζομεν νῦν τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως, τοὺς χλοεροὺς λόφους, τοὺς εὐώδεις λιμῶνας, τοὺς κελαρύζοντας ῥύακας, τὰ μυστηριώδη σκιερὰ δάση, τὰ ἐκ μελωδικῶν πτηνῶν ἐμφυχα ἄλση, τὰ ἐκ παγῶνων ἐστεμμένα ὄρη, τὰ ἀχανεῖς τῶν θαλασσῶν, τὰς ἐν τοῖς σαπφειροχρῶσις νέφεσι λαμπρὰς τοῦ ἡλίου δύσεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν κορυφῶν τῶν κεχρωματισμένων ὀρέων μεγαλοπρεπεῖς αὐτοῦ ἀνατολάς, ὅτε ἐν τοῖς ὑπολευκοῖς τῆς πεδιάδος ἀτμοῖς ῥιγοῦσιν αἱ πρῶται τῆς πρωῆς ἀκτῖνες. Θαυμάζομεν τὰ ἀνθρώπινα ἔργα, ἅτινα νῦν στέφουσι τὰ τῆς φύσεως, τοὺς ἀπὸ ὀρους εἰς ὄρος εὐτόλμως ἐρριμμένους ὀδαγωγούς,¹ ἐφ' ὧν τρέχουσιν αἱ ἀτμάμαξαί· τὰ πλοῖα, τὰ θαυμάσια ταῦτα οἰκοδομήματα, ἅτινα διαπλέουσι τὸν ὠκεανόν· τὰς λαμπρὰς καὶ ἐμφύχους πόλεις· τὰ μέγαρα καὶ τοὺς ναοὺς· τὰς βιβλιοθήκας, τὰ μουσεῖα τοῦ πνεύματος· τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν, αἵτινες ἰδανικοποιοῦσι τὸ πραγματικόν· τὰς μουσικὰς ἐμπνεύσεις, δι' ὧν ἐπιλανθανόμεθα τῆς χυδαιότητος τῶν πραγμάτων· τὰς διανοητικὰς τέλους ἐργασίας τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐξερευνᾷ τὰ μυστήρια τῶν κόσμων καὶ μεταφέρει ἡμᾶς εἰς τὸ ἀπειρον· ζῶμεν δ' εὐτυχεῖς ἐν μέσῳ τῆς φαιδροτάτης ταύτης ζωῆς, ἧς ἡμεῖς αὐτοὶ ἀποτελοῦμεν ὀμοφυεῖς μέρος. Ἄλλ' ἅπαντα αὕτη ἡ καλλονὴ, ἅπαντα ταῦτα τὰ ἄνθη, ἅπαντες οὗτοι οἱ καρποὶ θὰ παρέλθωσιν.

Ἡ Γῆ ἐγεννήθη. Θὰ ἀποθάνῃ.

Θὰ ἀποθάνῃ, εἴτε ἐκ γήρατος, ὅταν θὰ φθαρῶσι τὰ ζωτικὰ αὐτῆς στοιχεῖα, εἴτε ἐκ τῆς ἀποσβέσεως τοῦ Ἠλίου, ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ὀποίου ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ τῆς.

Ἡδύνατο νὰ ἀποθάνῃ καὶ τυχαίως, τῇ συγκρούσει οὐρανοῦ τινος σώματος συναντήσαντος αὐτὴν κατὰ τὸν δρόμον του, ἀλλὰ τὸ τέλος τοῦτο τοῦ κόσμου εἶνε τὸ μᾶλλον ἀπίθανον πάντων.

Δύναται, λέγομεν, ν' ἀποθάνῃ ἐκ φυσικοῦ θανάτου, διὰ τῆς βραδείας ἀπορροφήσεως τῶν ζωτικῶν αὐτῆς στοιχείων. Ὄντως, εἶνε πιθανόν ὅτι τὸ ὕδωρ καὶ ὁ ἀήρ ἐλαττοῦνται. Ὁ ὠκεανὸς καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα φαίνονται ὅτι ἄλλοτε ὑπῆρξαν πολὺ σημαντικώτεροι ἢ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν. Ὁ

¹ Σ. Μ. Ὀδαγωγός (Viaduc) ἐστὶ γέφυρα ἀψιδωτὴ ἢ καὶ ἄλλη τις οἰκοδομὴ συνδέουσα δύο ὀροπέδια χωριζόμενα διὰ φάραγγος ἢ ῥεῖθρου, δι' ἧς διέρχεται σιδηρόδρομος.

γήινος φλοιός διαπερνάται υπό τῶν ὑδάτων, ἅτινα συνδυάζονται χημικῶς μετὰ τῶν βράχων. Ἐἶνε μὲν σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς σφαίρας φθάνει τὴν τοῦ ζέοντος ὕδατος, μέχρι δέκα χιλιομέτρων βάθους καὶ ἐμποδίζει τὸ ὕδωρ νὰ κατέρχεται κατωτέρω, ἀλλ' ἡ ἀπορρόφησης θὰ ἐξακολουθήσῃ σὺν τῇ ἀποψύξει τῆς σφαίρας.¹ Τὸ ὄξυγονον, τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ, ἅπερ ἀποτελοῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν ἡμῶν, φαίνονται ὑποστάντα ἐπίσης βραδεῖάν τινα ἀπορρόφησιν. Ὁ σκεπτικὸς νῦν δύναται νὰ προΐδῃ διὰ μέσου τῆς ὀμίχλης τῶν ἔλευσομένων αἰώνων τὴν ἔτι πόρρω ἀπέχουσαν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Γῆ θέλει ψυχθῆ διὰ τοῦ νεκρικοῦ ὕπνου, στερηθεῖσα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ὕδρατμοῦ, ὅστις συγκεντρῶνων περὶ αὐτὴν τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τὴν ὑπερασπίζει ὡς θερμοκήπιον κατὰ τοῦ παγεροῦ ψύχους τοῦ δικστήματος. Ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν ὄρέων τὸ σάβανον τῶν χιόνων θὰ κατέλθῃ ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄροπεδίων καὶ τῶν κοιλάδων, διῶκον ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν ζωὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν, καὶ καλύπτων ἐς αἰὲ τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη, ἅπερ θέλει συναντᾶ κατὰ τὴν διάβασίν του. Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ καὶ ἐνέργεια θέλουσι περιορισθῆ ἀνεπαίσθητως εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην. Πετρούπολις, Βερολίον, Λονδῖνον, Παρίσιοι, Βιέννη, Κωνσταντινούπολις, Ῥώμη διαδοχικῶς θὰ κατακοιμηθῶσιν ὑπὸ τὴν αἰώνιον αὐτῶν νεκροσινδόνα. Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ἡ ἀμφίσκιος ἀνθρωπότης θέλει ἐπιχειρεῖ μάτην ἀρκτικὰς ἐκδρομὰς πρὸς ἀνεύρεσιν ὑπὸ τοὺς πάγους τῆς θέσεως τῶν Παρισίων, τῆς Λυῶνος, τῶν Βορδιγάλων, τῆς Μασσαλίας. . . . Αἱ ὄχθαι τῶν θαλασσῶν θὰ ἔχωσι μεταβληθῆ, καὶ ὁ γεωγραφικὸς χάρτης θὰ ἔχῃ μετασχηματισθῆ. Δὲν θὰ ζῶσι πλέον, δὲν θὰ ἀναπνεύωσι πλέον ἀνθρωποὶ, ἢ ἐν τῇ περὶ τὸν ἰσημερινὸν ζώνην, ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ τελευταία φυγὴ θέλει καθῆσθαι, ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης ἤδη νεκρά, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς ὑστάτης

¹ Ἡ γείτων ἡμῶν Σελήνη, ἣτις εἶνε νεωτέρα μὲν τῆς Γῆς ὡς θυγάτηρ αὐτῆς, μικροτέρα ὅμως, ἐλαφροτέρα καὶ ἀσθενεστέρα, ἀπώλεσεν ἤδη τὸ μέγιστον μέρος τῶν ὑγρῶν καὶ τῶν ἀερίων της, διότι οἱ διὰ τῶν χαινόντων αὐτῶν στομάτων διαπερῶντες αὐτὴν ἀναριθμητοὶ κρατῆρες ἐξήμεσαν τὰ διάφλογα αὐτῶν σπλάγγχνα ἐν μέσῳ τῶν ταραττόντων αὐτὴν σπασμωδικῶν καιαιγίδων ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ σελήνη ἀτμόσφαιρα ἠθέλεν εἶσθαι ἀσυγκρίτως πυκνοτέρα ἢ σήμερον. Ἴσως παριστάμεθα ἐντεῦθεν, χωρὶς νὰ τὸ ὑποπτεύωμεν, εἰς τὴν ἀγωνίαν τῶν τελευταίων φυλῶν τῆς σεληνίου ἀνθρωπότητος, παλαιουσῶν κατὰ τῆς ἐπικυριεύσεως τοῦ ψύχους καὶ τοῦ θανάτου. Ἄ! νὰ ἠδύναντο οἱ οὐράνιοι οὗτοι γείτονες νὰ μᾶς ὀμιλήσωσι τηλεγραφικῶς καὶ νὰ μᾶς διηγηθῶσι τὴν ἱστορίαν των!

Ὁ πλανήτης Ἄρης, ὅστις εἶνε προγενέστερος καὶ μικρότερος τῆς Γῆς φαίνεται ὡσαύτως μᾶλλον παρηχημακῶς ἡμῶν, καθότι αἱ θάλασσαι αὐτοῦ δὲν κατέχουσιν ὡς αἱ ἡμέτεραι τὰ τρία τέταρτα τῆς σφαίρας, ἀλλὰ περιεστάλθησαν ἐν μακρᾷ τισι καὶ στεναῖς μεσογειοῖς. Ἀναμφιβόλως ἡ Ἄρηϊος ἀνθρωπότης ἔχει φθάσῃ νῦν εἰς τὸ ἀπόγειον αὐτῆς, ἐνῶ ἡμεῖς μόλις ἐξήλθομεν τῆς παιδικῆς καὶ βαρβαρικῆς καταστάσεως.

θαλάσσης, ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας ὥχρου ἡλίου, φωτίζοντος τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Γῆς περιφορητὸν τινα τάφον στρεφόμενον περὶ ἕνωφελούς φωτός καὶ ἀγόνου θερμότητος. Καταληφθὲν ὑπὸ τοῦ ψύχους, τὸ τελευταῖον ἀνθρώπινον γένος θέλει ψαυθῆ ὑπὸ τοῦ δακτύλου τοῦ θανάτου, πάραυτα δὲ τὰ ὅσα αὐτοῦ θὰ ταφῶσιν ὑπὸ τὸ σάβανον τῶν αἰώνων πάγων.

Ὁ ἱστοριογράφος τῆς φύσεως θέλει γράψῃ ἐν τῷ μέλλοντι: Ἐνθάδε κεῖται ἅπανσα ἡ ἀνθρωπότης ζήσαντος κόσμου! Ἐνθάδε κεῖνται πάντα τὰ ὄνειρα τῆς φιλοδοξίας, πᾶσαι αἱ ἐνδοξοὶ πολεμικαὶ κατακτήσεις, πάντα τὰ ἡχηρὰ ἔργα τῶν χρημάτων, πάντα τὰ συστήματα ἀτελοῦς ἐπιστήμης καὶ πάντες οἱ ὄρκοι τῶν θνητῶν ἐρώτων! Ἐνθάδε κεῖνται ἅπανσαι αἱ κχλλοκαὶ τῆς Γῆς. . . Ἄλλ' οὐδεμία νεκρικὴ πλᾶξ θὰ δεῖξῃ τὴν θέσιν, ἐνθα ὁ δυστυχῆς πλκνήτης θὰ ἐκβάλῃ τὴν τελευταίαν πνοήν.

— Ἄλλ' ἴσως ἡ Γῆ ζήσῃ ἐπὶ μακρόν, ὅπως μὴ ἀποθάνῃ ἢ ἐν τῇ ἀποσβέσει τοῦ Ἡλίου. Ἡ τύχη μας ἔσται πάντοτε ἢ αὐτῇ (πάντοτε ὁ ὑπὸ τοῦ ψύχους θάνατος) ἢ λήξῃ μόνον τῆς ἐποχῆς δύναται ν' ἀναβληθῆ ἐπὶ μακρότερον. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, ἡ φύσις ἐπιφυλάττει βεβαίως ἡμῶν ἔτι ἑκατομμυρίων τινῶν ἐτῶν ὑπαρξίν' ἐν τῇ δευτέρῃ, πρέπει δι' ἑκατομμυρίων αἰώνων ν' ἀριθμῆσωμεν τὰ στάδια τοῦ μέλλοντος. . . Ἡ ἀνθρωπότης θ' ἀλλοιωθῆ φυσικῶς καὶ ἠθικῶς, πολλῶ πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ ἀπόγειον αὐτῆς, πολλῶ πρὶν μειωθῆ.

Ὁ Ἡλιος θὰ σβεσθῆ. Ἀπόλλυσι διαρκῶς μέρος τῆς θερμότητος αὐτοῦ· διότι ἡ ἐνέργεια, ἣν δαπανᾶ ἐν τῇ ἀκτινοβολίᾳ εἶνε, οὕτως εἶπεῖν, ἀνείκατος. Ἡ ἐκπεμπομένη θερμότης ὑπὸ τοῦ ἀστέρος τούτου ἠδύναντο καθ' ὄραν νὰ βράσῃ 2900 ἑκατομμύρια κυβικῶν μυριαμέτρων ὕδατος θερμοκρασίας τοῦ πάγου! Πᾶσα δὲ σχεδὸν ἡ θερμότης αὕτη ἀπόλλυται ἐν τῷ δικστήματι, τῆς ποσότητος, ἣν οἱ πλανῆται λαμβάνουσιν ἐν τῇ διαβάσει καὶ χρησιμοποιοῦσι πρὸς ζωὴν των, οὕσης ἀσημάντου σχετικῶς τῇ ἀπολλυμένῃ.

Ἄλλ' ἐάν ὁ Ἡλιος συμπυκνωθῆ ἔτι καὶ νῦν μεθ' ἰκανῆς δυνάμεως πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ταιαύτης ἀπωλείας, ἢ ἐάν ἡ ἐξ ἀερολίθων πιθανὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ ἀδιαλείπτως πίπτουσα βροχὴ εἶνε ἐπαρκῆς πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διαφορᾶς, ὁ ἀστὴρ οὗτος δὲν ψύχεται εἰσέτι.¹ ἐν ἐναντίᾳ ὅμως περιπτώσει, ἡ τῆς ψύξεως αὐτοῦ περίοδος δὲν ἤρχισεν ἤδη. Τὸ πιθανώτερον εἶνε τοῦτο, διότι αἱ κηλίδες, αἵτινες ἐκάστοτε ἀναφαίνονται ἐπ' αὐτοῦ, δὲν δύνανται σχεδὸν νὰ θεωρηθῶσιν ἢ ὡς ἐνδείξεις τῆς ψύξεως. Θὰ ἔλθῃ δὲ καιρός, καθ' ὃν αἱ κηλίδες αὐταὶ θέλουσι γείνη πολλῶ

¹ Αἱ δύο αὗται ὑποθέσεις ἀποτελοῦσι τὴν πιθανότεραν θεωρίαν τοῦ W. Thomson καὶ Helmholtz περὶ τῶν πηγῶν τῆς ὑφισταμένης καὶ τῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ πλανητικοῦ συστήματος δαπανομένης τοῦ Ἡλίου θερμότητος.

πλείονες τῶν κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν, καὶ καθ' ὃν θέλουσιν ἀρχίσῃ νὰ καλύπτωσιν ἀξιοσημείωτον μέρος τῆς ἡλιακῆς σφαίρας. Ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα ὁ σκοτισμὸς κατ' ὀλίγον (οὐχὶ κανονικῶς) θὰ αὐξάνῃ· διότι τὰ πρῶτα τοῦ φλοιοῦ καλύψαντα τὴν ὑγρὰν περίφλεκτον ἐπιφάνειαν τεμάχια δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ βυθισθῶσι καὶ ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ νέων. Οἱ μέλλοντες αἰῶνες θέλουσιν ἰδεῖ τὸν ἥλιον σβεννύμενον καὶ ἀνάπτοντα, μέχρι τῆς μακρυνῆς ἐκείνης ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ ἀπόψυξις θὰ καταλάβῃ ὀριστικῶς συμπασαν τὴν ἐπιφάνειαν, καθ' ἣν αἱ τελευταῖαι διαλείπουσαι καὶ ἀμυδραὶ ἀκτῖνες θὰ ἐκλείψωσιν ἐς αἰεὶ, καθ' ἣν ὁ ὑπερμεγέθης ἐρυθρὸς μύδρος θὰ συνεπισκοτισθῇ, οὐδέποτε πλέον σκοπῶν νὰ φαιδρύνῃ τὴν φύσιν διὰ τοῦ ἡδέος εὐεργετήματος τοῦ φωτός. Τοιοῦτον εἶνε τὸ τέλος τῶν χρόνων ψαλὲν ἐπὶ στιγμὴν ὑπὸ τοῦ αἰδοῦ τοῦ Rolla ἐπὶ τῆς ἐλαφρᾶς του λύρας:

Le neant? le neant? Vois-tu son ombre immense
qui ronge le Soleil sur son axe emflamé?
L'ombre gagne et s'étend... l'éternité commence!

Ἦδη εἶδομεν ἐν τῷ οὐρανῷ 25 ἀστέρας λάμπαντας σπασμωδικῇ τινὶ λάμπει καὶ μεταπεσόντας εἰς ἀπόσβεσίν τινα γείτονα τῷ θανάτῳ· ἤδη λαμπροὶ τινες ἀστέρες ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν χαιρετηθέντες ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῶν οὐρανίων χαρτῶν· ὁ Ἥλιος εἶνε ἀστὴρ· θὰ ὑποστῇ ἄρα τὴν τύχην τῶν ἀδελφῶν του· οἱ ἥλιοι, ὡς οἱ ἄλλοι κόσμοι, γεννῶνται, ἵνα ἀποθάνωσι, καὶ ἐν τῇ αἰωνιότητι αὐτὸ τὸ μακρὸν αὐτῶν στάδιον δὲν θέλει διαρκέσῃ πλέον τοῦ διαστήματος πρωΐας.

Ὁ Ἥλιος τότε, ἀστὴρ σκιερός, ἀλλ' εἰσέτι θερμὸς, ἠλεκτρικὸς, καὶ ἀναμφιβόλως ἀσταθῶς φωτιζόμενος ὑπὸ τῶν κυματιζουσῶν τῆς μαγνητικῆς ἡοῦς ἀμυδρῶν λάμπων, θέλει γείνη παρμεγέθης τις κόσμος, ὑπὸ παραδόξων ὄντων κατοικούμενος. Περὶ αὐτὸν θὰ ἐξακολουθῶσι στρεφόμενοι οἱ πλανητικοὶ τάφοι, μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ ἡλιακὴ πολιτεία θέλει τέλει ἐξαλειφθῆ ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς καὶ ἐξαφανισθῆ ἀπολείπουσα τὸν χῶρον εἰς ἄλλα συστήματα κόσμων, εἰς ἄλλους ἡλίους, εἰς ἄλλας γαίας, εἰς ἄλλας ἀνθρωπότητας, εἰς ἄλλας ψυχάς, — τοὺς διαδόχους ἡμῶν ἐν τῇ παγκοσμίῳ καὶ αἰωνίᾳ ἱστορίᾳ.

Τοιαύτη εἶνε ἡ τύχη τῆς Γῆς καὶ πάντων τῶν κόσμων. Πρέπει ὅμως ἐκ ταύτης νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι, ἐν ταῖς διαδοχικαῖς ταύταις καταστροφαῖς, τὸ σύμπαν θὰ γείνη ποτὲ ἄπειρός τις καὶ μέλας τάφος; Οὐχί· ἄλλως θὰ εἶχεν ἤδη γείνη ἀπὸ τῆς παρελθούσης αἰωνιότητος. Ὁ Θεὸς ἀναγκαιῶς δημιουργεῖ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς υπάρξεώς του, δηλ. αἰωνίως· δὲν θὰ παύσῃ δὲ δημιουργῶν κόσμους τε καὶ ὄντα, ἐν ἄλλοις λόγοις, αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως δὲν δύνανται νὰ μείνωσιν ἀδρανεῖς. Οἱ ἀστέρες θέ-

λουσιν ἀναστῆ ἐκ τῆς τέφρας αὐτῶν.¹ Ἡ συνάντησις ἀρχαίων λειψάνων γεννᾷ νέας φλόγας καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς κινήσεως εἰς θερμότητα ἀναπαράγει νεφελώματα καὶ κόσμους. Ὁ γενικὸς θάνατος οὐδέποτε θὰ βασιλεύσῃ.

I. X. Βλάσσης.

ΓΛΩΣΣΙΚΑ

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Τὸ ἐγγράφον, ὃ κατωτέρω δημοσιεύομεν εἶναι ἑλληνικὴ δῆθεν μετάφρασις νόμου τινός, δημοσιευθέντος ἐν Ἐνετίᾳ τῷ 1767 καὶ σκοποῦντος νὰ κανονίσῃ τὰ περὶ τῶν κληροδοτημάτων, ἅτινα εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἀποθνήσκοντες ἐκληροδότησαν εἰς ναοὺς ἢ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Καὶ περὶ μὲν τῆς οὐσίας τοῦ νόμου δὲν εἶναι ἐνταῦθα ὁ λόγος· ἡ δὲ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως εἶναι τὸ μᾶλλον ἀξιοπερίεργον. Ἡ μετάφρασις ἐγένετο ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀνδρόνῃ, ἔτει 1800. Δημοσιεύομεν δὲ αὐτὴν, ὅπως ἔχωσιν ἰδέαν οἱ ἀναγνώσται τοῦ Παρνασσοῦ τῆς γλώσσης τῆς ἑλληνικῆς, ὅποια ἐλαλεῖτο καὶ ἐγράφετο παρὰ τινῶν (καὶ δὴ δημοσίων συμβολαιογράφων) ἐν Ἐπτανήσῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἐκατονταετηρίδος. Ἐν ἐγγράφῳ τριῶν μόνον σελίδων ἀπαντῶσιν ὑπὲρ τὰς ἐξ ἡκοντα ἰταλικᾶς λέξεις· ἐκ δὲ τοῦ ὅλου ἐγγράφου, ἢ μᾶλλον τῆς ἑλληνικῆς δῆθεν μεταφράσεως, ὀλίγιστα νοεῖ ὁ ἀναγνώστης· ὅπως ἐννοήσῃ τὸν νόμον ἔχει ἀνάγκην παραβολῆς πρὸς τὸ ἰταλικὸν πρωτότυπον αὐτοῦ.

Ἐν Κερκύρᾳ· κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον 1885.

Σπυρίδων Κ. Παπαγεωργίος.

Ἐξ ὀπιὰ.

Μετάφρασις ἀπὸ τοῦ Φραγκοῦ

Πάρτε² πιασμέρι εἰς τὸ Γαλινοτατο Μεγα Συμβουλιο εἰς
την ἠπόθεσιν τῶν αγαθον δια ελεημονιτικαις ετιεῖς
1767 10 Σεπτεμβρηον
εἰς τὸ Πρεγάδι

Με πολοτατους νομους, και ἀνά μερος με ἐκείνους του χρονου 1338 (24 σεπτεμβριου, 1536) εἰστερη δεκαμβριου ετουτου του μεγα Συμβουλιου, και με την ετερην 1605 (26 Μαρτιου) του Σενατου³ επασκιθικε να αμ-

¹ Τὴν περὶ ἀναστάσεως τῶν κόσμων θεωρίαν πραγματεύεται ἐκτενέστερον ὁ Flammarion ἐν βιβλ. Γ', κεφ. 5' τῆς Δημ. Ἀστρονομίας, σελ. 380—387.

² Parte=ἀπόφασις.

³ Senato=γερούσια.

ποδίστη τα σταμπυλά¹ ετούτης της χώρας, και του στατού μας² να μη πανε εις τούς εκλεξιαστικούς δια λεγατά,³ δονατζιονες,⁴ άλλοτρισιδες, ή σε άλλους τροπους, δια τώ ωπίο σκοπώ ετοτες αποφασιστηκε δια τα προιμενα αγαθά ακίνητα να πουλιθουν, και οτη πιαστή από την πουλισι τους να εινε εμπιεγαδο⁵ εις τες ελειμονιτηκαις ορδιγνες.⁶ Μα ή δοκιμασι εστονδας να εκαμε να γνωρηστή ότη ή φρονιμαδα εκινον τον νομον δεν επροξενεψε αυτώ τω μεγα που εσταθι στοχασμενο, ωπου εινε εκινο να στερεοσι τη αναλογια των σωματων πολοτατα χρηασομενι της ειρηνης, και καλου ορδινε⁷ της καθε Βασιλιας, και να φυλαξη τες ουσιές τον φαμιγλον λευκόν, προτο θεμελιον τον δυναμειων, και της ευτηχίας καθενού Βασιλειου, ή σοφρονια του σενατου ειβρηκε δια ετουτο με το δεκρετο του⁸ 12 απριλιου 1766 να εινε ανανγεο να δυναμοσι περησοτερο την ειποθεσιν. Με το οφελιμο σκοπώ εοστόσο δια να εμποδιστή αυτώ τω αρπαλώ δρομο εις τω οπιο κινούν, και αραδα πιενουν τες ουσιές των λαηκόν και να εμποδιστή τή βαρηότητη ζιμια που λαβένη ή δουλεψι του αφενδος Θεου και τώ καλώ του γενου από την αναρμοσια μεγαλι των Εκκλησιαστικων και τόπους ελειμονετηκους.

1. Θελι παγι παρτε⁹ προτο στη φιλαμενους τους αλλους νομους που δε ανδιονουνδε του παρονδου, τά φόνδα,¹⁰ τά αγαθά, τα καπιταγλια, και διαφορα της τσέκας,¹¹ καρπους, τιμηματα, προσοδες, και ωφελίματα στασιμα καθενης φισις, εις των παρον κέκτημαι να απω ραγιαδες γιγνόμενι, δια τω ερχομενο από κατου σε καθε φορμα¹² απω διαθίμι Κουδικιλο, καταλειπομενόν δορον, διαδοχή, χαρησμα αναμέσος σουδανους, κοντρατο,¹³ πάκτο, καταβεβεοσι, νοβέλο¹⁴ τοσο πανδοτινώ, οσαν και φρανκαμπιλε¹⁵ ή απανου εις την ζοήν, σιδαση, μεταθεσι, ανταλαγή, ποκτησημα, ενφιτεψη, προτημηροι, γραμα μηδέ με τώ μεσο του επιτροπου του Αγιου Μάρκου, του

¹ Stabile = μόνιμον.

² Stato = κράτος.

³ Legato = κληροδότημα.

⁴ Donazione = δωρεά.

⁵ Impiegato = γίνη χρήςις.

⁶ Ordinazioni = προορισμόν.

⁷ Ordine = τάξις.

⁸ Decreto = απόφασις.

⁹ Parte = ειδοποίησις.

¹⁰ Fondi = γήπεδα.

¹¹ Zecca = Νομισματοκοπέτον.

¹² Forma = τύπος.

¹³ Contratto = συμβόλαιον.

¹⁴ Novello = έδαφονόμιον.

¹⁵ Francabile = εξαγοράσιμον.

μεγαλου σκολίου, του Ιερον γιγνομενον, ή αλες κουμεσαρίες,¹ ανθρωπους, και συνεδρια λαίκα, ή απω κατου εις σε αλλο στοχασομενο τροπο, που να ερχοτουν καθαρησμενο, κανενα εξο αφιμενο, να μη ειμπορουν διχος θελημα του σενατου εις τω τρόπον που θελή εξακαθηρηστή εις τώ αρτηκολο² «να αφιστουνε, δορηστουνε, πουλιθουνε, τσεδερηστούνε,³ και μεταφερθουνε εις εργατα και ετηες ελειροσινης, εκλισιες, ευεργεσιες, κινονιες, και σπιτια θεοσεβώς, επιτρεπειν τινιστη, και τιτουλα⁴ της ταξες στρατηοτηκαις, συνεδρια εκλεσιαστικα, φλαρει,⁵ καλογερη, καλογρηες, κληρηκι, κανονικη,⁶ παπζδες κανονικη, σεμνηναρια,⁷ σκολγία, φιλαξες, σιναγογαις, και αλλους τοπους ελειμονιτικους, και σινδροφιες εβλκβιτηκαις με καθε ονομα μπασμενες, ή να λαβουν χαρη να μπαστουν.

2. Να μη εμπορεσουν ομως τετηα χρήματα, καρπους, προσοδες, ακίνητα, ή καπιτάγλια, και διαφορα της τζεκας εις κανενα τροπο, καιρώ και ποσοτητα να εινε ειποτεκαδα ομπλιγάδα⁸ των αυτον σωματων και ανθρωπους εκλεσιαστικους, ή δια εργατα, και ετιες ελειμονιτηκαις ηπο κανενα τητουλο, ετήα και ονομα, τα ωπια ολα να εινε οσαν ξεκαθηρησμενα, και ενομενα εις των παρονδα νομο.

3. Δια τέτοια τελι θελη ακουστή πεσιμενι, αθετή, μηδεις και καμιανης δυναμης. Καθε διαποζιτζιον,⁹ ήστρουμεντο,¹⁰ και χαρτη το οπιο να μη ελαβε ακόμη αποπλιροσις, και να εκανε ενανδιο ενεργημα εις την παρουσα σημβουλευσιν εις τω οπιο νομο θελη ομους ήποτακτουν τα κασα¹¹ δια την βοήθια του κληρονομου λακκον, ακομα αβεβεομενα, ανερησονδας ετουτο τω σιμβουλιο με την εκρατη του εξουσια καθε κλησις, ατζιον¹² και δικιο οπιανου ειμπορουνε να απαρθενέψι¹³ και να ειτουν ενάνδια στην παρουσα σημβουλευσιν.

Παραλιπομενα

5. Η κολησις ανοθεν γενόμενι δια το απερασμώ και ηποτεκα¹⁴ δια τα

¹ Commessarie = παραγγελίαι.

² Articolo = άρθρον.

³ Cedere = παράχωρῶ.

⁴ Titolo = τίτλος.

⁵ Frari = λατῖνοι ιερείς.

⁶ Canonico = ιερατικόν αξίωμα τῶν Λατῖνων.

⁷ Seminario = ιεροσπουδαστήριον.

⁸ Obligato. Ὑποθήκη.

⁹ Disposizione = διάθεσις.

¹⁰ Instrumento = ὄργανον.

¹¹ Caso = περίπτωσις.

¹² Azione = πράξις.

¹³ Appartenere = ἀνήκειν.

¹⁴ Ὑποθήκη.

ακινιτα θέλι περιεχι ακομη τα κινιτηκά, ιγουν γαζέτες,¹ ασιμια, τζο-
γες². ζονδανά, πραγματιες, και αλλους ειδους, και ουσιες, με ετουτην την
μοναχιν ρεγουλα³ και διφερένσα⁴ περώ⁵, οτη εις τα κινιτικα να ειμπο-
ρεσι καθε ενας να δισπονη⁶ ή να χαρήσι ατιτουλο⁷ δια καθε ετη ε-
λεημοσινης το δεκατο μερηδη της ουσιας τον κινιτικόν ανοθεν επομενι,
φτανη οτη ολι του η δεσποζιτισιον να μη εινε περησοτερη απώ δουκατα
πενδακόσια τής πιάτσας⁸ απκνου εις την ακερηα ολολητα τους, και παν-
δαφερμενι εις εφετηβες⁹ γαζέτες, και δια μία φορα μονου.

απαρλιπόμενα

7. Κατά πως σε καπιο κασο εξαιρετο ειμπορουν να εινε άφορμες δια τες
ωπιες ή ελειμοσινοι αφενδικα στοχαζομενοι την άληθινη χρηα καπιανης Ε-
κλισιας, ή ελειμονιτικαις ποιημα, ή αλλη περησατσι γνωρησι καλώ να
συνδρεξη δια χαρη εις καπιαν εφοκλια, και δισπένσα¹⁰ απώ τω παρονδα
νομο, ετζι δινι θελιμα του ηδιου σενατου να ειμπορεσι να τω καμη ετουτο
λαβενονδας προτα τες εινοφοματζιονες¹¹ με ορκο απώ τώ συνεδριον του
δεκα φρονιμον απανου εις τες δεκατιες του ρεαλτου¹² με την φορμαλιτά¹³
από παρτε¹⁴ μοναχή, και στενεψες απώ τεσερα πένπτα του συνεδριου, και
σενα τον ορησμενες απώ τω δεκρέτο¹⁵ του ηδιου σενατου, 23 μαρτίου
1714, εξακαθαρησονται περώ ότη αποτα μεσα εις τω διαστημα του
χρονου απο την ημερα τής πρεσεντατζιον τής προτης σουπλικας¹⁶ να μη
ελαβε τή χάρη, θελη ακουστη μιδή, και πεσιμένο το ρηκόρσο¹⁷ και να μη
ειμπορεσι να πασκιθή.

8. Αν εισος και εις σε καθε καιρώ ειθελε βρεθουε αγαθά, και ουσιες εις

¹ Gazzeta=νόμισμα.

² Gioja=κοσμήματα.

³ Regola=κανών.

⁴ Differenza=διαφορά.

⁵ Peró=όμως.

⁶ Disponere=διαθέτειν.

⁷ Atitolo=εις τίτλον.

⁸ Piazza=άγορά.

⁹ Effettivo=μετρητά.

¹⁰ Dispensa=άπαλλαγή.

¹¹ Infarmozioni=πληροφορία.

¹² Rialto=θέσις τής 'Ενετίας.

¹³ Formalità=διατύπωσις.

¹⁴ Parte=μέρος.

¹⁵ Decreto=άπόφασις διαταγή.

¹⁶ Suplica=αίτησις.

¹⁷ Riccorso=έφεσις.

χερια των εκκλησιαστικον, και χερηα απεθαμενα ενανθίω της προσταγής
του παρόνδου νόμου, να εινε, και να ακουστουε ευτης απλικαδα³ εις τώ
αφενδικώ φίσκο⁴ και τω συνεδρη του δεκα φρονιμον⁵ αβογαδορη⁶ και ρα-
πρεσεντανδιδες⁷ ήωποιή θελη καμουν τω ευβρεμα, και την αποπλιροση,
να λαβενουν τώ δεκαπετε τα εκατώ απανου εις τω καπιταλη του παζα-
ριον πιασμενου, τω οπιώ δεκαπετε τα εκατώ απανου εις τουκαπιδαλη να
εινε μιρασμενο με τους ρεσπετιβους μηνήστρους με τα μεθοδα του νόμου.

9. Εξακαθαρισετε οτη καθε εξινγεσι που εθελε κανενας να δοσι του πά-
ρόνδα νομου εις τα κασα ανφιβολα, να εχι να ζιγιστη εις βοήθιαν του
λαικου δια το τελο να λαβη ολην την περισσοτερη ελευτερια, και απλιν
μεταφρασις.

παραλιπόμενα

Και η παρουσα δεν θελι ακουστη πιασμενι ανείσος και δέν θελι βαλθι,
και πιαστή εις τώ μεγα Σινδούλιο. 1767 (20 Σεπτεμβρίου. Εβαλθικε
και επιαστηκε εις τω μεγα σινδούλιο.

22 σεπτεμβρίου 1767.

ΠΕΤΡΟ ΒΙΓΝΟΛΑ ΣΕΓΡΕΤΑΡΙΟΣ⁶

Κρημενη απανου εις τες σκαλες του αγιου Μαρκου και του Ριαλτου
απω των Ιωανη Μπατηστα Πάτζε κουμανδαδόρος⁷ αφενδικος.

1800[4 αυγουστου Ε. Π. Εγουαλμενη την παρουσα κοπια απώ ενα
τιπο ομιο, και ειν κοντραδα⁸ απώ εμε ηπογεγραμμενος.

Μπούπλικος Νοτάριος⁴

'Αθανάσιος 'Ανδρόνης

Νοτάριος Μπούπλικος (τής Κερκιρας)

(αφισμενι έξο τήν λεγαλιτά.)

¹ Applicata = έφηρμοσμένη.

² Fisco = Δημόσιον.

³ Consiglio dei dieci Savi, έλέγετο έν 'Ενετία.

⁴ Avvocato = δικηγόρος.

⁵ Rappresentante = αντιπρόσωπος.

⁶ Segretario = Γραμματεύς.

⁷ Comanduro, = Κήρυξ δημόσιος έν 'Ενετία.

⁸ Incóntrare = εξακριβούν.

⁹ Publico Notaro = δημόσιος Συμβολαιογράφος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΘΗΡΑΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ¹

Τὸ πάπλωμα τοῦ Δράκου.

Ἦτανε μιὰ φορὰ ἕνας βασιλέας καὶ εἶχε ὀχτὼ γυιούς. Τὸ λοιπὸς ὁ βασιλέας ἠφτώχανε καὶ ἤστειλε τὰ παιδιὰν του νὰ δουλέψουνε. Αὐτὰ δὲν ἤξέρανε τί νὰ κάνουνε καὶ πήανε στὸν ἀτζίγκανο κ' ἠκάμανε 8 φερεντινες, κάθε ἕνας τῶνε νὰ πάρη ἕναν. Τσὴ πήρανε καὶ πηγαίνανε τὸ δρόμο, τὸ δάσος μέσα, ὥστε ποῦ θενὰ βροῦνε νὰ θερίσουνε νὰ πάρουνε ψωμί νὰ φᾶνε. Δὲν τῶν ἄρεσε κανένα χωράφι μὲ τὸ κριθάρι, γιατί τανε μικρὰ καὶ δὲν τὸ ψυχιάζουντα, δὲν τὸ θέλανε. Ἦπήανε μέσα στὸ δάσος κ' ἠβρήκανε ἕνα χωράφι, ποῦ ἦτονε γεμάτο κριθάρι ἴσα μὲ μέσα, ποῦ ἔμπαινε ὁ ἀνθρωπος κ' ἠχώνοντα ἴσα μὲ τὴν κεφαλήν. Λέει ἐδῶ νὰ μποῦμε νὰ τὸ κόψωμε, ὥστε ποῦ νᾶρθη ὁ νοικοκύρης νὰ δῆ πῶς τὸ κόψωμε νὰ μᾶς δώση τὴν δουλειά μας. Μπαίνοντας μέσα καὶ ἀρχίζουνε νὰ θερίζουνε· ὅτι κόβουνε τὸ κριθάρι μὲ τὸ μαχαῖρι, τῶν ἐπαρουσιάζεται ἕνας δράκος μεγάλος καὶ τῶνέ λέει· μωρὲ παιδιὰ τί θέλετε δῶ; Ἦρθαμ' ἀφέντη νὰ σοῦ θερίσωμε τὸ κριθάρι, ὥστε ποῦ νὰ μᾶς δώσης νὰ οἰκονομηθοῦμε. Ἐτοῦτο θερίζεται, παιδιὰ μου, μὲ στοίχημα· καὶ τί στοίχημα, πατέρα μου; Νὰ κόβετε κ' ἐγὼ νὰ μαζώνω. Καὶ ἦ μὲ προφταίνετε, νὰ σᾶς ἐδώκω καὶ ἐγὼ ὀχτὼ θυγατέρας καθενοῦς τὴ μιὰ· ἂ δέ, νὰ σᾶς ἐκάνω ὅ,τι θέλω. Τώρα ἦρθε τὸ μεσημέρι καὶ ἠμπλάξανε μὲς τὸ χωράφι ὁ ἕνας ἐδῶ κ' ὁ ἄλλο ἐκεῖ· ὥστε νὰ μαζόξῃ ὁ δράκος ἐκεῖνο ποῦ κοβγε κάθε ἕνας, ἐκάνανε οἱ ἄλλοι σωροί. Ὁ δράκος ἀφοῦ εἶδε καὶ τῶν προφταίνανε τώρα πρέπει νὰ στείλω ἕναν ἕνανε στὸ σπίτι. Πιάνει καὶ κάνει ἕνα γράμμα τσι γυναῖκάς του καὶ τὸ δώνει ἀπὸ τσι 8 αὐτὰ τὰ παιδιὰ τοῦ πιὸ μικροῦ, τοῦ Γιαννάκη καὶ τοῦ λέει· νὰ πᾶς στὴ γυναῖκά μου, ποῦ σοῦ γράφω νὰ σοῦ δώση μιὰ φουρνιά ψωμί κ' ἕναν ἀρνὶ νὰ φέρης νὰ γευτοῦμε. Ἦπήαινε τὸ παιδί· στὸ δρόμο ποῦ πήαινε τὸν πάντηξε ἕνας γέρος. Τὸ δρόμο ὅπου πᾶς παιδί μου, τί θές ἐδῶ καὶ ἦρθες; νὰ μοῦ δείξης τὸ γράμμα. Εἰς τοῦ τὰδε τὸ σπίτι πᾶω τοῦτο τὸ γράμμα· λέει θὰ μοῦ τὸ δείξης· δὲ σ' ἀφίνω νὰ περάσης, ἂ δέ μοῦ δείξης τοῦτο τὸ γράμμα. Τοῦ τὸ παίρνει τὸ γράμμα καὶ τὸ διαβάξει καὶ ἠγραφε· ἰδοῦ γυναῖκά μου, τοῦτο τὸ νέο ὅπου σοῦ στέλλω νὰ τόνε σφάζης, νὰ τόνε ψήσης νὰ τὸν ἔχωμε τὸ βράδου νὰ τόνε φᾶμε. Κ' ἐμένα μοῦ πε πῶς ἔχει γραμμένα νὰ πάρω ψωμί καὶ ἀρνὶ νὰ φᾶμε, καὶ τώρα γράφει αὐτὰ. Λέει αὐτὰ γράφει παιδί μου· λέει ὁ γέρος. Τότες γράφει ὁ γέρος τὰ ψωμιά καὶ τὸ ἀρνί, ἤσκισε αὐτὸ καὶ τοῦ δίνει

¹ Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Πεταλά.

αὐτὰ· πάει στὴ δρακόντισσα, ἀφοῦ ἠδιάβασε τὸ γράμμα τοῦ δίνει τὸ ψωμί καὶ τ' ἀρνί, τὰ παίρνει καὶ πάει στ' ἀμπέλι. Τὸ λοιπὸς ὁ δράκος ἠθύμωσε, μὰ δὲν τοῦ πόδειξε, καὶ ἠκάτσανε κ' ἠφάανε. Τὸ βράδου τσι παίρνει καὶ πᾶνε στὸ σπίτι αὐτοῦ τὰ 8 παιδιὰ· τῶνέ βάνει καὶ δειπνοῦνε καὶ στρώνουνε 8 κρεβάτια καὶ παίρνει κάθε ἕνας μιὰ κόρη τοῦ δράκου καὶ πέφτουνε στὸ κρεβάτι νὰ κοιμηθοῦνε καὶ τὸ πρωὶ νὰ στεφανωθοῦνε. Ὁ μικρὸς ὁ Γιαννάκης ποῦ ἤξερε τὴ γνώμη τοῦ δράκου λέει ἐγὼ πρέπει νὰ κάθωμαι ξυπνητός. Σηκώνεται σιγὰ καὶ περνᾷ στὴ σωτοκάμαρα τοῦ δράκου καὶ μπαίνει ἀποκάτ' ἀπὸ τὸ κρεβάτι· ἐκεῖ λέει ὁ δράκος τσι δρακόντισσας, λέει· γυναῖκά μου, ἔχομε μεζέδες νὰ τρῶμε πολὺν καιρό. Καὶ πῶς θενὰ τσι σκοτώσης; τὸν ἀρωτᾷ ἡ δρακόντισσα. Θὰ πᾶω, δρακόντισσά μου, καὶ ὅπου ἠγγίζω μαντῆλι εἶνε ἡ κόρη μας, κ' ὅπου ἠγγίζω φέσι, θενὰ καρφώνω τὸ μαχαῖρι. Ἦσηκώθηκε αὐτὸς καὶ πάει μέσα στὴν κάμαρα καὶ πάει στὸ κρεβάτι τοῦ πρώτου ἀδελφοῦ του, βγάνει τὸ φέσι καὶ βάνει τὸ μαντῆλι, ἔτσι δὲ σὲ ὅλα τὰ κρεβάτια ὄλων του τ' ἀδέρφια. Πάει καὶ στὴ μικρὴ, βγάνει τὸ μαντῆλι τῆς, τὸ φακίολιν τῆς καὶ τσι βάζει τὸ φέσι καὶ πέφτει κοντάτσι. Σηκώνετε ὁ δράκος· λέει γυναῖκα, εἶνε στὸν πρώτον ὕπνο, εἶνε καιρὸς νὰ πᾶω νὰ τσι σκοτώσω· ὕπῃε ὁ δράκος ἀπὸ μὲς τὴ κάμαρα καὶ ἠπιασε ἀπὸ τὸ πρώτο κρεβάτι· ὅπου ἠγγίξε φέσι, ἠκάρφωνε τὸ σπαθί· τὸ λοιπὸς ἀπέρασε ὅλα τὰ κρεβάτια καὶ ἠκάρφωσε ὅπου εὔρηκε φέσι· ἠπῃε καὶ στονὸ μικρὸ, καρφώνει κείνη καὶ ἀφίνει αὐτόνε καὶ ἔπειτα πάει στὴ γυναῖκάν του καὶ τσι λέει· ἰδοῦ γυναῖκά μου ἔχομε τώρα φαγητὰ νὰ τρῶμε ὅλαις τσι μέραις· μὰ δὲν ἠμίλησα γὰρ νὰ μὴν ξεσπάσω τσι θυατέρας μας. Ἀφοῦ ἦφε ὁ δράκος σηκώνεται αὐτὸς καὶ πάει καὶ ξυπνᾷ τ' ἀδέρφια του καὶ τῶνέ λέει, βρὲ δὲ βλέπετε, παρὰ κοιμάστε; σηκωθῆτε νὰ φύωμεν γιατί ἂν μᾶς εὔρη ὁ δράκος, θὰ μᾶς ἐθυσιάση. Σκοτεινά, ἀποδῶ ἀποκεῖ ἠβρήκανε τὴ πόρτα κ' ὅπου φύη ἦφε. Ὡς καθὼς τσι βαλε μπροστὰ κ' ἠτρέχανε κ' ἠβγαίνανε τὴν πόρτα, πίσω πίσω ἦταν αὐτὸς. Ἀπλώνοντας τὰ χέρην του νὰ φύουνε γλήγορα ἠβρηκε τὸ χέριν του ἀπὰ σ' ἕνα σκρινὶ κ' ἠβρηκε τὸ χέριν του ἀπὰ σ' ἕνα κασελάκι καὶ τὸ παίρνει, τὸ βάνει στὸ στῆθόν του καὶ παίρνουνε αὐτοὶ πολὺ δρόμο, μακρύνουνε πολὺ ἀπ' αὐτὸ τοῦ δράκου τὸ μέρος. Πᾶνε σὲ μιὰν πολιτεία καὶ πᾶνε στὸ βασιλικὸ παλάτι καὶ λέν' τοῦ βασιλέα καὶ τσι βαλε μὲς τὸ παλάτι κ' ἐργάζουντα ὅλοι (αὐτὰ τὰ 8 παιδιὰ) κ' ἠκάνανε ὅ,τι δουλειὰ ἠμπορούσανε. Τῶνέ μικρὸ τῶνέ βάλανε στὴν κάτω πόρτα τὴ βασιλικὰ νὰ φυλάη. Ἐνα πρωὶ ποῦ ἠκάθοντα ἀμοναχὸς κειδὰ ἠβαρέθηκε κ' ἠθυμήθηκε τὸ κασελάκι ποῦ ἠπηρε ἀπὸ τοῦ δράκου τὸ σπίτι· τὸ βγάνει ἀπὸ τὸ στῆθός του τ' ἀνοίει τὸ κασσέλι μαλαματένιο κ' εἶχε τρία μῆλα μέσα· ἕνα μαλαματένιο, ἕνα μαργαριταρένιο, κ' ἕνα διαμαντένιο· ἠπιασε τὸ μαλαματένιο μῆλο κ' ἠκλείδωσε τὰ ἄλλα· τὸ βάστα καὶ τὸ παιζε· τοῦ βασιλέα ἡ κόρη

ήτανε στὸ παραθύρι στὴν κάμαράν τοι· τὸ ζήλεψε καὶ τοῦ λέει· μωρὲ δὲ μοῦ δίνεις αὐτὸ τὸ μῆλο, κί' ὅ,τι θέλεις νὰ μοῦ ζητήξης. Λέει, ἀνὴ μὲ βάνης, βασίλισσα, στὴν ἐπάνω πόρτα, σοῦ δίνω τὸ μῆλο. Εὐτὺς τὸν ἤβαλε ἡ βασίλισσα καὶ παίρνει τὸ μῆλο· βάνει τὸν ἀπάνω κάτω καὶ τὸν κάτω ἀπάνω. Τὴν ἄλλην ἡμέρα πιάνει τὸ μαργαριταρένιο· τὸν ἔδε ἡ βασίλισσα τοῦ τὸ γυρεύγει πάλι. Τσι ζητᾷ καὶ τὸνὲ βάνει στὴν πόρτα τσι κάμαρά τοι καὶ τὸνὲ βάνει καὶ παίρνει τὸ μῆλο τὸ μαργαριταρένιο· ἔπειτα τὴν ἄλλη τὸ πρῶτ' ἤπιασε τὸ διαμαντένιο· τὸ 'δε ἡ βασίλισσα, τὸ γυρεύγει πάλι· λέει μωρὲ ὅ,τι θέλεις νὰ σοῦ κάμω καὶ νὰ μοῦ τὸ δώσης πάλι. "Α μὲ βάνης, βασίλισσα, μέσα στὴν κάμαρί σου νὰ διανεύγωμαι, νὰ σὲ μπερετῶ, σοῦ δῶνω κί' αὐτὸ τὸ μῆλο. "Οχι νὰ μὲ μπερετᾷς, παρὰ νὰ σὲ κάτσω μαζί μου νὰ μᾶς μπερετοῦνε καὶ τσι δυὸ οἱ σκλάβοι μας. Τὸν ἔβαλε μέσα, τὸν ἔκατσε στὸν καναπᾶ καὶ τσι μπερετούσανε καὶ ἤζούσανε ζωὴ εὐτυχισμένη. Τὸ λοιπὸς ἀφοῦ ἠπερνούσανε τ' ἀδελφιάν του ἠζήλεψανε καὶ ἠπήσανε κί' ἠβρήσανε τὸ βασιλέα νὰ τονὲ καταδώσουνε. Λένε τοῦ βασιλέα· λέει, βασιλέα μου, πῶς ἄλλο δὲ σοῦ λείπει παρὰ τοῦ δράκου τὸ ἄλογο ποῦ μιλεῖ. Καὶ ποῖος εἶνε ἀρκετὸς νὰ πᾶ' νὰ μοῦ τὸ φέρῃ; Αὐτὸς ποῦνε ἀπάνω στὴν κόρη σου τὴ βασίλισσα. Τονὲ κάλεσε, τονὲ καταιθάξει ἀπὸ τὴν κάμαρη τοῖ κόρης του καὶ τοῦ λέει. Νὰ πᾶς, παιδί μου, νὰ μοῦ φέρῃς τοῦ δράκου τὸ ἄλογο, γιατί τῶχω ἐπιθυμία. Τὸ παιδί δὲν ἠμπόριε νὰ κάμη πλὸς ἀλλοθῶς καὶ φεύγει καὶ πάει ἔξ' ἀπὸ τὸ παλάτι σὲ μίαν παληὰ κάμαρα καὶ ἠκλαίει· τοῦ παρουσιάζεται μιά γρηὰ καὶ τοῦ λέει, παιδί μου, τί ἔχεις καὶ κλαῖς; τὸν ἀρωτᾷ· καὶ τσι λέει· ὁ βασιλέας μὲ στέλλει νὰ τοῦ φέρω τοῦ δράκου τὸ ἄλογο καὶ δὲν εἶμ' ἀρκετὸς, δὲν εἶμ' ἄξιος. "Αμε νὰ πῆς τοῦ βασιλέα νὰ σοῦ δώση 40 καντάρια μπαμπάκι, ψωμί καὶ τυρὶ καὶ σταφίδες καὶ σῦκα καὶ νὰ πᾶς ὅπου ἐκεῖ κοντὰ εἶνε ἕνα μεγάλο σπήλαιο νὰ ρίξης τὸ μπαμπάκι κί' ἀπάνω αὐτὰ ὅλα καὶ νὰ σταθῆς ἀπόξω. Καὶ θὰ ἔγουνε πεντικοὶ ἀρκετοὶ νὰ τὰ πάρουνε αὐτὰ ὅλα καὶ ἔπειτα θὰ σὲ πάρουνε μέσα. Ἐπῆγε στοῦ βασιλέα τοῦ λέει· τοῦ τὰ δῶνει· τὰ παίρνει· πάει στὸ σπήλαιο καὶ ρίχτει τὸ μπαμπάκι κί' αὐτὰ ἀπάνω. Ἦβγήσανε οἱ πεντικοί, τὰ πήσανε στὸ βασιλέαν τῶνε· ἀφοῦ τὰ κουβαλήσανε λέει ὁ βασιλέας· ἔβγατε νὰ ἴδητε ποῖος μᾶς ἔκανε αὐτὴ τὴ μεγάλη χάρι· τονὲ παίρνουνε τονὲ πᾶνε στὸ βασιλέαν τῶνε. Παιδί μου, τί ζητᾷς ἀπὸ μᾶς, ὅπου μᾶς ἔκαμες αὐτὴ τὴ μεγάλη χάρι; Βασιλέα μου θέλω νὰ μοῦ κάμῃς τὴ χάρι νὰ βρεθῆ τοῦ δράκου τὸ ἄλογο μπροστά. Τονὲ βάνει καὶ καθίζει κοντὰ του ὁ βασιλέας τοῦ ἔκαμε περιποίησας πολλὰς καὶ βρίσκει ἕνα πεντικὸ ἀπὸ τὸ στράτεμμάν του δυνατὸ, μεγάλο. Μωρὲ, νὰ πᾶς ἐσὺ νὰ φέρῃς τοῦ δράκου τὸ ἄλογο ἐδῶ ὅπως ἠμπορῆς. Μὰ αὐτὸ το ἄλογο ὁ ἀέρας νὰ σήκωνε σκόνι νὰ τοῦ χτυπήσῃ, ἤθε νὰ χιλιμιντρήσῃ· τόσο χακὸ ἦτονε! Ἐπῆ ὁ πεντικὸς στὸ μέρος ὅπου ἦτανε τὸ ἄλογο, στὸν ἀχερῶνα· ὡς καθῶς τονὲ

νοιώθει τὸ ἄλογο τὸ πεντικὸ πῶς πάει κοντάν του—ἦτανε νύχτα— ἠχιλιμιντρήσει· ἐκεῖ ἀκούει ὁ δράκος ὅπου ἠχοιμούντανε στὸ κρεβάτι του τοῦ καὶ μὰ καὶ στὸ παράθυρόν του ἀπὸ τὸ κρεβάτιν του, ποῦ ἦτανε. Καὶ ἀνοίοντας τὸ παραθύρι φωνάζει τοῦ ἀλόγου του. Μωρὲ μασκαρᾶ τί ἔχεις καὶ φωνάζεις; τίποτε ἀφέντη· πεινᾷς, διψᾷς; ὄχι, ἀφέντη· ἀμὲ μὴ φωνάζῃς ἄλλην φορὰ, γιατί θὰ σὲ θανατώσω. Κλειδώνει καὶ πάει καὶ κοιμάται ὁ δράκος· ὁ πεντικὸς ποῦ τανε χωσμένος μέσα στὰ ἄχερα, ἀφοῦ εἶδε ἠσυχία βγαίνει καὶ πάει στὸ ἄλογο· ὡς καθῶς ἠπήσανε νὰ τὸ τραβήξῃ ἀπὸ τὰ χαλινάρια, τὸ ἄλογο ἠκανε ὑπομονή, μὰ ἤσυρε τὴν μεγάλη φωνή, τὴν ἄγρια. Ἦκουσε πάλι ὁ δράκος καὶ σηκώνεται θυμωμένος. Ἀκούοντας ὁ πεντικὸς πῶς ἔρχεται ὁ δράκος, κρύβγεται μέσ' τὰ ἄχερα. Βγαίνει καὶ τοῦ φωνάζει· τί ἔχεις, μωρὲ κί' ἀπόψε δὲ μὲ ἴφησες νὰ ἠσυχάσω; Πεινᾷς, διψᾷς; λέει ὄχι· ἀμὲ τί ἔχεις; λέει τίποτε. Τοῦ λέει σοῦ χάρισα τὴ μὰ, τσι δυὸ, ἡ ξαναφωνάξης τσι τρεῖς, θὰ σοῦ κόψω τὴν κεφαλή. Ἦπῃς ἠπесе ὁ δράκος, μὰ θυμωμένος κακὰ. Ἦβγήκε ὁ πεντικὸς πάει στὸ ἄλογο—ἀφοῦ τὸ φοβέρισε πῶς θὰ τὸ τελειώσῃ, δὲν ἠμίλησε— τὸ παίρνει ἀπὸ τὰ χαλινάρια καὶ φεύγει. Τὸ πάει στὸ βασιλέαν του καὶ τὸ παίρνει ὁ βασιλέας τὸ δῶνει τοῦ Γιαννάκη· λέει, ἰδοῦ φίλε μου τὸ ζητημά σου, ἐκεῖνο ποῦ ζητήξης. Δῶνει τὴν εὐχαρίστησι στὸ βασιλέα, παίρνει τὸ ἄλογο καὶ σηκώνεται καὶ φεύγει. Πάει τοῦ βασιλέα, τοῦ τὸ προσφέρει καὶ μὰ καὶ στὴ βασίλισσάν του. Τονὲ βλέπει ἡ βασίλισσα, μὰ τὴ χαρὰν τοι, ὅπου ἠθάριε πῶς θὰ τὸ νὲ χάσῃ, καὶ ἠκάθοντα κί' ἠκλαίει· ἀφοῦ τὸν ἔδε ἠχάρηκε. Τότες ἀφοῦ εἶδε ὁ βασιλέας τὸ ἄλογο ἠχάρηκε πολὺ ὅπου τὸ ἴθει· τότες τ' ἀδέρφιαν του· λέει· μπρὲ μὰ ἀντὶς γιὰ κακὸ, τοῦ κάμαμε καλὸ! Παρὰ πᾶνε βρίσκουν τὸ βασιλέα καὶ τοῦ λένε· εἶδες βασιλέα πόσο σ' ἀγαποῦμε καὶ σοῦ φέραμαμε τὸ ἄλογο, παρὰ τώρα σοῦ πρέπει νὰ ἴχες καὶ τοῦ δράκου τὸ πάπλωμα, ὅπου εἶνε μὲ τὰ κουνουνάρια τὰ μαλαματένια· αὐτὸς ποῦ σοῦ φερε τ' ἄλογο, θὰ σοῦ φέρῃ κί' αὐτό. Τονὲ κάλεσε, τοῦ τὸ λέει καὶ ἔπειτα πάει πάλι αὐτὸς στὴν πρώτη θέσι ποῦ ἔξαναπῆς. Ἦρθε ἡ γρηὰ καὶ τοῦ λέει· τί ἔχεις καὶ κλαῖς; λέει, ὁ βασιλέας μὲ στέλλει πάλι νὰ πᾶω νὰ τοῦ φέρω τὸ πάπλωμα. Τὰ ἴδια ποῦ σοῦ δωσε στὴν ἄλλη, θὰ πᾶς νὰ σοῦ δώση καὶ ἐτσὰ θὰ τοῦ τὸ φέρῃς κί' αὐτό. Ἦπῃρε τὸ μπαμπάκι, ψωμί, τυρὶ, σταφίδα, σῦκα καὶ πάει στὸ ἴδιο σπήλαιο. Καὶ τὰ ρίχτει καὶ βγάνουνε πάλι οἱ ἴδιοι πεντικοὶ καὶ τὰ παίρνουνε καὶ πᾶνε μέσα στὸ ὑπόγειο, στὰ σπήλαιάν τῶνε. Τονὲ πήσανε μέσα καὶ τοῦ λέει ὁ βασιλέας παιδί μου, ἴντα θέλεις νὰ σοῦ κάμωμε, ὅπου μᾶς ἔκαμες πάλι τόσαις χάρις· μεγάλας; Θέλω βασιλέα μου νὰ μοῦ κάμῃς τὴ χάρι νὰ βρεθῆ τοῦ δράκου τὸ πάπλωμα ἐδῶ· πέμπει πεντικοὶ καὶ τῶνὲ λέει νὰ πᾶτε νὰ μετρήσετε τὰ κουνούρια ποῦ ἔχει ἀπάνω· τὸ λοιπὸς πᾶνε τὰ μετροῦνε, ἦτανε 40, ἀπὸ κάθε πάντα 10. Τὸ λοιπὸς πέμπει 40 πεντικοί, στὸ στόμα μπαμ-

πάκι γεμάτο, μέσα σ' αὐτοὶ ὅλοι ἦτανε καὶ ἓνας κουτσός με ἓναν πόδι· πᾶν αὐτοὶ καὶ πλάνουε στὸ στόμα τὰ κουδούνια γιὰ νὰ μὴ χτυπήσουνε ποῦ τανε τὸ μπαμπάκι· ὡς καθὼς πᾶνε νὰ τὸ σηκώσουνε νὰ τὸ πάρουνε, ἤσκοντοῦφλησε ὁ κουτσός πεντικός, ἀφίνει τὸ κουδούνι καὶ πέφτει κάτω· ἀκούει ὁ δράκος, φεύγουνε οἱ πεντικοί. Πᾶνε μπρὲ δὲν τὸ φέρετε; τοῦτος ἤφηκε τὸ κουδούνι ποῦ ἤπασε κάτω με τὸναν πόδι· τοῦ δίνει μιὰ, σπᾶ καὶ τᾶλλον του. Ὁ δράκος ξυπνῶντας καὶ χάνει τὸ πάπλωμα· μπρὲ γυναῖκα τὸ πάπλωμα, λέει· ἂ! ἐμεῖς τὸ ρήξαμε κάτω. Τότες ἤσκεπαστήκανε καὶ κοιμοῦνται καὶ πᾶνε πάλι οἱ πεντικοί. Χάθγοντας τὰ κουδούνια πᾶνε στὸ βασιλέαν τῶνε. Ἦπηρε τότες ὁ βασιλέας ἀπὸ τοὺς πεντικούς τὸ πάπλωμα, τὸ δίνει τοῦ παιδιοῦ, τὸ παιδί δώνει τὴν εὐχαρίστησι στὸ βασιλέα καθβαλικεύει τᾶλογόν του καὶ πάει στὸ βασιλέα Λέει βασιλέα μου ὄριστε ἐκεῖνο ποῦ μοῦ ζήτηζες, καὶ μιὰ κι' ἀπὰ στὴν κάμαρα, καθεται καλὰ με τὴν βασιλίσσάν του. Ἄς ἀφήκωμε τώρα αὐτοὶ κι' ἄς πιάσωμε τ' ἀδερφοῦν του, ὅπου ἠπῆκανε νὰ σκάσουνε ἀπὸ τὴ ζήλιαν τῶνε· πᾶνε καὶ βρίσκουν τὸν βασιλέα, βασιλέα μου, ἀφοῦ ἔχεις τὸ ἄλογο καὶ τὸ πάπλωμα, πρέπει νὰ σοῦ φέρῃ αὐτός ποῦ σοῦ φερε αὐτὰ καὶ τὸ δράκο τὸν ἴδιο, ὅπου δὲ θέλεις μηδὲ στρατέμματα, μηδὲ τί ὅτες, ὅ τι πόλεμος σοῦ ῥηθῆ, θάχης τὸ δράκο νὰ σοῦ νικᾷ· τοῦ ψηλώσανε τὰ μυκλά τοῦ βασιλέα τὸν καλεῖ, τὸν παρακαλεῖ, γιὰτὶ τὸν ἐγάπα ποῦ λωλαίνουνα ὁ βασιλέας τὸ παιδί αὐτό· νὰ πᾶς, παιδί μου, νὰ μοῦ φέρῃς καὶ τὸν ἴδιο τὸ δράκο, γιὰτὶ τὸν θέλω νὰ τὸν ἔχω μέσ' τὰ στρατέμματα μου. Φεύγει πάλι τὸ παιδί καὶ πάει στὴν κάμαραν ὅπου ἐπήαιν' ἡ γρηά· τί ἔχεις πάλι, παιδί μου, καὶ σὲ βλέπω καὶ πικραίνεσαι; Ὁ βασιλέας θέλει νὰ πάω νὰ τοῦ φέρω τὸ δράκο. Τώρα πρέπει νὰ γενῆς ἓνας χωριότης, νὰ ξεπολυθῆς νὰ παληοντυθῆς νὰ πᾶς σ' αὐτὸ τὸ μέρος· καὶ νὰ πάρης κι' ἀπὸ ὅλα τὰ σιδερικά τῶν μαραγκῶν καὶ νὰ πᾶς ἀποκάτω ἀπὸ τὸ παράθυρόν του ὅπου εἶνε ζυλικὴ καὶ τότες νὰ πιάσης νὰ χτυπᾶς με τὸ μπκρτᾶ ἀπὰ στὰ δένδρα. Ὑπῆε στὸ βασιλέα καὶ τὰ γυρεύει αὐτὰ (τὰ σιδερικά) καὶ τοῦ τὰ δώνει. Ἦθαλε καὶ ρούχα ἄσκημα, ξεσκισμένα κι' ἠφορτώθηκε καὶ πάει στὸ μέρος τοῦ δράκου τὸ παλάτι καὶ ἐκεῖ πᾶνει τὸ μπκρτᾶ κι' ἠχτύπα στὰ δένδρα ἀλύπητα με ὄλην τυ τὴ δύναμι. Μὰ ἔλα ὁ δράκος ὅπου ἠμάχοντα αὐτὸ τὸ Γιαννάκη, γιὰτὶ ἄλλα τοῦ ἔγραφε καὶ ἄλλα ὑπῆε στὴ γυναῖκάν του, ποῦ τοῦ ὠσε τὰ ψωμιὰ τότες· καὶ ἀφοῦ ἠσκότωσε καὶ τσί θυατέραις του καὶ τσί ψῆσε καὶ τσί φαε· λέει αὐτός εἶνε δυνατός καὶ ἀντρεωμένος καὶ γι' αὐτὸ μ' ἐνίκησε καὶ μοῦ τὰ καμ' αὐτὰ. Ἐκεῖ ἀκούει ὁ δράκος μέσ' τὸν ὕπνον του τὸν ἔχτυπο στὰ δένδρα, στὴ ζυλικὴ, ἠτρόμαξε καὶ πάει καὶ ἀνοίει τὸ παράθυρόν του καὶ βλέπει κάτω καὶ φωνάζει· ποῖός εἶσαι σὺ ποῦ χτυπᾶς; Ἐγώ, εἶμαι ἀφέντη, ἓνας χωρικός εἶμαι καὶ ἔρχομαι ἀπὸ τὴν τάδε πόλι, ἐδῶ ποῦ εἶνε δυνατὰ ξύλα νὰ

κόψω νὰ κάμω ἓνα σεντοῦκι νὰ βάλω ἐκεῖνο τὸν ἀντρεωμένο τὸ Γιαννάκη ὅπου κοντεύγει νὰ ξεμπιτάρῃ (ἀδειάσῃ) τὴν πόλι. Καὶ ἀκούοντας ὁ δράκος τὸ Γιαννάκη πῶς θὰ κάμουν σεντοῦκι νὰ τὸνέ βάλουνε μέσα, ἓνα σάρτο καὶ μέσ' τὸ δάσος βρέ, λέει, παιδί μου, τὸ Γιαννάκη; λέει ναὶ ἀφέντη, γιὰτὶ κοντεύγει νὰ μᾶς ἐφάῃ ὅλοι· νὰ μᾶς σκοτώσῃ μέσ' τὴν πόλι, γιὰτὶ εἶνε θηρίο μοναχό. Καὶ ἦρθα νὰ τοῦ κάμω ἀποδῶ ἓνα σεντοῦκι ὅπου εἶνε τὰ ξύλα δυνατὰ, νὰ τὸνέ βάλωμε μέσα νὰ τὸνέ ρίξωμε στὴ θάλασσα. Ἀκούοντας ὁ δράκος ὅπου τὸνέ μάχουντα, ἀρπᾶ τοὺς μπαρτάδες καὶ μιὰ καὶ δυό, τὰ δένδρα κομμάτια. Πιάνει ὁ δράκος κόβει τὰ σανίδια κάνουνε ἓνα σεντοῦκι· δυνατό, ἀφέντη, νὰ γενῆ καὶ χοντρό καὶ μεγάλο ἴσα με τὸ μπόϊ σου· νᾶνε δυνατὸ γιὰτὶ σπᾶ τὰ σίδερα νὰ μὴν τὸ σπάσῃ κι' ἔβγη ὄξω καὶ μᾶς σκοτώσῃ. Ἠγείνηκε τὸ σεντοῦκι κι' ἠκαρφώσανε τὰ περόνια ἀπὸ τὴ μιὰ ἴσα με τὴν ἄλλη κι' ἠγείνηκε σὰ σιδερένω. Ἀφοῦ ἠτελείωσε τοῦ λέει γιὰ ἔμπα, ἀφέντη, μέσα νὰ γροθίσῃς· νὰ κλοτσίσῃς, νὰ δοῦμε ἂν εἶνε δυνατὸ νὰ μὴν τὸ σπάσῃ νὰ ἔβῃ ὄξω κι' ἠκαθῆκαμε· μπαίνει ὁ δράκος στὸ κασσόνι καὶ ἀξαπλαριάζεται μέσα, τὸνέ σκεπάζει, τὸνέ καρφώνει ἀπὸ κάθε καντοῦνι ἓνα περόνι καὶ πάει ἴσα με τὸν πάτο. Ἀφοῦ τὸν ἔβαλε, τὸν ἐκάρφωσε, γροθίζει ὁ δράκος, μηδὲ ἠκούοντα καθόλου, κλοτσᾶ, τίποτες· λέει, μπρὲ παιδί μου, ἠνοῖξέ μου καὶ τοῦτο εἶνε συρῆμη. Λέει, ναὶ ἀφέντη, θὰ σ' ἀνοίξω· ἀντὶς νὰ τὸν ἀνοίξῃ, τὸν ἐκάρφωσε κι' ἄλλα πολλὰ περόνια ἀπάνω δυνατὰ καὶ τὸν ἀφίνει καὶ πάει καὶ πᾶνει τὴ γυναῖκάν του καὶ τὴνέ σκοτώνει καὶ κόβει τσί βύζαις τσι ποῦ ἦτανε μεγάλαις, γιὰτὶ ἦτανε δρακόντισσα, καὶ τὰ κρέμασε στὸ κλειδί τοῦ σπιτιοῦ κι' ἔπειτα ὑπῆε καὶ τὸν εὐρίσκει καὶ τοῦ λέει· δράκο, ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιαννάκης, ὅπου ἠφερα τὰ ψωμιὰ στ' ἀμπέλια, ἐγὼ εἶμαι ὅπου ἠσκότωσα τσί θυγατέραις σου, ἐγὼ σοῦ ἔπρηα τὸ ἄλογο, ἐγὼ σοῦ πρηα τὸ πάπλωμα, σοῦ σκότωσα καὶ τὴ γυναῖκά σου τὴν δρακόντισσα, τώρα θὰ σὲ πάρω νὰ σὲ ρίξω στὴ θάλασσα. Ἀκούοντας ὁ δράκος αὐτὰ ὅλα, ἠφρισε, ἠτάρασε ἐκεῖδᾶ μέσα· τὸν ἐσήκωσε καὶ τὸνέ πάει στοῦ βασιλέα καὶ τοῦ λέει· βασιλέα μου· νὰ ποῦ τοῦ φερα τὸ δράκο κι' ἀνοίξετέ τὸν· καὶ πάει αὐτός ἀπάνω καὶ παίρνει τὴ βασιλίσσάν του καὶ πάει μέσα γιὰ μέσα στὸ παλάτι καὶ κρύβεται. Ὑστερα ἀφοῦ ἠνοῖξαν τὸ κασσόνι, βγαίνει ὁ δράκος μανισμένος, θυμωμένος ἐξ αἰτίας τοῦ Γιαννάκη καὶ ἠσκότωσε καὶ βασιλέα καὶ στρατέμματα καὶ ὅλοι καὶ τσί φαε· ἀφοῦ ἠγέμωσε τὴν κοιλιάν του, ἠφορτώθηκε καὶ σώματα πολλὰ σκοτωμένοι καὶ πάει στὸ σπίτι· ἀφοῦ ὑπῆε στὸ σπίτι κι' ἠβρηκε τσί βύζαις κρεμασμένες, τσί ρουκάνισε· λέει, ὦ ἡ γυναῖκά μου ἀφράτο κρέας ποῦ μοῦχει ἐδῶ γιὰ νὰ φάω νὰ ξεκουρασθῶ· ἀφοῦ μπαίνει μέσα καὶ βλέπει τὴν γυναῖκάν του σκοτωμένη λέει· αὐτός ὁ Γιαννάκης μοῦ τὰ ἔκαμε ὅλα· ἀπὸ τὴν πίκραν του πρίσκειται καὶ ψοφᾷ.

Τότες περὶ βγαίνει ὁ Γιαννάκης μὲ τὴ βασίλισσάν του κι' ἠκάμανε νέο βασίλειο κι' ἤζησανε κι' εὐτυχήσανε.

Ἡ καλή κόρη.

Ἦτανε μιὰ φορὰ ἕνας βασιλέας κι' εἶχε τρία κορίτσα· τὸ λοιπὸς ὁ βασιλέας ἤμουφλούζεψε σὲ τόσον καιρό. Ἦθυμήθηκε μιὰ φορὰ στὸ πολὺν του σεκλέτι πῶς ἔχει ἕνα καράβι σὰ στὴν πόλι. Λέει αὐτὸ δὲ θὰ τὸ βρήκανε οἱ χρεοφειλετᾶδες νὰ τὸ πάρουνε· ἄς πάω νὰ τὸ πουλήσω νὰ πάρω χαρτζηλίκι. Ὁ βασιλέας πάει στὴν πρώτη του κόρη· κόρη μου θὰ φύω, ἴντα θέλεις νὰ σοῦ φέρω. Νὰ μοῦ φέρης μιὰ γριλάντα μαλαματένια· πάει στὴν ἄλλη, τοῖ τὸ λέει· νὰ μοῦ φέρης, πατέρα μου, ἕνα μπουκέτο μαλαματένιο. Στὴ μικρὴ του κόρη — τὴν ἐγάπα καλὰ ἀπὸ τοῖ δυό. — Καλή μου κόρη—ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποῦ τοῖ 'χε τὴν ἔλεε καλή μου κόρη—τί θὲς νὰ σοῦ φέρω; πατέρα μου, δὲ θέλω νὰ μοῦ φέρης πρᾶμα, παρὰ θέλω τὴ γιὰ σου· ὄχι, κόρη μου, θὰ μοῦ παραγγείλης νὰ σοῦ φέρω καὶ σένα τίποτα, γιὰτὶ θὰ φέρω τῶν ἄλλωνῶνε. Ἐ πατέρα μου, φέρε μου ἕνα τριαντάφυλλο. Ἦφουε αὐτός· στὸ δρόμον ὅπου ἐπήαινε, τοῦ παντήξανε οἱ γινώριμοῖν του· λέει ποῦ πᾶς· λέει πάω νὰ πουλήσω αὐτὸ τὸ καράβι ὅπου ἔχω νὰ οἰκονομηθῶ. Λέει βρὲ καυμένε στρέψε πίσω γιὰτὶ θὰ σὲ βάλουε καὶ σένα στὴ φυλακὴ. Ἀπὸ τὴν πίκραν του ἀντίς γιὰ νὰ στρέψη στὸ παλάτιν του ἤπηρε μέσα τὸ δάσος. Ἦκλαιε κι' ἠπῆαινε κι' ἠσυλλοούντανε πῶς θὰ κάμη τὰ παιδιὰν του. Ἐκεῖ ἤφταξε σ' ἕναν παλάτι στὴν ἐξοχὴ καὶ μπαίνει μέσα καὶ φωνάζει, κανένανε δὲ βλέπει· παρὰ τὸ παλάτι συγυρισμένο, ἢ τράπεζα ἔτοιμη μὲ τὰ φαγιὰ καὶ κανένανε μέσα. Ἦκατ' αὐτὸς στὴν τράπεζα, ἤφαιε καλὰ ἤπαιε κι' ἔπειτα ἠσηκώθηκε νὰ φύη. Στὸ φευγιόν του ἤμπηκε σ' ἕνα περιβόλι ὠραῖο. Γυρίζοντας τὸ περιβόλι βλέπει κεῖνα τὰ δένδρα τὰ ὠραῖα, νερά, πουλιὰ πολλῶ λογιῶ, βλέπει μέσα στὴ μέση καὶ μιὰ τριανταφυλλιά μὲ τὰ τριαντάφυλλα ὠραῖα. Καλὰ καὶ ἠύρηκα τὰ τριαντάφυλλα νὰ κόψω τοῖ καλῆς μου κόρης· νὰ τοῖ τὸ πάω· τῶν ἄλλωνῶνε δὲν ἠύρηκα. Κόβγει τὸ τριαντάφυλλο καὶ ἠγούησε κεῖνο τὸ μέρος καλὰ καὶ μὲ τὸ γουητὸ πεθηταί ἕνα λεοντάρι. Τὸ λεοντάρι τοῦ λέει· μωρέ, δὲ φτάνει ποῦ ἤφαιε κι' ἠπαιε κι' ἠχόρτασε καλὰ καὶ ἠδιασεδάσε στοῦ περιβόλι παρὰ ἠθελες νὰ κόψης καὶ τὸ τριαντάφυλλο. Αὐτὸς ἠφοδῆθηκε καὶ ἠτρεμε, δὲν ἠμπόριε νὰ τοῦ μιλήση. Θὰ μοῦ πῆς μωρέ, ἴντα θὰ τὸ κάμης τὸ τριαντάφυλλο καὶ τόκοφες; Λέει τρεῖς κόραις ἔχω, μὰ ἢ μικρὴ μου κόρη, ἢ καλὴ μου κόρη παρήγγειλε νὰ τοῖ τὸ πάω· τὸ λοιπὸς ἀφοῦ θὰ τὸ πάρης τοῖ καλῆς σου κόρης, σοῦ χαρίζω

τὴ ζωὴ, μὰ θέλω νὰ μοῦ τὴ φέρης μὲ ὄρκο, γιὰτὶ ὅπου κι' ἄν πᾶς, ὅπου κι' ἄ σταθῆς, θὰ σὲ σκοτώσω, θὰ σὲ φάω. Λεονταράκι μου ἄφασέ με κι' ἐγὼ θὰ σοῦ τὴν φέρω. Σηκώνεται πάει πικραμένος στὴν καλὴ του κόρη καὶ τοῖ προσφέρει τὸ τριαντάφυλλο, ἢ ἄλλαις τῶρα κι' ἠζηλεύγανε· ὦ πατέρα, αὐτηνῆς ἠφαιε τὸ τριαντάφυλλο καὶ μᾶς δὲ μᾶς ἠφαιε πρᾶμα· λέει κόρη μου, ἠφαιε τὸ τριαντάφυλλο μὰ θενάρθη νὰ τὴν πάρω καὶ στοῦ λεοντάρι ἀπ' ὅποια θέλει ἀπὸ τοῖ τρεῖς σας ἢ μιὰ. Λέει ἢ πρώτη, πατέρα μου, ἐγὼ δὲν πάω στοῦ λεοντάρι, γιὰτὶ δουλιῶ. Λέει τοῖ δεύτερης, ἠρχεσαι σύ; λέει πατέρα μου δὲν πάω γ'ὼ νὰ χαθῶ. ἢ μικρὴ ἢ καλὴ κόρη, πατέρα μου δὲν ἠρχεσαι νὰ μὲ πᾶς ἐμένα κι' ἄς μὲ φάη, παρὰ πικραίνεσαι καὶ συλλοᾶσαι τοῦ λέει, πατέρα μου, παρὰ νὰ χαθῆς ἐσύ, ἄιντες νὰ πάω γ'ὼ στοῦ λεοντάρι. Τονὲ παίρνει πᾶνε στοῦ παλάτι μὲ τὸν πατέραν τοῖ ἢ καλὴ κόρη. Βλέπουνε τὸ παλάτι συγυρισμένο, ἠξασφαις φοβεραῖς πῶς ἠπῆε ἢ κόρη· Τότες κάθουνται αὐτοῖ στοῦ παλάτι, τὸ βράδου νὰ κι' ἠρχεται τὸ λεοντάρι φῶτα πειὰ, ἢ τράπεζα στρωμένη. Μπαίνει τὸ λεοντάρι, Καλησπέρα, καλησπέρα κόρη μου σοῦ εὐχαριστῶ φίλε μου, ποῦ ἠσουν ἀληθινός. Καθίζουε στοῦ τραπέζι κι' ἠδειπνήσανε, ἠκάτσανε στοῦ ἕναν καναπέ τὸ λεοντάρι, στοῦ ἄλλονε ἢ καλὴ κόρη μὲ τὸν πατέρα τοῖ νὰ κάμουνε τρεῖς μεραις ἐκεῖ. Ἦπέρασε ἢ βεγγέρα τῶνε κι' ἠκουβεδιάζανε· ἠσηκώθηκε τὸ λεοντάρι νὰ φύη. Τοῖ καληνυχτίζει καὶ λέει τρεῖς φοραῖς τοῖ μικρῆς. Μ' ἀγαπᾶς καλὴ μου κόρη. Λέει ὄχι. Ἦανιστέναζε δυνατὰ, τονὲ παίρουνε τὰ δάκρυα καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ παλάτι καὶ χάνεται. Τὸ λοιπὸς καὶ τὴν ἄλλη τὸ βράδου τὸ ἴδιο τρεῖς βραδειαῖς ἔτσαδᾶ. Στοῖ τρεῖς εἶπε τοῖ καλῆς κόρης νὰ ταῦτα τὰ κλειδιὰ καὶ ἠμε ἀνοιξε δὸς τοῦ πατέρα ὅ,τι θέλει ποῦ θὰ φύη γιὰτὶ εἶνε ὄλα δικὰ σου καὶ χρήματα καὶ φορέματα. Πάει αὐτὴ καὶ τοῦ δῶσε καὶ χρήματα καὶ φορέματα ἀπ' ὄλα· τὴν ἄλλη μέρα φεύγει, τὴν ἀφίνει μοναχὴ. Ἦπῆαινε τὸ λεοντάρι κάθε μέρα καὶ τοῖ κανε συντροφιά κάθε βράδου, ἠθελε νὰ τοῖ πῆ αὐτὸ τὸ λόγο. Μ' ἀγαπᾶς; δὲ σ' ἀγαπῶ· καὶ νὰ φύη μὲ τὰ κλάμματα. Στὰ πολλὰ τὸ ἀγάπησε αὐτὴ καὶ ἠμαθε πειὰ κάθε βράδου καὶ ἠπερίμενε πότε νᾶρθη νὰ τὴ συντροφιάση. Μιὰ βραδειὰ ποῦ ἠκουβεδιάζανε τὴνε βλέπει λυπημένη καὶ τοῖ λέει· τί ἔχεις καλὴ μου κόρη, μου, πᾶς καὶ θυμᾶσαι τὸν πατέρα σου; ὦ ναί, λεονταράκι μου, καὶ νᾶξεραι ἴντα κάνει ὁ πατέρας μου· τοῦ θυμοῦμαι. Ἦμε μέσα στὴν κάμαρα καὶ εἶνε ἕνας κατρέφτης νὰ τὸν ἀνοίξης ἐκεῖ μέσα εἶν' ὁ πατέρας νὰ τὸν ἐδῆς τί θὰ κάμη. Ἀνοίει αὐτὴ τὸν κατρέφτη, ἴντα νὰ δῆ· τὸν πατέρα τοῖ στα ὀλίθια ἐξ αἰτίας τὴν καλὴ του κόρη. Πάει τὸ λεοντάρι τὴν φέρει λυπημένη. Καλησπέρα καλὴ μου κόρη, καλησπέρα λεονταράκι μου. Μὰ ὁ πατέρας μου χάνεται. Λέει καὶ θέλεις νὰ πᾶμε νὰ τὸν ἰδῆς. Λέει νὰ πάω· εἰ αὔριο τὸ προῖ νὰ σηκωθῆς καὶ νὰ πάρης τὰ δαχτυλίδι ποῦ θὰ βρῆς στοῦ μᾶξελάρη σου, νὰ τὸ βάλῃς στοῦ χέρισου καὶ νὰ πᾶς νὰ κάμης ὀκτῶ

μέραις, μὴν κάμης ἐννῆά γιατί χάνομαι. Σηκῶνεται αὐτὴ τὸ πρῶτ' τὰ βρίσκει αὐτὰ κι' ἕνα φορτσέρι γεμάτο χρήματα καὶ φορέματα καὶ πάει στὸν πατέρα τσι: Πάει τὸν ἀγκαλιάζεται. Λέει ἐσύ 'σαι καλὴ μου κόρη, τώρα ἐγείνηκα καλά. Δόνει τὰ χρήματα καὶ φορέματα στοὶ ἀδερφαῖς τσι καὶ λέει: πατέρα μου ὀκτώ μέραις θὰ κάμω, ἂν κάμω ἐννῆά θὰ χάσω τὸ λεοντάρι μου. Θωροῦνε ἡ ἀδερφαῖς τσι αὐτὴ βασίλισσα, ἤζηλέψανε. Νὰ μὴν τὴν ἀφήνωμε νὰ πάη νὰ τόνε χάσῃ ν' ἀπομείνῃ κι' αὐτὴ σὰν ἐμᾶς, νὰ μὴν εἶναι αὐτὴ ἀρχόντισσα. Ἦρθανε ἡ ὀκτώ, δὲν τὴν ἀφίνανε νὰ φύῃ. Στὸ ἐννῆά εἶδε ἕνα ὄνειρο πῶς τὸ λεοντάρι τσι χάνεται· παίρνει τὸν πατέρα τσι καὶ φεύγει· πάει στὸ παλάτι, βλέπει σβυστὰ ὄλο τὸ παλάτι, χαμένα ὄλο, σκοτεινό. Φάχει, μπαίνει μὲς· τὸ περιβόλι δὲν ἤρρηκε τὸ λεοντάρι. Γυρίζοντας ὄλο τὸ περιβόλι τὸ βρίσκει ἀποκάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο καὶ ἦτανε στὰ ὀλοίσθια ὅτι νὰ φοφήσῃ· καὶ πάει καὶ τὸ ἀγκαλιάζετ' αὐτὴ. Ὡ λεονταράκι μου, ἐγὼ ἦρθα γιὰ σένα καὶ σὺ χάνεσαι; Ἰντα θὰ γενῶ χωρὶς ἐσένα, ὅπου σ' ἀγαπῶ. Ἐκεῖνος ἀπὸ κεῖ ὅπου ἦτανε στὸ βάθος τοῖ φωνάζει· καλὴ μου κόρη μ' ἀγαπᾶς; Ναὶ λεονταράκι μου σ' ἀγαπῶ καὶ θέλω νὰ σὲ βλοηθῶ. Ἀπὸ τὴν χαρὰν του πρίσκειται καὶ γίνεται σὰν ἄφουρα καὶ ἡμούγγριζε καὶ ἠφώναζε κι' ἔπειτα σκλοπάρει αὐτὸ τὸ δέρμα τὸ ἄγριο καὶ βγαίνει ἀπὸ μέσα ἕνα βασιληόπουλο ποῦ λάψε ἦλιε καὶ μὴ λάψης. Καὶ τὴν ἀγκαλιάστηκε· κι' ἐκεῖνη ἠγύρευε τὸ λεοντάρι τσι. Μὰ ἐγὼ εἶμαι τὸ λεοντάρι καὶ μοῦ καταρήστηκε ἡ μοῦρὰ μου, κι' ἤγεινα ἄγριος, τώρα ποῦ μὲ γάπησες ἐσύ, ἠγείνηκα ἡμερος. Καὶ τοῖ στεφανώσανε κι' ἠπεράσανε ζωὴ χαρισάμενη.

Ο πεντάκληματος.

Ἦτανε ἕνας γέρος, εἶχε ἕναν ἀμπέλι μὲ τέσσερης ἀμπελιαῖς, ὅλη μέρα τὸ φύλαε, τὸ βράδου ἠπῆαινε καὶ τὸ φύλαε σὲ μιὰν γκρόττα (σὰν καλύβα). Τὸ λοιπὸς ἦρθ' ὁ καιρὸς ποῦ ἠρχίσαν' ἡ ἀμπελιαῖς του, ἠβγάναν βλαστοὶ καὶ τοῖ καμάρωνε, ὅλη μέρα τοῖ βλεπε. Ὑστέρτα ἕνα πρῶτ' πάει καὶ βρίσκει τοῖ βλαστοὶ μασουλισμένοι· σ' τοῖ τρεῖς μέραις ὅπου τοῖ βλεπε τσιδὰ, λέει ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ νὰ κάμω μιὰν καλύβα ἐδῶ νὰ ξεμένω καὶ τὴ νύχτα· ἠμάζωξε λοιπὸ κακόξυλα κι' ἤκαμε τὴν καλύβα. Ἀφοῦ ἠστάθηκε στὴν καλύβα, αὐγὴ αὐγὴ, νύχτα ἀκόμη, βλέπει μιὰ μαεμοῦ κι' ἠπεριφέρουντα στοῖ βλαστοὶ καὶ τοῖ μῆραινε, τοῖ μασουλίλιζε· τότες ὁ γέρος τὴν ἐβάνει στὸ δρόμο, τὴν κυνηξ καὶ αὐτὴ δὲν ἤξερε ποῦ νὰ σωθῇ πάει σ' ἕνα σπήλαιο, σὲ μιὰ τρύπα. Τότες ὁ γέρος δὲν ἠμπόρει νὰ τὴν πιάσῃ· φεύγει καὶ πάει καὶ καθίζει στὴν καλύβαν του ἀντίκρου στὴ σπηλιὰ. Ἐκεῖ θωρεῖ τὴ μαεμοῦ καὶ βγαίν' ἀπὸ

τὸ σπήλαιο καὶ λεῖ τὴ βράκκαν του· τὸ λοιπὸς τοῖ φωνάζει· ἔλα, μαεμοῦ μου, μὲς· τὴ βράκκα μου, λέει δὲν ἔρχομαι γιὰ θὰ μὲ σκοτώσῃς. Ἔλα καὶ δὲ φοβάσαι. Ἡ μαεμοῦ σαρταίνει καὶ στὴ βράκκα τοῦ γέρου μπαίνει· τότες τὴν κλειδώνει καὶ τοῖ λέει τώρα θὰ σὲ σκοτώσω, μαεμοῦ. Μὴ με σκοτώσῃς, γέρο, κι' ἐγὼ νὰ σὲ κάμω βασιληᾶ. Τὴν ἀφίνει καὶ τοῦ λέει· ἄμε τώρα ἐσύ νὰ κάθῃσαι στὴ γκρόττα σου καὶ ἐγὼ θὰ φυλάω τ' ἀμπέλι. Τότες μπαίνει αὐτὴ στὴν καλύβα, ἠσκάλιζε, ἠσκάλιζε βρίσκει λιανὰ λεφτά, πάει στοῦ βασιλέα. Λέει στὸ βασιλέα μου, ὁ μπάρμπας μου ὁ πεντάκληματος σὲ χαιρετᾶ καὶ νὰ τοῦ στείλῃς τὸ μισοκοῖλι τοῦ μετρᾶς τοῖ μπακίραις. Τὸ παίρνει πάει στὴν καλύβα, ρίχτει τοῖ μπακίραις καὶ τοῦ πάει τὸ μισοκοῖλι τοῦ βασιληᾶ. Σκαλίζει τοῖ καλύβας τὰ χρώματα καὶ βρίσκει ἕνα ἀσημένιο· τρέχει πάλι πάει στοῦ βασιληᾶ καὶ παίρνει τὸ μισοκοῖλι τοῦ μετρᾶ τὰ ἀσημένια, πάει στὴν καλύβα, ρίχτει αὐτὰ μέσα καὶ τοῦ τὸ πάει πάλι τοῦ βασιληᾶ. Λέει, μωρὴ, ἠμέτηρσαι· λέει, ναὶ βασιλέα μου, γιατί παίρνει καὶ δόνει ὅλη μέρα χρήματα. Τὴν ἄλλην ἡμέρα πάλι σκαλίζει αὐτὸ τὸ μέρος βρίσκει ἕνα τάλληρο· πάει στὸ βασιλέα, λέει βασιληᾶ μου νὰ μοῦ δώσῃς τὸ μισοκοῖλι ὁ μπάρμπας ὁ πεντάκληματος ὅπου θέλει νὰ μετρήσῃ κατὶ τάλλαρα, ὅπου θὰ τὰ δώσῃ. Τὸ παίρνει πάλι, πάει στὴν καλύβα ρίχτει τὸ τάλλαρο μέσα καὶ πάει τα μπρὸς ὀπίσω στὸ βασιλέα. Λέει μὰ, μαεμοῦ, μοῦ παίρνεις τὰ μισοκοῖλια, μετράτε κ' ἔπειτα τὰ φέρνετε μὲ τὰ χρήματα μέσα. Ἄ! λέει βασιληᾶ μου ἐμεῖς ἔχομε πολλὰ ἀπ' αὐτά. Φεύγει πάλι αὐτὴ καὶ ἠσκάλιζε, βρίσκει μιὰ λίρα· στέλλει πάλι στὸ βασιλέα νὰ τοῦ στείλῃ τὸ μισοκοῖλι τοῦ μετρᾶ τοῖ λίραις τὸ παίρνει, ρίχτει τὴ λίρα μέσα καὶ τὸ πάει στὸ βασιληᾶ. Λέει, μωρὴ μὰ τόσα χρήματα ἔχετε ἐσεῖς; Ἄ λέει βασιληᾶ μου αὐτὸς ἔχει ἕνα σπήλαιο μπακίραις, ἕνα λιανὰ, ἕνα ἀσημένια. Ἐχει θησαυροὶ μεγάλοι. Τὸ λοιπὸς μαεμοῦ, ἀφοῦ εἶνε τόσο πλούσιος κι' ἔχει αὐτοῖ τοῖ θησαυροί, δὲν εἶνε τρόπος νὰ τοῦ πῆς νὰ πάρῃ τὴν κόρη μου. νὰ τονὲ κάμω γαμπρό; Καὶ εἶσαι βασιληᾶ μου, ἄξιος νὰ κάμῃς τὸν μπάρμπας μου τὸν Πεντάκληματος, γαμπρό, ποῦ κεῖνος εἶνε μυριόπλουτος. Ἄ βασιληᾶ μου, δὲ θὰ θέλῃ, μὰ νὰ 'δῶ, νὰ τοῦ τὸ πῶ ἀπόξ' ἀπόξω. Φεύγει ἡ μαεμοῦ, στὴν ἐπιστροφὴν τσι λέει τοῦ βασιλέα, πῶς τὸν ἔφερα ἀσένιο λιανάκι, σὰν τοῦ τὸ ξαναπῶ. Ἐσαναπάνει τὴν ἄλλην ἡμέρα καὶ τοῦ λέει βασιληᾶ μου δὲν ἤθελε μὰ τὸν ἐκατάφερα κι' εἶπε τὸ ναί. Εἶπε τὸ ναί, παρὰ κατὰ τὴν ὥρα δὲν ἔχει καιρὸ γιὰ νὰ κάμῃ φορέματα γαμωρικὰ καλά, παρὰ νὰ τοῦ ἐτοιμάσῃς μιὰ φορεσὰ καλὴ καὶ σὲ τρεῖς μέραις νὰ γενῇ ὁ γάμος, ἡ ἐτοιμασία, γιατί θὰ γυρίσ' ἡ γνώμη του. Ἐ λέει μωρὴ μαεμοῦ, φτάνει ποῦ εἶπε τὸ ναί καὶ σὲ μιὰ μέρα εἶμαι ἀρκετὸς νὰ τὰ ἐτοιμάσω. Γιατὶ βασιληᾶ μου δὲν τὸ μεταναιώνεις πῶς τὸν κάνεις γαμπρό, γιατί ἔχει ὄλουνοῦ τοῦ κόσμου τὰ πράματα καὶ θὰ τρομάξῃς. Τὸ λοιπὸς ὁ βασιληᾶς ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ τὰ

έτοιμάσε μονομιξ. Σέ τρεῖς μέραις πάει ἡ μαεμοῦ, παίρνει ἕνα ἄλογο καὶ τὰ ροῦχα καὶ πάει στοῦ γέρου τῆ γκρόττα καὶ τοῦ λέει, γέρο, ἔλα νὰ σέ κάμω τώρα βασιληᾶ. Λέει, μωρῆ, ἄφησέ με· λέει, ἔλα δῶ, γιατί σου τό 'ταξά. Τὸ λοιπὸς τότε πιάνει τὸ γέρο, τονε γδύνει, τονε πλύνει καὶ τονε βάνει πίτετᾶ καὶ τοῦ δίνει στὰ νεφρά καὶ τονε κάνει λαμπάδα ἴσο. Ὑστερα πιάνει καὶ τονε λύνει αὐτὰ τὰ ροῦχα καὶ τονε καθίζει στὸ ἄλογο καὶ τονε πάει στὸ βασιληᾶ καὶ τοῦ λέει βασιληᾶ μου νὰ ποῦ σου φέρω τὸν μπάρπα τὸν Πεντάκλημο. Ἐτοιμα ὅλα καὶ τονε στεφανώνουνε μὲ τὴν κόρη τοῦ βασιλέα. Ὑστερα ἠκάτσανε ὀκτῶ μέραις φαεῖ, ζωὴ εὐτυχισμένη. Ὑστερα λέει ἡ μαεμοῦ, μὰ ξέρεις, βασιλέα μου, πῶς θενὰ πᾶμε νὰ κάμωμε τὸν ἀντίγαμο στοῦ μπάρμπα τοῦ Πεντάκλημου τὸ σπίτι, μόνο νὰ ἐτοιμασθῆς καὶ καλὰ πότε εἶν' ἡ ὥρα· λέει θὰ σηκωθοῦμε τὴ παρασκευή, νὰ σηκώσης τὰ στρατέμματα γιὰ νὰ πᾶμε τὴν Κυριακή, γιατί εἶνε μακρὰ. Ἀφοῦ ἠκάτσανε στὰ ἀλόγατα πεζοὶ καὶ καθβαλαρεοὶ κι' ὁ βασιληᾶς, τότες τοῦ λέει ἡ μαεμοῦ· λέει ἐμένα θ' ἀκλουθῆς βασιληᾶ μου. Ἠμπήκανε στὸ δρόμο ἠπηαίνανε κι' ἠκλουθούσανε τώρα τοὶ μαεμοῦς. Ἐκεῖ ὁποῦ ἐπήαινε ἡ μαεμοῦ στὸ δρόμο, βλέπει ἕνανε κι' εἶχε ἕνα μαντρι μὲ ἀρκετὰ πρόβατα μέσα· τοῦ λέει, μωρέ, ὁ βασιληᾶς θὰ περάσῃ ἀποδῶ μὲ τὴ δωδεκάδαν του καὶ θὰ σ' ἀρωτήξῃ τίνοσ εἶν' αὐτὴ ἡ μάντρα καὶ νὰ πῆς πῶς εἶνε τ' ἀφέντη τοῦ Πεντάκλημου καὶ θὰ σέ πληρώσῃ καὶ δὲ θὰ σέ σκοτώσῃ· καὶ νὰ βγάλῃς τὰ πρῶτα ὄξω νὰ τὰ δῆ ὅλα. Ἐπειτα φεύγει ἡ μαεμοῦ, περνᾷ ὁ βασιληᾶς ἀρωτᾷ· λέει τ' ἀφέντη τοῦ Πεντάκλημου, τοῦ ριξε λίραις ὁ βασιληᾶς ἀπὸ τὴ χαράν του. Πάει πάλι ἡ μαεμοῦ σὲ κάμπόσο διάστημα κι' εἶδε ἕνανε κι' ἠφύλαε τὰ βούδια καὶ τοὶ τράοι, μὰ ἀρκετὰ· τοῦ κι' αὐτινοῦ τὰ ἴδια. Περνᾷ ὁ βασιληᾶς ἐρωτᾷ τὰ ἴδια καὶ ρίχνει λίραις χάμαι ὡς τὰ χιόνια.

Ἡ μαεμοῦ πάλι βρίσκει ἕνανε σὲ μιὰν περιγιαλιά, τὸν ἀρωτᾷ, βρέ τί κάνεις ἐσὺ ἐπαδᾶ; Λέει, μαεμοῦ μου, ἡ δουλειά μου εἶνε νὰ φυλάω καράβια, γουλέταις, μικρὰ μεγάλα, ποῦ βλέπεις· τοῦ λέει πάλι κι' αὐτουνοῦ τὰ ἴδια. Περνᾷ ὁ βασιληᾶς ἀρωτᾷ, τὰ ἴδια ἠπέτα ἀπάνω στὸ ἄλογο τέθοι γαμπρὸ νὰ κάμῃ· τοῦ δαίσε κι' αὐτινοῦ τὸ χάρισμάν του. Φεύγει πάλ' ἡ μαεμοῦ, πάει μέσα στὰ ὄρη τῶν ὄρειῶ, μέσα στὸ δάσος, ποῦ δὲν ἠπήαινε μηδὲ πουλὶ πετάμενο. Μπαίνοντας ἡ μαεμοῦ μέσα στὸ δάσος τὸ ἀκατοίχητο θωρεῖ ἕναν παλάτι, μὰ αὐτὸ ἦτανε ἀντίς γιὰ χῶματα καὶ πέτραις, ὅλο μάλαμα κι' ἀτίμηταις πέτραις· μπαίνει μέσα ἡ μαεμοῦ ἠκατοικούσανε σαράντα δράκοντες σ' αὐτὸ τὸ μέρος, οἱ τριαντανιὰ ἠλείπανε, ὁ ἕνας ἦτανε ἐκεῖ· τὸ λοιπὸς βλέποντας ὁ δράκος τὴ μαεμοῦ ἠτσούνα τὴν ὀρούαν του κι' ἠκανε τὴ χαρὰ πῶς θενὰ τὴ φάῃ. Ἐκεῖ τοῦ κάνει· μωρέ σύ, δράκο θωρεῖς αὐτὸ τ' ἀνέφαλο ὁποῦ ἔρχεται; μωρῆ μαεμοῦ ἰντὰ νε; τὸ θωροῦ. Λέει ὁ βασιληᾶς ἔρχετχι μὲ τὴ δωδεκάδαν του κι' ἀλλοίμονο σ' ἐσένχ.

Λέει καὶ τώρα μαεμοῦ, ἴντα νὰ γενῶ; νὰ μὲ κρούψῃ. Ἐμπὰ μέσ' τὸ φοῦρνο. Τονε βάνει στὸ φοῦρνο, τοῦ δόνει φωτιά ἀπὸ μπροστά, τὸν ἔκαμε στάχτη. Ὑστερα πιάν' αὐτὴ καὶ συγυρίζει τὸ παλάτι, πλύνει, σαρόνει, ποῦ ἦτανε 40 κάμαραις. Ὑστερα πιάν' αὐτὴ καὶ βγάνει τὰ φυλαμένα μὸμπιλα καὶ στολίζει τοὶ κάμαραις καὶ ἠπλυνε—γιατί ἦτανε δράκοντες καὶ ἦτανε ὅλο αἷματα, γιατί ἠτρώανε κρέατα, κάθε λογιῶ πράματα—καὶ τὰ συγύρισε ὅλα. Ἐτοιμάσε δίσκοι, γλυκά, ὅλα ὕστερα ἀφοῦ ἠγεινήκανε ὅλα χαζήρικα, ἠβγηκε μέσα στὴν αὐλὴ καὶ ἠπερίμενε. Ἐκεῖ θωρεῖ τὸ βασιλέα καὶ ἠμπρόβαινε μὲ τὴ δωδεκάδα· τονε καλεῖ καὶ τὸν ἔγνεφε· βασιλέα μου, ἐδῶ ἐλάτε. Πά' ὁ βασιληᾶς κοντὰ θωρεῖ κι' ἠγιάλιζε, ἐκεῖνα τὰ παλάτια τὰ ὠραῖα ἀπὸ τὴ χαράν του ἠκαταίβηκε κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογο κι' ἠπήαινε περπατῶντας. Ὁ βασιληᾶς μπαίνει, ἴντα νὰ δῆ; αὐλαῖς μαλαματένις, πόρταις, ὅλα, δὲν ἠξερε νὰ περπατήσῃ. Λέει, μωρῆ μαεμοῦ, ὅλα τοῦτα εἶνε τ' ἀφέντη τοῦ Πεντάκλημου; Ἠγύριζε ὁ βασιληᾶς ὅλο τὸ παλάτι καὶ σὲ κάθε καντοῦνι τοὶ κάθε κάμερας ἦτανε σωρὸς χρήματα. Ἠκάτσανε, βγαίνουε κείνα τὰ τραταμέντα τὰ ξεχωριστά, ὁ γέρος ὁ κακομοίρης μὰ τὴν τρομάραν του, μὰ τὴ χαράν του· λέει μὰ μὰ ἴντα πρᾶμα εἶν' αὐτὴ ἡ μαεμοῦ ὕστερα τῶνε στρώνει καὶ τραπέζι καὶ καθίζουε καὶ τρῶνε· ἐκεῖνα τὰ φαγεῖα ποῦ δὲν τὰ φαγε ὁ βασιληᾶς ποτέν του. Ὑστερα ἀφοῦ τοὶ ποτάσιε, πάει αὐτὴ μέσ' τὸ μαερεῖο γιὰ νὰ πλύνῃ τὰ πιᾶτα καὶ στήνει καὶ τὴ μεγάλη καζάνα τῶν δράκοντω μὲ τὰ σαράντα χέρια καὶ μὲ τὰ κρέατα γεμάτη ἠσυγύρισε, ἠσασέν τα ὅλα τὰ πάντα· ἠπέσανε νὰ κοιμηθοῦνε οἱ ἀφεντᾶδες καὶ βγαίν' αὐτὴ μέσα στὴν αὐλὴ κι' ἠπερίμενε τοὶ δράκοντες. Τὸ λοιπὸς ἐκεῖ βλέπει κι' ἠρχοντα οἱ δράκοντες, τὴνε βλέπουε κι' ἐκεῖνοι κι' ἠκάνανε χαρὰ πῶς θὰ τὴνε φᾶνε. Τότες τῶνε φωνάζει· μπρέ, λέει καῦμένοι, ἀγάλια ἀγάλια, γιατί εἶν' ὁ μεγαλιέτερός σας μέσα στὸ παλάτι. Τότες αὐτοὶ οἱ δράκοντες ἠπομείνανε· λέει, μωρῆ μαεμοῦ, ἴντα μᾶς ἐλές; λέει ὁ βασιληᾶς μὲ τὴ δωδεκάδαν του εἶνε μέσα καὶ εἶστε χαμένοι· λέει μαεμοῦ· πέφτουε στὰ πόδιχ τσι καὶ τὴν παρκακλουνε νὰ τσι γλυτώσῃ. Λέει ἄλλο δὲν εἶνε, παιδιὰ μου, πκρὰ νὰ πᾶτε νὰ προσκυνήσετε τὸ βασιλέα καὶ τὸν Πεντάκλημο καὶ νὰ πᾶτε νὰ καθίσεται στοὶ κρεγγλαῖς ἄνη σᾶς ἐρωτήξῃ ὁ βασιληᾶς, νὰ τοῦ πῆτε πῶς εἶστε δοῦλοι τ' ἀφέντη τοῦ Πεντάκλημου. Μπαίνουε αὐτοὶ ὡς τοὶ ζεματισμένοι, χαιρετοῦνε καὶ καθίζουε, τὰ ἀρωτοῦνε· λέει, βασιληᾶ μου πολυχρονεμένη, εἴμεστα δοῦλοι τ' ἀφέντη τοῦ Πεντάκλημου. Μπαίνει ἡ μαεμοῦ μέσα, πάει στὸ μαερεῖο καὶ τῶνε κένωνει καὶ τῶνε βάζει τραπέζι καὶ τῶνε φωνάζει· μπρέ σεῖς, ἐλάτε δᾶ· δοῦλοι τ' ἀφέντη τοῦ Πεντάκλημου ἐλάτε νὰ φᾶτε· τοὶ καλεῖ· πᾶνε μέσα καὶ τρῶνε· βγαίν' αὐτὴ ὄξω· λέει βασιληᾶ μου σ' ἀμπέλια καὶ στοὶ ἐξοχαῖς τσ' εἶχε κι' ἠδουλεύεγε τώρα τοὶ θαλα καὶ τρῶνε. Τότες ὁ βασιληᾶς, ἴντα τὰ θέλω γῶ τὰ στρα-

τέμματα τώρα ποῦ χω 40 δράκοντες; ἤφηκε τότες ὁ βασιληῆς τὸ παλάτι καὶ τὴν πολιτείαν κι' ἠκατοίκησε παιὰ σ' αὐτὸ τὸ μέρος καὶ ἤζησε.

Ἡ Ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι καὶ κόκκινη σὰν τὸ αἷμα.

Ἦτανε μιὰ φορὰ ἕνας βασιληῆς· εἶχε ἕνα γυιό. Τὸ λοιπὸς ἦτανε ἔλ-
λειψι τοῦ λαδιοῦ μιὰ χρονιά σ' αὐτὴ τὴν πόλι. Ποιὸς εἶχε μαζωμένο λάδι
πολύ; ὁ βασιληῆς. Ἠπῆαινε ὅλοι οἱ ἀθρῶποι κι' ἠπέρνανε 5 ὀκάδες νὰ
τοῦ δώνουνε τὸν ἄλλο χρόνον 10, ἠπέρνανε 10, νὰ τοῦ δώνουνε 20, ἄς
εἶνε. Πάει καὶ μιὰ φτωχὴ γρηὰ στὸ βασιλικὸ παλάτι καὶ λέει· Ἐ βασι-
ληόπουλο δὲ μοῦ δόνεις κι' ἐμένα μιὰ σταλιά ν' ἀνάψω τὸ λύχνο μου;
λέει καὶ βαστᾷ τόπο νὰ σοῦ τὸ βάλω; βγάνει αὐτὴ ἕνα ροάκι ἀπὸ μέσ'
ἀπὸ τὴ σακουλάν τσι, ποῦ ἤβανε 50 δράμια μοναχά. Ὡς τὸ 'δε τὸ βα-
σιληόπουλο κάνει τσιδὰ μὲ τὸ δάχτυλόν του, τὸ ρίχτει χάμαι, γίνεται
κομματία. Ὡ βασιληόπουλο ἴντα μὲκαφες, ποῦ τόχα φυλαμένο γιὰ τὴν
εὐχὴ τσι μάννας μου; ὡς μ' ἔκαφες, νὰ σὲ κάψῃ ἡ Ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι
καὶ κόκκινη σὰν τὸ αἷμα. Τὸ βασιληόπουλο τσι γεμῶζει μιὰ στάμνα λάδι
τὴν δώνει ἐνὸς ἀθρῶπου, τὴν πάει στὸ σπίτι. Ἦφουε τὸ βασιληόπουλο
ἠπηρε τὰ φίλοιν του κι' ἠπῆαινε στὸ κυνήγι. Ἐκεῖ ὁποῦ κυνηγούσανε στὸ
βουνὸ καὶ ἦτανε τὰ χιόνια ἄλυωτα κι' ἠσκύβανε ἀπὸ τὰ κλαδιὰ (τῶν
δένδρων) νὰ δοῦνε ποῦ εἶνε τὸ πουλί, ἠχτύπησε τὸ βασιληόπουλο στὸ δέν-
τρο σ' ἕναν κλαδί κι' ἠνοιξε ἡ μύτην του κι' ἠπесе τὸ αἷμα ἀπὰ στὸ
χιόνι. Τότες τὸ βασιληόπουλο ποῦδε τὸ αἷμα ἀπὰ στὸ χιόνι κι' ἠπρέωσε
τοῦρθε στὸ νοῦ ἡ κατάρα ποῦ τοῦδωκε ἡ γρηὰ, καὶ λέει, ὦ πόσο ὠμορφο
ποῦνε νὰ βρῃ κανεὶς μιὰ ἄσπρη καὶ κόκκινη νὰ τὴνὲ πάρῃ. Τὸ λοιπὸς
φεύγει, πάει στὸ παλάτι μαραμμένος, συλλογισμένος· ποῦ νὰ ξερε ποῦ ὑ-
πάρχει ἡ Ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι καὶ κόκκινη σὰν τὸ αἷμα. Ἐξετάζει, γυ-
ρεύγει, ἀρωτᾷ, πρᾶμα, κανεὶς δὲν ἤξερε. Λέει ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ νὰ πάω
νὰ γυρίσω τὸν κόσμον νὰ δῶ ποῦ θὰ τὴν εὔρω. Τὸ λοιπὸς παίρνει τὸ σπα-
θάκι του, παίρνει χρήματα καὶ σηκώνεται καὶ φεύγει. Ἠπῆαινε, στὸ
δρόμον ὁποῦ ἠπῆαινε φτάνει σὲ μιὰ ρίζα τοῦ βουνοῦ, ἀναιθαίνει ἀπάνω,
βρίσκει ἕναν ἀσκητὴ, μὰ τόσο ἦτανε χάμαι πεσμένος, ἀδύνατος, ποῦ δὲν
ἠμπόριε νὰ σαλέψῃ. Ἠκατσε κοντὰ του, βγάνει ἕναν μπουκαλάκι ἀπὸ
μέσ' ἀπὸ τὸ στηθὸ του καὶ τοῦ δώνει καὶ πίνει. Ὡς καθὼς ἠπαι· ὁ γέρος
αὐτὸ ἠδυνάμωσε καὶ ἠσηκώθηκε ἀπὸ κεῖ ὁποῦ ἐκάθονταν. Ἄ λέει παιδί
μου, ἐσὺ ποῦ μοῦ δωκες τὴ δύναμί μου, ἴντα χάρι ζητᾷς ἀπὸ μέ; Ἄλλη
χάρι δὲ θέλω παρὰ νὰ μοῦ πῆς ἡ Ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι καὶ κόκκινη σὰν
τὸ αἷμα ποῦ ὑπάρχει. Ἄ παιδί μου νὰ σὲ ῥδιναίωσῃ στὸν κόσμον εἶνε ὑ-

πήανε πολλοὶ καὶ περισσοὶ νὰ τὴν πάρουνε, μὰ κανέναν δὲν εἶνε ἀρκετός,
γιατ' ἔχει μιὰ μάννα δρακόντισσα καὶ τσι τρώει ὅλοι. Τόνε παίρνει καὶ
τὸν ἀναιθάζει στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ δίχτει ἕνα δάσος, μιὰ ἐξοχὴ
καὶ τοῦ λέει, σ' αὐτὴ τὴν ἐξοχὴ εἶνε ἕνας πύργος χτισμένος καὶ μέσα εἶ-
ναι ἡ Ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι καὶ κόκκινη σὰν τὸ αἷμα καὶ τόσο ψηλό, ὁποῦ
πουλί δὲ φτάνει νὰ πάῃ, ποῦ ἔχει ἕνα παράθυρον μοναχά καὶ εἶναι τριγυ-
ρισμένος ἀπὸ δένδρα γιὰ νὰ μὴν τὸν εὔρισκῃ κανέναν. Καὶ ἐκεῖ θὰ πᾶς
ἐσὺ στὰ δέντρα καὶ ἴσως καὶ εὔρης τὸν τρόπο νὰ ἔμπης μέσα, σὰ δῆς τὴ
μάνναν του ποῦ θὰ βγαίνει. Τότες τὸ δόνει τὸ μπουκαλάκι ὅλο τοῦ γέρου
καὶ καταθαίνει τὸ βουνὸ, φεύγει. Ἐκεῖ πάει, πάει, σὲ πολὺν καιρὸ φτά-
νει σ' αὐτὸ τὸ δάσος καὶ πάει καὶ κάθεται σ' αὐτὰ τὰ δένδρα. Τότες ἠ-
θῶριε νὰ δῆ κανέναν, τίποτα. Ἐκεῖ ποῦ κάθονταν, ἀκούει μιὰ φωνὴ καὶ
λέει· Ἄσπρη μου κόρη ρίξε μου τὰ μαλλιά σου νὰ βγ' ἀπάνω. Τότες
τὸ βασιληόπουλο ὥστε νὰ βγῆ, ὥστε νὰ δῆ, δὲν εἶδε τίποτε· ἠμεινε λυπη-
μένος. Ἐκεῖ τὴν ἄλλη τὸ πρῶτ' ἀκούει πάλι μιὰ φωνὴ καὶ λέει· Κόρη μου
θὰ φύω νὰ κάμω δυὸ μέραις—κι' ἦτανε ὁ λόγος τσι δυὸ ὥραις.—Τότες τὸ
βασιληόπουλο ἠλυπήθηκε· λέει μὰ πότε θὰ περάσουνε δυὸ μέραις. Ἐκεῖ ποῦ
κάθονταν κι' ἠπέρμεινε τσι δυὸ μέραις ἀκούει σὲ δυὸ ὥραις τὴ φωνὴ καὶ λέει·
Ἄσπρη μου κόρη ρίξε μου. . . Μπροβαίνει τὸ βασιληόπουλο ἴντα νὰ δῆ· μιὰν
ἀναλαμπὴ μεγάλη καὶ τὴν τράβα ἀπάνω μὲ τὰ χρυσιὰ μαλλιά. Μπρὲ τώρα
ἠκατάλαβα τὴν ἄλλη μέρα ποῦ ἠκαταίβαινε ἡ δρακόντισσα μὲ τὰ μαλλιά
στὴ γῆς καὶ τσι φωνάζει κόρη μου θὰ κάμω τῆσσεραις μέραις—τέσσεραις
ὥραις—νὰρθῶ, ἀφοῦ φεύγει αὐτὴ κι' ἠτραβήχτηκε μέσα αὐτὴ, βγάνει τὸ
Βασιληόπουλο καὶ τσι φωνάζει. Ἄσπρη μου κόρη ρίξε. . . Αὐτὴ θαρεμμένη
πῶσειν ἡ μάνναν τσι, μιὰ τὰ μαλλιά τσι κάτω, ἠτράβα αὐτὴ, ποῦ νὰ ση-
κωθῆ κεῖνος. Λέει μὰ καλὰ ἡ μάννα μου ποτὲ δὲ μοῦ καμε τέθαιο βάρος
καὶ τώρα μοῦ κάνει. Αὐτὴ περιεργὴ νὰ δῆ ἴντα νε τὸ βάρος τονὲ τράβηξε
μ' ὄλην τσι τὴ δύναμι καὶ τονὲ φέρνει ἴσα μὲ τὸ παράθυρον. Γυρίζει καὶ τονὲ
βλέπει λέει· ἄχ, πῶς μ' ἐγέλασες· ποιὸς μὲ βαστᾷ τώρα νὰ σ' ἀμολάρω.
Λέει βασιλίσσά μου, Ἄσπρη μου κόρη, σκλάβος σου καὶ γλύτωσέ με. Τοῦ
δώνει μιὰ τόνε πετᾷ στὴ μέση τσι κάμαρας. Τότες τοῦ δίχτει ποῦ ἦτανε
ὅλο μάρμαρον διαφόρον λογιῶ ἡ καρτέλαις, ἡ καναπέδες, ὅλα τὰ μόνιλα·
τὸ λοιπὸς τοῦ λέει βλέπεις αὐτὰ ὅλα τὰ μάρμαρα ποῦνε διαφόρον λογιῶ;
λέει ναί. Ἐτοῦτα ὅλα εἶνε ὅλο ἀνθρώποι ποῦ ἠρθανε γιὰ μένα καὶ τσι
νοιωθε ἡ μάννα μου καὶ τσι καμε τσαδὰ. Καὶ σὺ ποῦ μὲ γέλασες μ' αὐτὸ
τὸν τρόπο εἶσαι τσι τύχης μου, ἐσένα θὰ πάρω, δὲ σ' ἀφίνω νὰ χαθῆς,
νὰ σὲ κρύψω τώρα. Τοῦ δώνει μιὰν μπατσά, τονὲ κάνει νὰ μῆλο στὴ σα-
κουλάν τσι. Ἐρχεται ἡ μάννα τσι, τσι φωνάζει, τὴν ἀναιθάζει, πέφτει,
κοιμάται, ξυπνᾷ, τσι βάνει καὶ τρώει. Ἀφοῦ ἠφαι, ἠσηκώθηκε, ἠφουε, ἠ-
θελε νὰ λευτερώσῃ ὅλα τὰ μάρμαρα, νὰ ζωντανέψῃ ὅλοι τσι ἀθρῶποι.

Τὸ λοιπὸς πιάνει καὶ βάζει σὲ ὄλα τὰ μάρμαρα ἀπὸ ἕναν πιάτο ζουμι καὶ λιακάκι φωμι κι' ἕναν κομματάκι κρηῆς. Πιάνει μιὰ βίτσα κι' ἡχτύπα κι' ἡνοιωθε ὁ ἄθρωπος ἤυρισκε τὸ πιάτο κοντά του, τὸ ρούφα κι' ἡναιστήνουντα. Ἐτσιδὰ ὄλα τὰ μάρμαρα ἐγεινήκαν ἀθρώποι. Ἡγέμωσε αὐτὴ ἡ κάμαρα, ὅπου δὲν ἤπεφτε σησάμι νὰ ριχτε κανεῖς, ἐτόσο πολλοὶ ἦτανε· τῶνέ λείει, νὰ φύετε· ἠφεύγανε πειὰ ὄλοι σὰν τὰ φίδια καὶ ἠδειασε ἡ κάμαρα. Τότες ἡμείνανε οἱ δυό· τῶρα πρέπει νὰ φύωμε καὶ μεῖς. Τὸ λοιπὸς τονε παίρνει καὶ φεύγουμε. Ἄς ἀφήνωμε αὐτοὶ τοῦ πᾶνε δρόμο πολὺ δικάββαλό κι' ἄς πιάσωμε τὴ δρακόντισσα τοῦ ἦρθε καὶ φωνάζει. Μὲ τὴν ἀντρείαν τσι, μὲ τὸ θυμόντσι — ἀφοῦ δὲν τσίκουε κανεῖς, — μπαίνει μέσ' τὸ παλάτι. Εἶδε ἀδειτά, ἠτρόμαξε. Τότες ψάχει τὸ παλάτι ἀποδῶ, ἀποκειῖ, βρίσκει ἕνα νέο, καὶ τὸν εἶχε σαριωνιά καμωμένο· τοῦ δόνει μιὰ σπροζά, γίνεται νέος. Μωρὲ λείει τί ἐγεινήκανε ἡ κόρη μου μὲ αὐτοὶ; λείει ἕνας νέος ἦρθε καὶ τὴν ἔπηρε κι' ἠφύανε. Τότες τοῦ δόνει κι' αὐτηνοῦ τὸ δρόμον του κι' ἀναιθαίνει ἡ δρακόντισσα στὴν ψηλὴ ταράτσα· τσι βλέπει καὶ βάνει τὸ δρόμο μπροστά, κόντεψε νὰ τσι πλακώση. Γίνεται αὐτὴ μιὰν ἐκκλησά καὶ κάνει αὐτόνε ἕνα παππαδάκι κι' ἠσήμαινε τὸ καμπανάκι. Περνᾷ ἡ δρακόντισσα τὸν ἀρωτᾷ· δὲν εἶδες κανέναν καθβαλάρη νὰ περάση ἀποδῶ; ἄ λείει κεράμου δὲν εἶδα κανένα. Θωρεῖ, δὲν εἶδε κανεῖ, στρέφει πίσω στὴν ταράτσα, τσι θωρεῖ πάλι ἠτρέχανε· τρέχ' αὐτὴ νὰ τσι πλακώση. Ἄφοῦ ἠκόντευγε νὰ τσι πλακώση, γίνεται αὐτὴ ἕναν περιβόλι κι' αὐτὸς ἕνας περιβολάρης κι' ἠσκάλιζε τὰ δέντρα· τὸν ἀρωτᾷ ἡ δρακόντισσα λείει πᾶ νὰ ἴδες κανέναν καθβαλάρη νὰ περνᾷ ἀποδῶ; λείει ὄχι κερά μου, ἐγὼ κάνω τὴ δουλειά μου. Στρέφει πάλι πᾶει στὴν ταράτσα, τσι θωρεῖ πάλι· λείει ἄ ἐκεῖνα τοῦ ἠβλεπα εἶνε καὶ μὲ γελάσανε. τρέχει ἠκόντευγε νὰ τσι ριβάρη· κάνει αὐτὴ αὐτόνε μιὰ γοῦρνα μὲ τὸ νερὸ κι' αὐτὴ μέσα χέλι. Πᾶει αὐτὴ καὶ βάνει τὸ χέριν τσι κι' ἠπολέμα νὰ πιάση τὸ χέλι καὶ τῷ λει ἔλα κόρη μου νὰ σὲ χαρῶ, ποῦ μ' ἔφησες μοναχή. Σὰ δὲν ἠμπόριε νὰ τὸ πιάση μὲ τὸ πολὺ ζόρι. Λείει ἄμε κόρη μου καὶ νὰ τὸν ἐφιλήση ἡ μάνναν του νὰ σοῦ ξεχάση καὶ πᾶει στὸ σπίτι. Τότες ζωντανεύγουνε αὐτοὶ καὶ πέρνουνε τὸ δρόμο καὶ πᾶνε στὴν πολιτείαν τῶνε. Τοῦ λείει νὰ θυμᾶσαι τὴν κατάρρα τσι μάννας μου· λείει θυμοῦμαι, βασιλίσσά μου, παρὰ νὰ σταθῆς ἐδῶ στὴν ἐξοχή, καὶ τὴν ἀφίνει καὶ πᾶει νὰ τὸ πῆ τοῦ πατέρα του νὰ φέρη στρατέμματα νὰ τὴν φέρουνε μέσσα. Ἡσῆκωσε ὁ βασιληῆς τὸ στρατέμμα, τὰ ἀλόγατα, ἠκαμε ἔτοιμασάις· καθίζει τὸ βασιληόπουλο σ' ἕνα μέρος ὥστε νὰ ἔτοιμαστοῦνε καὶ ἠκοιμήθηκε· πᾶει ἡ μάνναν του, τὸν ἀγκαλιάζεται, τονε φιλεῖ· τότες ἀφοῦ τὰ ἠκαμε ὄλα ἔτοιμα ὁ βασιληῆς λείει γυιέ μου σῆκου νὰ πᾶμε· λείει πατέρα μου, πῶς σοῦ ἦπα πῶς θὰ πᾶρωμε τίποτες—ἠλησμόνησε ὄλα—λείει δὲ μοῦ περ πῶς ἠφέρες τὴν Ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι καὶ κόκκινη σὰν αἶμα,

Ἐ τότες ὁ βασιληῆς λείει ἀπὸ τὴν κούρασι εἶνε ποῦ ἴλειπε τόσο χρόνοι· τὰ ἠσύχασε τὰ πράμματα. Τὸ λοιπὸς αὐτὴ ἠπέρασε ἡ ὥρα· ἄχ, λείει, τὴν ἔπαθα, μοῦ ξέχασε. Μπαίνει μέσ' τὴν πολιτεία καὶ βρίσκει ἕνα γέρο καὶ τοῦ λείει νὰ μὲ πᾶς σ' ἕνα ξενοδοχεῖο νὰ πιάσω μιὰν κάμαρα νᾶνε πολὺ ψηλὴ ἀντίκρου στὸ βασιλικὸ παλάτι. Ἡῦρθηκε ἕνα σπίτι καὶ κάθεται ἐκεῖ ἀντίκρου τοῦ βασιληᾶ τὸ παλάτι. Ἀποκάτω σ' αὐτὸ ἦτανε καφενές. Τὸ λοιπὸς ἠστολιζόντα κάθε πρωτὴ κι' ἠκάθουντα στὸ παράθυρο ἀντίκρου. Βγαίνει ἕνα πρωτὴ μέσα στὴν αὐλὴ τοῦ βασιλεᾶ ὁ φικιάλος καὶ τὴνέ βλέπει· ὡς καθῶς τὴν ἔδε· λείει μπρὲ ἄς ἠμουμε μιὰ βραδεῖά μαζίν τσι καὶ ὄσα· θέλει νὰ τσι δώκω· νὰ πᾶω νὰ τσι τὸ πῶ. Τότες βρίσκει τὸ γέρο καὶ τσι τὸ μνηῆ· χρήματα θέλω μὴδὲ πρᾶμα. Πᾶει τὴνέ βρίσκει τὸ βράδου, τοῦ κάνει μεγάλις ἀρχοδιαῖς. Λείει τὸ χέρι· λείει κάθισε κι' ὄλ', ἡ νύχτα εἶνε δική μου, δὲ θέλεις χέρι. Ἡπέρασε ἡ ὥρα—μὰ ἦτανε βορηῆς ζυδᾶτος, χιόνια ντομάνι, κρύο πολὺ—καὶ πᾶει αὐτὴ στὴ σωτοκάμαρα, ἀνοίει τὸ παραθύρι πενταπόρτι κι' ἀπέκειο ἀναιθαίνει στὸ κρεββάτιν τσι αὐτὴ. Ἡγδύθηκε αὐτὸς μὲ τὴ χαρὰν του καὶ πᾶει στὸ κρεββάτι νὰ κοιμηθῆ, τοῦ λείει κάμε μου τὴ χάρι κλεῖσε τὸ παραθύρι νὰ μὴν κρυώσωμε. Ἀναιθαίνει νὰ σύρη τὰ σκοῦρα, πᾶει αὐτὴ τοῦ δόνει μιὰν παλαμιά στὸν κῶλο, τὸν ἀφίνει κειδὰ ξερό· καὶ ἠνοιε καὶ ἠσφάλιζε τὸ παραθύρι κι' ἠκανε μπκιμπαλάκια (ἠκρῆθγοντα κι' ἠφανερώνουντα). Τὸ πρωτὴ πᾶει καὶ τοῦ δόνει ἄλλη μιὰ καὶ τονε νοιώθει· χτυπᾷ τὰ παλαμάκια καὶ ἔρχουνται ἀποκάτω ἀπὸ τὸν καφενὲ καὶ τὸν παίρνουνε καὶ τονε λιθοपुरήσανε (=τὸν ἐπύρωσαν μὲ ζεστά, μέσ' τὰ ρούχα, διότι ἦτο παγωμένος) κι' ἠπῆε πάλι στὸ παλάτι. Τὴν ἄλλη τὸ πορνὸ βγαίνει ὁ ὑπασπιστῆς τοῦ βασιλεᾶ καὶ τὴ θωρεῖ καὶ πᾶει κι' αὐτὸς. Σὰν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ κοιμηθοῦνε, ἠφε αὐτὴ τὸ μαγγάλι μέσ' τὴ σωτοκάμαρα, ὥστε νὰ γδυθῆ νὰ πᾶη κι' αὐτὸς. Πᾶει αὐτὸς μέσα γδυμνὸς νὰ κοιμηθῆ, τοῦ λείει νὰ μοῦ συμπαθήσης ἄμε νὰ σβύσης τὰ κάρβουνα νὰ μὴ μᾶς χτυπήση ὄλη νύχτα ἡ ζέστη στὴν κεφαλή. Καθίζοντας αὐτὸς νὰ σβύση τὰ κάρβουνα, τοῦ δίδει μιὰ στὸν κῶλο κι' ἠφτε κι' ἠσβυνε τὴ φοβοῦ ὄλη νύχτα. Τὸ πρωτὴ χτυπᾷ αὐτὴ τὰ παλαμάκια—τοῦ δωσε πάλι μιὰ κι' ἠζωντάνεψε—τὸν πέρνουν . . . τὰ ἴδια τὸν πᾶνε στὸ παλάτι.

Τὴν ἄλλη τὸ πορνὸ τὴνέ θωρεῖ ὁ Βηζύρης τοῦ βασιληᾶ καὶ πᾶει κι' αὐτὸς τὰ ἴδια· σὰν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ κοιμηθῆ, πᾶει στὴν κάμαράν τσι καὶ πιάνει τὸ ἀναγκαθόν τσι γεμῶζει καὶ τ' ἀφίνει ξεσκεπασμένο ἀναιθαίνει στὸ κρεββάτι. Πᾶει αὐτὸς νὰ πᾶση μὲ τὴ χαρὰ καὶ τοῦ λείει νὰ μοῦ συμπαθήσης νὰ πᾶς νὰ σκεπάσης αὐτὸ τὸ τέθιο ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἐσκοτίση ἡ μυρωδιά· πᾶει, τοῦ δίνει μιὰ, καὶ τὸν ἀφίνει καὶ κείνονε ξερό καὶ ἠνοιε κι' ἠσφάλιζε ὄλη τὴ νύχτα· Τὸ πρωτὴ τονε παίρνουνε κάτω, τονε λιθοपुरίζουνε, τονε πᾶνε στὸ παλάτι. Ἡκάθουντα αὐτὴ στολισμένη στὸ παράθυρο. Ἐκεῖ βγήκανε αὐτοὶ οἱ τρεῖς

μέσα στην αύλη κι' ήσολατζάρανε και τή θωρούσανε στο παραθύρι κι' ήγελοῦσανε. Ἄρωτῆ ὁ ἕνας τὸν ἄλλονε, μπρέ γιάντα τή θωρεῖς και γελᾷς; λέει μπρέ ἴντα νά σοῦ ποῦ ἐπῆα μιὰ βραδεῖα πῶς θά τήν κοιμηθῶ και μέ βαλε και ἦνοια κι' ήσφάλιζα ἕναν παραθύρι κι' ήξεπάγιασα ποῦ νά τήν πάρη και νά τή σηκώση. Λέει κι' ἄμε μένα τή φοβοῦ τήν ἔφτου και τήν ήσθυνα ὄλη νύχτα! Ἄμε μένα ποῦ μέβαλε στο ἀναγκαῖόν τσι και μέ βρώμισε κι' ήγελοῦσανε ήκουσε τὸ βασιληόπουλο τὰ γέλοιάν τωνε τσ' ἄρωτῆ, βγαίνει και τήνέ θωρεῖ, τοῦ τὰ λένε λέει, μπρέ νά μηνύσω νά μοῦ τή φέρουνε ἐδῶ. Τσι μηνῆ, στολιζεται αὐτὴ καλὰ και μιὰ και δυὸ στο παλάτι. Ὡς τήν εἶδε ὁ βασιληῆς ὁ πατέρας ήθυμήθηκε κείνα ποῦ τοῦ πε ὁ γυιός του ὄντας ήλειπε κι' ήρθε. Μπρέ, λέει, παιδίμου, δέν εἶνε ή Ἄσπρη κόρη; Τότες τὸ βασιληόπουλο τὸ θυμήθηκε και τσι πηρε συμπάθειο και ήτοιμάσανε τὸ γάμο και στεφανώνουνται κι' ήζήσανε ζωὴ εὐτυχημένη.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ ΘΗΡΑΣ¹

Βαυκαλήματα.

1. Κάμε νανά, κάμε νανά σ' τήν ἀργυρῆ σου κούνια
Σ' τήν ἀργυρῆ και σ' τή χρυσῆ και σ' τή μαλαματένια.
2. Κάμε νανά, κάμε νανά, χρουστῆ μου καδενέττα,
Μαλαματένιέ μου σταυρέ κι' ἀτίμητῆ μου πέτρα.
3. Νανά τοῦ Ῥῆα τὸ παιδί και τοῦ βηζύρη ἴγγόνι
Και τσῆ κερὰ βασίλισσας τὸ πετραχηλιδόνι.
4. Νανά, ποῦ σ' ἔσπερν' ἀητός κι' ὀποῦ σέ ἴγννα κόρη.
Κι' ὀποῦ σέ κοιλοπόνησε ή πέρδικα σ' τὰ ὄρη.
5. Νανά, ποῦ σοῦ τὰ ραύγουνε τὰ ροῦχά σου σ' τήν πόλι
Και δέν τὰ ξετελεύγουνε ἔξηναδυὸ μαστόροι.
6. Νανά τὸ δαφνογέννημα, τὸ μοσκοτυλιμένο
Τὸ δαχτυλίδι σ' τή φασκιά ἐγὼ τῶχα βαρμένο.
- 6α. Νανά ὁ δαφνογέννητος, ὁ ῥοδοπουλημένος,
Ὅντες τὰ ῥγανα χτυποῦσα, τὰ λαοῦτα κηλαδοῦσα,
Τότες ὁ γυιός ὁ καλογυιός, τότες ἐδὰ γεννηοῦντα.
- 6β. Νανά τὸ βασιληόπουλο, τὸ δαφνοτυλιμένο

¹ Ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Πεταλᾶ.

- Ῥόδα και τριαντάφυλλα τὸ ἔχουνε ἀεπασμένο
Γιὰ σένα, φῶς μου, ήχασα, γιὰ σένα τήν τιμὴ μου
Γιὰ σένα τὰ χρυσᾶ μαλλιά ποῦ ἔχα στην κεφαλὴ μου.
7. Κοιμήσου ποῦ στο γάμο σου τρεῖς μῦλοι θά σ' ἀλέθου,
ὁ ἕνας τὰ πιπέριά σου κι' ὁ ἄλλος τὰ ψωμιά σου
Κι' ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος τὰ ξεροτήανά σου.
  8. Κοιμήσου, καλομάζαρο, κι' ή μοῖρά σου δουλεύγει,
Τὸ ριζικό σου τὸ καλὸ θά κουβαλῆ νά φέρνη.
  9. Κοιμήσου, μέρα ὠμορφη, νύχτα μέ τὸ φεγγάρι,
Κοιμήσου, χαδεμμένη μου, μέ τοῦ Χριστοῦ τὴ χάρι.
  10. Κοιμάται τῶνα μου παιδί, τῶνα μου κλωναράκι
Τῶνα μου τὸ καλλίτερο μέ τ' ἀργυρὸ χεράκι
Μέ τ' ἀσημένιο βούλωμα και μέ τ' ἄλυσσιδάκι.
  11. Κοιμήσου, ποῦ νά μὴ ραῖ τριχὰ τσῆ κεφαλῆς σου
Κι' ή Παναγιὰ τσῆ Πισκοπῆς νά βρίσκειται μαζί σου.
  12. Κοιμήσου, ποῦ νά μὴ ραῖ τριχ' ἀπ' τήν κεφαλὴ σου
Ὅστε νά ζοῦνε τὰ βουνά, νά ζῆ και τὸ κορμί σου.
  13. Κοιμήσου, καλομάζαρη και καλοτελειωμένη,
Ποῦ σ' ἔχ' ἀφέντης ὁ Χριστὸς καλὰ μελετημένη.
  14. Κοιμήσου, γάστρα μου χυτῆ μέ τὸ μαργαριτάρι
Και μοῦ ἴστειλε τήν προξενειὰ ὁ νεῖος ποῦ θά σέ πάρη.
  15. Κοιμήσου, ποῦ παράγγειλα παποῦτζα σ' τὸ τζαγκάρη
Νά σοῦ τὰ κάμ' ὀλόχρυσα μέ τὸ μαργαριτάρι.
  16. Κοιμάται τὸ παιδάκι μου, μὰ πῶς νά τὸ ξυπνήσω,
Φέρτε μου μῆλα κόκκινα νά τὸ λιθοβολήσω.
  17. Κοιμάται μέσ' τήν κούνια, ὁ ἀγερινός κι' ή πούλια.
  18. Κοιμήσου, ποῦ σοῦ ραύγουνε σ' τὴ Χιὸ τὸ πάπλωμά σου
Και μέσ' τὴ μέσ' εἶν' ἀετός, σ' τήν πάντα τῶνομά σου.
  19. Ὅπνε μου, ἔπαρέ μου το κι' ἄμε το σ' τὰ περβόλια
Και γέμισε τήν πέτσαν τοῦ τριαντάφυλλα και ῥόδα.
Τὰ ῥόδα νά ν' τῆς μάννης του και τᾶνθη τοῦ κυροῦ τοῦ
Και τᾶσπρα τριαντάφυλλα εἶνε τοῦ σάντουλού του.
  20. Κοιμάτ' ὁ ἥλιος σ' τὰ ψηλά κι' ή πέρδικα σ' τὰ ὄρη
Και μένα τὸ παιδάκι μου κοιμάται μέσ' τήν κούνια.
  21. Κοιμήσου, ποῦ νά σέ χάρῃ ή μάννα ποῦ σέ ἴγννα
Κι' ὁ κύρης ὀποῦ σ' ἔκαμε νά ἴδη χαρ' ἀπὸ σένα.
  22. Κοιμάται τὸ ψηλὸ μπανὶ ποῦ τὸ ἔχουνε σ' τήν πόλι
Ποῦ τῶχ' ὁ βασιληῆς βραχὶ κι' ὁ πῖσκοπος φαλδόνι.
  23. Κοιμήσου, μέρα ὠμορφη, νύχτα μέ τ' ἀστρουλάκια,
Μπαξέ-μου μέ τὰ λούλουδα και μέ τὰ διασημάκια.

24. Κοιμήσου, καὶ σὰν κοιμηθῆς, νὰ ἴδῃς τί θὰ σοῦ κάνω
Μαλαματένια κάμαρα καὶ μέσα νὰ σέ βάνω.
25. Κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου, τὸνα μου κλωναράκι
Καὶ τὸ μαστραπαδάκι μου μὲ τ' ἀργυρὸ χεράκι.
26. Κοιμᾶται τὸ γαρύφαλλο κοντὰ σ' τὴ μαντζουράνα
Κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου μὲ τὴν καλή του μάννα.
27. Κοιμήσου σὰν τὴ ζάχαρι, ξύπνησε σὰν τὸ μέλι
Νὰ λένε ἢ γειτόνισσαις πῶς εἶν' καλὸ κοπέλι.
28. Κοιμήσου, ποῦ σὰν κοιμηθῆς χαρίζω σου τὴν πόλι
Χαρίζω σου τὴ Βενεθιά ποῦ νε' μεγάλη χώρα.
29. Ἔλα, μπαμπάλα, κι' ἔπαρε ὅσα παιδάκια κλαῖνε
Καὶ μένα τὸ παιδάκι μου ποτὲ ποτὲ δὲν κλαίει.
30. Κοιμήσου, ποῦ σ' τὸ γάμο σου, σ' τ' ἀρρεθωνιάσματά σου
Τὸ χῶμ' ἀλεύρι θὰ γενῆ καὶ τὰ βουνὰ δαμάλια
Κι' ἡ θάλασσα γλυκὸ νερὸ νὰ πιοῦν τὰ παλληκάρια.
31. Κοιμήσου, ποῦ σ' τὸ γάμο σου δώδεκα μυλ' ἀλέθουν,
Οἱ τρεῖς ἀλέθουν τὸν καφέ κι' οἱ τέσσερης ἀλεύρι
Κι' οἱ ἄλλ' οἱ ἀποδέλοιποι ἀλέθουν τὸ πιπέρι.
32. Κοιμήσου, ποῦ σοῦ ραύγουνε τὴ γοῦνά σου σ' τὴν πόλι
Δέ σοῦ τὴν ξετελεύγουνε σαραντατρεῖς μαστόροι.
Ὁ ἕνας βάζει μάλκμα κι' ὁ ἄλλος τὴ χρουσώνει
Κι' ὁ τρίτος ὁ καλλίτερος τὴ μαργαριταρώνει.
33. Κοιμήσου μέσ' τὴν κούνια σου καὶ μέσ' τὸ πάπλωμά σου
Καὶ μέσ' σ' τὰ σεντονάκια σου ποῦ 'νε τὸ μάθημά σου.
34. Κοιμήσου μωρουδάκι μου, κι' ἐγὼ σέ ναναρίζω,
Κι' ἐγὼ κουνῶ τὴν κούνια σου κι' ἐγὼ σ' ἀποκοιμίζω.
35. Κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου, τοῦ στείλαν' ἀρραβῶνα
Κι' ἐγὼ τ' ἀπολοήθηκα, δὲν τὸ παντρεύγ' ἀκόμα.
36. Ὁ ὕπνος θρέφει τὰ μωρὰ κι' ὁ κάμπος τὰ μωσχάρια
Κι' ἐμένα τὸ παιδάκι μου τὸ θρέφουνε τὰ χάρδια.
37. Κούνιέ το, ντάντα, τὸ παιδί, κούνιέ το, μέρωσέ το
Κι' ἀνὴ γυρέψη καὶ βυζί, σκύψε καὶ βύζασέ το.
38. Καὶ κοιμᾶται καὶ κοιμᾶται, τσῆ μαμάς του δὲ θυμᾶται.
39. Κοιμήσου, ποῦ σὰν κοιμηθῆς τρεῖς χώραις σοῦ χαρίζω,
Τρεῖς χώραις καὶ τρεῖς κάμαραις, τρία μοναστηράκια,
Σ' τσῆ κάμαραις νὰ γεύγῃσαι, στσῆ χώραις νὰ κοιμᾶσαι.
40. Τὸ παιδί μου θέλει χάρδια, θέλει καὶ ψωμιὰ καθάρια.
41. Κουνῶ το, ναναρίζω το, μὰ τοῦτο δὲν κοιμᾶται,
Μὲ τοὺς ἀγγέλους χαίρεται, μὲ τὸ Χριστὸ διαῖται.
42. Κοιμήσου, ποῦ σοῦ ραύγουνε σ' τὴν πόλι τὰ χρυσᾶ σου

- Σ' τὴ Βενεθιά τὰ ροῦχὰ σου καὶ τὰ διαμαντικά σου.
43. Ὕπνε μου, ἔπαρέ μου το καὶ φέρεμού το πάλι
Μὴ μοῦ τὸ φέρῃς ἄσκημο, μὴ μοῦ τὸ φέρῃς μαῦρο
Φέρε το μὲ τὰ ρόδα του καὶ μὲ τὴν ὠμορφιά του.
44. Κοιμήσου μὲ τὴν Παναχιά καὶ μὲ τὸν Ἄϊ-Γιάννη
Μὲ τὸν ἀφέντι τὸ Χριστὸ ποῦ τ' ἀκλουθοῦν οἱ ἄγιοι.

Γαμήλια.

1. Νύφη μου, σ' τὴ χωρίστρα σου τρέχει νερὸ δροσᾶτο,
Ὅποιος τὸ πιῆ δροσιζεται καὶ πάλ' ἀναίζητᾶ το.
2. Νύφη, καθρέφτης σμαγδωτὸς μ' ἀτίμητα πετράδια
Καὶ τζουβαερικὸ πολὺ νὰ βάνουν τὰ στεφάνια.
3. Ὁμορφη ποῦ 'ν' ἡ νύφη μας σὰν ἀργυροκαμπάνα
Μὰ 'χει τὴν παραπόνεσι ὅπως δὲν ἔχει μάννα.
4. Ὁ ἀρρανε', πεντάρρανε 'πὸ μάννα κι' ἀπὸ κύρη
Σὰν τὸ καράβι σ' τὸ γιαλὸ χωρὶς καρaboκῦρη.
5. Σ' τὸ σπίτιν ὁποῦ μπήκαμε πέτρα νὰ μὴ ράιση
Κι' ὁ νοικοκύρης κι' ἡ κυρὰ χίλια χρόνια νὰ ζήση.
6. Ἡ τράπεζά μας ὀλόχρυση, τὰ πιάτα 'ν' ἀσημένια
Καὶ τὰ πειρουνομάχαιρα εἶνε μαλαματένια.
7. Νύφη μου, μὴν πικραίνεσαι ὅπως δὲν ἔχεις μάννα
Κι' ἀφέντης σου σοῦ εὔχεται μὲ ὄλαν του τὰ σπλάχνα.
8. Τῆς νύφης πρέπουν τὰ χρυσᾶ καὶ τοῦ γαμπροῦ βελουδά
Καὶ τσῆ κερά κουμπάρισσας πρέπουν τὰ δαχτυλῖδια.
9. Παπᾶ, μὴ βάλῃς βλοητὸ ἀκόμη σὲ μιὰν ὥρα
Γιὰ θὰ καταίβ' ἀφέντης τση ἀπ' τὴν ἀπάνω χώρα.
10. Ἡ εὐχὴ τοῦ πεθεροῦ σου σ' τὰ καντούνια τοῦ σπιτιοῦ σου.
Κι' ἡ εὐχὴ τσῆ πεθερᾶς σου μέσ' τὰ ἀνεκοκάτοφλά σου.
11. Ἀμὴ ἀμὴ, περικαλῶ καὶ τσῆ κουμπάρας μὲ καλό.
12. Ἄμου πεθερὰ κι' ἐγὼ νοικοκυρὰ.
13. Ἔλα, Χριστέ καὶ Παναχιά μὲ τὸ μονογενῆ σου
Σ' τὰ ἀντρίυνο ποῦ γίνεται νὰ βάλῃς τὴν εὐχὴ σου.
14. Ἄγια Ἱερουσαλή κι' Ἄγιο Ἰωάννη
Γιὰ βάνετε τὸ νυφικὸ νερὸ τοῦ Ἰορδάνη.
15. Εὐγένεια καὶ ἀρχοδιά, κάλλος καὶ ζαρεφιλίκι
Ὅλα σ' τὴ νύφη κατοικοῦν ὡς διαμαντένια θήκη.
16. Εἰχωριστὸς εἶν' ὁ γαμπρός, ὡς ξεχωρίζουν τ' ἄστρα
Ὡς ξεχωρίζουν τὰ βουνὰ ἀπ' τὰ μεγάλα κάστρα.
17. Εὐλογημένα γονικά δώσετε τὴν εὐχὴ σας

- Σὲ τούτα ποῦ στολίζονται μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ σας.
18. Σήμερο ὄλα τὰ πουλιὰ ἄς γλυκοκηλαδοῦσι
Νὰ λέν' τὰ καλορίζικα ὡς ποῦ νὰ βαρεθοῦσι.
  19. Τούτα τὰ δύο στέφανα εἰς τὸν τζερβὲ βαρμένα
Ἄς εἶνε καλορίζικα καὶ καλομαζαρένια.
  20. Ρουμπίνια καὶ διαμαντικά καὶ μύρια μωριλάνθια
Τὴν ἔλλαψι δὲν ἔχουνε ἔμπρὸς σ' τοῦ γαμπροῦ τὰ μάθια.
  21. Γαμπρέ, ἡ ὠραιότη σας καὶ τ' ὠμορφό σας νάζι
Στοχάζομαι δὲ βρίσκειται ἄλλος γιὰ νὰ σὰς μοιάζει.
  22. Ἄς εἶνε καλορίζικα, ἀπ' τὴν καρδιά μου ἴχνηστηκα.
  23. Νύφη καὶ γαμπρέ νὰ ζῆτε καὶ παιδόγγονα νὰ ἴδῃτε.
  24. Ἡσμιξ' ὁ Θεός, καληώρα, μαντζουράνα μὲ τὴ βιόλα.
  25. Κόπιασε, μάννα τοῦ γαμπροῦ, νὰ δώσης τὴν εὐχὴ σου
Ποῦ ἔταν ὁ Νικολάκης σου ὁ πόθος τῆ ψυχῆς σου.
  26. Κουμπάρ' ἀποῦ ποῦ κάθισα εἶνε ξερό τὸ ξύλο
Κι' ἀπὸ τῆ νοστιμάδαις σου βγάζει καρπούς καὶ φύλλο.
  27. Ὁ Μαθουλιὸς παντρεύεται, ὦ Παναγιά, καὶ δός του
Μιὰν προβατίνα μὲ τ' ἀρνὶ νὰ τριγυρίζ' ὀμπρὸς του.
  28. Πρέπ' ἡ νύφη σ' τὴν κασσέλα σὰν τὴν Παριανὴ σκουτέλα
Πρέπει κι' ὁ γαμπρὸς σ' τὸν πάγκο σὰν τὸ γάδαρο τὸ μαῦρο.
  29. Ἄς εἶν' ἡ ὦρα ἡ καλή, Θεὸς νὰ σὰς βλοήση
Καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀβραὰ νὰ σὰς παιδογονήση.
  30. Σιαῖς σιαῖς βρονταῖς γροικῶ, ἄγγελος καταβαίνει
Καὶ τὴν εὐχὴ τῆ μάνας σου σ' τὰ στέφανα τὴ φέρνει.
  31. Φέρτε μου λίσταις σμαγγωταῖς κι' ἀτίμητα πετράδια
Καὶ τζουβαερικὸ πολὺ νὰ δέσω τὰ στεφάνια.
  32. Κουμπάρε καὶ κουμπάρισσα ὀποῦ ἔχετε τὴ χάρι
Γιὰ ῥάνετε τὰ στέφανα μὲ τὸ μαργαριτάρι.
  33. Πρέπει καὶ τῆ κουμπάρισσας νέος ἀ' τὴν Εὐρώπη
Νὰ τὴ θωρῆ νὰ χαίρεται τὴν ἀκριβὴν τῆ νειότη.
  33. Γαμπρέ μ' ὅταν σὲ κράξανε ἀ' τὴν ἀπάνω στρατά
Ὅλος ὁ κόσμος ἔκλούθησε κι' ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα.
  34. Ἡ νύφη εἶν' ἡ Βενετιά καὶ ὁ γαμπρὸς ἡ Πόλι,
Καὶ ἡ κερά κουμπάρισσα τῆ Χιδὸς τὸ περιβόλι.
  35. Ταιρειάξ' ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς σ' τὴ φιλοπροσωπία
Γιατὶ τὴν ἔχουνε κι' οἱ δυὸ μικρὴ τὴν ἡλικία.
  36. Νύφη, Βενέτικη μηλιά, γαμπρέ μου κυπαρίσσι.
Ἡ ὠμορφιά σας κούστηκε Ἀνατολὴ καὶ Δύσι.
  37. Νύφη μου, ποῦ ναιθρεύγου σου ὡσὰν τὸ χηλιδόνι,
Ἡκέρδιξες τὸν ἀητὸ πρῶ γάπας τόσοι χρόνοι.

38. Νύφη π' ἀστράφτεις καὶ βροντᾶς, ποῦ ψηχαλᾶς καὶ βρέχεις
Κι' ὄλου τοῦ κόσμου τσ' ὠμορφιαῖς ἀπάνω σου τῆς ἔχεις.
39. Γαμπρέ μου ὠραιότατε, μὲ πλούτη καὶ μ' ἀκάλλη,
Μὲ οἰκογένεια λαμπρὰ καὶ μὲ σπουδὴ μεγάλη.
40. Νύφη μου, σ' τὸ φουστάνι σου ποῦ μοιάζει σὰ στοφέτο
Νὰ θελεις νὰ μὲ μπουκωνες μιὰν πειρουνιά κουφέτο.
41. Νύφη π' ἀστράφτεις καὶ βροντᾶς, ποῦ ψηχαλᾶς καὶ βρέχεις
Κι' ὄλαις τῆ χάρις τοῦ Χριστοῦ ἀπάνω σου τῆς ἔχεις.
42. Νύφη μου, ποῦ σοῦ φέρανε δεντρό μὲς' τὴν αὐλὴ σου
Νὰ τὸ ποτίξης χλυδὸ νερό νὰ τῶχης στὴ ζωὴ σου.
43. Γαμπρέ, μὴ λυπηθῆς φλουριά νὰ κάμης ναν κλουδάκι
Νὰ βάλης τὴ νεόνυφη ποῦ ἔνε κοπελουδάκι.
44. Κουμπάρε, ῥίξα τσ' ἀρχοδιάς, βουλή τῶ βουλευτάδω,
Συμβούλιο τῶν ἄρχοντω καὶ τῶν πραγματευτάδω.
45. Ἡλιος εἶν' ὁ νεῖο γαμπρὸς κι' ἡ νύφη ἔνε φεγγάρι,
Φωστῆρες ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔχουνε τὴ χάρι.
46. Ὁ ἔρωτας εἶν' ὁ γαμπρὸς κι' ἡ νύφη Ἀφροδίτη,
Κι' ἄλλος δὲν ἦταν ἄξιος νὰ ἔμνη σὲ τέθιο σπῆτι.
47. Ἡ νύφη εἶνε ὠμορφη σὰν τοῦ πονέντε τ' ἄστρο,
Καὶ σὰν τὸ τριαντάφυλλο τὸ κόκκινο καὶ τ' ἄσπρο.
48. Κουμπάρε, ῥήγα τῆ Φραγκιάς καὶ πρίντζηπα τῆς Πόλις
Καὶ γενεράλε καὶ κριτὴ τῆς Σαντορίνης ὅλης.
49. Πρέπει καὶ τῆ κουμπάρισσας τραοῦδι νὰ τῆ ποῦμε
Καὶ σ' τὰ δικάν τῆ μὲ καλὸ νὰ πάμε νὰ ἴχνηθοῦμε.
50. Εὐχαριστῶ τὸν Κύριο καὶ τὴν Ἁγιά Λεοῦσα
Ποῦ ἔμπῆκ' ὁ χαδεμένος μου σ' τὸ σπῆτι ποῦ ποθοῦσα.
51. Σήμερο ξένοι καὶ δικαί, φίλοι καὶ συγγενεῖς σου
Χαίρουνται, χαδεμένε μου, σ' τὴν τύχη τὴ δικὴ σου.
52. Πρέπ' ἡ νύφη σ' τὴν καπέλα σὰν τὴν Παριανὴ σκουτέλα
Πρέπει κι' ὁ γαμπρὸς στὸν πάγκο σὰν τὸν ἄουστρα σ' τὸν κάμπο.

Δίστιχα

1. Ἄρχισε, νοῦ καὶ λοῖσμέ, μὲ μπένα καὶ μελάνη
Αὐτὴ ἡ νειά ποῦ γάπησα πάσκει νὰ μὲ λωλάνη.
2. Ἄνοιξε τὸν Ἀκλήδωνα εἰς Ἀἴ— Γρανινοῦ τὴ χάρι
Κι' ὀποιὰ ἔνε καλομάζαρη τὸ μῆλόν τῆ νὰ πάρη.
3. Ἄνοιξε τὸν Ἀκλήδωνα ποῦχω κι' ἐγὼ νὰ μῆλο,
Ποῦ τὸ κρυφομελέτησα γιὰ ἔναν ἄσπρον κρῖνο.

4. Ἀγάπη μας εἶναι πολλή, μὰ εἶνε θολωμένη,
Κάλλια νὰ 'νε λιγώτερη καὶ νὰ 'νε μπιστεμμένη.
5. Ἄλλο σου δὲ μὲ μάρανε παρὰ τὸ λακριδί σου,
Τὸ γέμμα καὶ τὸ λύισμα ποῦ κάνει τὸ κορμί σου.
6. Ἄν μ' ἀρνηστῆς, νὰ σ' ἀρνηστῆ ἢ μένα ποῦ σὲ 'γέννα,
Τὸ γάλα ποῦ σοῦ 'βύζασε, νὰ τὸ ξεράσης γαῖμα.
7. Ἀνοίξετε τῇ πόρταις σας νὰ 'μπ' ἢ χαριτωμένη,
Νᾶμπ' ἢ 'ψηλὴ μὲ τὰ μαλλιά σὰ νύφη στολισμένη.
8. Ἄπᾶ 'ς τὸ καπελίτι σου γαρυφαλλάκια δύο,
Κι' ἤξιζε τὸ κορμάκι σου τοῦ βασιληᾶ τὸ βίο.
9. Ἀγάπα με νὰ σ' ἀγαπῶ, ποῦ 'ς τ' ὄνομά σ' ἀμόνω,
'Α δὲ σὲ πάρω, θὰ χαθῶ, μὰ δὲν τὸ φανερώνω.
10. Ἄμε, κακομοιριάρη μου, 'ς τὴ Νιὸ νὰ κάμης ξύλα.
Γιὰ δὲ σοῦ πρέπει νὰ φορῆς βρακί μὲ πέντε φύλλα
11. Ἀφοῦ ἢ καρδιά μου φλιθερῆ, τὸ πρόσωπο πῶς θὰ 'νε;
Τὰ λόγια σου μὲ ἀρρωστοῦν, πῶς νὰ σοῦ 'πῶ καλὰ 'μαι;
12. Ἀκόμη δὲν ἐμίσησα δὴδ ὥραις τοῦ λιμένα,
Καὶ τρέχουνε τὰ μάθιά μου σὰ βρύσαις τοῦ χειμῶνα.
13. Ἀφῆστέ με νὰ κρεμαστῶ 'ς τοῦ διασημοῦ τὸν κλόνο,
Νὰ βγῆ στὸ κόσμο ξάκουσμα «ἢ ἀγάπη φέρνει φόνο.»
14. Ἄστρα πολλά κι' ἀρίφνητα, ποῦ φέγγετε τὴ νύχτα,
Γιὰ 'πῆτε τῆς ἀγάπης μου πῶς ἤλειπα καὶ ἤρθα.
15. Ἄσπρη, κατάξασπρη κλωστή, κατάξασπρο μετὰξι,
'Α δὲ σὲ 'δοῦν τὰ μάθιά μου, ὁ νοῦς μου, θὰ πετάξῃ.
16. Ἄσπρη, κατάξασπρη κλωστή, κατάξασπρο μετὰξι.
Κατάξασπρὴ μου μπαμπακιά, ποιὸς νεῖος θὰ σ' ἀπολαύσῃ
17. Ἀρχοντικὸ μου πρόσωπο, 'δεῖ μου καρροφυλλάτο
Φεγγάρι δὲν μπορῶ νὰ 'δῶ, μόνο βαρέθηκά το.
18. Ἀγάπη μοῦ 'χεις περισσά, μὰ 'τανε δολωμένη,
'Ας ἦτونه 'λιώτερη καὶ νᾶτον μπιστεμμένη.
19. Ἀσπαλαθοκορφορίζα κι' ἀγκίλι π' ἀγκιλώνεις,
'Ἐκεῖ ποῦ δὲ σὲ θέλουνε, μὴν πᾶς νὰ ξεφυτρώνης.
20. Ἀγάπα με, πουλάκι μου, σὰν ποῦ μ' ἀγάπας πρῶτα
Κι' ὅ τι σοῦ λέσι μὴ γροικᾶς καὶ τὴν καρδιά σ' ἀρώτα.
21. Ἀνὴ 'πεθάνω γιὰ τασέ, γιὰ τὴ δικὴ σ' ἀγάπη,
Θ' ἀνοίξ' ἀπᾶ 'ς τὸ μνήμά μου μιὰ λεμονιά μὲ τᾶθη.
'Ἡ ρίζα θὰ 'χη τὸν καμὸ καὶ ἢ κορφή τὰ πάθη,
Τὰ φύλλα θενὰ γράφουνε πῶς γιὰ τὰ σένα 'χάθη.
22. Ἄ βουληθῆς καὶ μ' ἀρνηστῆς καὶ κάμης ἄλλο ταῖρι,
'Ἡ νερότη σου νὰ καίεται ὡσὰν τὸ ἀγιοκέρι.

23. Ἀπόψε σ' ὄνειρεύτηκα μέσα 'ς τὴν ταμπακέρα,
Πῶς τὰ ματάκιά σου τὰ δυὸ πεσκέσι μοῦ τὰ φέρα.
24. Ἀπόψε σ' ὄνειρεύτηκα καὶ σύ 'σου τ'ὄνειρό μου,
Καὶ περισσότερη χαρὰ δὲν εἶδα 'ς τὸν καιρὸ μου.
25. Ἀγαπημένε τῶν πολλῶ κι' ἐπίβουλε σὲ 'μένα,
Μὴν ἀγαπᾶς πολλὰς πολλὰς καὶ χάσης με καὶ μένα.
26. Ἀγγελικὸ μου πρόσωπο, μάθιά μου ζαχαρένια,
Τὸ νοῦ μου δὲν τὸν ἔχω πλεῖο παρ' ὄλο μετὰ σένα.
27. Ἄσπρο μου τριαντάφυλλο καὶ κόκκινὴ μου βιόλα,
Μὲ τὴν καρδιά μου σ' ἀγαπῶ κι' ἄς μὴ σὲ πάρω κιόλα.
28. Ἄσπρε μου κρίνε, κρίνε με, γιὰ θὰ κριθ' ἀπατό μου,
Πολλὰς ἀγάπαις ἤκαμα μὰ σύ 'σ' ὁ θάνατός μου.
29. Ἄσπρο μου τριαντάφυλλο καὶ κόκκινὸ μου ῥόδο,
Ποῦ ῥέομαι νὰ σὲ θωρῶ, μὰ δὲν εὐρίσκω μύδο.
30. Ἄσπρο μου τριαντάφυλλο, γεμάτο τὴ γλυκάδα,
Φαρμάκι ποῦ μὲ 'πότισες τούτη τὴν ἐβδομάδα.
31. Ἄλλοι! μὲ δίχως ἀφορμὴ, μὲ δίχως νὰ σοῦ φταίξω,
'Ἡνοιξ' ἢ δόλια σου καρδιά καὶ 'κλειδώσε μ' ἀπέξω.
32. Ἄσπρο μου τριαντάφυλλο, γεμμένο 'ς τὸ Λεβάντε,
'Ἐσύ 'σαι τὸ χρουσὸ δεντρό, ποῦ κάνει τὸ διαμάντε.
33. Ἀγάπη σου 'ς τὰ στήθη μου κοντεύγει νὰ ριζώσῃ
'Νὰ κάμη φύλλα καὶ κλαδιά καὶ νὰ μὲ θανατώσῃ.
34. Ἄσπρη, κατάσπρη μπαμπακιά, σκάσε τα τὰ βαβούλια,
Γιὰ σένα χαδεμένη μου, τὰ λέω τὰ τραούδια.
35. Ἄσπρη, κατάσπρη δὲ φελᾶ σὰν πατημένο χιόνι,
Μονάχο ἢ μελαχροινὴ σὰν τὸ γλυκὸ ποτόνι.
36. Ἀσπροστρογγυλοπρόσωπη, νεραντζομαουλάτη
Τὴν πέτρα σκίζεις, κάνεις δυὸ μὲ τὸ δεξί σου μάτι.
37. Ἄσπρο μου τριαντάφυλλο μὲ τὴ δροσοδωρία,
'Ὡστε νὰ εἶσαι 'λεύτερος νᾶχω παρηγορία.
36. Ἄς 'πῶ πῶς δὲ σ' ἀγάπησα, μὴδ' εἶδα σε ποτές μου
'Ἐναν κλαδί βασιλικὸ ἠβάστου κι' ἤπεσέ μου.
39. Ἀγάπη σου μ' ἔχει τρελλό, μὲχει νερὸ γενεμένο,
'Ὅποῦ μὲ γνέψῃ ἔρχομαι κι' ὅποῦ μοῦ 'πῆ, πηγαίνω,
40. Ἄλλοι! κι' ἴντα κατάλαβα ὅσον καιρὸ σ' ἀγάπου,
Ποῦ τρέχανε τὰ μάθιά μου δάκρυα τοῦ θανάτου.
41. Ἀναιστενάζω, δὲ μ' ἀκοῦς, κλαίω, δὲ μὲ λυπᾶσαι,
Τὰ λόγια ποῦ 'μιλήσαμε τάχα δὲν τὰ θυμᾶσαι;
42. Ἀναιστενάζω κι' ὁ καιρὸς μαυρίζει μου τὰ ῥοῦχα,
Δὲ μοῦ τ' ἀσπρίζει τὸ νερὸ σὰν τὴν ἀγάπη ποῦχα.

43. Ἀφήστε τὸ πούλακι μου κι' ἄς ἀγαπᾷ σαράντα,
Ἐγὼ μ' ἢ πρώτην του φιλιὰ κι' ἐμένα θᾶχην πάντα.
44. Ἀγάπα με, πουλί μου, καὶ λόγια μὴν ἀκοῦς,
Γιατὶ ἔς τὴ γειτονιά μας ἔχω πολλοὺς ἐχτροὺς.
45. Ἄν παντρευτῆς, παντρεύομαι, ἂν μένης, κι' ἐγὼ μένω
Ἄνὴ γενῆς καλόγερος κι' ἐγὼ καλογερεύω.
46. Ἀποφάσισε, πουλί μου, ἀποφάσισε καὶ σὺ,
Νὰ μὲ πάρης, νὰ σὲ πάρω, καὶ νὰ ζήσωμε μαζί.
47. Ἄχου βάχου μέρα-νύχτα μοῦ φθειρες τὰ νειάτα μου
Σὰν τῆς βρύσαις τοῦ χειμῶνα τρέχουνε τὰ μάθια μου.
48. Βάλε νὰ μὲ σκοτώσουνε, τὰ φειδιά νὰ μὲ φᾶνε,
Γιατὶ πλέον βαρέθηκα σ' αὐτὸ τὸν κόσμον νὰ μαι.
49. Βάστα καλὰ τὴν ἄκρια κι' ἐγὼ βαστῶ τὴ μέση,
Μὴ λύση ἢ ἀγάπη μας καὶ πᾶ' ἄλλοῦ καὶ δέση.
50. Βάλε τὸ χιόνι στὸ νερό, καρτέριέ το νὰ λύση,
Σὰ δὲν ἠκράτεις τὸ σεβτᾶ, γιατί νὰ μ' ἀγαπήσης.
51. Βάλε τὸν κρίνο ἔς τὸ νερό, σὰ θέλῃς νὰ φουντώση
Σὰ θέλῃς κι' ἢ ἀγάπη μας νὰ ξανακαινουριώση.
52. Βάλε, Ζαμπέλα, φυλαχτά, βάλε ἔς τὰ δύο σου μπράτσα,
Νὰ μὴ σὲ καταπιάσουνε τῶ χριστιανῶ τὰ μάθια.
53. Ἄν πῶ τὸ πῶς δὲ σ' ἀγαπῶ, τὸ λέω ψώματά μου,
Κι' ἀνὴ σοῦ παραπονεθῶ, μὲ δικαιώματά μου.
54. Ἄνθη μου ὠραιότατο, σελήνη μὲ τσ' ἀχτίναις,
Πάρε, πουλί μ' ἀπομονὴ ἀκόμη δυὸ τρεῖς μῆνες.
55. Γελᾷς καὶ τὰ βουνα γελοῦν κι' ὄλα τὰ δέντρ' ἀθοῦνε,
Καὶ τὰ πουλάκια κελαδοῦν καὶ μὲ παρηγοροῦνε.
56. Ἄπ' ὄντας ἤμουν δυὸ χρονῶ καὶ σὺ, πουλί, τεσσάρω,
Μιὰ μάϊσσα μοῦ τὸ ἔγνεψε ὅτι θενὰ σὲ πάρω.
57. Γιὰ σένα θανατώνομαι καὶ γίνομαι θυσία
Καὶ σὺ ἀκόμα βρίσκεσαι σὲ ἀδιαφορία.
58. Γιὰ σένα θὰ θανατωθῶ, γιὰ σένα θὰ ποθάνω,
Γιὰ σένα θὰ τὸ στηρευτῶ τὸν κόσμον τὸν ἀπάνω.
59. Γιὰ δὲ πῶς μὲ κατήνητες κι' ὄλ' οἱ γιατροὶ τὸ λένε,
Πῶς ἔχω βέβαια χτικιὸ καὶ ζωντανὴ μὲ κλαῖνε.
60. Γιὰ δὲ πῶς μὲ κατήνητες καὶ πορπατῶ καὶ βήχω
Κι' ὄλος ὁ κόσμος μ' ἄρωτᾷ κι' ἐγὼ δὲν τ' ἀποδείχτω.
61. Γράψω δὲ γράψω στὸ χαρτί, κάμω, δὲν κάμω γράμμα,
Τὸν πόνον ποῦχω στὴν καρδιά εἶνε μεγάλο πρᾶμα.
62. Δὲ θέλω πλεῖόν μου ν' ἀγαπῶ, μηδὲ νὰ μ' ἀγαποῦνε,
Λεύτερη θενὰ κάθωμαι νὰ μὲ παρακαλοῦνε.

63. Διανταφυλλένια μάγουλα καὶ μάθια μενεξέδες,
Γιὰ σένα γλυκοκηλαδοῦ τ' ἀδόνια ἔς τὴ μπαξέδες.
64. Διορισμὸ μοῦ ἔβαλε νὰ μὴ σ' ἀναιτραλίζω,
Νὰ μὴ γυρίσω νὰ σὲ δῶ καὶ νὰ μὴ σοῦ μιλῆτω.
Κι' ἐγὼ γιὰ τὸ διορισμὸ περνῶ τὸ τὸ σωκάκι
Κι' ἀκόμα δὲν ἠβάλανε τῶν ἐμμαθιῶ διασάκι.
65. Δίγνωμε καὶ διπρόσωπε καὶ ψεύτη ἔς τὴν ἀγάπη,
Σὰ δὲν ἠξέρῃς ν' ἀγαπᾷς, ἀρώτηξ νὰ μάθῃς.
66. Ἐγύρισα νὰ τονέ δῶ, τὸν ἀγαπῶ ἔς τὰ μάθια
Κι' ἐκεῖνος τ' ἀναιτραλίσει καὶ μὲ ἄκαμε κομματία.
67. Ἐσὺ τὸ λὲς πῶς μ' ἀγαπᾷς καὶ πῶς ποθεῖς γιὰ μένα,
Καὶ τώρα μὲ παράτησες νὰ προπατῶ ἔς τὰ ξένα.
68. Ἐγὼ δὲ σὲ παράτησα νᾶχω τὴν ἀμαρτία,
Ὁ Χάρος μὲ κοντάρεψε μέσα ἔς τὰ δύο μου φρύδια.
69. Ἐσὺ ἴσαι τῆς ψυχῆς ψυχὴ καὶ τῆς καρδιάς μου φύλλο,
Ἐσὺ ἴσαι, χαδεμένη μου, ὁ μπιστικὸς μου φίλος.
70. Ἐρωτα, δὲ σοῦ γύρεψα, προυκιά νὰ μὲ προυκίσης,
Μόνον τὴ νέα π' ἀγαπῶ νὰ μοῦ τὴν χωρίσης.
71. Ἐ σοῦ πᾶ νὰ μὴν τὰ γροικᾷς τὰ λόγια τὰ περίσσα;
Γιὰ δὲς τὰ δαχτυλάκια σου, ἂν εἶνε ὄλα ἴσα.
72. Ἐτοῦτα ν'ε τὰ βάσανα κι' ὄχι τὰ περασμένα,
Ὅποῦ τραβῶ, πουλάκι μου, καθημερινῶς γιὰ σένα
73. Ἐλα νὰ πᾶμε μ'εῖς τὰ δυὸ σὲ δέντρα ποῦ ἀθοῦσι,
Νὰ λέμε μ'εῖς τὰ πάθη μας κι' ἐκεῖνα νὰ μαδοῦσι.
74. Ἐχω σου παραπόνεσι, ψηλὴ νε σὰν τὸν πύργο,
Μὰ θέλω τρόπο ὄμορφο νὰ σοῦ τὴν ξεδιάλνω.
75. Ἐγὼ πλέον ποφάσισα νὰ ζῶ δυστυχημένα
Κι' ἄς τάξω πῶς δὲν εἶνε πλεῖόν ὁ κόσμος γιὰ τὰ μένα.
76. Ἐγὼ σοῦ λέω τ' ἀγαπῶ καὶ σὺ δὲ μοῦ πιστεύεις
Κάνεις το, χαδεμένη μου, διὰ νὰ μὲ παιδεύῃς.
77. Ἐρωτα, ποῦ μὲ μπερδεψες ἀγάπη ν' ἀγαπήσω,
Ξεμπερδεψέ με ὄμορφο νὰ μὴ σὲ βλαστημήσω.
78. Ἐναν πλακάκι μάλαμα θὰ ρίξω ἔς τὸ πηγάδι,
Νὰ καθαρίζουν τὰ νερά νὰ δῶ ποῖός θὰ σὲ πάρῃ.
79. Εἶπά σου νὰ μὴν τοῦ μιλῆς τοῦ ἀρρεβωνιασμένου
Γιατὶ βαστᾷ ἔς τὸ χέριν του μαντήλι μαεμμένο.
80. Ἐσὺ θαρρεῖς κι' ἠγάπου σε, θαρρεῖς το κι' ἀγαπῶσε,
Μὰ τὸν ἀληθινὸ Θεὸ γελῶ καὶ περγελῶ σε.
81. Ἐσὺ θαρρεῖς κι' ἄ δὲ θωρῶ, θαρρεῖς πῶς δὲ μαθαίνω,
Θαρρεῖς πῶς εἶμ' ἀνόητος καὶ δὲν κάταλαβαίνω.

82. Ἐπέθανες καὶ μοῦ ὄφηκες τρία γανιὰ φαρμάκι
Νὰ πίνω καὶ νὰ νίβγωμαι, ὥστε νὰ πᾶς καὶ νᾶρθης.
83. Ἐμένα πρέπει νὰ μὲ λὲ' τὸ πικρο-Μαρουλάκι,
Γιατ' ἤπια τ' ἀχειλάκι μου πολλῶ λογιῶ φαρμάκι.
84. Εἰπά σου, κάθου φρόνιμα, λωλάδαὶς μὴ γυρεύγης,
Μὴ βάνης φτίλια στὴ φωθιά χωρὶς νὰ μαγειρεύγης.
85. Ἐναν πουλάκι τὰίζα ἀλύπητο ἀλεῦρι
Καὶ χορταράκι πράσινο γιὰ νὰ τὸ κάμω τέρι.
86. Ἐναν πουλάκι κηλαδαῖ, ξέρω ποῦ τὸ λέει
Καὶ τὸν κηλαδ.σμὸ γροικῶ, δὲ ξέρω ποῦ μὲ καίει,
87. Εἰπά σου, μὴν πικραίνεσαι διανταφυλλάκι μ' ἄσπρο,
Καὶ μᾶς εἶν' ἡ ἀγάπη μας θεμέλιο μὲ τὸ κάστρο.
88. Ἐχω τραγοῦδια νὰ σοῦ πῶ γραμμένα 'ς τὸ τεφτέρι,
Στὸ σπίτι μας τὰ ξέχασα, ποῖός πάει νὰ τὰ φέρη;
89. Ἐχω τραγοῦδια νὰ σοῦ πῶ ἓνα σακκὶ γεμάτο,
Κι' ἐξεκωλώθη τὸ σακκὶ κι' ἠπέσαν ὅλα κάτω.
90. Ἐχεις ὠραῖο πρόσωπο κι' ἀγγελικὴ θωρία
Κι' ὅποιος γυρίση καὶ σὲ δῆ δὲν ἔχ' ἐλευθερία.
91. Εἶδά σε κι' εἶδα τὸ Χριστό, κι' ἄς μοῦ τὸ συμπαθήση
Κι' ἄς μοῦ τὸ δώση κἄνονα νὰ μὴ μὲ κοινωνήση.
92. Ἐσὺ 'σαι ὅπου ἔλεγες πῶς εἶμαι γὼ τὸ φῶς σου
Καὶ τώρα πορπατεῖς κὶ λὲς πῶς εἶμαι γὼ ὄχτρος σου.
93. Ἐγὼ 'μαι τοῦτο τὸ πουλί, ὅπου τὸ λὲν κανάρι
Ὅπου 'χει κίτρινα φτερά καὶ ἡ καρδιάν του μαῦρη.
94. Ἐστράφηκα στὸν οὐρανὸ κι' εἶδα δυὸ φιλαδέρφια
Ὁμορφα ποῦ χορεύουνε αὐτὰ τὰ δυὸ ἀδέρφια!
95. Ἐσὺ μ' αὐτὴ τὴ γνώμη καὶ μὲ τῆ μακριολιάς
Ὁ πάρης γέρον ἄντρα νὰ βγάζῃ φασολιάς.
96. Θωρῶ τὸν κἄμπο πράσινο κι' ἀθεῖ καὶ λουλουδίζει
Καὶ μένα ἡ καρδοῦλά μου σὰν κάρβουνο μαυρίζει.
97. Θωρῶ τὸν κἄμπο πράσινο, μὰ μένα δὲ μ' ἀρέσει
Γιατ' ἔχει ἡ καρδοῦλά μου μιὰ σαῦθιά στὴ μέση
98. Ζωὴ καὶ σπλάχνος σοῦ ζητῶ κι' ἔλεος σοῦ γυρεύω.
Γιὰ λόου σου, πουλάκι μου, στέκω καὶ κιντυνεύω.
99. Ἡμάθαν ἡ Βουρβουλιαναῖς καὶ βράζουνε στὰ μπρίκια
Καὶ μαγειρεύουν τὸν καφέ σὰν πικριὰ ραδίκια.
100. Ἴντὰ κάμα ὁ Χριστιανὸς καὶ μὲ κατηγοροῦνε,
Καὶ μὲ 'χουνε στὸ στόμαν τως μαστίχα καὶ μασσοῦνε;
101. Ἡ ξενιθειὰ σὲ χίρεται κι' ὁ τύπος σὲ στερεᾶται
Καὶ ἡ καυμένη μου καρδιά κλαίει καὶ σοῦ θυμᾶται.

102. Ἡδίψασα κι' ἠγύρεψα νερὸ τὸ μεσημέρι
Ἀπὸ γαλένιο μαστραπᾶ κι' ἀπὸ δικό σου χέρι.
103. Ἴντα τὴ θὲς τὴν ὠμορφιά τὴν τόση νὰ τὴν ἔχης,
Καὶ πρόσωπο σγουραφιστὸ καὶ γνῶσι νὰ μὴν ἔχης;
104. Ἡγάπου σε ποῦ πέθαινα καὶ σὲ 'χα σὰν τὸν κρίνο,
Τώρα μὲ λίγην ἀφορμὴ τοῦ χάρου γὼ σὲ δίνω.
105. Ἡ ἀγάπη σου σὰ μὲ κάμε κι' ὁ ἔρωντάς σου μὲ 'χει
Ὡσὰν τὸ μῆλο τ' ἄγγουρο, ποῦ μυραδιά δὲν ἔχει.
106. Ἡμίσεψες καὶ ἤρησες τὴ γειτονιά λειβάδι,
Καὶ πότε νᾶρθης, κρινέ μου, νὰ τὴν πρεπίσης πάλι;
107. Ζαχαροφουντουκάκι μου, κἄδιο μπελονιασμένο,
Ἐέρω το, ζαριφάκι μου, πῶς μοῦ 'σαι χολιασμένο.
108. Ἡγύρισα 'ς τὸν οὐρανὸ κι' εἶδα κλησὰ μὲ δῆμα
Κι' εἶδα καὶ τὴν ἀγάπη μου 'ς τὴ μέση κι' ἠπροσκύνα.
109. Ἡ βελονίτσα ποῦ φορεῖς εἶνε μὲ τὸ μαγνήτη,
Καὶ ὅποιος νέος κι' ἂν σὲ δῆ, στέκεται σὰν πετρίτης.
110. Ἴντὰ 'χουν τὰ ματάκια σου κι' εἶνε δακρυωμένα,
Πᾶς σὲ μαλῶν' ἡ μάνα σου πῶς ἀγαπᾶς ἐμένα;
112. Κι' ἂν σὲ μαλῶν' ἡ μάνα σου, κάμε τὸ θέλημάν τση
Γιὰ θὰ σοῦ δώση τὰ προικὰ τ' ἀμπελοχώραφάν τση.
112. Ἡψήλωσες το πάλι 'ς τὴν τάβλα τὸ τυρὶ
Κι' ἠβγήκανε τὰ μάθια τοῦ κἄτη νὰ θωρῆ.
113. Θαμάζομαι ὁ οὐρανὸς πῶς στέκει χωρὶς στύλο,
Θαμάζομαι ἡ ὠμορφαις πῶς δὲ μὲ κάνουν φίλο.
114. Ἡ ξενιθειὰ τὸ χαίρεται κι' ἐμένα τὸ πουλί μου
Κι' ἐγὼ τὸ νηστηρεύγομαι τὸ φῶς καὶ τὴ ζωὴ μου.
115. Θυμοῦμαί σου, πουλάκι μου, μὰ ντα μπορῶ νὰ κάμω
Ποῦ 'νε τὰ μίλια μακρυὰ καὶ δὲν μπορῶ νὰ δράμω;
116. Ἡ μάνα, ποῦ σὲ γέννησέ καὶ ποῦ σὲ κοίλοπόνω,
Εἶχε βασιλικὸ 'ς τ' αὐτὶ καὶ ζάχαρι 'ς τὸ στόμα.
117. Θαμάζομαι τὸ σάφι σου καὶ τὴν ἀπομονὴ σου
Καὶ τὴ σκληρότη τὴν πολλὴ ὅπου 'χει τὸ κορμί σου.
118. Ἡ ἀγάπη σου μὲ κάνει νὰ σφαῶ μὲ τὸ σκεπάρνι.
119. Ἡγάπου σε ποῦ πέθαινα, τώρα βαρέθηκά σε,
Γιατ' ἤρθανε καὶ μοῦ πᾶνε τὰ λόγια ποῦ διασαί.
120. Ἴντα θαρρεῖς πῶς εἶμ' ἐγὼ ἀμάδα νὰ μὲ παίζῃς,
Καὶ ξύλο νὰ μὲ πελεκᾶς καὶ νὰ μὲ περιπαίζῃς;
121. Λεβέντης 'ς τὴν παλληκαριά καὶ βῆσες τὸ δῶμα,
Θαμάζομ' ὄντας περπατῆς, πῶς δὲ βουλᾶ τὸ χῶμα!
122. Κάτσετε, βαρειορίζικοι, 'ς τὴν πάντα γιὰ νὰ κλάττε

- Και μένα τ' 'Ανεζίνι μου ποτέ δέ μ' ἀπαρνηέται.
123. Κκκκιά κι' ἀμάχη ἔχομε μέ τὸ τριαντάφυλλό μου
Μά' θελα νά τὸ βώτηξα ποιοῦ 'νε τὸ φταιξιμό μου;
124. Καρδιά μου, ποιὸς σέ 'κλείδωσε κι' ἤπηρε τὸ κλειδί σου,
Καὶ δὲν ἀνοίεις νά τὴν 'πῆς τὴν παραπόνεσί σου;
125. Καρδιά τοῦ ληονταριοῦ κρατεῖς καὶ δύναμι σιδέρου
Καὶ δὲν μποροῦν τὰ μάθιά μου σ' ἀγάπη νά σέ φέρου.
126. Λιγνέ κι' ἀγγελομάτη καὶ νεοχωρίτη μου,
Πλησίον 'ς τὰ σπιτάγια εἶνε τὸ σπίτι μου.
127. Καρδιά τῆς τίγρης σὺ κρατεῖς, δὲ θέλεις νά 'μερώσης
Καὶ σ' ἄλλα χέρια θά μὲ δῆς καὶ θά τὸ μετανοιώσης.
128. Κρυφά τοῦ κόσμου σ' ἀγαπῶ καὶ φανερά τοῦ νοῦ μου,
Κι' ἀγάλι-ἀγάγια ἔδωκες θάνατο τοῦ κορμιοῦ μου.
129. Κυπαρισσάκι μου ψηλό, σκύψε καὶ κάμ' ἀέρα
Νά κηλαδήσουν τὰ πουλιά, νά ξημερώσ' ἡ 'μέρα.
130. Λεβέντης 'ς τὴν παλληκαριά καὶ βῆας εἰς τὸ διῶμα.
'Εχεις καὶ τὴν παράδεισο 'ς τὰ χεῖλη καὶ 'ς τὸ στόμα.
131. Καταμεσῆς 'ς τὰ στήθη σου μιὰν ἀσημένια βιόλα
Κι' ὄτ' ἔχει ἡ καρδοῦλά σου ἐγὼ τὰ ξέρω ὅλα.
132. Κόκκινο τριαντάφυλλο γύρω τριγύρ' ἀγκάθια
Κι' ὁποῦ μοῦ 'πῆ νά σ' ἀρνηστῶ, νά 'έγουν τὰ δυὸν του μάθια.
133. Κι' ὡς πότε βέργα μάλαμα, κι' ὡς πότε βέργ' ἀσῆμι
Κι' ὡς πότε, χαδεμένη μου, θά μοῦ 'χῆς κακοσύνη;
134. Λέσι μου νά μὴ σ' ἀγαπῶ καὶ νά μὴ σ' ἀντονιάρω
Μὰ σὺ κακὸ δὲ μοῦ 'καμες' πῶς θά σέ 'παντονάρω;
135. Κι' ἂ βούλεσαι νά μ' ἀρνηστῆς, νά πά' νά πάρης ἄλλη,
Τὸ κρῖμά μου ν' ἀναιλεχτῆ 'ς τὴ μέση σου ζωνάρι.
136. Κάλλια τοῦ Χάρου δίνω σε, τοῦ Χάρου τέ ταίζω,
Παρ' ἄλλη νά σέ χαίρεται κι' ἐγὼ νά μὴ σ' ὀρίζω.
137. Λιγνὸ κυπαρισσάκι μου, σείσου καὶ βγάλ' ἀέρα
Νά κηλαδήσου τὰ πουλιά, νά 'ξημερώσ' ἡ 'μέρα.
138. Καὶ νά 'ξερα τὴν τύχη μου πῶς θενά καταστήσω,
Δὲν ἤνοια τὸ στόμα μου ἀθρώπου νά 'μιλήσω.
139. Κύτταξε ποῦ ἤμασθη πουλιά κι' ἤμασθη φαλεμμένα,
Κι' ἠπέρασ' ἕνας κυνηγὸς καὶ 'σκότωσε τὸ ἕνα.
140. Καρδιά 'νε τούτη καὶ πονεῖ, ψυχὴ 'νε καὶ λυπάται,
Μὴν τῆς μηνῆς δεσπετικά, γιατί παραπονᾶται.
141. Καρδιά μ' ἀπαρνηγόρητη, παρηγορήσ' ἀτή σου
Κι' ἄλλοι πολλοὶ τὴν 'πάθανε, δὲν εἶσ' ἀμοναχὴ σου.
142. Κάλλια νά 'δῶ τὸ αἷμά μου χάμαι νά κοκκινίξω,

- Παρά νά 'δῶ τὸν κρῖνό μου ἄλλοῦ νά λακριδίξω.
143. Κόκκινο τριαντάφυλλο, ἀσῆμι μέσ' τὴ μέση
'Οποῖος μοῦ 'πῆ νά σ' ἀρνηστῶ, ἡ γλῶσσά του νά πέση.
144. Κλαίω, θρηνηῶ τὸ λογισμό ποῦ ἔμελλε νά γείνη,
Πλὴν ἡ ἀγάπη σταθερὴ περικαλῶ νά μείνη.
145. Μὰ τῆς Μεντέλης τὸ νερό, ποῦ πάει ῥέμμα ῥέμμα,
'Ετσι νά πᾶ' τὸ αἷμά μου, ἂν 'πῶ κακὸ γιὰ σένα.
146. Μπέμπω σου χαιρετίσματα χιλιάδες μὲ γλυκότη
Σ' τὸ ζαχαρένιο σου κορμί, 'ς τὴν ἀκριβὴ σου νειότη.
147. Μέσα 'ς τὴ μέση τῆς καρδιάς τὴν ἔχω φυτεμμένη
Μ' ἕναν κλειδάκ' ὀλόχρουσο τὴν ἔχω κλειδωμένη.
148. Ντριανταφυλλά ντριαντάφυλλο, μηλιά μου μέ τὰ μῆλα,
'Ηβαλα τὴν ἀγάπη σου μέσ' 'ς τῆς καρδιάς τὰ φύλλα.
149. Μέσ' 'ς τὴν καρδιά μου σέ 'βαλα 'Αγιοκωνσταντινάτο,
'Ραμνάκ' ἀπὸ τὴ Βενετιά ἀθόνερο γεμάτο.
150. Μέσ' 'ς τὴν καρδιά μου σέ 'χα 'γώ, μά θελες κι' ἤβγαλά σε
Μὰ δὲ σέ μεταβάνω πλεῖο, ὥστε νά ζῆς καὶ νά 'σαι.
151. Μὰ τὴ ζωὴ μου δὲν ψηφῶ, μά νά 'ποθάνω πάλι
Λυποῦμαι ἄλλος νά χαρῆ τὰ νόστιμά σ' ἀκόλλη.
152. Μέσα 'ς τὰ φύλλα τῆς καρδιάς κι' ἀκόμα παραμέσα
'Σγουράφισα τὰ κάλλη σου, γιατί πολὺ μ' ἀρέσα.
153. Μὰ 'γὼ καλησπερίζω σε, ἄνθη τῆς 'Εγγλιτέρας,
Κι' ἄστρι μου μέ τσ' ἀχτῖνές σου κι' ἤλιε τῆς ἡμέρας.
154. Μέσ' 'ς τῆς καρδιάς τῆς φλιθεραῖς βρῖσκεται κι' ἡ δική μου,
'Ο κόσμος ὅλος ἀπορεῖ μέ τὴν ἀπομονή μου.
155. Μὰ 'ντά 'χεις κι' ὅταν θά μὲ 'δῆς, μέ σοβαροκυττάξεις,
Κι' ὄντα θά κουβεδιάσωμε, κρυφοκναιστενάξεις;
156. Μῆλό μου, μὴ μαραίνεισαι, μὴ χάνης τὴ θωριά σου,
Κι' ἐγὼ γιὰ σένα στέκομαι καὶ γιὰ τὴν ὀμορφιά σου
157. Μάθια καὶ φρύδια ὀμορφα, ἀρχοντικό μου πάσσο,
'Ολοι τσ' ἀγιοὶ περικαλῶ, πουλί μου, μὴ σέ χάσω.
158. Μισεύγω κι' ἀποχαιρετῶ τὴ γειτονιά ὡς κάτω
Νά μοῦ ποτίζου τὸ δεντρό, ὥστε νά πά' καὶ ν'ἔρθω.
159. Μὰ 'γὼ δὲν εἶχα συλλοή, μὴδ' ἔρωτα ἀκόμα,
Οἱ φίλοι ποῦ 'χες ἤρχουντα κι' ὄλο μοῦ τὰ προσφέρνηα.
160. Μὰ 'γ' ἀγαπῶ σε, μάθια μου, καὶ δὲ σοῦ δῶνω θάρρος,
Γιατ' ἔχομε πολλοὺς ὀχτρούς, ποῦ νά τσοὶ πάρ' ὁ χάρος.
161. Μοῖρά μ' ὄντας μέ 'μοίραζες, ἡστέκου σου 'ς τὸ διακί,
Μὲ 'μοίρασες βιαστικά καὶ πίνω τὸ φαρμάκι.
162. Μαλώνω τα τὰ μάθια μου πῶς δὲ σταλάσου γαῖμα,

- Μόνο σταλάσου τὸ νερό, πουλάκι μου, γιὰ σένα.
163. Μὰ ντὰ 'χεις κι' ἴντα σοῦ 'καμα, ἀφρατό μου λεμόνι;
Καὶ μὲ κρυφοδεσπέτεψες; τώρα τὸ 'μάθαν ὅλοι.
164. Μὰ σὺ 'σαι κείνο τὸ δεντρὸ ποῦ κάνει τὸ πιπέρι,
Ποῦ τὸ χειμοποτίζουνε χειμῶνα καλοκαῖρι.
165. Μὰ 'χεις τοῦ ἡλίου τὸ ὠμορφιαῖς, τοῦ φεγγαριοῦ τὰ ἀσπράδαϊς
Τοῦ μήλου τοῦ Βενέτικου τῆ ῥοδοκοκκινάδαϊς.
166. Μέσα εἰς τὰ φύλλα τῆ καρδιάς, μέσα εἰς τὴ σκοτεινάδα,
Τὴν ἔχω τὴν ἀγάπη σου γιὰ φωτερὴ λαμπάδα.
167. Μαλαματένι μου σταυρέ κι' ἀσῆμι δαχτυλίδι,
'Ὡς πότε θενὰ κάθεσαι μέσ' εἰς τὸ πορταλαμίδι;
168. Μαλαματένι μου σταυρέ, τ' Ἀϊ-Γιαννιῶ τῆ Μάρτσας,
Χρυσὸ μου δισκοπότηρο, ποῦ σὲ βασταῖ ὁ Πάπας.
169. Μὰ μένα μοῦ τὸ εἶπανε ἀθρῶποι μερακλήδες
Πῶς τὴν καλλίτερη ζωὴ περνοῦνε οἱ μπεκρῆδες.
170. Μπαρμπουνάκι μου κριμίζο, τὴ ζωὴ μου σοῦ χαρίζω.
171. Μὲ τὰ σωστά μου σ' ἀγαπῶ καὶ μ' ὅλα μου τὰ μέλη
Καὶ τὴν ψυχὴ μου ν' ἀρωτᾶς, θὰ πῆ ἔσένα θέλει.
172. Μάθηα μου μαριολεμένα, γιὰ κυττάζετε καλά,
Νὰ μοῦ πιάσετε τὸν κλέφτη, ποῦ 'νε μέσ' εἰς τὸ μαχαλᾶ.
173. Μωρὴ, τσικαλοστούπωμα καὶ μυζητροκουροῦπα,
Δὲν ντρέπεσαι τὰ περγελᾶς τὴν ἀσημένια κοῦπα;
174. Μὰ γὼ πῶς θὰ σκοτίζωμαι γιὰ μιὰ παληογυναῖκα;
Στέλλω γραφὴ εἰς τὴ Μύκονο καὶ φέρνω πέντε δέκα.
175. Νὰ κάμω θέλω ἀναφορὰ εἰς τὸ βασιλεῖα νὰ ρίζω,
Νὰ πάρω τὴν ἀγάπη μου ἴσως καὶ νταγιαντήσω.
176. Νὰ 'ξερα τὸ πουλάκι μου σὲ ποῖο δεντρὸ κοιμᾶται.
Σὲ ποῖο δεντρὸ 'καμε φωληὰ καὶ μένα δὲ θυμᾶται.
177. Νὰ 'ξερεις πόσο σ' ἀγαπῶ καὶ πῶς ποθῶ γιὰ σένα,
'Ἦθε νὰ πῆ τ' ἀχείλι σου μιὰ μάνα μᾶς ἐγέννα.
178. Νὰ 'ξερα τὸ πουλάκι μου κι' ἂν κάθεται εἰς τὸν ἡλιο
Νὰ τοῦ 'στελλα χρυσὸ τζερβὲ νὰ σφούλιζε τὸν ἴδρω.
179. Νὰ 'ξερα καὶ σὲ κέρδιζα μὲ μαϊκὰ, πουλί μου,
'Ἠπήαινα εἰς τῆ μάλιστα καὶ ἄς χάσω τὴ ζωὴ μου.
180. Ντέρτι δὲν εἶχα εἰς τὴν καρδιά, τῶρὰ 'θαλα μαράζι,
Κι' ἡ ἄγκουρα τοῦ καραβιοῦ νὰ σύρη δὲν τὸ βγάξει.
181. Νὰ 'ταν ἡ θάλασσα γυαλί καὶ τὸ γυαλί καθρέφτης,
Νὰ κάτεχα, πουλάκι μου, σ' ἴντα κρεβθάτι πέφτεις.
182. Νὰ κάτεχα τὸ χλυδὸ νερὸ ἀ' πότε καταβθαίνει,
'Απὸ ψηλὰ γκρεμίζεται, σὲ περβολάκι μπαινίει.

183. Νὰ πάω θέλω εἰς τὸ βουνὸ νὰ ἔρω κλαδιὰ καμένα,
Νὰ τὰ ῥωτήξω νὰ μοῦ 'ποῦν γιὰ τὰ ξενιτεμένα.
184. Ξέρω τὴν ἀμουρίδα σου, πολὺ τὴν ἐκατέχω,
Περνῶ καὶ χαιρετῶ τὴν καὶ φίλαινα τὴν ἔχω.
185. Ξεχωριστέ μου τὸ ἀρχοδιάς καὶ τῆ βιζαρσούνης
Τέρι σου δὲν εὑρέθηκε μέσα εἰς τὴ Σαντορίνη.
186. Νὰ 'χα τὸ σύννεφ' ἄλογο καὶ τ' ἄστρο χαλινάρι
Τὸ φεγγαράκι τῆς αὐγῆς νὰ 'ρχομου κάθε βράδυ.
187. Νὰ μουνε εἰς τὴ γῆς μιὰ βούρβα, εἰς τὸ φεσάκι σου μιὰ φουντα,
188. Μὰ ντὰ τί θές τὴν ὠμορφιά καὶ τὴ βιζαρσούνη,
'Καὶ μέσα τὸ σακοῦλί σου δὲν ἔχει 'λεημοσύνη;
189. Ξέρω καὶ ξεβουκίζω, ξέρω καὶ ἀναιλῶ,
Ξέρω καὶ κάνω σβία κι' ὅλαις σὰς περγελῶ.
190. Ξενιτεμένο μου πουλί, στεῖλέ μου ἕνα γράμμα,
Γράψε μου τὴν ὑγεία σου, γιὰ δὲ σκολῶ τὸ κλάμμα.
191. Ξανθιά μαλλιά εἰς τὴν κεφαλὴ, πλεγμένα μὲ μετάξι,
Καὶ κάθε τρίχα γίνεται σαῖτα νὰ μὲ σφάζει . .
192. 'Ὁ μισμὸς εἶνε καμὸς, τὸ «ἔχε γειά» 'νε ζάλη
Καὶ τὸ «καλῶς ὠρίσετε» εἶνε χαρὰ μεγάλη.
193. 'Ὁ ἡλιος ἔβασίλεψε καὶ τὸ φεγγάρι 'βγήκε,
Νέα ἀγάπη ἔκαμα καὶ εἰς τὴν καρδιά μ' ἐμπῆκε.
194. 'Ὅλοι οἱ πόνοι δέχονται κάποια παρηγορία,
Μὰ τὰ 'δικὰ μου βάσανα δὲν ἔχου θεραπεία.
195. 'Ὅγοιός μὲ 'δῆ μπορεῖ νὰ πῆ νὰ μιὰ καμαρωμένη!
Κι' ἐγὼ λέγ' ἀπὸ μέσα μου νὰ μουν ἀποθαμμένη.
196. 'Ὄντα σοῦ θέλω θυμηθῶ καὶ δὲ σὲ δῶ 'μπροστά μου,
'Ὡς τρέμ' ἡ γῆς μὲ τὸ σεισμό, τρέμουν τὰ γόνατά μου.
197. 'Ὁ οὐρανὸς ποῦ 'ν οὐρανὸς λυπᾶται τὴ σκλαβιά μου,
Καὶ σὺ δὲν τὰ 'βαρέθηκες τ' ἀναιστανάγματά μου!
198. 'Ὄντες τρῶς καὶ ξεφαντώνης, δόνε κι' ἄλλοι οὐ φτωχοῦ,
Γιὰ νὰ τὸ 'βρης εἰς τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ.
199. 'Ὄντες τρῶς καὶ ξεφαντώνης, δόνε κι' ἄλλοι ποῦ πεινᾶ,
Μὴν ἀλημονᾶς τὸ χάρο, γιὰτὶ στέκεται σιμά.
200. 'Ὄντε δὲν ἔχω γὼ λεφτὸ καὶ ξημερώνει σκόλη,
Κάλλια 'χω νὰ μὲ φάλουνε ἐξηνηταδὺ διαόλοι.
201. 'Ὅπου 'χει τὴν ἀπομονή, ὅπου 'χει καὶ τὴ γνῶσι,
Τὸ μεγαλείτερο θεριὸ βούλεται νὰ μερώση.
202. 'Ὄντας σὲ βλέπω, χαίρομαι, τὴν τύχη μου δοξάζω,
Κι' ὄντα μακρύνης ἀπ' τὰ μὲ θάνατο λοαριάζω.
203. 'Ὅποιος μ' ἀκού' καὶ τραουδῶ, λείει δὲν ἔχω πίκρα,

- Κι' ἐγώ 'χω μέσα ς' τὴν καρδιά ἕνα μαχαῖρι δίπλα.
204. Ὁ ἔρωτας ἀνυφαντῆς μὲ πονηρὰ ἐγίνη,
Ἀράχνην ἤστησε ἕψηλὰ κι' ἠπιάστηκα σ' ἐκείνη.
205. Ὁ ἔρωτας μοῦ μῆνυσε νὰ πάω ς' τὸν ὄντων του
Μὲ μόνους, μὲ γαρύφαλλα νὰ κοιμηθῶ μπροστὰν του.
206. Ὅλα τὰ ντέρτια ντέρτια 'νε, μὰ τὸ δικό μου μένα,
Σὰ νὰ θε' μοῦ καταραστῆ ἡ μάνα ποῦ μὲ 'γέννα.
207. Ὅλο τὸν κόσμο 'γύρισα, Ἀνατολὴ καὶ Δύσι,
Μορφώτερη δὲν ἤρρηκα ἀπ' τὴ δική σου κλίσσι.
208. Ὅπ' ἀγαπήση ἀρφανή, πρέπει νὰ ἔχη γνῶσι,
Γιατ' ἔχει μὲ τὴν Παναγιὰ λογαριασμό νὰ δώση.
209. Ὁ δῦός μου 'καμε κακιά, μὰ δὲν τὸ πιάνω ζάλη,
Γιὰ δὲν περνᾷ λίγος καιρὸς καὶ θὰ προσπέση πάλι.
210. Ὅσ' ἄστρα 'νε ς' τὸν οὐρανὸ καὶ φύλλα ς' τὴ μπουρνέλλα,
Τόσα κλημερίσματα σοῦ μπέμπω κάθε μέρα.
211. Ὁ ὕπνος περιφέρεται ς' τὴν κλίνη μου ἀπάνω
Κλείστὰ τὰ μάθια σὲ θωρῶ, ἀνοίω τὰ, σὲ χάνω.
212. Ὅντα σὲ 'γέννα ἡ μάνα σου, ἦτον μεσημεράκι,
Καὶ σὲ 'καμε μελαχρινὸ σὰν τὸ γαρυφαλλάκι.
213. Ὅντα σὲ 'γέννα ἡ μάνα σου ἦτονε μεσημέρι,
Τὰ δέντρ' ἀθούσαν ζάχαρι καὶ τὸ βουνὸ πιπέρι.
214. Ὅντα σὲ 'γέννα ἡ μάνα σου, ἂ 'θελε πέση στήν,
'Α 'θελε σὲ ρουφήξουνε δράκοντες καὶ θηρία.
215. Ὅντα γυρίσω καὶ σὲ δῶ καὶ σὺ μὲ δῆς ἐμένα,
Στάζ' ἀπὸ τὴν καρδοῦλά μου δυὸ στάλαις μαῦρο αἶμα.
216. Ὅποιος τὰ λόγια σου γροικᾷ, τοὺς ὄρκους σου πιστεύει,
Σ' τὴ θάλασσα πιάνει λαγούς καὶ ς' τὰ βουνὰ ψαρεύει.
217. Ὁ οὐρανὸς κι' ἡ γῆς βροντᾷ κι' ὁ κόσμος ὅλος τρέμει,
Ὅντας ἀποχωρίζεται ἀγάπη μπιστεμένη.
218. Ὁ χωρισμός σου, μάθια μου, εἶνε πολλὴ παιδεία,
Εἶνε σὲ μένα μιὰ σκλαβιά χωρὶς ἐλευθερία.
219. Ὁ οὐρανὸς κι' ἡ θάλασσα κι' ἡ γῆς κι' ὅλα τὰ πάντα
Μοῦ λείσι νὰ σ' ἀπαρνηστῶ, μὰ δὲν ἤξέρω γιάντα.
220. Ὁ κρῖνος ἔχει βάσανα καὶ τὸ κρινάρι πίκραις,
Ἀπόντες σὲ 'δα κι' εἰδές με μέσ' ς' τὴν καρδιά μου μπῆκες.
221. Ὁ ἔρωτάς σου μὲ 'καμε διὰ νὰ προτιμήσω
Τὸ θάνατο χίλιας φοραῖς παρὰ ζωὴ νὰ ζήσω.
222. Ὁ ἔρωτας εἰς τὴν ἀρχὴ εἶνε γλυκὸς σὰ γάλα
Κι' ἀφοῦ ριζώση ς' τὴν καρδιά κάνει κλαδιὰ μεγάλα.
223. Ὁ ἔρωτάς σου, μάθια μου, γυαλίζει σὰ χρουσαφι

- Κι' ἀφοῦ ριζώση ς' τὴν καρδιά δὲν ἔχει πιὸ ἰσάφι.
224. Ὅντες ἀναιστενάξω, ἡ θάλασσα φυρᾷ
Καὶ τὰ ψαράκια κλαῖνε μέσ' ς' τὴν περιγυλιὰ.
225. Πολλαῖς ἀγάπκις ἤκαμα, οὐλαὶς τῆ γάπου ἴσα,
Μὰ σένα ἡ ἀγάπη σου εἶνε πολλὰ περίσσα.
226. Πάω νὰ πιάσω τὸ χαρτί νὰ σύρω τὸ κοντύλι,
Νὰ γράψω χαιρετίσματα ς' τὸ κόκκινὸ σ' ἀχεῖλι.
227. Παραπονιάρικο πουλί, παῦσε τὰ φυσικά σου,
'Ἄλλη καμμιὰ δὲν ἀγαπῶ, μὴ θλίβης τὴν καρδιά σου.
228. Πές, μάθια μου, τῆ μάνας σου νὰ μὴ μοῦ καταράται,
Γιὰ θὰ τὴν κάμω πεθερὰ κι' ὕστερης θὰ μοῦ φχάται.
229. Ποιὸς εἶδε τέθειον πόλεμο, νὰ πολεμοῦν τὰ μάθια,
Δίχως μαχαῖρι καὶ σπαθὶὰ νὰ γίνονται κομμάθια.
230. Πέτρα μὲ πέτρα θὰ γενῶ, τροχὸς μὲ τὰ μαχαῖρια,
Νὰ μὴ σ' ἀφήσω, μάθια μου, νὰ μπλέξης σ' ἄλλα χέρια.
231. Πότε νὰ σμιζόμε τὰ δυὸ νὰ ποῦμε τὰ κρυφὰ μας,
Τὴ γῆς νὰ κάμωμε πηλὸ ἀπὸ τὰ δάκρυά μας.
232. Ποιὸς πληγωμένος ἔγρανε, νάχω κι' ἐγὼ ἐλπίδα,
Σὰ μοῦ ἔδωσες τὴ μαχαῖριὰ μέσ' τῆ καρδιάς τὰ φύλλα;
233. Πέφτω γιὰ ν' ἀποκοιμηθῶ, ξυπνῶ καὶ συλλοοῦμαι
Μὴν εἶνε ἀπὸ λόγου μου ὅπως σὲ ὕστεροῦμαι.
234. Πέφτω γιὰ ν' ἀποκοιμηθῶ, σηκώνομαι, καθίζω.
Καὶ τὸ προσκεφαλάκι μου δάκρυα τὸ πινίζω.
235. Πουλάκι μου, ποῦ τρέφουμαι μὲ τὸν κηλαδισμό σου,
Καὶ τώρα πῶς θὰ νταγχαντῶ τὸν ἀποχωρισμὸ σου;
236. Πράσινὸ 'νε τ' ἀλισμαρὶ κι' ἄτπρα πουλάκια κάνει
Κι' ὅπου χ' ἀγάπη σὲ κρυφὸ, μαῦρο συκῶτι κάνει.
237. Πρόσμενε νὰ εὔρω τρόπο καὶ καιρὸ κι' ἀμοναξά,
Νὰ σοῦ πῶ τὰ μυστικά μου ποῦ 'χω μέσα ς' τὴν καρδιά.
- Μὰ τοῦτο τὸ ἀδύνατο ποτὲς δὲν 'πιτυχαίνει,
Γιατὶ καὶ ς' τὴν ἀντάμωσι δὲ ξέρεις τί τυχαίνει.
238. Πέρνα το, σκύλε, τὸ στενὸ μ' ἀχαμηλὰ τὰ μάθια,
Μὴ βάλω καὶ σὲ κάμουνε ς' τὴν πόρτα μας κομμάθια.
239. Πονέσαν τὰ ματάκια μου ἀπὸ τὸ θῶρι-θῶρι
Γιὰ νὰ γυρίζω νὰ θωρῶ μερὰ ς' τὸ Κοντοχωρι.
240. Πολλῶ λογιῶ πουλιὰ θωρῶ, πολλῶ λογιῶ γεράκια,
Μὰ τὸ δ'ικό μου δὲ θωρῶ κι' εἶμαι νὰ πῶ φαρμάκια.

ΤΑ ΝΕΩΤΑΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Ἐν ἑσπερίδι τελευταίως γενομένη ἐν Παρισίοις παρὰ τῆς Κυρίας Ἀδὰμ (Ἰουλιέττη Λαμπέρ) ἐφάλησαν διάφορα δημῶδη ἔξσηματα ἑλληνικά, ὧν τοὺς ἤχους συνήγαγε καὶ προσήρμοσεν ὁ κ. Bourgault-Ducoudray.

Ἡ Βελγικὴ Ἀνεξαρτησία ἐξέδοτο πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἑκτακτον φύλλον περιέχον σκηναὺς καὶ εἰκόνας τοῦ χειμερινοῦ βίου. Ἐκαστος ἐκ τῶν διασημοτέρων Γάλλων λογογράφων, ὡς οἱ Theodore de Banville, Alphonse Daudet, Armand Silvestre, Georges Ohnet, André Theuriet κτλ., μετέσχον τῆς συντάξεως τοῦ βιβλίου, τὰς δὲ εἰκόνας αὐτοῦ ἐχάραξαν οἱ ἐπιτηδειότεροι ἐν Παρισίοις καλλιτέχναι. Τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦτο φυλλάδιον ἐπωλήθη συγχρόνως ἐν Παρισίοις καὶ Βρυξέλλαις, ἀντὶ πεντήκοντα μόνον λεπτῶν.

Ἐν Παρισίοις ἐπ' ἐσχάτων συνέστη Ἀκαδημία ὀδοντοιατρικὴ (15, Rue Vignon), ἐν ἧ καθ' ἑκάστην συνωθεῖται μέγα πλῆθος ἐπιστημόνων, παρακολουθούντων τὰ πειράματα τοῦ νεωστὶ ἐφευρεθέντος συστήματος ἀντικαταστάσεως βεβλαμμένων ὀδόντων. Τὸ θαυμάσιον τοῦτο σύστημα ἀντικαθιστᾷ, ὡς γράφουσι τὰ γαλλικὰ φύλλα, τοὺς ἀπολεσθέντας ὀδόντας χωρὶς νὰ εἰσαγάγῃ ψευδεῖς. Εἶνε ἀληθὴς τις τρίτη ὀδοντοφυΐα.

Ἡ θέσις, ἐν ἧ θέλει ὀριστικῶς στηθῆ ἡ προτομὴ τοῦ μεγάλου Γάλλου ζωγράφου Εὐγενίου Δελακροά προσδιωρίσθη ἤδη παρὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ συστάσεως ἐπιτροπῆς, εἶνε δὲ αὕτη ἡ μεγάλη ἐκ πλατάνων δενδροστοιχία, ἡ μονήρης καὶ σκιερὰ, ἡ ἄγουσα ἀπὸ τοῦ Λουξεμβούργου εἰς τὸ νέον θερμοκήπιον τῶν πορτοκαλλεῶν. Τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον παρασκευάζει ὁ γλύπτης Dalon, συναποτελεῖται ἐκ τῆς προτομῆς τοῦ μεγάλου ζωγράφου, ἄνωθεν ὑψηλοῦ στυλοβάτου, παρὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ὁποίου ἡ Δικαιοσύνη, φερομένη ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ Χρόνου, καταθέτει στέφανον ἐπευφημοῦντος τοῦ Πνεύματος τῶν καλῶν τεχνῶν.

Πολὺς τελευταῖον γίνεται λόγος ἐν τῷ γαλλικῷ τύπῳ περὶ τοῦ Savognan de Brazza, ὅστις ἀπελθὼν κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1883, ἐπανῆλθεν ἐσχάτως ἐν Γαλλίᾳ, ἐξερευνήσας τὸ Κογκό, τὴν μεμακρυσμένην ταύτην χώραν τοῦ Βασιλέως Μακκοῦ. Ἐκτακτοὶ τιμαὶ ἀπεδόθησαν εἰς τὸν ἀκάματον ἐπιστήμονα ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ Ὀρλεάνς παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων διαφόρων Γεωγραφικῶν ἑταιριῶν καὶ τοῦ γαλλικοῦ τύπου, παρισταμένου καὶ ἐπευφημοῦντος ἀπείρου πλήθους ἐνδιαφερομένων καὶ περιέργων. Ὁ Brazza εἶνε ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν τῇ δυτικῇ Ἀφρικῇ γαλλικῆς ἀποστολῆς, κατορθώσας μετὰ πολλὰ ἔτη ἀκαταπονήτου ἐργασίας νὰ εἰσαγάγῃ ποιὸν τινα πολιτισμὸν ἐν τῇ ἀγρίᾳ ἐκείνῃ καὶ μεμακρυσμένην χώραν. Ἀνέπτυξεν ὅπως δῆποτε τὸ ἐμπόριον, καθιέρωσεν εἰδὸς τι ἀστυνομίας, κατωρθώθη νὰ περιβληθῶσιν οἱ ἄγριοι ἐκεῖνοι ὁμοιόμορφον τινα στολὴν καὶ νὰ λάβωσιν ὄπλα τέλεια. Κατὰ τὸν Brazza ὁ πρόχειρος οὗτος στρατὸς εἶναι ὁ καλλίτερος ἐκ τῶν ἀποικιακῶν, ὑπόσχεται δὲ ἐν ἀνάγκῃ ὅτι δύναται ἐντὸς μικροῦ νὰ συγκαλέσῃ χιλίους ἀνδρας ἐμπειροπολέμους καὶ ἐτόιμους νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι πανταχοῦ.

Εἰδικὴ καλλιτεχνικὴ ἔκθεσις, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἐξυπηρέτησιν φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ, καθηρτίσθη ἐν Παρισίοις ἐν ὁδῷ de Seze. Ἡ ἔκθεσις περιλαμβάνει πλέον τῶν ἑκατῶν ἔργων ζωγραφικῆς τῶν γνωστοτέρων Εὐρωπαϊκῶν καλλιτεχνῶν. Διακρίνονται μεταξύ ἄλλων αἱ θαλάσσιαι σκηναὶ καὶ τὰ ὀλλανδικὰ τοπία τοῦ Jongkind, ἡ σκοποβολὴ καὶ ἡ ἐξηγημένη θάλασσα τοῦ Servin,¹ ὁ κατατρόγῳρ Ἀραβα Λέων τοῦ Δελακροά, ἡ Νεκρὰ πόλις τοῦ Cazin.

Μετὰ τὸ ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τοῦ Tours ἀπεφάσισε κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον νὰ ἐγείρῃ εἰς τὸν πατέρα τῆς νεωτέρας μυθιστορίας Βαλζάκ, νέον ἀνδριάντα αὐτοῦ μελετᾷ ἡ ἐν Παρισίοις Ἑταιρία τῶν Λογίων. Ἐν τινι τῶν τελευταίων αὐτῆς συνεδριάσεων ἔλαβε τῇ προτάσει τοῦ Emmanuel Gonzalès τὰς ἐξῆς ἀποφάσεις:

Συνέστη γενικὴ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Emile Augier. Συγχρόνως δὲ καὶ πέντε ἕτεροι, ἡ μὲν ὅπως παρασκευάσῃ θεατρικὰς παραστάσεις, ἡ δὲ ὅπως προβῆ εἰς ἔκδοσιν τεύχους περιέχοντος τὰ ἀριστουργήματα τοῦ μεγάλου συγγραφέως, ἡ τρίτη ὅπως συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου πρὸς ἐξέυρεσιν τῆς καταλληλοτέρας διὰ τὸν ἀνδριάντα θέσεως, ἡ ἄλλη ἵνα ζητήσῃ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἀναγκαῖον μάρμαρον ἢ τὸν χαλκόν, καὶ ἡ τελευταία διὰ νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν συνδρομὴν τῶν καλλίστων καλλιτεχνῶν.

Οὕτως ἡ Γαλλία τελεῖ συγχρόνως εἰς δύο αὐτῆς πόλεις περιφανῆ φόρον τιμῆς εἰς ἓνα ἐκ τῶν μεγαλειτέρων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἐξερευνητῶν.

Τὴν 19 Νοεμβρίου ἐτέλεσε τὴν ὀγδοηκονταετηρίδα τοῦ ὁ διάσημος τῆς διώρυγος τοῦ Σουεζ καὶ τῆς τοῦ Παναμᾶ πρωτεργάτης Φερδινάνδος Δὲ Λεσσέψ. Ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν ἐπιστημονικῶν, φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σωματείων, οἱ διασημότεροι πολιτικοὶ καὶ δημοσιογράφοι μετέβησαν νὰ συγχαρῶσι τῷ μεγαλεπιβούλῳ γέροντι, ἢ νὰ ἐγγράψωσιν εἰς ἐπίτηδες ἐκτεθειμένον βιβλίον τὰ ὀνόματά των.

Ὁ δὲ Λεσσέψ, ἀφοῦ ἐπανηγύρισεν ἐν Παρισίοις τὴν ὀγδοηκονταετηρίδα του, ἀπῆλθεν ἵνα ἐπιθεωρήσῃ τὰ ἔργα τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀναχωρήσεως ταύτης ὁ γαλλικὸς τύπος συζητεῖ καὶ ἐκ τῶν συζητήσεων τούτων πληροφορούμεθα ὅτι μόλις μετὰ τρία ἔτη, ἂν μὴ μετὰ πλεῖστον ἔτι χρόνον, θὰ ἦνε ἀποπερατωμένον τὸ μέγα τοῦτο ἔργον.

Ἐπὲρ ἐγέρσεως μνημείου τοῦ γνωστοῦ ναυάρχου Κουρμπὲ κατεβλήθησαν τὰ ἐξῆς ποσά: παρὰ τῆς οἰκογενείας του 10,000 φρ. παρὰ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ναυτῶν τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ 36,000 φρ., καὶ παρὰ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς 14,910.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐκ πάντων τῶν πεπολισμένων ἔθνων, ἡ Γαλλία πρώτη τὴν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος γεραίρει τὴν μνήμην τῶν ὅπως δῆποτε κλεϊσάντων τὸ ὄνομά της.

Νεαὶ μεγάλαι αἰθουσαι κατηρτίσθησαν καὶ προσεχῶς ἐγκαινίζονται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Καλῶν τεχνῶν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Τροκαδερώ. Αἱ αἰθουσαι αὗται εἰσι προωρισμέναι διὰ τὰ γλυπτικὰ ἔργα τοῦ ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνος.

Ἡ μία ἐξ αὐτῶν θὰ περιλάβῃ, ἐκτὸς βιβλιοθήκης ἱστορικῶν μνημείων, τὰς πρωτοτύπους εἰκόνας τοῦ Violet-Leduc, θὰ κοσμηθῇ δὲ διὰ τῶν πρωτομῶν τοῦ Βιτέ, Μεριμέ, Ἐρρίκου Μαρτέν, Βίκτωρος Οὐγκώ, Κισερᾶ καὶ Σωμεράρ.

Ἡ Ναθαλία-Ζαίρα Μάρτελ, ἡ γνωστὴ εἰς τὸν θεατρικὸν κόσμον ὑπὸ

τὸ κύριόν της ὄνομα Mme Nathalie, περιβόητος ἄλλοτε ἠθοποιὸς τῆς Comedie Française, ἀπέβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 69 ἐτῶν. Γεννηθεῖσα τῷ 1816 ἀνῆλθε τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Porte Saint-Antoine 16ετῆς μόλις. Κατόπιν ἀνεφάνη ὡς κωμωδὸς ἄμα καὶ χορευτριά ἐπὶ τοῦ Θεάτρου Folies Dramatiques. Ἐνθουμῶνται ὅτι ἡ ἐπιτυχία της ὡς χορευτριάς ἤγειρε τὸν φθόνον τῶν συγχρόνων συναδέλφων της. Μετὰ τὰς πρώτας ταύτας ἐπιτυχίας ἡ Ναθαλία διῆλθε πλείστον θεάτρων σκηνάς, τοῦ Gymnase, Palais Royal, Vaudeville, ἀπῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν, καὶ μόλις τέλος τὸ 1849 προσελήφθη εἰς τὴν Comedie Française, τῆς ὁποίας ὀνομάσθη ἑταῖρος τῷ 1852. Εἰδικῶς ὑπεδέετο τὸ πρόσωπον τῶν φιλαρέσκων, τῶν εὐγενῶν μητέρων. Ἀναφέρουσι μάλιστα ὅτι ἰδίως ἐγένετο γνωστὴ ὡς Κυρία Guerin, ὡς δεσποινὶς Seiglière καὶ Κυρία Ἀνδρέ. Δὲν ἦτο μεγάλη καλλιτέχνις, ἀλλὰ καλλιτέχνις πρώτης τάξεως. Ἴδου ἡ τελευταία περὶ αὐτῆς λέξις τῆς κριτικῆς τῆς πατρίδος της. Τῆς Comedie Française ἡ Ναθαλία ἀπεσύρθη ὀριστικῶς τῷ 1876, καταλιπούσα τὴν θέσιν της εἰς τὴν Παυλίαν Granger, ἣτις ἰδίως διακρίνεται εἰς τὴν ὑπόδυσιν προσώπων ὑπηρετριῶν τῶν κωμωδιῶν τοῦ Μολιέρου.

Νέον ἔργον τοῦ συγγραφέως τοῦ Severo Torelli, Φρανσοᾶ Coppée, παρίστανται κατ' αὐτὰς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Odeon, οἱ Jacobites. Ἐκ τῶν πράξεων τοῦ νέου δράματος ἡ Γ' καὶ ἡ Ε' παρήγαγον μεγίστην ἐντύπωσιν, κατ' αὐτὰς δὲ διακρίνεται ἡ δεσποινὶς Weber, ἣτις τὸ πρῶτον ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς.

Τὸ δράμα τοῦτο τοῦ Coppée, τὸ ὁποῖον, ἀποτελούμενον ἐκ πέντε πράξεων, ἀνάγεται εἰς τὸ 1745 καὶ 1746, ἔχει τὴν σκηνὴν του ἐν Σκωτίᾳ καὶ πρωταγωνιστάς, γέροντα τυφλὸν πατέρα καὶ τὴν κόρην του. Περιγράφει δὲ διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὰ ἡμιάγρια τῆς Σκωτίας ἦθη, τὸν εὐτυχῆ πατριαρχικὸν βίον καὶ τὰ ἀφελῆ αὐτοῦ ἔθιμα. Ὁ Coppée αὐτὸς εἶπεν εἰς τινὰ δημοσιογράφον φίλον του ὅτι τὸ νέον τοῦτο ἔργον ἔγραψε παρὰ τὴν πολύφλοισβον ἀκτῆν, ὡς μόνον ἔχων ἐπασχόλησιν τὸν ἐπὶ τῶν βράχων πάταγον τῶν κυμάτων.

Ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ παρισινῷ θεάτρῳ Porte Saint-Martin ἐδίδασκεν ἡ Σάρα Βερνάρ τὴν Marion Delorme τοῦ ἀθανάτου V. Hugo, διερχομένης θαυμαστικῶς τὸν δύσκολον τῆς βασιλίσσης ἐκείνης χαρακτῆρα.

Ὁ ἐν Παρισίοις ἐκδότης Calman Levy ἐξέδωκε τελευταῖον νέον ἔρ-

γον τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως Ἐρνέστου Ρενάν, ὁ Ἀρχιερεὺς τῆς Νενῆ ἐπιγραφόμενον. Ἡ Νενῆ, καθ' οὓς χρόνους ὁ Ρωμύλος ἐκτίζε τὴν Ῥώμην, ἦτο τόπος καθιερωμένος εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἀρτέμιδος, νησιδίον ἐν τῷ μέσῳ λίμνης παρακειμένης εἰς τὰ τείχη τῆς Ἄλβας Λόγκας, καὶ ἐφ' οὗ πάντες οἱ λαοὶ τοῦ Λατίου προσέφερον θυσίας. Ὁ ἥρωσ τοῦ Ρενάν, Ἀρχιερεὺς Ἀντίτιος, θελήσας νὰ καταρρίψῃ τὴν παλαιὰν βάρβαρον συνήθειαν τοῦ νὰ ἀναλαμβάνῃ τὸ ὕψιστον ἐν τῷ νὰ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερατεύειν ἐκείνον ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ἱερέων ὅστις ἤθελε κατορθώσῃ νὰ φονεύσῃ τὸν προκατόχον, ἐγένετο τὸ ἀντικείμενον δεινῆς ἐναντίον αὐτοῦ συνωμοσίας, ἀφ' ἧς ἔσωσεν αὐτὸν ἡ γενναία πρόνοια τῆς Καρμέττας, ἣτις ἐκτελοῦσα ἐν τῷ νὰ τῆς Νενῆ χρέη Σιβύλλης, τὸν ἠγάπησε. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Ρενάν ἐπαινεῖται ὡς ἐνέχον συγκινητικωτάτας καὶ πλήρης δράσεως σκηναί.

Πᾶσαι αἱ παρισιναὶ ἐφημερίδες ἀναφέρουσιν ὡς ἐπικείμενον τὸν γάμον τοῦ πεφημισμένου ὄξυφώνου Νικολίνη μετὰ τῆς Ἀδελίνης Πάτη. Ἄλλ' ὁ γάμος οὗτος δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ πρὸ τῆς 16ης Μαΐου 1886, διότι, ἀφοῦ ἡ Πάτη ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ συζύγου τῆς Μαρκησίου de Caux τὸ διαζύγιον τὴν 16 Ἰουλίου ἐνεστῶτος ἔτους, δὲν δύναται νὰ συζευχθῇ, κατὰ τὸν περὶ διαζυγίου Νόμον, πρὸ τῆς παρελεύσεως 10 μηνῶν ἀπὸ τῆς ῥήξεως τοῦ πρώτου γάμου.

Τὸ μυστήριον θὰ τελεσθῇ εἰς τὴν ἔπαυλιν τῆς Πάτη ἐν Craig-I-Noth, ἐνθα ἡ διάσημος καλλιτέχνης σκοπὸν ἔχει ν' ἀποσυρθῇ, ὅταν μετὰ τινα ἔτη λήξωσι αἱ ἀπέναντι τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου θεάτρων ὑποχρεώσεις τῆς.

Ἐν τῷ μεγάρῳ Drouot ἐν Παρισίοις ἐξετέθησαν εἰς πώλησιν αὐτόγραφα τῶν ἐπιστῆμων ἀνδρῶν τοῦ 10' αἰῶνος. Ἐν τῇ παραδόξῳ ταύτῃ ἀγορᾷ τὰ ὀλιγώτερον τιμηθέντα χειρόγραφα ἦσαν τοῦ Θιέρς, τοῦ Mac-Mahon καὶ τοῦ Greuv. Αὐτόγραφον τοῦ Βαλζάκ ἠγοράσθη 200 φράγκα, ἐπιστολὴ τοῦ Σκτωβριάν, ἀπὸ 26 Ἰουνίου 1831, 77 φράγκα, ὅμοιον τοῦ Λαμαρτίνου 50 φράγκα, χειρόγραφον τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ 140, συλλογὴ τῆς ποιημάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, υἱοῦ, 400!

Ἐκ τοῦ ἐξῆς παρατιθεμένου χαριστάτου ἀποσπάσματος θ' ἀνομολογήσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ τιμὴ δὲν ἦτο λίαν ὑπερβάλλουσα:

Qui jamais aurait dit, excepté Dieu lui seul ?
Que cette jeune femme, avec sa robe blanche,

S'inclinant à l'autel, d'où le bonheur s'épanche,
Aurait, après un an, son voile pour linceul ?

Le cerceuil ! . . . Voilà donc où toute chose tombe,
C'est l'éternelle loi que rien ne peut changer.
Fiancée à la mort, son bouquet d'oranger
Est encore assez frais pour mettre sur sa tombe.

Dieu parfois laisse errer sur le bord du chemin
Un ange radieux que l'on croit une femme,
Mais il manque là-haut, et quand Dieu le réclame,
On n'a pu bien souvent que lui toucher la main.

Ἐν Βρυξέλλαις παρεστάθη ἐν γαλλικῇ μεταφράσει τὸ ἔργον τοῦ διασημοῦ Βιενναίου μουσικοδιδασκάλου Ἰωάννου Στράους ὁ Φαιδρὸς Πόλεμος. Τὸ μελόδραμα τοῦτο πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐψάλη συγχρόνως ἐν τε Βερολίνῳ καὶ Βιέννῃ καὶ ἤγειρεν ἐπιδοκιμασίαν γενικὴν. Γαλλιστὶ πρῶτον νῦν ψάλλεται, τὸ δὲ βελγικὸν κοινὸν ἐζήτησε τὴν ἐπανάληψιν σχεδὸν τοῦ ὅλου ἔργου διὰ φρενητιωδῶν ἐπισημησιῶν.

Ἀγγέλλεται ὡς ἐπικείμενη, τὸ πολὺ μετὰ ἓν ἔτος, ἡ ἀνασύστασις τοῦ ἐν Παρισίοις Λυρικοῦ θεάτρου, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐργάζονται ἀκαμάτως οἱ διασημότεροι τῶν Γάλλων λογίων καὶ μουσικῶν.

Πρό τινων ἐβδομάδων ἐδήχθησαν ἐν Βερσαλλίαις παρὰ λυσσῶντος κυνὸς τρεῖς νέαι ἀδελφαί, ἀνήκουσαι εἰς ἐπιφανῆ οἰκογένειαν. Ὁ πατὴρ αὐτῶν, εὐθύς ὡς ὁ κτηνίατρος ἐβεβαίωσε τὴν ἀπαισίαν τοῦ κυνὸς ἀσθένειαν, τὰς ὠδήγησεν εἰς τὸν διάσημον Pasteur, ὅστις περιθάλλει αὐτὰς τακτικῶς διὰ τῆς νέας του μεθόδου πρὸς θεραπείαν τῆς λύσσης. Μέχρι τοῦδε αἱ νέαι ἀσθενεῖς ἐλαφρὸν μόνον πυρετὸν ὑπέστησαν, ὁ δὲ Pasteur μεγάλας διατρέφει ἐλπίδας περὶ πλήρους ἰάσεως.

Ἐν τῷ Παλαιῷ Θεάτρῳ τῆς Λειψίας παρεστάθη κατ' αὐτὰς κωμωδία τοῦ Χάινεμαν ἣτις ἔφερε τὴν περίεργον ἐπιγραφὴν «ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Ἴπποκράτους». Ἐν δὲ τῷ Θεάτρῳ τοῦ Μονάχου παρεστάθη ἡ νέα τραγωδία τοῦ Σίγερ *Κλυταιμνήστρα* ἧς τὸ κύριον πρόσωπον ὑπεδύθη ἡ διάσημος τραγωδὸς Κλάρα Τσίγερ.

Τὸ οὕτω καλούμενον αὐστριακὸν Μουσεῖον τῆς Βιέννης προεκήρυξε διὰ τοὺς μῆνας Μάρτιον, Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον τοῦ 1886 ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τῶν γινομένων κατ' οἶκον καὶ διὰ τῆς χειρὸς καθ' ἅπαν τὸ Αὐстроουγγρικὸν Κράτος ὑπὸ γυναικῶν καὶ μόνον.

Ἐν Ῥώμῃ ἀπὸ τοῦ Θεάτρου Constanzi ἐψάλη νέον μελόδραμα τοῦ μελοποιῦ Μαρκέτη *Don Iωάννης ὁ Αὐστριακός*. Ἐχειροκροτήθη καὶ ἐπηνέθη πολὺ τὸ νέον ἔργον, καίτοι πολλὰ αὐτοῦ μέρη ὑπενουμίζουσι τὸν φημισθέντα αὐτοῦ *Ρουὶ-Βλάς*. Ἡ Βασίλισσα Μαργαρίτα καὶ ἡ ὁμαίικὴ ἀριστοκρατία ὁλόκληρος παρέστησαν κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν καὶ ὁ μελοποιὸς ἐκλήθη πλέον ἢ εἰκοσάκις ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Ἀπρίλιος, Μάϊος, Ἰούνιος.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Τετράκις συνήλθον εἰς συνεδρίαν κατὰ τοὺς μῆνας τούτους ὁ Σύλλογος.

Γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν διὰ τὸ ΚΑ' ἔτος τοῦ Συλλόγου ἐξελέγησαν ἐπίτιμος πρόεδρος ὁ κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος, τακτικὸς ὁ κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλος, ἀντιπρόεδροι οἱ κκ. Τιμ. Ἀμπελάς καὶ Α. Παπαδιαμαντόπουλος, γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Μ. Π. Λάμπρος, εἰδικὸι γραμματεῖς οἱ κκ. Γ. Χαλκιόπουλος καὶ Δ. Ἡλιόπουλος, ταμίας ὁ κ. Κωνστ. Κουσαλέξης, ἐπιμελητὴς τῆς Βιβλιοθήκης ὁ κ. Στ. Δ. Βάλβης καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀναγνωστηρίου ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς. Ἐφορος δὲ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν ὁ κ. Π. Ι. Φέρμπος καὶ κοσμητορες οἱ κκ. Ἰω. Ἀνάργυρος, Θ. Μπαλτῆς, Γ. Δουρούτης, Κ. Μπαλίτης, Ἰω. Μίνδλερ καὶ Σπ. Ἀντωνόπουλος.

Μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς ἐξελέχθησαν ὁμοίως οἱ κκ. Στ. Ἰωαννίδης, Α. Καράλης καὶ Γ. Παπαγεωργιάδης, μέλη δὲ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ

περιοδικῶ οἱ κκ. Δ. Κοκκίδης, Α. Διακόπουλος, Ε. Ζαλοκώστας καὶ Τιμ. Ἡλιόπουλος.

Τὴν 19 Μαΐου ἐωρτάσθη ἡ εἰκοστὴ ἐπέτειος ἑορτὴ τοῦ Συλλόγου διὰ κοινῶν συμποσίου τῶν μελῶν ἐν Κηφισσίᾳ.

Τὴν 23 Μαΐου ἐγένοντο αἱ ἐξετάσεις τῆς ἐν Ἀθήναις Σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Α. Ζυγομαλά καὶ τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπὴν μελῶν κκ. Α. Διομ. Κυριακοῦ, Ἰγν. Μοσχάκη καὶ Στ. Ἰωαννίδου.

Πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἐφορείαν καὶ τὴν Δημογεροντίαν τοῦ τμήματος Λασιθίου Κρήτης ὁ Σύλλογος παρεχώρησε συλλογὴν βιβλίων ἐκ τῶν διπλῶν αὐτοῦ διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Γυμνασίου, ἔτι δὲ καὶ σειρὰν ὀργάνων πρὸς χρῆσιν τοῦ μαθήματος τῆς Φυσικῆς.

Ὅμοίως ὁ Σύλλογος ἐψήφισε τὴν ἀποστολὴν βιβλίων ἐκ τῶν διπλῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Δημοτικὴν Βιβλιοθήκην τῆς πόλεως Ζακύνθου.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ ὁ Σύλλογος ἐπεφόρτισε τὸν ἐν Παρισίοις διατρίβοντα κ. Δημ. Βικέλαν, ἀντεπιστέλλον αὐτοῦ μέλος, ἵνα ἐκφράσῃ πρὸ τῆν οἰκογένειαν τοῦ ἀποθανόντος μεγάλου ποιητοῦ τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ. Ὁ κ. Βικέλας ἐξετέλεσε τὴν ἐντολὴν τοῦ Συλλόγου λίαν προθύμως, ἡ δ' οἰκογένεια τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Σύλλογον τὰ ἔνθερμα αὐτῆς εὐχαριστήρια.

Ἀποβίωσαν ἐν Ῥώμῃ τοῦ ἐπιτίμου μέλους καὶ γερουσιαστοῦ **Τερεντίου Μαιμιάνη** ὁ Σύλλογος ἀνέθετο τὴν ἐντολὴν πρὸς τὸν ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνα ἐπιτετραμμένον κ. Ι. Κυργούσιον, ἵνα διαβιβάσῃ τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκογένειαν. Ὁ κ. Κυργούσιος ἐξετέλεσεν ἀμέσως τὴν ἐντολὴν τοῦ Συλλόγου, ἡ δ' οἰκογένεια νῦχαρίστησεν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ.

Ἀπεβίωσαν ἐν Ἀθήναις ὁ **Ξαυέριος Ἀάνδερρερ** καὶ ὁ **Δ. Σαράβας**, μέλη ἐπίτιμα τοῦ Συλλόγου ἐκ τῶν παλαιότερων καὶ προσφιλεστέρων. Ἡ Ἐφορεία τοῦ Συλλόγου ἀπέστειλε πρὸς τὰς οἰκογενείας τῶν θανόντων συλλυπητήρια γράμματα.

Ἐξεδόθη ἡ Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΙΘ' ἔτος γενομένων ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ Προέδρου κ. Τιμ. Ἀργυροπούλου. Κατὰ τὴν λογοδοσίαν ταύτην ἐν ἧ ἀναγράφονται ἐν τοῖς πίναξι καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου μέχρι τέλους τοῦ λήγοντος ἔτους, ταῦτα ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς 801 ἐξ ὧν τακτικὰ μὲν 284 (111 ἐνεργὰ καὶ 173 πάρεδρα), ἐπίτιμα 182, ἀντεπιστέλλοντα 286 καὶ ἔκτακτα 49. Ὁ Σύλλογος δὲ διατελεῖ εἰς σχέσεις μὲθ' 106 σωματείων, ὧν 76 μὲν ἑλληνικά, 30 δ' ἄλλοδαπά.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ

Τμήμα Καλών Τεχνών. Τὸ τμήμα τοῦτο, συμφώνως προγενεστέρα αὐτοῦ ἀποφάσει, διωργάνωσε κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἔκθεσιν καλῶν τεχνῶν, ἧς τὰ ἐγκαίτια ἐτελέσθησαν τὴν 21 Ἀπριλίου. Ἐν τῇ ἐκθέσει περιελήφθησαν ἔργα ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, ξυλογραφίας, λιθογραφίας, χαλκογραφίας καὶ σχεδιογραφήματα ἀρχιτεκτονικά. Ἡ ἔκθεσις ἔμεινεν ἀνοικτὴ ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας, ἡ δ' εἰς αὐτὴν προσέλευσις ἦν προσιτὴ πᾶσι καὶ ὑπελογίσθη ὅτι ἐπεσκέφθησαν αὐτὴν ὡσεὶ δωδεκακισχίλιοι.

Τμήμα Ἀρχαιολογικὸν καὶ Φιλολογικόν. Εἰς δύο συνῆλθε τὸ τμήμα τοῦτο συνεδρίας. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐγένοντο αἱ ἐξῆς ἀνεκοινώσεις. Ὁ κ. Α. Πασπάτης ἀνεκοίνωσεν ἐτυμολογικά τινα περὶ ὑποδημάτων. Ὁ κ. Σπυρ. Π. Λάμπρος ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τοῦ ἀπὸ Κενᾶ τῆς Γαλιλαίας λίθου καὶ τῶν ἐν Ἑλατείᾳ γενομένων ἀνασκαφῶν. Ὁ κ. Γ. Κρέμος ἐπέδειξε περίεργον κρυπτογραφικὸν δίπλωμα τοῦ 1826. Ὁ κ. Σπ. Βάσης ὑπέβαλε διόρθωσιν χωρίου τινὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσέως (Κεφ. γ'. 26). Ὁ κ. Ἰ. Τυπάλδος ἐποίησατο διόρθωσιν χωρίου τινὸς τοῦ Caillemer ἐν τῇ πραγματείᾳ του περὶ τοῦ συμβολαίου τῆς ἀγορᾶς παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις. Ὁ κ. Ἀλέξ. Μελετόπουλος ἐπέδειξεν ὠραιότατον κάλυμμα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, ὃ δὲ κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος ὠμίλησε περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Θεοφάνους ὑπὸ Δεβέρ.

Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν συνεδρίαν ὁ κ. Ἰω. Τυπάλδος ἐποίησατο διὰ μακρῶν τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης ἐπιγραφῆς τῆς ἀναφερομένης εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον. Ὁ κ. Τυπάλδος διώρθωσεν ἐν πολλοῖς τὸν Γαλλιστὶ μεταφράσαντα τὴν ἐπιγραφὴν κ. Δαρῆστ' συνεπλήρωσεν δὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κ. Τυπάλδου ἐν τισιν οἱ κκ. Βάσης καὶ Χατζηδάκης. Μετὰ τὸν κ. Τυπάλδον ὑπέβαλε διόρθωσιν χωρίου τινὸς Ἑλληνικοῦ τοῦ Μιτυληναίου ὁ κ. Ἰω. Σακελλίων, μεθ' ὃ ὁ κ. Ἰω. Τσίτσης ἀνεκοίνωσεν τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνακάλυψιν δώδεκα κυρίων ἀμιγῶν μελωδικῶν κλιμάκων καὶ ἑκτὸν ὀκτώ μικτῶν. Ἐν τέλει ὁ πρόεδρος τοῦ τμήματος κ. Κ. Παπαρρηγόπουλος ἐκήρυξε τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ τμήματος διὰ τὸ ἔτος τοῦτο.